

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ**

**ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ**

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

**«ΘΕΣΜΙΚΕΣ» ΚΑΙ «ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ» ΟΥΣΙΕΣ ΤΟΥ
ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΤΑ 1^{ου} ΒΑΘΜΟΥ**

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑΣ – ΔΙΕΘΝΟΛΟΓΟΣ (ΜΑ)**

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: Αν. Καθηγήτρια Ελένη Κατσούλη
ΜΕΛΗ: Καθηγήτρια Δέσποινα Μακρίδου – Μπούσιου
Αν. Καθηγητής Αλέξανδρος Βογιατζής**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2007

ΤΙΤΛΟΣ:

Οι Επιπτώσεις των Πολιτικών Κοινωνικής και Οικονομικής Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Κράτη Μέλη. Η περίπτωση της Ελλάδας: «Θεσμικές» και «Χρηματοδοτικές» Όψεις του Εξευρωπαϊσμού Ελληνικών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης 1^{ου} Βαθμού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ:

Η παρούσα διατριβή ασχολείται με την ενδιαφέρουσα, και ελλιπή σε αριθμό ερευνών, προβληματική του εξευρωπαϊσμού των ελληνικών πρωτοβάθμιων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) στο γενικότερο πλαίσιο της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Ειδικότερα, χρησιμοποιείται η θεωρητική έννοια του εξευρωπαϊσμού έτσι ώστε να ερευνηθεί η επίδραση από την υλοποίηση της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της μελέτης θεμάτων χρηματοδότησης, στελέχωσης, διοικητικής διάρθρωσης και πολιτικής ηγεσίας τεσσάρων Δημοτικών Αρχών στην Ελλάδα (Δήμοι Ιωαννιτών, Κοζάνης, Λαμιέων και Τριπόλεως).

Το μεθοδολογικό πλαίσιο που χρησιμοποιείται, μέσω ποσοτικών και ποιοτικών μετρήσεων, οδηγεί την έρευνα στη βασική καινοτομία να διακρίνει τον εξευρωπαϊσμό των περιφερειακών πολιτικών των ελληνικών Ο.Τ.Α. 1^{ου} βαθμού σε «χρηματοδοτικό» και σε «θεσμικό». Ο «χρηματοδοτική» μορφή του εξευρωπαϊσμού αφορά το ύψος χρηματικών πόρων που διοχετεύονται από την περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε. στους Δήμους για την υλοποίηση έργων τοπικής ανάπτυξης. Η «θεσμική» μορφή του εξευρωπαϊσμού εμφανίζεται πιο πολύπλοκη και σχετίζεται με θέματα στελέχωσης των Δημοτικών Οργανισμών, διοικητικής διάρθρωσής τους, ικανότητας πολιτικής καθοδήγησης, δυνατότητας αποτελεσματικής συνεργασίας με τοπικούς φορείς εξουσίας και θεσμικής κατοχύρωσης των εξουσιών των Ο.Τ.Α. έναντι του κεντρικού κράτους.

Το γενικό εμπειρικό εύρημα της παρούσας μελέτης είναι ότι η υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ελλάδα έχει διαδραματίσει σημαίνοντα ρόλο θεσμικά και χρηματοδοτικά στην λειτουργία των ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού. Παρόλα αυτά, το παραπάνω γενικό συμπέρασμα ισχύει εντός πλαισίου συγκεκριμένων και σημαντικών περιορισμών ως προς την χρηματοδοτική και τη θεσμική επίδραση. Η μελέτη των τεσσάρων Δήμων δείχνει ότι ο «χρηματοδοτικός» εξευρωπαϊσμός τους εξαρτάται από το επίπεδο του «θεσμικού» τους εξευρωπαϊσμού. Σημαντικές αγκυλώσεις που επιδεικνύουν οι ελληνικοί πρωτοβάθμιοι Ο.Τ.Α. σε θέματα «θεσμικής» οργάνωσης και σχεδιασμού επηρεάζουν αρνητικά την απορρόφηση των κοινοτικών κονδυλίων, γεγονός που επιδρά επίσης αρνητικά και στην προοπτική ενίσχυσης των εννοιών της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και της τοπικής διακυβέρνησης στη χώρα μας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ:

Ευρωπαϊκή Ένωση, πολιτικές συνοχής, περιφερειακή πολιτική, ελληνικοί Ο.Τ.Α. 1^{ου} βαθμού, διαδικασία εξευρωπαϊσμού, διοικητική μεταρρύθμιση, υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων, τοπική αναπτυξιακή πολιτική, τοπική διακυβέρνηση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	4
ΛΙΣΤΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	5
ΛΙΣΤΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.....	6
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	7
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	8
1 ^ο ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
1.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.....	10
1.2 ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΕΛΙΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΤΗΣ.....	17
1.3 ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ ΤΡΙΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ	19
1.4 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ	34
1.5 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	37
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΤΡΙΑ ΕΠΠΕΔΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	37
2.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ.....	38
2.2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ - ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.....	38
2.2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ - ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.....	39
2.2.3 ΕΝΝΟΙΕΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	41
2.2.4 ΑΡΧΕΣ ΕΤΑΙΡΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΤΗΤΑΣ	43
2.2.5 ΘΕΩΡΙΑ ΠΟΛΥΕΠΠΕΔΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.	46
2.2.6 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΘΕΣΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΩΣ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.	52
2.2.7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ.....	54
2.3 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ.....	56
2.3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	56
2.3.2 Ο ΟΡΟΣ ΤΟΥ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1970 ΚΑΙ ΤΟΥ 1980 ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗ "ΝΕΑ ΠΕΡΙΟΔΟ" ΤΟΥ 1990.....	56
2.3.3 ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ (ΜΟΡΦΕΣ) ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ.....	59
2.3.4 ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ. ...	61
2.3.5 ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΛΙΣΗ: ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ.	63
2.3.6 ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ.....	65
2.3.7 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ.....	67
2.3.8 ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	69
2.4 Ο ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	72
2.4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	72
2.4.2 Ο ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ, ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.....	72
2.4.3 Ο ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.....	75
2.4.4 Ο ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ.....	79
2.4.5 ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	81

2.5 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ: ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ, ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΝΑΔΙΚΟΤΗΤΑ	83
2.5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	83
2.5.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΕΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΤΑΥΤΟΣΗΜΙΑ ΤΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ "ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ" ΚΑΙ "ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ"	83
2.5.3 Ο ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ: Ο "ΣΥΝΔΕΤΙΚΟΣ (ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΟΣ) ΚΡΙΚΟΣ"	88
2.5.4 Ο ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ: Η ΔΥΣΚΟΛΗ ΜΑΘΗΤΕΙΑ ΕΝΤΟΣ ΥΨΗΛΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	90
2.5.5 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ 1^{ου} ΒΑΘΜΟΥ: ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΧΑΜΗΛΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	93
2.6 ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ	100
3.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	100
3.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΕΛΕΓΧΟ	101
3.2.1 ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ	104
3.3 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΩΣ ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ: ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	107
3.4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	110
3.4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	110
3.4.2 ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ ΚΑΙ Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	111
Α) ΓΕΝΙΚΑ	111
Β) ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ, ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	113
Γ) ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ	118
Δ) ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΣ ΕΡΕΥΝΑ – ΣΥΓΚΡΙΣΗ	120
3.5 ΣΥΝΟΨΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	121
2^ο ΜΕΡΟΣ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ	122
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΤΑ 1^{ΟΥ} ΒΑΘΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	122
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	122
4.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ	123
4.3 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	125
4.4 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	132
4.5 ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	135
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ - ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	140
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	140
5.2 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΩΝ	141
5.2.1 ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	141
5.2.2 ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	143
5.2.3 ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ	146
5.2.4 ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ	148
5.3 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΤΩΝ 4 ΔΗΜΩΝ	150
5.4 ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΩΝ	152
5.5 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗΣ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	158
5.6 ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	172

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ.....	174
6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	174
6.2 ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΛΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	175
6.2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	175
6.2.2 ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	180
6.2.3 ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ.....	185
6.2.4 ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ.....	191
6.2.5 ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ.....	196
6.2.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΥΠΟΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	199
6.3 ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	207
6.3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	207
6.3.2 ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	207
6.3.3 ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ.....	212
6.3.4 ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ.....	218
6.3.5 ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ.....	223
6.3.6 ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	229
6.3.7 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ	235
6.4 ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	241
3^ο ΜΕΡΟΣ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	245
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	245
7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	245
7.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΕΝΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ	245
7.3 ΕΙΔΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	248
7.4 ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΘΕΩΡΙΑΣ.....	260
7.5 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	265
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	268
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	294

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (1957-2013)	22
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1986-2013	29
ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΟΤΑ ΚΑΙ Γ' Κ.Π.Σ.	33
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 4 ΔΗΜΩΝ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ (ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2001) ΚΑΙ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΝΟΜΩΝ.	109
ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΑΕΠ ΤΩΝ 4 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ	109
ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ (4 ΠΕΠ)	110
ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ. ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.	143
ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ. ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.	145
ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ. ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.	147
ΠΙΝΑΚΑΣ 10: ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ. ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.	149
ΠΙΝΑΚΑΣ 11: ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΩΝ. ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ (ΔΗΓ) ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΒΑΡΩΝ (ΔΚΒ).	150
ΠΙΝΑΚΑΣ 12: ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΗΜΟΥΣ	154
ΠΙΝΑΚΑΣ 13: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΗΜΟΥΣ	155
ΠΙΝΑΚΑΣ 14: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΗΜΟΥΣ	156
ΠΙΝΑΚΑΣ 15: ΜΟΝΙΜΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΥΠΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΝΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΗΜΟΥΣ.	164
ΠΙΝΑΚΑΣ 16: ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	166
ΠΙΝΑΚΑΣ 17: ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΣΧΕΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.	166
ΠΙΝΑΚΑΣ 18: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΤΥΠΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΝΤΩΝ ΟΠΩΣ ΑΥΤΟΣ ΟΡΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΕΥ.	168
ΠΙΝΑΚΑΣ 19: ΘΕΣΕΙΣ ΜΟΝΙΜΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΟΠΟΘΕΤΗΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΥΝΟΛΑ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	170
ΠΙΝΑΚΑΣ 20: ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΜΕ ΤΕΛΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟ	182
ΠΙΝΑΚΑΣ 21: ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΜΕ ΤΕΛΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟ	187
ΠΙΝΑΚΑΣ 22: ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΜΕ ΤΕΛΙΚΟ ΠΑΡΑΛΗΠΤΗ ΤΟΝ ΔΗΜΟ	193
ΠΙΝΑΚΑΣ 23: ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΜΕ ΤΕΛΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟ	197

ΛΙΣΤΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 1:	
ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (€)	185
ΓΡΑΦΗΜΑ 2:	
ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (€)	191
ΓΡΑΦΗΜΑ 3:	
ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (€)	196
ΓΡΑΦΗΜΑ 4:	
ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (€)	199
ΓΡΑΦΗΜΑ 5:	
ΣΥΝΟΛΙΚΟΙ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΑ ΚΑΙ ΑΝΑ ΔΗΜΟ	205

ΛΙΣΤΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1 ^ο : Σχηματοποίηση σύνδεσης των βασικών εννοιών της έρευνας.	19
Σχήμα 2 ^ο : Σχηματοποίηση σύνδεσης των φάσεων υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής με τους ερευνητικούς σκοπούς της διατριβής.	103

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα Αναπληρώτρια Καθηγήτρια κ. Ελένη Κατσούλη. Η υπομονή της στα πλαίσια μιας τέτοιας μακρόσυρτης πορείας, η συνεχής στήριξή της, η εμπιστοσύνη που μου έδειξε και οι εύστοχες παρατηρήσεις της στην πορεία της έρευνας και της συγγραφής της εργασίας ήταν οι πλέον πολύτιμη βοήθεια για μένα προσωπικά, έτσι ώστε να συνεχίσω και να ολοκληρώσω την προσπάθεια. Ευχαριστώ επίσης για το ενδιαφέρον τους τα δύο μέλη της επιτροπής και συγκεκριμένα την Καθηγήτρια κ. Δέσποινα Μπούσιου – Μακρίδου και τον Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Αλέξανδρο Βογιατζή

Κατά τη διάρκεια εκπόνησης της διατριβής ο Καθηγητής κ. Αναστάσιος Κάτος του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με βοήθησε να ξεπεράσω μεθοδολογικά και θεωρητικά εμπόδια, ενώ οφείλω ευγνωμοσύνη στον Καθηγητή του ΤΕΙ Λαμίας κ. Στέφανο Καραγιάννη ο οποίος είχε την ευγένεια και την υπομονή να διαβάσει μεγάλο μέρος της διατριβής και να κάνει τις εύστοχες παρατηρήσεις του. Θα ήθελα να ευχαριστήσω επίσης τον Καθηγητή και κάτοχο της έδρας «Ελευθέριος Βενιζέλος» του London School of Economics Kevin Featherstone και τον Επίκουρο Καθηγητή Ευρωπαϊκής Πολιτικής κ. Δημήτρη Παπαδημητρίου, οι οποίοι και με βοήθησαν να οργανώσω τις πρώτες σκέψεις μου για την ολοκλήρωση της διατριβής κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών στο Ηνωμένο Βασίλειο. Επίσης, ευχαριστίες για την βοήθεια του και τις εύστοχες προτάσεις του στην ακριβή επιλογή του θέματος της διατριβής ανήκουν και στον Καθηγητή και Αντιπρύτανη του Παντείου Πανεπιστημίου κ. Αθανάσιο Παπαδασκαλόπουλο.

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρω την βοήθεια που προσέφερε η συντριπτική πλειοψηφία των Δημοτικών Υπαλλήλων, όταν αυτή τους ζητήθηκε κατά την διάρκεια της έρευνας πεδίου στους τέσσερις Δήμους που επιλέχθηκαν. Η διάθεση να βοηθήσουν στην συλλογή των απαραίτητων στοιχείων και η ανοχή τους έναντι «αιτημάτων» μου που όριζε η πορεία της έρευνας με βοήθησαν στην επιτυχή ολοκλήρωσή της. Επίσης, αισθάνομαι την υποχρέωση να ευχαριστήσω τους καλούς συναδέλφους και φίλους που στελεχώνουν τα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων των Νομών Αρκαδίας και Ιωαννίνων για την φιλοξενία που μου παρείχαν κατά την παραμονή μου για τις ανάγκες της έρευνας σε Ιωάννινα και Τρίπολη, καθώς επίσης και την κ. Στέλλα Ρουσιάδου για την βοήθεια που μου παρείχε στην έρευνά μου στο Δήμο της Κοζάνης.

Σε προσωπικό επίπεδο, θα ήθελα αρχικά να εκφράσω την εκτίμησή μου και την απεριόριστη ευγνωμοσύνη μου και αγάπη στα συγγενικά μου πρόσωπα στην Θεσσαλονίκη, τα οποία μου παρείχαν αμέριστη συμπαράσταση και στήριξη από την πρώτη στιγμή που ξεκίνησα την προσπάθεια αυτή.

Η διατριβή αφιερώνεται στα αδέρφια μου Γιάννη και Κατερίνα και στους αγαπημένους μου γονείς Σπύρο και Παναγιώτα. Η υλική και, κυρίως, η ψυχολογική τους στήριξη καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου είναι ανεκτίμητη και γιατί η αφιέρωση αποτελεί μόνο μία ελάχιστη απόδειξη της ευγνωμοσύνης μου προς αυτούς.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΝΕΗ	Αναπτυξιακή Εταιρεία «Ηπειρος» Α.Ε
ΑΝΚΟ	Αναπτυξιακή Δυτικής Μακεδονίας Α.Ε.
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΔΔ	Δημοτικό Διαμέρισμα
ΔΕ	Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
ΔΚΒ	Δείκτης Κοινωνικών Βαρών
ΔΚΚ	Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας
ΔΠΓ	Δείκτης Πληθυσμιακής Γήρανσης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΠ	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
ΕΕΤΑΑ	Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠΤΑ	Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΤΕΠ	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΕΤΠ	Επιτροπή των Περιφερειών
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΧΤΑ	Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικής Αυτονομίας
ΙΤΑ	Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΚΑΠ	Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι
ΚΛΑΠ	Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών
ΚΕΔΚΕ	Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας
ΚΗΦΗ	Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων
ΚΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΚτΠ	Κοινωνία της Πληροφορίας
ΜΟΠ	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
ΝΔ	Νέα Δημοκρατία
ΟΕΥ	Οργανισμός Εσωτερικής Υπηρεσίας
ΟΚΩ	Οργανισμοί Κοινής Ωφέλειας

ΟΝΕ	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
ΟΠΣ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα
ΟΤΑ	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΑΣΟΚ	Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΕ	Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΠΕΤΑ	Πληροφόρηση Επιμόρφωση Τοπική Ανάπτυξη
ΠΤΕ	Πληροφορική Τεχνολογία και Επικοινωνία
ΣΔΙΤ	Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα
ΤΔΕ	Τεχνικό Δελτίο Έργου
ΤΕ	Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
ΤΕΔΚ	Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων
ΤΕΠ	Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΥΕ	Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης
ΥΠΕΣΔΔΑ	Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων

1^ο ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Η παρούσα διατριβή ασχολείται με την ενδιαφέρουσα, και ελλιπή σε αριθμό ερευνών, προβληματική του εξευρωπαϊσμού των ελληνικών πρωτοβάθμιων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) στο γενικότερο πλαίσιο της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Ειδικότερα, χρησιμοποιείται η θεωρητική έννοια του εξευρωπαϊσμού, έτσι ώστε να ερευνηθεί η επίδραση από την υλοποίηση της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της περιπτωσιολογικής μελέτης τεσσάρων Δημοτικών Αρχών στην Ελλάδα (Δήμοι Ιωαννιτών, Κοζάνης, Λαμιέων και Τριπόλεως) με σκοπό την σύνδεση των εμπειρικών ευρημάτων με τα αντίστοιχα θεωρητικά σχήματα που συνδέονται με τον εξευρωπαϊσμό της περιφερειακής πολιτικής και με την τοπική διακυβέρνηση.

Το πρώτο μέρος του πρώτου κεφαλαίου προσπαθεί να εισαγάγει το αντικείμενο διερεύνησης στον ευρύτερο προβληματισμό της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της περιφερειακής πολιτικής, ως κύρια έκφασή της, ενώ στη συνέχεια γίνεται εννοιολογική και μεθοδολογική προσπάθεια στοιχειοθέτησης των λόγων επιλογής των κύριων εννοιών που απασχολούν την έρευνα.

Η συμμετοχή των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.) (Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1993 με την επικύρωση από τα κράτη μέλη της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση) στην διαδικασία **ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης** αποτέλεσε για αυτά την αφετηρία μιας μακρόσυρτης πορείας πολιτικής, και κυρίως, οικονομικής συνύπαρξης διαφορετικών κρατικών οντοτήτων. Η συνύπαρξη αυτή έχει βασικό χαρακτηριστικό την εκχώρηση βασικών αρμοδιοτήτων σε κεντρικό ευρωπαϊκό επίπεδο αλλά και την δημιουργία σημαντικών κοινωνικοοικονομικών πλεονεκτημάτων εντός των κρατικών δομών που συμμετέχουν στη διαδικασία.

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 η επιστημονική βιβλιογραφία του κλάδου των διεθνών σχέσεων που ασχολείται με το φαινόμενο της «ευρωπαϊκής

ολοκλήρωσης» ξεκίνησε να ασχολείται με τα αποτελέσματα που είχε η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας κυρίως ως προς την εκχώρηση αρμοδιοτήτων σε υπερεθνικό επίπεδο. Τα πρώτα θεωρητικά σχήματα που ακολούθησαν την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στις δεκαετίες του 1960 και του 1970, είχαν κύριο σκοπό να μελετήσουν τη διακρατική συνεργασία ως αιτία διαμόρφωσης πολιτικής («policy-making») **σε ευρωπαϊκό επίπεδο**, τόσο ως προς την αυτονομία των θεσμικών οργάνων της Κοινότητας και την δημιουργία και άσκηση αυτόνομων πολιτικών σε συγκεκριμένους τομείς δράσης, όσο και ως προς το ρόλο και τις εξουσίες που απομένουν στο εθνικό κράτος που συμμετέχει στη διαδικασία και στους θεσμούς της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Όπως προκύπτει από μονογραφίες, μελέτες και άλλες πηγές δευτερογενούς πληροφόρησης, οι μελετητές της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αναζητούσαν τρόπους θεωρητικής παρουσίασης της συνολικής φύσης της διαδικασίας ολοκλήρωσης, με σκοπό την κατανόηση των γενεσιουργών παραγόντων της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και την ανεύρεση απαντήσεων στο ερώτημα πώς είναι πιθανό να εξελιχθεί η ολοκλήρωση αυτή (Nugent, 2004: 632). Σε επίπεδο κράτους αντίστοιχα, οι θεωρίες ολοκλήρωσης επικεντρώθηκαν λιγότερο στις επιπτώσεις στις δομές του (π.χ. επιρροή σε κρατικούς θεσμούς, επίδραση σε εγχώριες νομικές και διοικητικές πρακτικές, παράγοντες που στο σύνολό τους αποτελούν «θεωρίες μέσου εύρους/βεληνεκούς», «middle range theories») και πολύ περισσότερο στο βαθμό που η συμμετοχή στη διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ενίσχυε ή αποδυνάμωνε το ίδιο το κράτος ως σύνολο αρμοδιοτήτων («θεωρίες μεγάλου εύρους», «grand theories»)¹ (Pollack, 2005: 15-25, 45).

Οι «θεωρίες μεγάλου εύρους», παρόλο που ασχολούνται με σημαντικές εκφάνσεις της οικονομικοπολιτικής ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εμπίπτουν σε τελεολογικές ερμηνείες της διαδικασίας ενοποίησης αγνοώντας την επιμέρους μελέτη σημαντικών πτυχών διαμόρφωσης πολιτικών εντός των κρατών μελών. Ωστόσο, η συνεχώς αυξανόμενη εκχώρηση εθνικών προνομίων σε επίπεδο Ένωσης με την πάροδο του χρόνου είχε ως αποτέλεσμα στο επίκεντρο της ερευνητικής δραστηριότητας να τοποθετηθεί και η συγκριτική δημόσια πολιτική (comparative

¹ Για την καλύτερη κατανόηση της διαφοράς των θεωριών μεγάλου και μεσαίου εύρους, αναφέρουμε ότι η θεωρία μεγάλου εύρους προσπαθεί να εξηγήσει τα κυριότερα στοιχεία της διαδικασίας ολοκλήρωσης στο σύνολό της (Nugent, 2004: 632) με ιδιαίτερη βαρύτητα να δίνεται στη τελική μορφή που θα λάβει η διαδικασία ολοκλήρωσης. Αντίθετα, οι θεωρίες μέσου βεληνεκούς εξετάζουν επιμέρους πτυχές της λειτουργίας της Ε.Ε, κυρίως σε επίπεδο σχεδιασμού και υλοποίησης δημόσιων πολιτικών (όπ.π.: 644-645), χωρίς να διατυπώνουν άποψη για το «τέλος»-σκοπό της ενοποιητικής διαδικασίας.

public politics)² (Hix, 1998: 38-39) και συγκεκριμένα **η αλλαγή που επέρχεται στις κρατικές δομές και στους θεσμούς** από την συμμετοχή στην ευρωπαϊκή διαδικασία. Εύστοχα, ο James Carroaso στα μέσα της δεκαετίας του 1990 παρατήρησε ότι το ερευνητικό ενδιαφέρον μετά το 1990 είχε πλέον στραφεί στην εξήγηση διαδικασιών («explain process») και αποτελεσμάτων («outcomes») από τις πολιτικές που δημιουργούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο (1996: 30).

Η ανάγκη να ερευνηθούν τέτοιου είδους παράμετροι επέφερε την συστηματική χρήση του όρου του **εξευρωπαϊσμού**. Πιο συγκεκριμένα, από τις αρχές του 1990 με τον όρο του **εξευρωπαϊσμού** («europeanization») ένας συνεχώς αυξανόμενος αριθμός θεωρητικών και εμπειρικών μελετών (Featherstone, 2003: 5-6) εστίασε το ενδιαφέρον του στην επιρροή που έχει η συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην επίδραση που έχουν οι δημιουργηθείσες σε ευρωπαϊκό επίπεδο νομικο-οικονομικές επιταγές πάνω στη λειτουργία και στη μεταλλαγή των εθνικών θεσμών και στην υλοποίηση των εθνικών δημόσιων πολιτικών. Τα ενδογενή χαρακτηριστικά του όρου (βλ. και παρακάτω το ειδικό μέρος στην βιβλιογραφική ανάλυση) μας επιτρέπουν να τον χρησιμοποιήσουμε περισσότερο ως όχημα δημιουργίας θεωριών «μέσου εύρους» (Howell, 2004: 54). Συγκεκριμένα, ο εξευρωπαϊσμός παρουσιάζεται ως χρηστικό θεωρητικό εργαλείο για την έρευνα και τον εντοπισμό θεσμικών αλλαγών λόγω της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, παρά ως μοναδική θεωρία μεγάλου εύρους (Olsen, 2002: 944), εφόσον στην περίπτωση του εκλείπουν οι σταθερές υποθέσεις για διαφορετικά αποτελέσματα σε διαφορετικές εμπειρικές μελέτες.

Αξιολογώντας συνολικά τα αποτελέσματα της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σχετικά με τις συνέπειές της στα κράτη μέλη, στην αυτονομία τους και στις διοικητικές, πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές δομές τους, ένα από τα πλέον βασικά χαρακτηριστικά της αποτελεί η δημιουργία, και υλοποίηση εντός κρατικών δομών, **αυτόνομων και κεντρικά ελεγχόμενων από την Ε.Ε. δημόσιων πολιτικών δράσης**³ σε συγκεκριμένους κοινωνικούς και οικονομικούς τομείς, οι οποίοι και

² Ο όρος συγκριτική πολιτική χρησιμοποιείται για την συστηματική σύγκριση πολιτικών δομών και θεσμών μεταξύ διαφορετικών εθνικών πολιτικών συστημάτων (Hague & Harrop, 1987: 15). Η πλέον τυπική μορφή της συγκριτικής πολιτικής παραμένει μέχρι και σήμερα η λεπτομερή έρευνα πεδίων πολιτικής («policy areas») σε περισσότερες από δύο χώρες (βλ. ορισμό στο McLean, 1996: 92-93), η οποία όμως δεν αποκλείει έρευνες σύγκρισης διαφορετικών δημόσιων πολιτικών εντός του ίδιου εθνικού πλαισίου ή μεταξύ διαφορετικών δρώντων.

³ Οφείλουμε να σημειώσουμε πως η έκταση ελέγχου από πλευράς Ε.Ε διαφέρει από πολιτική σε πολιτική. Στο παράδειγμα των «κοιτών» πολιτικών (π.χ Κοινή Αγροτική Πολιτική, Κοινή Εμπορική Πολιτική), ασκούνται στο πλαίσιο αποκλειστικής αρμοδιότητας που υποκαθιστά πλήρως τις αντίστοιχες εθνικές πολιτικές. Αντίθετα, ο μεγαλύτερος αριθμός πολιτικών ασκείται

επέδρασαν και άλλαξαν άμεσα τις αντίστοιχες κρατικές. Η ανάπτυξη των κοινοτικών πολιτικών, παρουσιάζεται ως μια εξελικτική διαδικασία παράλληλα δημιουργούμενη ως αποτέλεσμα της διαδικασίας ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε επίπεδο αυτόνομων θεσμών («institutions») και υψηλού επιπέδου κοινοτικής παρεμβατικότητας εντός των κρατών μελών (Hix, 1999: 8 και Στεφάνου, 1999: 1-2). Όσο εξελίσσεται το φαινόμενο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης τόσο ενδυναμώνονται και οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η υλοποίηση των οποίων βασίζεται στη μεταφορά, από τα κράτη προς την Ένωση ρυθμιστικών ή/ και αναδιανεμητικών αρμοδιοτήτων («transfer of competences»).

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινοτικής πολιτικής η ανάπτυξη της οποίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με βασικά βήματα ευρωπαϊκής, πολιτικής και οικονομικής, ολοκλήρωσης είναι η περιφερειακή πολιτική (Μητσόπουλος, 2004). **Η περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε** είναι μια κεντρικά κατευθυνόμενη πολιτική, από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία περισσότερες από τρεις δεκαετίες **συμπληρώνει και επιδρά άμεσα** τις αντίστοιχες εθνικές πολιτικές για την εξάλειψη κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ διαφορετικών εθνικών χωρικών μονάδων⁴. Η σημαντική εξέλιξή της και η σημασία που δόθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση στην συνέχιση ύπαρξής της είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα ισχυρό θεσμικό/ κανονιστικό πλαίσιο γύρω από την υλοποίηση της πολιτικής (Scott, 1999). Οι κυριότεροι σταθμοί εξέλιξης της περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε. από την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.) έως και την έναρξη της τέταρτης προγραμματικής περιόδου 2007-2013 (βλ. σχετικό πίνακα στο κεφάλαιο 1.3) υποδηλώνουν ότι με την πάροδο του χρόνου η εντατικοποίηση της διαδικασίας ολοκλήρωσης - ιδιαίτερα μετά το 1985 όταν και οι πολιτικές Συνοχής αύξησαν την δυνατότητα χρηματοδότησης (μετά την υλοποίηση των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων – Μ.Ο.Π.) και αναφέρονταν ρητά στις Ιδρυτικές Συνθήκες με την έναρξη ισχύος της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (Ε.Ε.Π.) τον Ιούλιο του 1987 - είχε ως αποτέλεσμα να παγιωθεί το θεσμικό πλαίσιο υλοποίησης της πολιτικής και να συνδέσει την ομαλή χρηματοδότηση με την ύπαρξη ικανών,

στη βάση συντρεχουσών αρμοδιοτήτων, χωρίς να αποκλείουν αλλά να τις συντονίζουν και να τις ενισχύουν τις αντίστοιχες εθνικές (π.χ Περιφερειακή Πολιτική, Πολιτική Έρευνας και Ανάπτυξης, Βιομηχανική Πολιτική).

⁴ Πιο συγκεκριμένα, ο στόχος της ύπαρξης της πολιτικής αυτής, όπως αυτός διατυπώνεται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και έμεινε ατροποποίητη έως και την αναθεώρηση της Συνθήκης της Νίκαιας είναι «η μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και η μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών ή νήσων, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών», (βλ. Άρθρο 158 ΣΕΚ).

πολιτικά και διοικητικά, μονάδων απορρόφησης⁵. Το άμεσο αποτέλεσμα από την ανάπτυξη μιας πολιτικής που από την μία πλευρά είχε μεγάλες δυνατότητες να χρηματοδοτεί ασθενείς οικονομικά χωρικές μονάδες όλων των κρατών μελών και από την άλλη πλευρά απαιτούσε ως απαραίτητη προϋπόθεση την ύπαρξη διοικητικών μηχανισμών ικανών να εξασφαλίσουν την ροή πόρων και την διοικητική προετοιμασία ελέγχου και υλοποίησης, ήταν να δημιουργηθεί η ανάγκη στους «λήπτες» να οργανώσουν τις δομές διοίκησης τους και να προετοιμαστούν όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα για τα οφέλη που θα μπορούσαν να καρπωθούν. Επιπλέον, λόγω του γεγονότος ότι οι λήπτες αυτοί είναι στην πλειοψηφία τους κράτη μέλη που χαρακτηρίζονται από έλλειψη διαρθρωτικών αλλαγών στην οικονομία τους και στο διοικητικό τους μηχανισμό, ο έλεγχος της επίδρασης και της πορείας υλοποίησης της πολιτικής εντός τέτοιων προβληματικών δομών γίνεται ακόμη πιο ενδιαφέρον. Το πλαίσιο που μόλις σκιαγραφήθηκε στον προηγούμενο συλλογισμό αποτελεί και το **βασικό επιχείρημα ύπαρξης** της παρούσας έρευνας, που ολοκληρώνεται επιστημονικά με την επιλογή της Ελλάδας και της 1^{ης} βαθμίδας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως μελέτη περίπτωσης προς ανάλυση.

Η επιλογή της Ελλάδας για να ερευνηθεί ως προς τον εξευρωπαϊσμό της όσον αφορά τον τομέα της περιφερειακής πολιτικής κρίνεται άκρως ενδιαφέρουσα λόγω και των ενδογενών παραγόντων της ελληνικής πραγματικότητας σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, τόσο πριν όσο και μετά την πλήρη ένταξη της χώρας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες το 1981 (Diamandouros, 1994). Η **Ελλάδα**, από την έναρξη της συμμετοχής της στην Ε.Ε ήταν ένα από τα κράτη μέλη που ως καθαρός λήπτης πόρων καρπώθηκε σημαντικά κοινοτικά κονδύλια μέσω της περιφερειακής πολιτικής και στα 4 Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Κ.Π.Σ.) που διαμορφώθηκαν (βλ. Πίνακα 2), αλλά ταυτοχρόνως παρουσίαζε ιδιαίτερες διαρθρωτικές δυσκαμψίες να προσαρμοστεί στις ευρωπαϊκές επιταγές και να επιτύχει υψηλά ποσοστά απορρόφησης.

Ήδη από τα πρώτα χρόνια ένταξης της χώρας, στο δημόσιο και ακαδημαϊκό διάλογο για την συμμετοχή της χώρας στην τότε Ε.Ο.Κ., τα κυρίαρχα επιχειρήματα υπέρ της συμμετοχής στην ευρωπαϊκή πρόκληση ήταν η εδραίωση της πολιτικής σταθερότητας, των δημοκρατικών πολιτικών θεσμών και η ενίσχυση του οικονομικού

⁵ Η απορρόφηση νοείται ως η δυνατότητα λήψης χρηματοδοτικής ενίσχυσης, σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο που ορίζει η χρηματοδοτική αρχή, με απώτερο σκοπό την αποτελεσματική χρησιμοποίηση αυτής.

συστήματος κυρίως μέσω των κοινοτικών πόρων που θα διοχετεύονταν σε αυτό (βλ. Tsoukalis, 1979 και Ιωακειμίδης, 1998: 45-46 και τις σχετικές παραπομπές)⁶. Η σημασία του παράγοντα της χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας από κοινοτικούς πόρους άρχισε να γίνεται ιδιαίτερα εμφανή σε όλες τις πτυχές που σχετίζονταν με τη διαλεκτική της ελληνικής συμμετοχής στην Ε.Ο.Κ. Σημειώνεται εδώ ότι, παρατηρώντας τις έρευνες που έχουν δημοσιευτεί σε όλη τη διάρκεια των δεκαετιών του 1980 του 1990 αλλά και στις απαρχές της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα, η παραπάνω παραδοχή άρχισε να ωριμάζει πολύ περισσότερο και να αποκτά συνεχώς μεγαλύτερη πολιτική βαρύτητα ιδιαίτερα μετά τις αρχές του 1990. Χρονικά το γεγονός αυτό συμπίπτει με το ότι όλες σχεδόν οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας αταλάντευτα πλέον απέκτησαν φιλοευρωπαϊκό προφίλ. Μετά το 1990 οι έρευνες αποδεσμεύτηκαν από τη σημασία που δινόταν μέχρι τότε σε «διλήμματα» σύνδεσης της συμμετοχής της Ελλάδας και σε συσχετισμούς την πλήρους ένταξης με την αποκατάσταση της δημοκρατίας και την ομαλοποίηση της ασταθούς πολιτικής περιόδου που διήρκεσε από τον εμφύλιο μέχρι και τα πρώτα χρόνια που ακολούθησαν την μεταπολίτευση (Mouzelis, 1978; Κατσούλης κ.α., 1988). Με την έλευση της δεκαετίας του 1990 οι ερευνητικές ανάγκες μετεβλήθησαν και η ελληνική βιβλιογραφία, ακολουθώντας και την ευρωπαϊκούς ταγούς, άρχισε να ασχολείται ενδελεχώς με όλες τις πτυχές της ελληνικής συμμετοχής στην ενοποιητική διαδικασία και ειδικότερα με θέματα συγκριτικής πολιτικής σε σχέση με τον εξευρωπαϊσμό της χώρας. Μέσα σε αυτές τις έρευνες, η ενασχόληση με την περιφερειακή πολιτική και τα πλεονεκτήματά της για τον κοινωνικό και οικονομικό ιστό κατέχουν περίοπτη θέση (για τα πλέον χαρακτηριστικά συλλογικά έργα σε αυτή την κατεύθυνση που χρησιμοποιούνται ως βασικές βιβλιογραφικές αναφορές σχεδόν σε όλες τις επιστημονικές έρευνες που ασχολούνται με τον εξευρωπαϊσμό της Ελλάδος βλ. Ioakimidis & Kazakos, 1994, Mitsos & Mossialos, 2000 και Dimitrakopoulos & Passas, 2004 καθώς επίσης και τις αναφορές στην βιβλιογραφική επισκόπηση). Επίσης, η εμφανής πλέον οικονομική επιρροή που είχε η διοχέτευση κοινοτικών πόρων στην ελληνική οικονομία αύξησε και το ειδικό ερευνητικό ενδιαφέρον για την πολιτικές συνοχής και τον τρόπο που επιδρούν και λειτουργούν εντός του ελληνικού συστήματος. Έτσι, το επιστημονικό ενδιαφέρον εστιάστηκε και στην αποκλειστική

⁶ Σήμερα, μπορεί η επιχειρηματολογία σχετικά με την «ασφάλεια δημοκρατίας» που η συμμετοχή στην ευρωπαϊκή διαδικασία παρέχει να έχει φυσιολογικά εκλείψει, αλλά επικεντρώνεται ακόμη στην σημασία των κοινοτικών μηχανισμών αναδιανομής, στην προσπάθεια εδραίωσης της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) και στην συμμετοχή των πολιτικών ελίτ της χώρας στους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ιωακειμίδης, 2007: 159-167)

έρευνα της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής και τα πλεονεκτήματα που διοχετεύει εντός των ελληνικών περιφερειών, με βασική πρόκληση για την έρευνα να παραμένει το πώς η Ελλάδα θα μπορούσε να ανταποκριθεί στις επιταγές που ορίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση για την απορρόφηση πόρων (ανάμεσα σε μεγάλο αριθμό ερευνών χαρακτηριστικά βλ. Γιώτη - Παπαδάκη, 1989, Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002, Ανδρικοπούλου, 1995, Plaskovitis, 1994, Verney & Parageorgiou, 1993, Getimis & Paraskevopoulos, 2002, Andrikopoulou & Kafkalas, 2004, βλ. επίσης και ειδικό υποκεφάλαιο στην βιβλιογραφική ανασκόπηση). Ανακεφαλαιώνοντας, η συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία υποχρέωσε το ελληνικό κράτος να αναπτύξει την περιφερειακή του πολιτική και τον προγραμματισμό του (Ιωακειμίδης, 1998: 96-100). Ιδιαίτερα μετά το 1985, όταν και άρχισε η υλοποίηση των Μ.Ο.Π., τα οποία αποτέλεσαν το πρώτο πρόγραμμα περιφερειακής ανάπτυξης σχεδιασμένο από την Κοινότητα (Ιωακειμίδης, 1988: 320-324), η ανάγκη για ανασυγκρότηση για καλύτερη εκμετάλλευση των πόρων κατέστη εμφανής λόγω και των πολλών προβλημάτων διαχείρισης που αντιμετώπισαν τα εν λόγω προγράμματα (Υαποπούλος, 1989).

Ίσως η μοναδική πτυχή, εντός του ευρύτερου πεδίου έρευνας για την κοινοτική περιφερειακή πολιτική και τις επιδράσεις της στον ελληνικό πολιτικοοικονομικό χώρο, που έχει γίνει αντικείμενο επιστημονικής έρευνας σε πολύ περιορισμένη έκταση είναι η ανάλυση του βαθμού προσαρμοστικότητας και η ικανότητα απορρόφησης κονδυλίων από πλευράς Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (**ΟΤΑ**) **1^{ου} βαθμού** (Δήμοι). Και το παραπάνω συμβαίνει παρά το γεγονός ότι οι έννοιες της τοπικής διακυβέρνησης («local governance») και επίλυσης προβλημάτων «όσο το δυνατόν εγγύτερα στον πολίτη» στη βάση της αρχής της επικουρικότητας («subsidiarity») αποτελούν κυρίαρχες έννοιες σε επίπεδο Ε.Ε., γεγονός που αναδείχθηκε και ως κύρια προτεραιότητα της Ένωσης και ύστερα από την υιοθέτηση της λεγόμενης «Στρατηγικής της Λισσαβόνας» το 2000 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της πρωτεύουσας της Πορτογαλίας.

Η παρούσα μελέτη για τον εξευρωπαϊσμό των Ο.Τ.Α. 1^{ου} βαθμού εξαγάγει ένα κύριο μεθοδολογικό συμπέρασμα: η επιλογή της περιφερειακής πολιτικής ως πεδίο έρευνας της δράσης και προσαρμοστικότητας των ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού στις ευρωπαϊκές επιταγές κρίνεται ως η πλέον κατάλληλη, αν όχι η μοναδική, για την εξαγωγή ουσιαστικών

συμπερασμάτων για την έρευνα αυτή. Μέσω της ανάληψης και υλοποίησης συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, η τοπική αυτοδιοίκηση δημιουργεί την μοναδική ίσως οργανική και ουσιαστική σύνδεση με την Ευρωπαϊκή Ένωση τους θεσμούς και τις πολιτικές της, ιδιαίτερα σε χώρες με συγκεντρωτικές διοικητικές δομές όπως είναι και η Ελλάδα. Οι περιορισμένες αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α., σε επίπεδο άσκησης περιφερειακή διακυβέρνησης, αποκτούν σημαντικά περιθώρια αυτόνομου πολιτικού – διοικητικού –οικονομικού σχεδιασμού αποκλειστικά και μόνο στην διαχείριση κονδυλίων.

1.2 ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΕΔΙΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΤΗΣ

Ανακεφαλαιώνοντας την παραπάνω σύντομη περιγραφή του πλαισίου μέσα στο οποίο κινείται η διατριβή, κρίνεται απαραίτητο να συνοψίσουμε τις **τρεις βασικές έννοιες** οι οποίες και θα συνοδεύουν την πορεία της έρευνας.

Η πρώτη βασική έννοια είναι η **ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική** (μέρος των λεγόμενων «πολιτικών συνοχής»⁷). Η περιφερειακή πολιτική διαμορφώνεται αρχικά από την κατάρτιση του κανονιστικού και χρηματοδοτικού πλαισίου σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ συνεχίζεται να υλοποιείται εντός των κρατών που λαμβάνουν την χρηματοδότηση υπό την προϋπόθεση ότι ακολουθούνται όλες οι προβλεπόμενες διαδικασίες κατά την υλοποίηση των έργων που προκοδοτούνται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό⁸. Η περιφερειακή πολιτική, και ειδικότερα το σύνολο των θεσμικών, κανονιστικών και χρηματοδοτικών χαρακτηριστικών της πολιτικής που ουσιαστικά την συστήνουν, διαμορφώνει το **πλαίσιο μέσα στο οποίο εξελίσσεται η έρευνα.**

Στην περίπτωση της περιφερειακής πολιτικής, το σύνολο των ερευνών που ασχολούνται με τις επιπτώσεις που έχει στο εσωτερικό των κρατών μελών ο όρος του **εξευρωπαϊσμού** («europeanization») χρησιμοποιείται ως κύρια **ανεξάρτητη μεταβλητή** η οποία και επιδρά ζωτικά στα εθνικά-τοπικά συστήματα διακυβέρνησης, παίζοντας κύριο ρόλο στον επαναπροσδιορισμό και επαναδόμηση των διοικητικών

⁷ Σχετικά με τον διαχωρισμό των εννοιών Συνοχή και Περιφερειακής Πολιτικής βλ. την ανάλυση στο υποκεφάλαιο 2.2.3. της βιβλιογραφικής επισκόπησης.

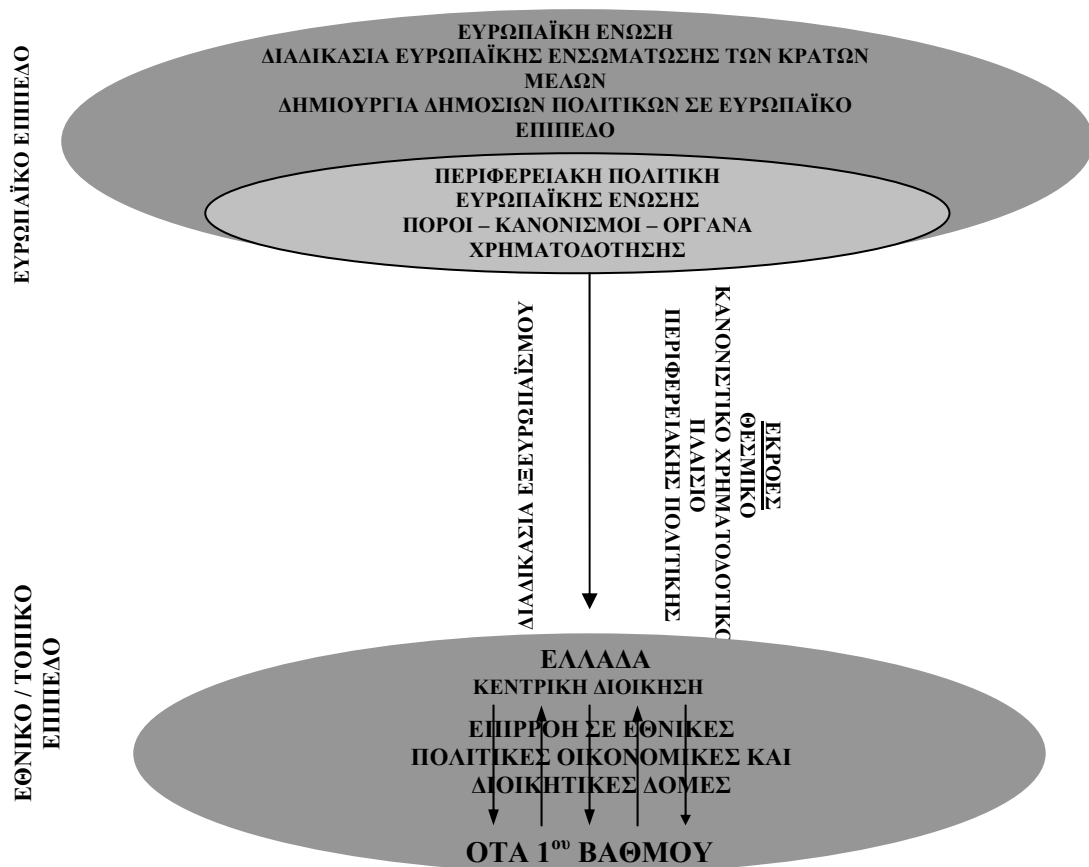
⁸ Για τις κύριες φάσεις εξέλιξης της διαδικασίας του προγραμματισμού των ΚΠΣ από τον ορισμό του χρηματοδοτικού πλαισίου μέχρι και την υλοποίηση και παρακολούθηση των προγραμμάτων βλ. Κεφάλαιο 4.2.

και πολιτικών δομών των κρατών μελών (βλ. ενδεικτικά για την θεωρητική χρηστότητα του όρου στα πλαίσια της Περιφερειακής Πολιτικής, Paraskevorou, 2005: 446). Ο όρος του εξευρωπαϊσμού είναι η αμιγώς θεωρητική μεταβλητή που χρησιμοποιείται για την επίτευξη των τελικών σκοπών της εργασίας. Η πολυσημία της έννοιας, που σε πολλές των περιπτώσεων γίνεται αμφισημία όπως θα δούμε λεπτομερώς στην βιβλιογραφική επισκόπηση στο δεύτερο κεφαλαίο, καθιστά αναγκαίο τον ορισμό της έννοιας και τον τρόπο που χρησιμοποιείται. Ο εξευρωπαϊσμός νοείται ως εξελισσόμενη διαδικασία, κατεύθυνσης από το ευρωπαϊκό προς το εθνικό-τοπικό επίπεδο δημιουργίας πολιτικής (policy making), η οποία και μεταφέρει - και «εσωτερικεύει» (Ιωακειμίδης, 1998: 48) - ένα σύνολο εκροών που διαμορφώνονται και παγιώνονται σε επίπεδο Ε.Ε. αλλά υλοποιούνται εντός του κράτους – λήπτη.

Σε γενικές γραμμές σε αυτό το εισαγωγικό σημείωμα μπορούμε να ορίσουμε τον εξευρωπαϊσμό ως τη διαδικασία μέσω της οποίας το κεκτημένο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο εισχωρεί εντός των εσωτερικών κρατικών δομών των κρατών μελών και επηρεάζει σύνολο διοικητικών, οικονομικών, πολιτικών και εν γένει κοινωνικών παραγόντων.

Η διαδικασία εξευρωπαϊσμού της περιφερειακής πολιτικής σε εθνικό – τοπικό επίπεδο ολοκληρώνεται με την επιλογή και της **εξαρτημένης μεταβλητής** της διερεύνησης, η οποία και θα αποτελέσει και το **πεδίο έρευνας** και θα αντληθούν όλα τα βασικά συμπεράσματα. **Οι Ελληνικοί Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης 1^{ου} Βαθμού**, στοιχειοθετούν την κύρια έννοια που ερευνάται μέσω επιλογής 4 μελετών περίπτωσης (Δημοτικών Αρχών). Η μελέτη των Ο.Τ.Α. 1^{ου} βαθμού μας επιτρέπει να εξαγάγουμε συμπεράσματα τόσο σε ζητήματα δυνατότητας διαχείρισης κοινοτικών κονδυλίων από μέρους τους όσο και γενικότερες θεωρήσεις για την ενδυνάμωση της τοπικής διακυβέρνησης στον ελληνικό χώρο. Το ενδιαφέρον για την τοπική αυτοδιοίκηση και την δυναμική που μπορεί να επιδείξει αυξάνεται και λόγω της επιλογής να μελετηθεί η ελληνική περίπτωση λόγω και της συγκεντρωτικότητας του εθνικού συστήματος διακυβέρνησης. Παρακάτω σχηματοποιείται η σύνδεση μεταξύ των τριών εννοιών που αναφέρθηκαν με σκοπό την καλύτερη κατανόησή τους.

Σχήμα 1^ο: Σχηματοποίηση σύνδεσης των βασικών εννοιών της έρευνας.

Με την αναφορά στις τρεις βασικές έννοιες που χρησιμοποιούνται στην έρευνα, έχουμε δυνατότητα να απαντήσουμε σε, επίσης, τρία βασικά ερωτήματα τα οποία και οριοθετούν την αιτιολόγηση ύπαρξης του θέματος και της σημασίας του από πλευράς ερευνητικής σκοπιμότητας.

1.3 ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ ΤΡΙΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ

Στο παρόν υποκεφάλαιο γίνεται προσπάθεια να κατανοηθούν οι βασικοί λόγοι ύπαρξης της παρούσας έρευνας. Η απάντηση σε τρία βασικά ερωτήματα, που συνδέονται άμεσα και με τις τρεις έννοιες που αναφέρθηκαν πιο πάνω, βοηθά στο να κατανοηθεί ο λόγος και το ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον της διατριβής στηριζόμενο και στην υπάρχουσα επιστημονική βιβλιογραφία. Επισημαίνεται ότι απαντάται το γιατί επιλέχθηκαν και σε τι ενδιαφέρον θεωρητικό – εμπειρικό ανταποκρίνονται, εφόσον βασικές θεωρητικές και εμπειρικές έρευνες των εννοιών αυτών θα παρατεθούν στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο της βιβλιογραφικής

επισκόπησης, όπου και θα ανακύψει και η ανάγκη έρευνας, στα πλαίσια της διαδικασίας υλοποίησης της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα, του εξευρωπαϊσμού των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ.

ΕΡΩΤΗΜΑ 1^ο

Γιατί επιλέγεται η περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε. να μελετηθεί ως ερευνητικό πλαίσιο της διατριβής;

Το ενδιαφέρον για την περιφερειακή πολιτική⁹ ξεκινά από την επιστημονική έρευνα της μεταβλητής του «χώρου» (Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002: 19-20). Η επιστημονική σκέψη του «χώρου» («spatial») κατευθύνει την έρευνα κυρίως σε δύο βασικές περιοχές: Στην οικονομική / αναπτυξιακή κατεύθυνση και στην θεσμική / πολιτική. Στα πλαίσια της έρευνας της περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε. τόσο στη Ευρώπη όσο και στην Ελλάδα τα δύο παραπάνω πεδία αποτελούν τις βασικές κατευθύνσεις, η έρευνα των οποίων καταρτίζει μια ολοκληρωμένη μελέτη (βλ. χαρακτηριστικά Γετίμης & Καυκαλάς, 2001). Στα πλαίσια που οριοθετούν οι δύο αυτές βασικές κατευθύνσεις ορίζεται και η παρούσα έρευνα η οποία και δεν αγνοεί ούτε την σημαντική οικονομική διάσταση των πλεονεκτημάτων από την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής προς τους λήπτες των πλεονεκτημάτων αυτών, ούτε και τις επιπτώσεις της πολιτικής σε επίπεδο θεσμικό και πολιτικό. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η τυπολογία του Leonardí (2005: 2-3) ο οποίος και ορίζει τρεις επιμέρους τομείς - επιστήμες που ασχολούνται με την διαμόρφωση και υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής, τυπολογία που υποδηλώνει το εύρος της περιφερειακής πολιτικής αλλά και το εκτεταμένο επιστημονικό ενδιαφέρον που προκαλεί προς έρευνα. Αναλυτικά, οι τομείς που την συνθέτουν είναι 1) η πολιτική επιστήμη («politics»), 2) η οικονομική επιστήμη («economics») και 3) η περιφερειακή οικονομική (regional economics) ως μέρος της τελευταίας.

Αναφορικά με την περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε., η ανάπτυξη της οποίας βασίστηκε κατά τον Leonardí (2006: 159) στην επαναφορά του επιστημονικού ενδιαφέροντος της οικονομίας στην χωρική διάσταση, η σημαντικότητά της στοιχειοθετείται από την

⁹ Ο Κόνσολας (1997: 42-43), στον πλέον χαρακτηριστικό και ολοκληρωμένο ορισμό για την περιφερειακή πολιτική στην ελληνική βιβλιογραφία, που σχετίζεται και με τις γενικές κατευθύνσεις της παρούσας έρευνας, την ορίζει ως «σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων που συνδυάζονται σε ένα πρόγραμμα για να πετύχουν την ισόρροπη μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας».

συνύπαρξη δύο διαστάσεων της, οι οποίες και αναφέρθηκαν και πιο πάνω: της οικονομικής-χρηματοδοτικής και της πολιτικής-θεσμικής.

Η οικονομική διάσταση της Περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε. έχει απασχολήσει εκτενώς την επιστημονική βιβλιογραφία με πολλές οικονομικές-οικονομετρικές έρευνες να κινούνται προς συμπεράσματα αποδοχής της μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών λόγω ύπαρξης των κοινοτικών διαρθρωτικών παρεμβάσεων (βλ. π.χ. Cappelen *et al.*, 2003 και Bachtler & Wren, 2006)¹⁰. Οι περιφερειακές παρεμβάσεις παρουσιάζονται ως σημαντικό εργαλείο για την καταπολέμηση οικονομικών ανισοτήτων ιδιαίτερα μετά την Ανατολική Διεύρυνση, αντιπαραβάλλοντας την ύπαρξή τους ως και επιχείρημα έναντι της νεοκλασικής θεωρίας (Dunford & Smith, 2000) και, κατ'έπекταση, ως βασική όψη του «κανονιστικού καπιταλισμού» («regulated capitalism») όπως αυτός διαμορφώνεται στην ευρωπαϊκή Ήπειρο σε αντιδιαστολή με τον αμερικάνικο φιλελευθερισμό (Hooghe, 1998).

Επιπλέον, η περιφερειακή πολιτική από πλευράς καταμερισμού του κοινοτικού προϋπολογισμού έχει πλέον γιγαντωθεί αντλώντας σχεδόν το 40% των πόρων του προϋπολογισμού της Ένωσης ενώ θεωρείται **αναντικατάστατο εργαλείο αναδιανομής πόρων** ανάμεσα στις ευρωπαϊκές περιφέρειες εδώ και 20 χρόνια, λαμβάνοντας ακόμα μεγαλύτερη σημασία με την αλλαγή του αιώνα λόγω της Ανατολικής Διεύρυνσης της Ένωσης (Inotai, 2000: *inter alia* 271, 276).

Οι **πολιτικές συνοχής**, όπως συνηθίζεται να αποκαλείται το σύνολο των δράσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση με σκοπό την εξάλειψη των οικονομικοκοινωνικών ανισοτήτων μέσα στην Ένωση, καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος δαπάνης από πλευράς προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης μαζί με την χρηματοδότηση της

¹⁰ Ο μεγάλος αριθμός ερευνών που καταλήγουν σε θετικά συμπεράσματα για την επιρροή της περιφερειακής πολιτικής στις οικονομίες των περιφερειών δεν σημαίνει πώς δεν υπάρχουν και κείμενα προβληματισμού για την αποτελεσματικότητά της, τα οποία και επικεντρώνονται τόσο στο μικρό μέγεθος των δαπανών (Amin & Tomanej, 1995), στην οικονομική αποτελεσματικότητά τους (βλ. Begg *et al.*, 1995), όσο και στο προβληματικό θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της πολιτικής το οποίο και δεν συνδέεται με την υποστήριξή τους από κεντρικά ελεγχόμενους πολιτικούς θεσμούς (βλ. χαρακτηριστικά στοιχεία της κριτικής αυτής στην ελληνική βιβλιογραφία: Ήφαιστος, 1999: 207 και Μητσός, 2000). Επίσης, δεν λείπουν και οι μελέτες που καταλήγουν σε ισοροπημένα συμπεράσματα, θέτοντας τα αδιαμφισβήτητα οικονομικά πλεονεκτήματα από τους πόρους της Ένωσης που διοχετεύονται στα κράτη μέλη ως αντίβαρο στην μείωση της εθνικής ισχύος στα πλαίσια εφαρμογής της πολιτικής (Thielemann, 2002).

Κοινής Αγροτικής Πολιτικής¹¹. Από το 1988 έως και την παρούσα περίοδο υλοποίησης, η δαπάνη σε ποσοστιαία βάση στο σύνολο του προϋπολογισμού για τις διαρθρωτικές δαπάνες της Ένωση ακολούθησε αυξητική πορεία κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων περιόδων (1988-1992 και 1993-1999)¹² και άρχισε να μειώνεται με την έναρξη της τρίτης, αφού έπρεπε να αυξηθούν οι προενταξιακές δράσεις χρηματοδότησης για τα νέα κράτη που επρόκειτο να εισχωρήσουν στην Ένωση (CEC, 2001a: 119). Σε ετήσια βάση, το 1999 έφτασε στο υψηλότερο επίπεδο δαπάνης αγγίζοντας το 36% και ακολούθησε πτώση έως το 2006 στο 27%, συν 12% για τα νέα κράτη. Βέβαια, ως αντεπιχείρημα στην μείωση της δαπάνης στο σύνολο του κοινοτικού προϋπολογισμού μετά το 2000 για την πολιτική συνοχής μπορεί να παρατεθεί το γεγονός ότι επιπλέον δαπάνη της τάξης του 7% διοχετεύεται στα νέα κράτη μέλη της Ανατολικής Ευρώπης. Έτσι, κατά μέσο όρο η διαρθρωτική δαπάνη για νέα και παλαιά μέλη καθ'όλη τη διάρκεια της περιόδου 2000-2006 σταθεροποιήθηκε στο 40% του συνολικού προϋπολογισμού της Ένωσης.

Για μια συνολική και σύντομη αξιολόγηση της περιφερειακής πολιτικής στον συγκεντρωτικό πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνονται οι πιο σημαντικοί σταθμοί ανάπτυξης της περιφερειακής πολιτικής από τις Ιδρυτικές Συνθήκες της Ρώμης μέχρι και την πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών (Δεκέμβριος 2006), όταν και αποφασίστηκε το ύψος της δαπάνης για την επόμενη προγραμματική περίοδο (2007-2013).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (1957-2013)

ΕΤΟΣ	ΓΕΓΟΝΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
1957	Ιδρυτική Συνθήκη ΕΟΚ Ρώμη (Μάρτιος)	Τα έξι ιδρυτικά μέλη της Κοινότητας υπογράφουν την Συνθήκη, της οποίας το προοίμιο αναφερόταν στην ανάγκη αρμονικής ανάπτυξης μέσω της μείωσης των ανισορροπιών μεταξύ των περιφερειών.
1968	Συμβούλιο Υπουργών (κανονισμός)	Ίδρυση Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής Πολιτικής.
1973	Έκθεση Thompson (Επιτρόπου Υπεύθυνου για την Περιφερειακή)	Τόνιζε την ανάγκη της εναρμόνισης των εθνικών περιφερειακών πολιτικών και εισδοχή της αντίστοιχης κοινοτικής δράσης ως δεσπόζουσας και όχι συμπληρωματικής λόγω των μεγάλων ανισοτήτων που παρουσίαζε η Κοινότητα

¹¹ Κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006 η συνολική ποσοστιαία δαπάνη στο σύνολο του προϋπολογισμού για τις διαρθρωτικές πολιτικές άγγιξε το 30% και το ποσοστό για την γεωργική πολιτική έφτασε το 42%. Κατά την περίοδο 2007-2013, τα αντίστοιχα ποσοστά κυμαίνονται σε ποσοστό 35,5% και 43% για την Περιφερειακή Πολιτική και την Κοινή Αγροτική Πολιτική (Πηγή: European Council, 1999 και European Council, 2006).

¹² Σε ποσοστό επί του συνολικά παραγόμενου ΑΕΠ όλης της Ένωσης, αξίζει να αναφέρουμε πως ενώ το 1988, όταν και η άρχιζε να εφαρμόζεται η πολιτική Συνοχής, το ποσοστό ήταν της τάξης του 0,27%, το 1999 που έληξε το Β΄ ΚΠΣ, τα διαρθρωτικά Ταμεία αντλούσαν διπλάσιους πόρους που ανέρχονταν ποσοστιαία στο 0,46%.

	Πολιτική)	ιδίως μετά την διεύρυνση του 1973.
1974	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Παρισίων (Δεκέμβριος)	Ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Συμφωνήθηκε ένα σχέδιο χρηματοδότησης του νέου Ταμείου με εθνικά μερίδια χωρίς ουσιαστικά αποτελέσματα και χωρίς κανόνες διαχείρισης. Το Ταμείο θα άρχιζε να λειτουργεί στις αρχές του 1975 με τριετή προπαρασκευαστική θητεία.
1979	Συμβούλιο Υπουργών (κανονισμός)	Τροποποίηση λειτουργίας ΕΤΠΑ, με την Κοινότητα να αναλαμβάνει ένα μέρος των κονδυλίων με κατευθείαν δαπάνες από τον προϋπολογισμό της.
1984	Συμβούλιο Υπουργών (κανονισμός)	Συνολική αναδιαμόρφωση της λειτουργίας και χρηματοδότησης του ΕΤΠΑ. Αύξηση της κοινοτικής συμμετοχής στη δαπάνη και υιοθέτηση προγραμμάτων που έδωσαν μεγαλύτερη ευελιξία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και σαφέστερη διευκρίνιση των όρων λειτουργίας του Ταμείου.
1985	Συμβούλιο Υπουργών (κανονισμός)	Εφαρμογή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ) που αποτέλεσαν χρηματοδοτικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση ειδικών αναπτυξιακών προβλημάτων στην Νότια Γαλλία, την Νότια Ιταλία και την Ελλάδα. Η βασική καινοτομία των ΜΟΠ ήταν ότι η χρηματοδότηση βασιζόταν σε μεσοπρόθεσμα αναπτυξιακά προγράμματα και υπήρξαν πρόδρομος για την μορφή που θα λάμβανε η Περιφερειακή Πολιτική της Κοινότητας μέχρι και σήμερα.
1986	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη	Επίσημη εισαγωγή του όρου της «Κοινωνικής και Οικονομικής Συνοχής» στις Κοινοτικές Συνθήκες (Τίτλος V, Άρθρα 130 α και 130 β)
1988	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Βρυξελλών (Φεβρουάριος)	Συμφωνία για το «1 ^ο πακέτο Ντελόρ». Η νέα κοινοτική περιφερειακή πολιτική ξεκίνησε επίσημα το 1989 με ένα προϋπολογισμό 64 δις ECU για την περίοδο 1989-1993. Έμφαση στον πολυετή προγραμματισμό στην βάση 7 στόχων και εργαλείων αναδιανομής των πόρων (Διαρθρωτικά Ταμεία)
1992	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Μάαστριχτ (Φεβρουάριος)	Αναθεώρηση της Ιδρυτικής Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Συνοχή αποτελεί πλέον για την Ένωση θεμελιώδη στόχο (Άρθρο 2). Παράλληλα με τα Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΤΠΑ, Κοινωνικό Ταμείο, Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού Αλιείας) δημιουργείται το Ταμείο Συνοχής για τις 4 χώρες της Ένωσης με κατά κεφαλήν ΑΕΠ χαμηλότερο του 90% του κοινοτικού μέσου όρου (Ιρλανδία, Ισπανία, Ελλάδα, Πορτογαλία ή «χώρες Συνοχής») για χρηματοδοτική συμμετοχή σε σχέδια περιβάλλοντος και υποδομών.
1992	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Εδιμβούργου (Δεκέμβριος)	Συμφωνία για το «2 ^ο πακέτο Ντελόρ» για την περίοδο 1993-1999. Περίπου 140 δις ECU και επιπλέον 15 δις ECU για το Ταμείο Συνοχής.
1999	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Βερολίνου (Μάρτιος)	Συμφωνία επί των προτάσεων «Ατζέντα 2000» της Επιτροπής. Οι στόχοι από 6 μειώθηκαν στους 3 χάριν συγκενρωτικότητας και αποτελεσματικότητας (ενίσχυση αναπτυξιακά καθυστερημένων περιοχών, ανάκαμψη των περιφερειών υπό ανασυγκρότηση, στήριξη συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης). Οι συνολικές πληρωμές για την προγραμματική περίοδο 2000-2006 (Πακέτο «Σαντέρ») ανέρχονται σε 213 δις ευρώ για τα διαρθρωτικά Ταμεία και επιπλέον 18 δις ευρώ για το Ταμείο Συνοχής. Επίσης καταρτίστηκαν δύο επιπλέον χρηματοδοτικά προγράμματα (ISPA – Μέσο Προενταξιακών Διαρθρωτικών Πολιτικών και Sapard- Ειδικό ενταξιακό για την Γεωργία και την Αγροτική Ανάπτυξη) για τα νέα κράτη με προϋπολογισμό 10 δις ευρώ και ενισχύθηκε με περίπου 11 δις ευρώ και το πρόγραμμα Phare που αποσκοπεί στην ενίσχυση της διοικητικής και θεσμικής ικανότητας των νέων μελών.
2005	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Βρυξελλών (Δεκέμβριος)	Συμφωνία για την δαπάνη τη προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Συνολικά για όλη την περίοδο θα διατεθούν περίπου 308 δις ευρώ για την χρηματοδότηση της περιφερειακής πολιτικής στο πλαίσιο τριών νέων στόχων: της σύγκλισης, της ανταγωνιστικότητας - απασχόλησης και της εδαφικής συνεργασίας.

ΠΗΓΗ: ΕΠΙΣΗΜΗ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΕΕ. (<http://europa.eu.int>). Ιδία επεξεργασία.

Η εξέλιξη της πολιτικής εντός της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αναδεικνύει και τη δεύτερη διάσταση που σημειώνει έντονα την σημαντικότητα της Περιφερειακής Πολιτικής ως αντικείμενο έρευνας της συγκριτικής πολιτικής: την δημιουργία πολιτικής («policy making») και θεσμών («institutions») σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης (ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό-τοπικό). Πέρα από τα επίπεδα που δραστηριοποιείται, οι Peterson & Bombberg (1999: 171) σημειώνουν εύστοχα και την πολιτική διάσταση της **χρηματοδότησης** της περιφερειακής πολιτικής ως πιο σημαντική σε σύγκριση με τα πραγματικά οικονομικά πλεονεκτήματα που αποκομίζουν οι λήπτες από τους πόρους. Ενδεικτικά, ο Carrubba (1997) χαρακτηρίζει την χρηματοδότηση από τους πιο εύπορους εταίρους στους φτωχότερους ως πολιτικό «επιμέρους αντάλλαγμα» («side payment») για συνέχιση της διαδικασίας ολοκλήρωσης. Η Hooghe τέλος (1996a: 7) αναφέρει ότι οι πολιτικές Συνοχής είναι η μοναδική πολιτική της Ε.Ε. κατά την οποία η κατάρτιση του δημοσιονομικού πλαισίου (budget) **προηγείται** της πολιτικής, γεγονός που την καθιστά μοναδική στην πρακτική εξέλιξή της. Με άλλα λόγια, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση της Περιφερειακής Πολιτικής καθίστανται άκρως πολιτικοποιημένα, γεγονός που ενδυναμώνει και την πολιτική διάσταση του όρου. Επίσης, η σημαντικότητα της περιφερειακής πολιτικής έγκειται σε ορισμένα ιδιάζοντα χαρακτηριστικά της, ως προς τον τρόπο «διάχυσής» αυτών στην εσωτερική πολιτικοοικονομική διακυβέρνηση του κάθε κράτους μέλους που δεν συναντώνται σε καμία άλλη κοινοτική πολιτική, με κύριο χαρακτηριστικό της τα ανομοιογενή χαρακτηριστικά σε διαφορετικά συστήματα διακυβέρνησης (βλ. χαρακτηριστικά τις περιπτώσιολογικές έρευνες στο συνολικό έργο υπό την επιμέλεια της Hooghe, 1996b) και την **εμπλοκή πολυάριθμων δρώντων** και στα τρία επίπεδα διακυβέρνησης που δημιουργεί ένα ιδιότυπο και αρκετά πολύπλοκο δίκτυο (network) αλληλοσχετιζόμενων πολιτικών επιρροών (Leonardi, 2005: 23).

Από θεωρητικής απόψεως, η εμπλοκή **μεγάλου αριθμού δρώντων από διαφορετικά επίπεδα** δραστηριοποίησης δημιούργησε ενδιαφέρουσες θεωρητικές απολήξεις σχετικά με το τρόπο που η άσκηση της εν λόγω πολιτικής διαμορφώνει τις ισορροπίες δυνάμεων άσκησης πολιτικής επιρροής των εμπλεκόμενων. Στα πλαίσια έρευνας αυτής της επιρροής, **η περιφερειακή πολιτική και ο εξευρωπαϊσμός** αποτέλεσαν έννοιες με χρηστική σύνδεση (Getimis & Paraskevoudou, 2002: 4-5), εφόσον ο

δεύτερος διετέλεσε σημαίνοντα ρόλο στο να μελετηθεί το πεδίο της πρώτης έννοιας ως η πλέον ξεκάθαρη περίπτωση έρευνας, ιδιαίτερα σε υπο-εθνικό επίπεδο («sub national») (Leonardi, 2005: 12 και Paraskevoropoulos, 2001: 41-44). Η ιδιομορφία άσκησης της πολιτικής προσδίδει μεγάλο ενδιαφέρον στον τρόπο που συνδέεται η τελευταία με τον όρο του εξευρωπαϊσμού και την επιρροή που ασκεί μέσω της διαμόρφωσης προτύπων – μοντέλων πολιτικής από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον το ευρωπαϊκό επίπεδο ορίζει το κανονιστικό πλαίσιο, επιδρά και παρακολουθεί άμεσα τον τρόπο υλοποίησης της πολιτικής από πλευράς του κεντρικού κράτους και των περιφερειακών δομών του.

Συμπερασματικά, τόσο η οικονομική όσο και η πολιτική διάσταση της περιφερειακής πολιτικής αποτελούν χρήσιμα εργαλεία για να επιτευχθούν οι σκοποί της παρούσης διερεύνησης. Οι σημαντικές χρηματοδοτικές δυνατότητές της και η παράλληλη πολιτικοποίησή τους επιτρέπει την αξιόπιστη εξαγωγή συμπερασμάτων σε πλήθος εξαρτημένων μεταβλητών που ουσιαστικά αποτελούν τον τελικό αποδέκτη όλου αυτού του οικονομικοπολιτικού πλέγματος.

Τα αμέσως επόμενα δύο ερωτήματα ασχολούνται με την σημαντικότητα επιλογής της εξαρτημένης μεταβλητής της έρευνας, αναλύοντας το ελληνικό πλαίσιο γενικότερα και ιδιαίτερα την ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση 1^{ου} βαθμού.

ΕΡΩΤΗΜΑ 2^ο

Γιατί μελετάται η ελληνική περίπτωση;

Η ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ. το 1981 επέτεινε την ανάγκη πολιτικής και οικονομικής επιστημονικής ανάλυσης των επιρροών υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής, όπως αυτή ορίζεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και εφαρμόζεται εντός του ελληνικού διοικητικού και πολιτικού συστήματος.

Στην παρούσα διατριβή, εκτός από το προφανές και υποκειμενικό ενδιαφέρον έρευνας της ελληνικής περίπτωσης, η σημαντικότητα επιλογής της Ελλάδος στοιχειοθετείται από σύνολο επιχειρημάτων που ομαδοποιούνται σε δύο άξονες: πρώτον, την ιδιαιτερότητα, εν γένει, την ελληνικής «μοναδικότητας» εντός της ευρωπαϊκής συνεργασίας και, δεύτερον, τον σημαντικό ρόλο της κοινοτικής

περιφερειακής πολιτικής ως μέσο επίδρασης του ελληνικού – πολιτικού και οικονομικού – συστήματος περιφερειακής διακυβέρνησης.

Πριν την ανάλυση των δύο αξόνων, οφείλουμε να επισημάνουμε το γεγονός της καθολικής αποδοχής από όλες τις πολιτικοοικονομικές δυνάμεις της Ελλάδας της ενοποιητικής διαδικασίας, η οποία συνδέεται και διαμορφώνεται κυρίως από το γεγονός ότι η ελληνική οικονομία καρπώνεται σημαντικούς χρηματικούς πόρους εδώ και μία εικοσαετία¹³. Πρέπει να συμπληρωθεί σε αυτό το σημείο ότι η καθολική αποδοχή από τις πολιτικές ελίτ του τόπου συνοδεύεται και από αντίστοιχα μεγάλα ποσοστά αποδοχής και από τους ίδιους τους πολίτες της συμμετοχής της χώρας στο ευρωπαϊκό εγχείρημα¹⁴.

Η μελέτη του εξευρωπαϊσμού της Ελλάδας σε διάφορους τομείς πολιτικής εσωκλείει πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία ως προς τις αλλαγές και αγκυλώσεις που λαμβάνουν χώρα, με ιδιαίτερη έμφαση να αποδίδεται στις αλλαγές που επιφέρει εντός του ελληνικού συστήματος διακυβέρνησης (Kazakos, 2004: 902 και Diamandouros, 1994: 42-43). Επίσης ενδιαφέρουσα είναι και η μελέτη της αλλαγής σε θέματα οργανωτικής αναδιάρθρωσης της διοίκησης του ελληνικού συστήματος λόγω του χαμηλού βαθμού νομιμοποίησης και θεσμοποίησης και, γενικότερα, λόγω της προβληματικής και καθυστερημένης ανταπόκρισής του («response») έναντι των ευρωπαϊκών επιταγών για αλλαγή (Σπανού, 2001: 62-63; Papadoulis, 2005: 356-358).

Η ελληνική περίπτωση αποτελείται από ιδιαιτερότητες ως προς την σχέση της με την πορεία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης που συνδέονται, κυρίως όταν μιλάμε για τα πρώτα χρόνια της ελληνικής συμμετοχής, με τα σύνδρομα υπανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας που κυριαρχούσαν στο μεταπολεμικό ελληνικό κοινωνικό – πολιτικό – οικονομικό σύστημα (Diamandouros, 1994: *inter alia* 44, 54) και με τις μεγάλες δυσκολίες που συνάντησε η χώρα στην προσπάθεια ουσιαστικής ενσωμάτωσης στον «κοινοτικό κορμό» (Τσούκαλης, 1993). Επίσης, η ελληνική μοναδικότητα ενισχύεται από 3 επιμέρους ενδογενή χαρακτηριστικά της. Πρώτον, την **αδύναμη κοινωνία**

¹³ Δεν είναι τυχαίο πως η ρητορική υπέρ της συμμετοχής της χώρας στην Ε.Ε. κατέχει ως βασικό στήριγμα τα πλεονεκτήματα από τα διαρθρωτικά ταμεία της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής. Βλέπε χαρακτηριστικά την εναρκτήρια ομιλία του τότε πρωθυπουργού Κ. Σημίτη, το 2002, στο συνέδριο με θεματική «Το μέλλον της Ευρώπης και η Ελλάδα» (Πρακτικά Συνεδρίου στο Ιωακειμίδης, 2002: 13).

¹⁴ Συγκεκριμένα στην τελευταία επιθεώρηση του «Ευρωβαρόμετρου», στα τέλη του 2006, το 74% των ελλήνων πιστεύουν ότι η Ελλάδα έχει ωφεληθεί από την συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με το μέσο όρο για την «Ευρώπη των 25» να είναι μόλις στο 54% (Πηγή: Ευρωβαρόμετρο, Νο 56, Δεκέμβριος 2006, Εθνική Ανάλυση: Ελλάδα, σελ. 4).

πολιτών λόγω της έλλειψης οργάνων κοινωνικού διαλόγου και καθολικής ισχύος των κομμάτων και των μηχανισμών τους στην πολιτική ζωή του τόπου (Μακρυδημήτρης, 1996). Δεύτερον, **τις πελατειακές σχέσεις** που άλλαξαν μορφή με την έναρξη της δεκαετίας του 1980 από την «παραδοσιακή» στη «γραφειοκρατική» μορφή (Μανρογορδάτος, 1997: 2-3), αλλά παραμένουν κύριο εμπόδιο στη διαδικασία πλήρους εξευρωπαϊσμού του ελληνικού πολιτικού συστήματος κυρίως λόγω της τακτικής διατήρησής τους από πλευράς των πολιτικών κομμάτων (Ioakimidis, 1996: 45-46). Τρίτον, και σημαντικότερο, **τη γιγάντωση και υπερτροφία του κεντρικού κράτους**, που σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να μεταφραστεί σε αντίστοιχη αύξηση της ισχύος του και της αποτελεσματικότητάς του. Αντίθετα, η απρόσκοπτη επέκταση της κρατικής μηχανής και ιδιαιτέρως η υπεραπασχόληση στον δημόσιο τομέα, ήταν επιβλαβής όχι μόνο στην αποτελεσματικότητα του διοικητικού μηχανισμού και στην επιβάρυνση των δημοσίων δαπανών, αλλά αποτέλεσε και τροχοπέδη στην αξιολογή επέκταση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στην οικονομία (βλ. Ιωακειμίδης, 1998: 58-64 και τις σχετικές παραπομπές). Επίσης, σημαντικό αποτέλεσμα της τεράστιας διόγκωσης του κράτους είναι η εγκαθίδρυση συγκεντρωτικού μοντέλου διακυβέρνησης που επηρέασε αρνητικά, όπως ήταν φυσικό, και την παραχώρηση αρμοδιοτήτων σε χαμηλότερα επίπεδα διαχείρισης πολιτικής εξουσίας και χρηματικών πόρων. Η παραπάνω διαπίστωση ύπαρξης ενός συγκεντρωτικού πολιτικού συστήματος διακυβέρνησης καθιστά πολύ ενδιαφέρουσα και την προοπτική έρευνας του βαθμού που η διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, μέσω της ανάπτυξης ενός αυτόνομου μηχανισμού αναδιανομής πόρων, προσδίδει ή μπορεί να προσδώσει ικανότητα άσκησης πολιτικής σε τοπικό επίπεδο¹⁵.

Ο δεύτερος άξονας μελέτης είναι η σχέση της Ελλάδας με την περιφερειακή πολιτική της Ένωσης. Οφείλουμε να σημειώσουμε αρχικά την άμεση σύνδεση της αλλαγής της γενικότερης πολιτικής πλεύσης ενός μεγάλου μέρους των ελληνικών πολιτικών δυνάμεων έναντι της ενοποιητικής διαδικασίας με τα εν δυνάμει οφέλη από τα Μ.Ο.Π. στα μέσα της δεκαετίας του 1980 και με την υπογραφή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης, η οποία και για πρώτη φορά έκανε λόγο για την ανάγκη υλοποίησης των πολιτικών συνοχής από πλευράς της Κοινότητας. Το 1985 θεωρείται

¹⁵ Σχετικά με την τυπολογία και τις διαφορές μεταξύ συγκεντρωτικού και αποκεντρωτικού μοντέλου σχεδιασμού του κράτους βλ. Balchin, Sykora and Bull, 1999. Για τις διαφορές των δύο μοντέλων σε επίπεδο περιφερειακού προγραμματισμού βλ. Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002: 26-27

από όλους τους ερευνητές που ασχολούνται με την ελληνική «αντίδραση» («response») έναντι της ευρωπαϊκής συμμετοχής, ως σημείο αλλαγής αντιμετώπισης της, τότε, Ε.Ο.Κ. Τα Μ.Ο.Π., που είναι και το πρώτο εγχείρημα της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής να εισαγάγει μία καινοτόμο μέθοδο προγραμματισμού που στηρίζεται στην κατάρτιση ολοκληρωμένων πολυετών επιχειρησιακών προγραμμάτων που υιοθετείται μέχρι και σήμερα, αποτέλεσαν πολιτικό αντάλλαγμα σε Ελλάδα, Ιταλία και Γαλλία για την Ιβηρική διεύρυνση και συνετέλεσαν στην παύση της αντιευρωπαϊκή πολιτική ρητορεία της επανεκλογείσας κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ και του Ανδρέα Παπανδρέου και στην υιοθέτηση ενός ευέλικτου «κοινοτικού λόγου» (Christakis, 1998: 84; Lavdas, 1997: 174; Ioakimidis, 1996:39-40 και Μητσός, 2000: 107).

Όπως διατυπώθηκε και παραπάνω, η Ελλάδα αποτελεί παράδειγμα **συγκεντρωτικού μοντέλου περιφερειακού σχεδιασμού**, γεγονός που διαμορφώνει και το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινούνται οι υπο-εθνικοί θεσμοί της. Καθίσταται άκρως ενδιαφέρον λοιπόν να ερευνήσουμε εάν και κατά πόσο, εντός συγκεντρωτικού συστήματος, η άσκηση της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης έδωσε σημαντικό χώρο άσκησης πολιτικής σε περιφερειακούς και τοπικούς δρώντες, και συγκεκριμένα των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ.

Τέλος, δεν μπορεί να αγνοηθεί το γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί **από το 1985 καθαρός λήπτης κοινοτικών πόρων**, γεγονός που καθιστά σημαντική την σχέση της χώρας και των διοικητικών μονάδων της με του ευρωπαϊκούς φορείς χρηματοδότησης. Ο επόμενος πίνακας αναφέρεται στο σύνολο των πόρων που πιστώθηκαν, από πλευράς Διαρθρωτικών Ταμείων, με σκοπό να επενδυθούν στις ελληνικές περιφέρειες από την έναρξη των Μ.Ο.Π. μέχρι και το Δ΄ ΚΠΣ που άρχισε τυπικά να χρηματοδοτεί τις δεσμεύσεις του το 2007.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1986-2013

	ΜΟΠ 1986-1989 (ΤΙΜΕΣ 1986 σε δισ ECU)	Α' ΚΠΣ 1989-1993 (ΤΙΜΕΣ 1989 σε δισ ECU)	Β' ΚΠΣ 1994-1999 (ΤΙΜΕΣ 1994 σε δισ ECU)	Γ' ΚΠΣ 2000-2006 (ΤΙΜΕΣ 2000 σε δισ ευρώ)	Δ' ΚΠΣ 2007-2013 (ΤΙΜΕΣ 2007 σε δισ ευρώ)
Συνολικός Προϋπολογισμός (συμπεριλαμβανομένου Δημόσιας, Κοινοτικής και Ιδιωτικής Συμμετοχής)	3,5	14,3	29,7	44,3	30,2
Κοινοτική Συμμετοχή	2,5	7,1	14	22,7	19,4

ΠΗΓΗ: ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ (<http://www.ggea.gr>)

Η ελληνική συμμετοχή στους μηχανισμούς αναδιανομής του κοινοτικού χρήματος κατά την διάρκεια των τεσσάρων περιόδων προγραμματισμού είχε δύο κύρια αποτελέσματα που κρίνονται θετικά: πρώτον, την δημιουργία ενός προγράμματος περιφερειακής ανάπτυξης με προοπτικές συνεχούς βελτίωσης όσον αφορά την συμμετοχή των υπο-εθνικών δρώντων (για την εξέλιξη του συστήματος αυτού στην ελληνική βιβλιογραφία βλ. χαρακτηριστικά Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002) και, δεύτερον, την πεποίθηση τόσο στις πολιτικές ελίτ του τόπου όσο και στους έλληνες πολίτες ότι οι πόροι από την ευρωπαϊκή Ένωση είναι «χρυσή ευκαιρία» που πρέπει να αξιοποιηθεί. Ωστόσο, η δυνατότητα αποτελεσματικής απορρόφησης των κονδυλίων στα πλαίσια που θέτει η χρηματοδοτική αρχή (Ε.Ε.) αποτελεί από τα τέλη των ΜΟΠ και του Α' ΚΠΣ αντικείμενο κριτικής και επιφυλακτικότητας ως προς την ετοιμότητα της χώρας να πετύχει αποτελεσματικότητα στην υλοποίηση και στην καθολική απορρόφηση των πόρων¹⁶ (Plaskovitis, 1993 και Andrikopoulou, 1992). Ο βασικός λόγος καθυστέρησης είναι ότι η εφαρμογή της διαρθρωτικής πολιτικής της Ε.Ε. «επέβαλε» σε ένα μονολιθικό διοικητικό σύστημα να ακολουθήσει μοντέλα διαχείρισης που χρειαζόνταν χρόνο προσαρμογής και εμπειρία. Αυτός ο «θετικός εξωτερικός εξαναγκασμός» («positive external constraint») (Paraskevoopoulos, 2001: 93) που υπέστη το ελληνικό διοικητικό και πολιτικό σύστημα από την διαδικασία εξευρωπαϊσμού της περιφερειακής πολιτικής, δημιούργησε το πλαίσιο αναφοράς που περιγράφηκε μόλις παραπάνω, αφήνοντας πολλά ερωτήματα αναπάντητα σχετικά με

¹⁶ Το ζήτημα της αποτελεσματικής αξιοποίησης των κοινοτικών πόρων στην Ελλάδα είναι σύγχρονο με την έναρξη της χρηματοδότησης προγραμμάτων από την Κοινότητα. Η έννοια της απορρόφησης κοινοτικών πόρων αποτέλεσε και αποτελεί για όλες τις ελληνικές Κυβερνήσεις πρωταρχικό σκοπό προς επίτευξη, παρόλο που τα αποτελέσματα δηλώνουν μεγάλες απώλειες (βλ. ενδεικτικά στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» στις 16 Ιουλίου 2006 άρθρο του Σεραφείμ Κωνσταντινίδη με τίτλο «Αγώνας δρόμου για την τελευταία ευκαιρία διάσωσης κονδυλίων από το Γ ΚΠΣ»).

την αντίδραση των εθνικών μονάδων – κεντρικών και τοπικών – έναντι αυτών των εξωτερικών αλλαγών.

Μέσα σε αυτό το ιδιαίτερο εθνικό πλαίσιο που περιλαμβάνει χαρακτηριστικά αδυναμιών απορρόφησης, πολιτικών ιδιαιτεροτήτων και οικονομικών αδυναμιών, η Ελλάδα αποτελεί ενδιαφέρουσα περίπτωση προς μελέτη. Όπως θα αναδειχθεί αμέσως παρακάτω το ερευνητικό ενδιαφέρον αυξάνεται λόγω και της επιλογής μας ως ειδικού πεδίου έρευνας του 1^ο βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα.

ΕΡΩΤΗΜΑ 3^ο

Γιατί επιλέγεται το χαμηλότερο επίπεδο περιφερειακής διακυβέρνησης της Ελλάδος (δηλ. Ο.Τ.Α. 1^ο Βαθμού) ως πεδίο έρευνας;

Ενώ σε επίπεδο κεντρικού κρατικού μηχανισμού, και κυρίως, σε επίπεδο διοίκησης περιφερειών συναντάμε πληθώρα ερευνών σχετικά με την χάραξη της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής και την αντίστοιχη επίδραση που έχει η τελευταία σε εθνικό /τοπικό επίπεδο, ανάλογες μελέτες σε επίπεδο Ο.Τ.Α. – Δημοτικής Αρχής δεν υπάρχουν, γεγονός που θα αναδειχθεί στην βιβλιογραφική επισκόπηση του επόμενου κεφαλαίου. Ο μικρός αριθμός μελετών στο χαμηλότερο επίπεδο της τοπικής διακυβέρνησης – Δημοτικής Αρχής («local government») (Zerbinati, 2004: 1016) έχει ως αποτέλεσμα η θεματική των επιπτώσεων της διαδικασίας εξευρωπαϊσμού σε επίπεδο τοπικής διακυβέρνησης να παραμένει χωρίς σημαντική επιστημονική έρευνα, παρόλο που κρίνεται άκρως ενδιαφέρουσα για τους λόγους που εξηγούμε ευθύς αμέσως.

Αρχικά η τοπική αυτοδιοίκηση εσωκλείει δύο αντίρροπες δυνάμεις που την καθιστά ερευνητικά ενδιαφέρουσα. Από την μία (θεωρητική) πλευρά, η σπουδαιότητα του πεδίου που επιλέχθηκε να ερευνηθεί εμπίπτει στο γεγονός ότι η τοπική αυτοδιοίκηση πρέπει να αποτελεί συστατικό στοιχείο κάθε σύγχρονης δημοκρατικής κοινωνίας με διευρυμένες αρμοδιότητας χάραξης πολιτικής ή με άλλα λόγια η ουσιαστική δραστηριοποίησή τους αποτελεί τον «εκδημοκρατισμό στην πράξη» (Μακρυδημήτρης, 2002), ενώ, σε αντίθετη κατεύθυνση, η πρακτική αναδεικνύει τη θεσμική αδυναμία (weakness of sub national institutional infrastructure) του χαμηλότερου επιπέδου αυτοδιοίκησης (Paraskevoopoulos, 2002a: 14).

Επίσης, η έννοια της τοπικής διακυβέρνησης, και ιδιαίτερα στα πλαίσια των αστικών συγκεντρώσεων (πόλεων), απέκτησε τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερη βαρύτητα στην ξένη βιβλιογραφία (Parkison & Harding, 1995: 53) Μάλιστα η παραδοχή ότι η έννοια «τοπικό» («local») λαμβάνει διαφορετικές όψεις ανά περίπτωση εμπειρικής επαλήθευσης, σε επίπεδο διακρατικών ή ενδοκρατικών μελετών, λαμβάνει ιδιαίτερη σημασία (Goldsmith, 1992). Επιπλέον, η ανάγκη ενδυνάμωσης της τοπικής διακυβέρνησης συνδέθηκε άμεσα με την ιδιαίτερης θεωρητικής βαρύτητας θεωρία της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης («multi level governance») η οποία και έχει ως βασική αρχή την παράλληλη με την οικονομική ολοκλήρωση στην Ε.Ε. την δημιουργία μία νεότευκτης «πολιτείας» («polity»), στα πλαίσια της οποίας παραδοσιακές αρμοδιότητες του κεντρικού κράτους μεταβιβάζονται τόσο προς τα πάνω σε θεσμικά μορφώματα της Κοινότητας (κυρίως στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή) όσο και προς τα κάτω σε υπο-εθνικά και τοπικά όργανα εξουσίας (Marks *et al.*, 1996)¹⁷.

Οι θεωρίες σχετικά με την ενδυνάμωση της τοπικής διακυβέρνησης που ειπώθηκαν παραπάνω είχαν πεδίο υλοποίησης τους αποκλειστικά την Ενωμένη Ευρώπη. Πέραν των ακαδημαϊκών διατυπώσεων βέβαια, επίσημα κοινοτικά έγγραφα τα τελευταία χρόνια κάνουν λόγο για την διακυβέρνηση της Ευρώπης («EU governance») με την σχετική τυπολογία («modes of governance») να περιλαμβάνει ρητά και τον τοπικό παράγοντα ως φορέα αυτόνομης δράσης. (βλ. αναφορές στο Λευκό Βιβλίο για την Διακυβέρνηση της Ευρώπης που εξέδωσε η Επιτροπή CEC, 2001b: 14, 33 και ειδικότερα για την τοπική αυτοδιοίκηση βλ. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2003). Επίσης, ο τοπικός φορέας, και πιο συγκεκριμένα οι ευρωπαϊκές πόλεις και περιφέρειες, διατυπώνονται ρητά και στην Συνταγματική Συνθήκη της Ένωσης, της οποίας η επίσημη νομική αποδοχή θα εκκρεμεί τουλάχιστον ως το 2008¹⁸.

¹⁷ Οι έννοιες της πολυεπίπεδης και της τοπικής διακυβέρνησης θα μελετηθούν λεπτομερώς, στα πλαίσια της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, στο πρώτο μέρος του 2^{ου} κεφαλαίου.

¹⁸ Συγκεκριμένα το Ευρωπαϊκό «Σύνταγμα», κάνει λόγο για επέκταση της Συνοχής να συμπεριλάβει την εδαφική συνοχή τόσο ως σκοπό όσο και ως καθήκον της Ένωσης (Άρθρο I-5). Επίσης, ρητά αναγνωρίζει την «αδία διακυβέρνηση» (self-government) σε επίπεδο τοπικό και περιφερειακό (Άρθρο I-5), ενώ επεκτείνει την δράση της αρχής της επικουρικότητας σε αυτά τα δύο επίπεδα (Άρθρο I-11). Τέλος, το πρωτόκολλο για την επικουρικότητα (No. 2) που συμπεριλήφθηκε στην τελική μορφή της Συνθήκης προς έγκριση από τα κράτη μέλη, ενίσχυσε την αρχή, έδωσε την δυνατότητα την Επιτροπή των Περιφερειών να φέρνει νομικά θέματα που αφορούν την τοπική διακυβέρνηση και ανάπτυξη μέσω της επικουρικότητας ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στην οικονομική επιρροή των πολιτικών Συνοχής σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Τέλος πρέπει να συνυπολογιστεί το γεγονός ότι η επιλογή της Περιφερειακής Πολιτικής ως πεδίο έρευνας σε επίπεδο Ο.Τ.Α. καθιστά την έρευνα ακόμη πιο ενδιαφέρουσα εφόσον η πολιτική αυτή αποτελεί το πλέον δόκιμο έδαφος μελέτης. Η κοινοτική χρηματοδότηση άλλαξε τη σχέση πολιτικής αλληλεπίδρασης μεταξύ ευρωπαϊκού, εθνικού και υπο-εθνικού επιπέδου, ενώ μετάλλαξε και προσέδωσε νέα χαρακτηριστικά στην τοπική εξουσία και στον τρόπο που αυτή διαχειρίζεται και υλοποιεί την περιφερειακή πολιτική και οργανώνει τις υπηρεσίες της και την πολιτική δυναμική της (John, 2001).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στα πλαίσια άσκησης της περιφερειακής πολιτικής της, έχει προσδώσει μέγιστη σημασία στην ανάπτυξη της έννοιας του αστικού χώρου (Κοτιός, 1999) και στην ανάληψη αυτόνομης χάραξης πολιτικής από το τελευταίο επίπεδο διακυβέρνησης (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2006 και Committee of Regions, 2001), παρέχοντας παράλληλα και σχετικό θεσμικό και χρηματοδοτικό πλαίσιο προς αυτή την κατεύθυνση¹⁹.

Αυτή η προσπάθεια ενδυνάμωσης του τοπικού επιπέδου διακυβέρνησης δεν άφησε ανεπηρέαστη την ελληνική περίπτωση. Παρόλο που το ελληνικό σύστημα ήταν περιοριστικό ως προς την ουσιαστική συμμετοχή του 1^{ου} (Δήμοι και Κοινότητες) και 2^{ου} (Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις) βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης στην άσκηση της περιφερειακής πολιτικής (Parageorgiou & Verney 1993), η περιφερειακή πολιτική και η αποτυχία αποτελεσματικής διαχείρισης των Μ.Ο.Π. αποτέλεσε το έναυσμα για τις αλλαγές προς ένα πιο αποκεντρωτικό σύστημα περιφερειακής οργάνωσης (Verney & Parageorgiou, 1993: 109). Σε αυτό το πλαίσιο, οι ΟΤΑ άρχισαν να συμμετέχουν σε αυξανόμενο βαθμό στις διαδικασίες κατάρτισης και, κυρίως, υλοποίησης των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τον παρακάτω συγκεντρωτικό πίνακα που διατυπώνει την ένταξη συγχρηματοδοτούμενων έργων από πλευράς Ο.Τ.Α κατά τα έτη 2003, 2004 και 2005.

¹⁹ Χαρακτηριστική είναι η επέκταση της κοινοτικής πρωτοβουλίας «URBAN», η οποία εφαρμόστηκε αρχικά για την προγραμματική περίοδο 1994-1999 σε 118 επιλεγμένες αστικές ζώνες – 6 εκ των οποίων ήταν ελληνικοί Δήμοι - με σκοπό την κοινωνική και οικονομική ανάπλαση πόλεων σε κρίση, με συνολικό προϋπολογισμό 900 εκ. ευρώ. Στην επόμενη προγραμματική περίοδο του Γ' ΚΠΣ 2000-2006 η κοινοτική πρωτοβουλία συνεχίστηκε και ολοκληρώθηκε («URBAN II») με προϋπολογισμό 730 εκ. ευρώ και τελικούς αποδέκτες αυτή την φορά 70 ευρωπαϊκές πόλεις μεταξύ των οποίων το Ηράκλειο, η Κομοτηνή και το Πέραμα (Πηγή: <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24209.htm>).

Αναλυτικότερα, ο πίνακας αποτυπώνει αύξηση τόσο στο πλήθος ενταγμένων έργων με τελικούς αποδέκτες ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού όσο και αυξητική πορεία στον προϋπολογισμό των έργων αυτών, παρόλο που το αντίστοιχο ποσοστό στο σύνολο των ετήσιων προϋπολογισμών είναι χαμηλό και υποδηλώνει, κυρίως, την ανάληψη υλοποίησης από πλευράς ΟΤΑ μικρών έργων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΟΤΑ ΚΑΙ Γ' Κ.Π.Σ.

ΕΤΟΣ	ΕΝΤΑΓΜΕΝΑ ΕΡΓΑ ΣΥΝΟΛΟ (100%)	ΕΝΤΑΓΜΕΝΑ ΕΡΓΑ ΟΤΑ (ποσοστωση % στο σύνολο των έργων)	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΟ (σε δίκ ευρώ) (100%)	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΟΤΑ (σε δίκ ευρώ) (ποσοστωση % στο σύνολο του προϋπολογισμού)	ΣΥΝΟΛΟ ΟΤΑ ΜΕ ΕΝΑ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΕΡΓΟ
2003	12335 (100%)	3191 (25,9%)	30,6 (100%)	2,4 (7,7%)	865
2004	17064 (100%)	8535 (50,02%)	26,6 (100%)	2,9 (10,9%)	968
2005	24053 (100%)	11332 (47,1%)	36,3 (100%)	4,1 (11,2%)	998

ΠΗΓΗ: ΚΕΔΚΕ – ΠΕΤΑ (2006) [http://www.info-peta.gr/erga_ota/GB-1.pdf (Ιούλιος 2006)] και

ΠΕΤΑ (2004) [<http://www.info-peta.gr/PETA'S%20NEWS/EPIX.htm> (Απρίλιος 2004)]

Μαζί με την σημαντική προβληματική της ανάληψης μικρών έργων το δεύτερο βασικό ερώτημα, που ταυτόχρονα αποτελεί λόγο εστίασης του ερευνητικού ενδιαφέροντος μας στο χαμηλότερο βαθμό αυτοδιοίκησης, είναι εάν και κατά πόσο οι Δημοτικοί Οργανισμοί της χώρας ανέλαβαν ουσιαστικές και αυτόνομες εξουσίες ελέγχου και υλοποίησης της πολιτικής, πέραν από την τυπική ανάληψη που ορίζει και το υπάρχον θεσμικό – εθνικό και κοινοτικό – πλαίσιο. Και τα δύο ζητήματα ελέγχονται στο εμπειρικό μέρος της διατριβής.

Εν κατακλείδι, η επιλογή εμπειρικής μελέτης των Ο.Τ.Α. 1^{ου} στη Ελλάδα κρίνεται άκρως επίκαιρη τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε ελληνικό επίπεδο. Επιπλέον, ο νέος Νόμος που επικύρωσε τον νέο Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα (Δ.Σ.) (Ν.3463/2006) έδωσε το έναυσμα για την ανάπτυξη διαλόγου ως προς την αποστολή και το πλέγμα αρμοδιοτήτων που οι Δημοτικές Αρχές καλούνται ή πρέπει να αναλάβουν και να διεκπεραιώσουν. Επίσης, η συμμετοχή στην ευρωπαϊκή διαδικασία παρείχε στους ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού αυξημένες αρμοδιότητες σε επίπεδο υλοποίησης κοινοτικών προγραμμάτων με άμεσο αποτέλεσμα την ανάπτυξη μιας έντονης συζήτησης ως προς

τον τρόπο που μπορεί να γίνει η τοπική αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα σύγχρονη και ανταγωνιστική με τις αντίστοιχες της υπόλοιπης Ευρώπης.

Κλείνοντας την εισαγωγή και θέλοντας να απαντήσουμε στις τρεις βασικές ερωτήσεις που οδήγησαν στην επιλογή του συγκεκριμένου θέματος, ανακεφαλαιώνουμε υπογραμμίζοντας τα εξής: εντός της ελληνικής πραγματικότητας, η μελέτη του τρόπου που ο χαμηλότερος βαθμός περιφερειακής διακυβέρνησης (ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού) διαχειρίζεται πόρους που ελέγχονται από μια υπερεθνική δομή (Ε.Ε.), στα πλαίσια μίας πολιτικής που ενέχει χαρακτηριστικά πολυδιάσπασης ως προς του δρώντες και τις μεθόδους υλοποίησης (περιφερειακή πολιτική), καθίσταται άκρως ενδιαφέρουσα συνυπολογίζοντας ότι ανάλογες εμπειρικές μελέτες δεν υπάρχουν.

1.4 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

Η μελέτη επιχειρεί τη διερεύνηση του αντικειμένου και θέτει ερωτήματα που αφορούν το συγκεκριμένο επιστημολογικό ζήτημα. Πιο συγκεκριμένα το πλαίσιο έρευνας, όπως έχει αποτυπωθεί στα προηγούμενα μέρη της εισαγωγής, ορίζει και τους δύο βασικούς στόχους της διατριβής. **Πρώτον**, ο «περιγραφικός»-«θεωρητικός» στόχος της διατριβής είναι η απόδοση μιας ολοκληρωμένης βιβλιογραφικής επισκόπησης του συνόλου των ερευνών που σχετίζουν την υλοποίηση της Περιφερειακής Πολιτικής και της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού, αφού κάτι ανάλογο δεν υπάρχει στην ελληνική επιστημονική βιβλιογραφία. **Δεύτερον, ο βασικός στόχος της διατριβής** είναι: να διερευνηθεί η ύπαρξη και η έκταση της επιρροής της Ε.Ε. στις διοικητικές, χρηματοδοτικές και πολιτικές δομές της ελληνικής πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης μέσα στα πλαίσια άσκησης και υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁰.

Προς επίτευξη των παραπάνω κεντρικών στόχων, η διατριβή καλείται να απαντήσει σε μια σειρά από ερευνητικές προτάσεις, οι οποίες εξειδικεύονται και συνεπικουρούν τους στόχους της μελέτης. Συγκεκριμένα η εργασία θέτει ως βασικές προτεραιότητες:

²⁰ Θέτοντας την παραπάνω βασική στοχοθεσία στη βάση της τυπολογίας διαχωρισμού των διατριβών κατά τον Van Evera (2002: 147-149), η παρούσα εμπίπτει στις διατριβές «αποτίμησης της βιβλιογραφίας» και «ελέγχου θεωρίας».

1. Την απόδοση μιας ολοκληρωμένης βιβλιογραφικής επισκόπησης σε ευρωπαϊκό, και κυρίως, σε ελληνικό επίπεδο σχετικά με τον εξευρωπαϊσμό της περιφερειακής πολιτικής σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης.
2. Την μελέτη των βασικών θεωρητικών εννοιών που συνοδεύουν την πρακτική υλοποίηση της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής και η διερεύνηση του τρόπου που αυτές ενσωματώνονται στην περίπτωση των ελληνικών πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.
3. Τη διερεύνηση του βαθμού που οι αναπτυξιακή πολιτική των Ο.Τ.Α. εξαρτάται απόλυτα από την κοινοτική χρηματοδοτική παρέμβαση.
4. Τη μελέτη συγκεκριμένων εσωτερικών παραγόντων οργάνωσης και λειτουργίας των ελληνικών ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού (στελέχωση, διοικητική δομή, υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων, πολιτική ηγεσία) ως προς την επίδρασή τους στον εξευρωπαϊσμό των δομών τους.
5. Τον έλεγχο στάσεων και απόψεων των δημοτικών υπαλλήλων που σχετίζονται με το φαινόμενο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης της περιφερειακής πολιτικής και της επίδρασης στην ελληνική περιφερειακή διακυβέρνηση και τοπική αυτοδιοίκηση.
6. Τη διατύπωση, δυνάμει ποιοτικών στρατηγικών έρευνας, εκτιμήσεων για το μέλλον της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα στα πλαίσια υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.5 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

Η διατριβή διαρθρώνεται ως εξής: το δεύτερο κεφάλαιο που ακολουθεί αποτελεί την βασική βιβλιογραφική επισκόπηση της διατριβής. Χωρίζεται σε τέσσερα μέρη, με το πρώτο να διασαφηνίζει τις βασικές θεωρητικές έννοιες που η έρευνα χρησιμοποιεί και τα επόμενα τρία να αναφέρονται στις σημαντικότερες εργασίες που έχουν δημοσιευθεί για τον εξευρωπαϊσμό στα υπόλοιπα κράτη μέλη και στην Ελλάδα. Το τρίτο κεφάλαιο διατυπώνει τις υποθέσεις εργασίας που η διατριβή ελέγχει και το μεθοδολογικό πλαίσιο και τις στρατηγικές που χρησιμοποιούνται, ενώ διατυπώνει και τα βασικά κριτήρια επιλογής των τεσσάρων Δημοτικών Οργανισμών που επελέγησαν για μελέτη (Δήμοι Ιωνικών, Κοζάνης, Λαμιών και Τριπόλεως).

Το εμπειρικό μέρος της διατριβής ξεκινά με το τέταρτο κεφάλαιο όπου σκιαγραφείται το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο που ορίζει τις εξουσίες και τις αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα και τις αντίστοιχες θεσμικές ρυθμίσεις που υιοθέτησε η Ε.Ε. σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα κυριότερα πληθυσμιακά – δημογραφικά χαρακτηριστικά των τεσσάρων Δήμων που αποτελούν το δείγμα έρευνας της διατριβής. Βασικός στόχος του κεφαλαίου είναι να αναλύσει την διοικητική δομή των Δήμων που μελετώνται και την στελεχιακή τους διάρθρωση ιδιαίτερα στις υπηρεσιακές δομές που επιδρούν στην αποτελεσματικότητα υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων έργων. Το έκτο κεφάλαιο ολοκληρώνει την παρουσίαση των επιμέρους χαρακτηριστικών των τεσσάρων Δήμων, αναλύοντας την έκταση και τα χαρακτηριστικά των έργων που υλοποιούν. Το έκτο κεφάλαιο περιέχει και την συγκριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων της στατιστικής ανάλυσης από τα ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν προς συμπλήρωση στους δημοτικούς υπαλλήλους των τεσσάρων Δήμων και καταλήγει στα βασικά συμπεράσματα της έρευνας πεδίου. Στο καταληκτικό κεφάλαιο αναφέρονται τα βασικά ευρήματα της έρευνας και οι θεωρητικές επαληθεύσεις τους. Τέλος, διατυπώνονται οι προτάσεις πολιτικής που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν σε επίπεδο πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης για την αποτελεσματικότερη λειτουργία της ενώ σημειώνονται και θεματικές που είναι δυνατόν να αποτελέσουν αντικείμενο για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΤΡΙΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Η βιβλιογραφική επισκόπηση που ακολουθεί και ουσιαστικά ολοκληρώνει την προηγηθείσα ανάλυση σκιαγράφησης του θέματος της διατριβής, δομείται σε τρία επιμέρους και αλληλοεξαρτώμενα μέρη με σκοπό τον σαφή διαχωρισμό των εννοιών που πρέπει να ελεγχθούν, σύμφωνα με τις ήδη υπάρχουσες επιστημονικές μελέτες οι οποίες υπάρχουν και γνωρίζουμε. Συγκεκριμένα, μετά το επόμενο υποκεφάλαιο (2.2) όπου αναπτύσσονται χρήσιμες βασικές θεωρητικές έννοιες που απασχολούν την διατριβή, τα τρία επόμενα επίπεδα ανάλυσης (υποκεφάλαια 2.3, 2.4 και 2.5) αναφέρονται αντίστοιχα στην θεωρητική έννοια του εξευρωπαϊσμού, στις θεωρητικές και εμπειρικές μελέτες σε επίπεδο ευρωπαϊκής βιβλιογραφίας και τέλος στις έρευνες που έχουν δημοσιευθεί και αφορούν την ελληνική περίπτωση και ιδιαίτερα την περιφερειακή - τοπική αυτοδιοίκηση. Σκοπός είναι να αναφερθούν όλα τα σημαντικά θεωρητικά και εμπειρικά συμπεράσματα που έχουν σχέση τόσο με την έννοια του εξευρωπαϊσμού και τα όρια της επιστημονικής χρηστικότητάς του, όσο και με την επιρροή του στο πλαίσιο της άσκησης της περιφερειακής πολιτικής, στις κεντρικές κρατικές δομές και, ιδιαίτερα, σε επίπεδο περιφερειακής - τοπικής αυτοδιοίκησης - διακυβέρνησης, έτσι ώστε να ανιχνευθούν και τυχόν κενά της εμπειρικής έρευνας.

Η βιβλιογραφική επισκόπηση θα επικεντρωθεί σε μια σειρά από άρθρα και βιβλία που κάνουν θεωρητική και εμπειρική χρήση του όρου του εξευρωπαϊσμού σε επίπεδο άσκησης εθνικών πολιτικών και άσκησης της περιφερειακής πολιτικής, έτσι ώστε να χρησιμοποιηθούν συμπεράσματα και μέθοδοι έρευνας και ανάλυσης για να οριοθετήσουμε το παρόν πλαίσιο ανάλυσης και να διατυπώσουμε αρχές, να καθορίσουμε την μεθοδολογική προσέγγιση και να θέσουμε σκοπούς και ερωτήματα προς απάντηση σχετικά με τον εξευρωπαϊσμό της περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα.

Κρίνεται επιστημονικά σκόπιμο η λογική που δομείται ολόκληρο το κεφάλαιο να μην αποκλίνει από τον τρόπο που η συντριπτική πλειοψηφία των ερευνητών προσεγγίζει και μελετά την έννοια του εξευρωπαϊσμού. Αυτή η διαδικασία αποτελείται από δύο χωριστά και αλληλοεξαρτώμενα βήματα, με το πρώτο να ορίζει

την έννοια του εξευρωπαϊσμού («conceptualisation») και το δεύτερο να ερευνά την δυνατότητα εφαρμογής / προσαρμογής του όρου μέσα σε εμπειρικές /περιπτωσιολογικές αναλύσεις («empirical application») (Featherstone & Radaelli 2003a: vii).

Τα έξι μέρη του επόμενου υποκεφαλαίου (2.2) ασχολούνται με την τυπολογία των δημόσιων πολιτικών σε επίπεδο ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και αποσαφηνίζουν επτά βασικές θεωρητικές έννοιες (πολιτικές συνοχής, περιφερειακή πολιτική, αρχές εταιρικής και επικουρικής, έννοιες πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και τοπικής διακυβέρνησης και τέλος θεωρία της νεοθεσμικότητας) που σχετίζονται με τις βασικές κατευθύνσεις της έρευνας. Αυτές οι έννοιες χρησιμοποιούνται ως θεωρητικά εργαλεία με σκοπό να συνδεθούν στο τέλος της εργασίας με τα βασικά – γενικά εμπειρικά συμπεράσματα αυτής.

2.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

2.2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ - ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Οι δημόσιες πολιτικές («public policies») είναι κυρίαρχη έννοια στην πολιτική επιστήμη και συνδέονται με αυτή από τη στιγμή που μελετώντας αυτές βρισκόμαστε στο επίκεντρο έρευνας της δημιουργίας πολιτικής («policy-making»). Η προσπάθεια απόδοσης της έννοιας των δημόσιων πολιτικών και της διαδικασίας διαμόρφωσή τους ξεκίνησε στην επιστημονική βιβλιογραφία με τα έργα του Harold Lasswell (1964, 1972). Χωρίς να αγνοείται σύνολο επιστημονικών όρων που ασχολούνται με βασικές έννοιες όπως αυτές της διακυβέρνησης, της διαμόρφωσης και υλοποίησης των δημόσιων πολιτικών και των χαρακτηριστικών τους (βλ. χαρακτηριστικά το έργο των Hill & Hure, 2002 όπου και γίνεται προσπάθεια σφαιρικής ανάλυσης των διαφορετικών επιστημονικών εννοιολογικών αποδόσεων αυτών των βασικών όρων), παραθέτουμε προς καλύτερη κατανόηση δύο ορισμούς των Peter John και Stuart Nagel. Ο John (1998: 1) ορίζει τις δημόσιες πολιτικές ως τις «εκροές» («outputs») ενός πολιτικού συστήματος, ενώ ο Nagel προσδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα και στο αποτέλεσμα της λειτουργίας τους τονίζοντας πως οι δημόσιες πολιτικές αποτελούν αποφάσεις διακυβέρνησης που καλούνται να επιλύσουν διάφορα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα (ο ορισμός παρατίθεται στο Leonardí, 2005: 3). Η κύρια πρόκληση στην μελέτη μια δημόσιας πολιτικής είναι ο τρόπος που δημιουργείται -

διαμορφώνεται αυτή («policy-making») και οι αλλαγές που επιφέρει στο πολιτικό σύστημα που ερευνάται. Γενικά, οι δημόσιες πολιτικές καλούνται να διερευνήσουν τον τρόπο λειτουργίας («operation») του πολιτικού συστήματος, ως οργανισμού που μεταλλάσσεται και εξελίσσεται (John, 1998: 2). Θέλοντας να διαχωρίσουμε τις πολιτικές σε επιμέρους κατηγορίες η πλέον δόκιμη τυπολογία στηρίζεται στον τομέα που αναφέρεται η κάθε μία. Η τυπολογία του Lowi (1964, 1971²¹) αποτελεί την πλέον διαχρονική, παρόλη την κριτική που δέχεται για την γενικότητά της (John, 1998: 7). Επίσης, η τυπολογία είναι σχετική εφόσον η ίδια πολιτική διαφέρει ως προς τα αποτελέσματά της σε διαφορετικά εθνικά συστήματα και κυβερνητικές πρακτικές (John, 1998: 9). Κατά τον Lowi (1964) οι δημόσιες πολιτικές χωρίζονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: στις κανονιστικές –ρυθμιστικές («regulatory») που θεσπίζουν κανόνες, στις πολιτικές αναδιανομής («redistributive») που μεταφέρουν χρηματοδοτικούς πόρους από πλουσιότερες χωρικές μονάδες σε φτωχότερες και στις διανεμητικές («distributive») που αφορούν χορηγήσεις πόρων μεταξύ εναλλακτικών χρηστών. Ο Lowi (1971: 689-690) υποστήριξε ότι τα παραπάνω διαφορετικά είδη πολιτικής και διακυβέρνησης αποτελούν πεδία διανομής πολιτικής ισχύος («arenas of political power»), τα οποία αναπτύσσουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στις δομές τους, στις διαδικασίες και στις επιμέρους μονάδες που δραστηριοποιούνται. Στην λογική αυτού του διαχωρισμού που μόλις αναφέραμε κινούνται και οι διάφορες τυπολογίες που συναντώνται σε επίπεδο δημόσιων πολιτικών της Ε.Ε.

2.2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ - ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Οι ευρωπαϊκές πολιτικές αποτελούν την κύρια παρέμβαση της Ένωσης εντός των κρατών μελών. Αποτελούν *«λειτουργικά σύνολα νομοθετικών ή/και χρηματοδοτικών μέτρων και δράσεων που διαμορφώθηκαν στα πλαίσια εξουσιοδοτήσεων για την άσκηση από την Κοινότητα ρυθμιστικών ή/και αναδιανεμητικών λειτουργιών»* (Στεφάνου, 1999: 1). Οι ευρωπαϊκές πολιτικές, εκτός από το γενικό διαχωρισμό τους σε «κοινές» και «συντρέχουσες» ο οποίος και βασίζεται στην έκταση που η Κοινότητα παρεμβαίνει στην υλοποίηση τους από τις περιπτώσεις καθολικής αντικατάστασης των εθνικών πολιτικών με αντίστοιχες κοινοτικές έως τις περιπτώσεις που οι τελευταίες περιβάλουν και συμπληρώνουν τις εθνικές (βλ. κεφ 1.1, σελ. 4), διαχωρίζονται και ως προς το αντικείμενο που μελετούν. Αξίζει να

²¹ Το 1971 στο έργο του «*The Four Systems of Policy, Politics and Choice*», ο Lowi προσέθεσε τις «δομικές πολιτικές» («constitutive policy») στις 3 υπάρχουσες από το πρώτο του έργο το 1964.

αναφερθεί σε αυτό το σημείο ότι από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, όταν και άρχισε το πρόγραμμα για την Κοινή Αγορά, η Ε.Ε. έδωσε ιδιαίτερη σημασία στην επέκταση των ρυθμιστικών πολιτικών οι οποίες και την εμφάνισαν ως ένα ιδιόμορφο ρυθμιστικό κράτος («regulatory state») (Majone, 1996). Η εξέταση της επέκτασης του (αυτόνομου) ρυθμιστικού ρόλου της Ένωσης βασίστηκε κυρίως στην δυναμική ολοκλήρωσης του προγράμματος της Κοινής Αγοράς και στην συνεχή εκχώρηση εθνικών αρμοδιοτήτων που έδιναν χώρο για αυτόνομη ρυθμιστική παρέμβαση από πλευράς ευρωπαϊκού επιπέδου πολιτικής.

Η εξέλιξη των ρυθμιστικών πολιτικών σε επίπεδο Ένωσης, που αναπτύχθηκαν ανεξάρτητα από τις χρηματοδοτικές δυνατότητες της Ένωσης και την προβληματική των δημοσιονομικών περιορισμών της, μαζί με την εξέλιξη των δημόσιων πολιτικών αναδιανομής εισοδήματος επηρέασαν όπως ήταν φυσικό την μετέπειτα τυπολογία και ομαδοποίηση των ευρωπαϊκών πολιτικών. Τρεις χαρακτηριστικές τυπολογίες οι οποίες και εμφανίζονται ως οι πλέον αντιπροσωπευτικές αναφέρονται αμέσως παρακάτω. Στην ξένη βιβλιογραφία, ο Neil Nugent (2004) χρησιμοποιεί μια αρκετά ευρεία τυπολογία διαχωρισμού των ευρωπαϊκών πολιτικών ως προς το αντικείμενο που ασχολούνται. Συγκεκριμένα, ο Nugent (όπ.π.: 408-440) ομαδοποιεί τις πολιτικές σε πέντε γενικές κατηγορίες, δυνάμει και των κύριων ενδιαφερόντων και αρμοδιοτήτων της Ε.Ε. στους αντίστοιχους τομείς. Πρώτον, τις πολιτικές που αφορούν την εγκαθίδρυση της Ενιαίας Αγοράς όπου συμπεριλαμβάνεται και η πολύ σημαντική Πολιτική Ανταγωνισμού της Ένωσης. Δεύτερον, τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές πολιτικές όπου κυριαρχεί η Πολιτική για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (Ο.Ν.Ε.). Τρίτον, τις λειτουργικές πολιτικές στις οποίες εντάσσονται οι πολιτικές με σαφή λειτουργικό σκοπό και συγκεκριμένο χαρακτήρα. Στην τελευταία κατηγορία ο Nugent κατατάσσει και τις πολιτικές συνοχής, όπως επίσης και τις πολιτικές δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων, τις πολιτικές απασχόλησης, την κοινωνικής πολιτική αλλά και ενεργειακή πολιτική και τις πολιτικές έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης. Τέταρτον, τις τομεακές πολιτικές που αφορούν συγκεκριμένους οικονομικούς τομείς (π.χ. αλιείας και ναυπηγικής) και πέμπτον, τις εξωτερικές πολιτικές της ένωσης που περιλαμβάνουν την ΚΕΠΠΑ την Κοινή Εμπορική Πολιτική και το σύνολο αυτών που καθιστούν την Ε.Ε. ως αυτόνομο δρών στο διεθνές σύστημα. Σε αντιδιαστολή με την «διασταλτική» τυπολογία του Nugent, ο Στεφάνου (1999) στην ελληνική βιβλιογραφία διαχωρίζει τις πολιτικές με

λιγότερο αυστηρά κριτήρια ως προς το αντικείμενο που ασχολούνται. Συγκεκριμένα, οι πολιτικές της Ένωσης χωρίζονται σε τρεις επιμέρους τομείς και αφορούν την οικονομική ολοκλήρωση, τις πολιτικές συνοχής και ανάπτυξης και τις πολιτικές βελτίωσης ποιότητας ζωής. Πιο κοντά στον παραπάνω διαχωρισμό είναι και η τυπολογία που αποδίδει ο Simon Hix (1999: 8-9). Κατά τον Hix τα όργανα της Ε.Ε. παράγουν τα εξής 5 είδη πολιτικών: τις κανονιστικές, τις αναδιανεμητικές, τις μακροοικονομικές – σταθεροποιητικές (stabilization), τις πολιτικές που αφορούν του πολίτες και τέλος τις παγκόσμιες πολιτικές.

Και οι τρεις, ενδεικτικές, τυπολογίες που αναφέρθηκαν εντάσσουν τις πολιτικές συνοχής στις αναδιανεμητικές πολιτικές της Ένωσης, δυνάμει της υφής και του τελικού σκοπού της πολιτικής αυτής. Ωστόσο, η πολιτικές συνοχής έχουν δημιουργήσει ένα σύνολο κανόνων με σκοπό την ομαλή απορρόφηση των προβλεπόμενων πόρων, με αποτέλεσμα να διατηρούν λόγω του σκοπού προς επίτευξη ακέραιο τον αναδιανεμητικό τους χαρακτήρα, αλλά να ενέχουν πλήθος «ρυθμιστικών» χαρακτηριστικών. Εν κατακλείδι, οι πολιτικές συνοχής και ειδικότερα η περιφερειακή πολιτική, αποτελούν **οριζόντιες αναδιανεμητικές πολιτικές** (δηλαδή αποτελούνται από στόχους, μέσα και μέτρα που λαμβάνονται από κοινού από τα κράτη μέλη για να ενισχύσουν/ συμπληρώσουν τις αντίστοιχες εθνικές πολιτικές), **με έντονα κανονιστικά χαρακτηριστικά** (σύνολο κανόνων που αφορούν τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και τον έλεγχο) τα οποία και εξασφαλίζουν την αποτελεσματικότητά τους.

2.2.3 ΕΝΝΟΙΕΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στο σύνολο των ερευνών που έχουν αντικείμενο μελέτης τις χρηματοδοτήσεις προγραμμάτων από πλευράς κοινοτικού προϋπολογισμού στις εθνικές οικονομίες και τις επιπτώσεις παρατηρείται μια εναλλαγή στην χρησιμοποίηση των όρων περιφερειακής πολιτικής και πολιτικής συνοχής της Ε.Ε. σε βαθμό ταυτοσημίας. Ωστόσο, οι δύο έννοιες πρέπει να διαχωριστούν και να αποσαφηνιστούν.

Καταρχάς, οι πολιτικές συνοχής και περιφερειακής πολιτικής ως έννοιες χρησιμοποιήθηκαν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους εξέλιξης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, με την τελευταία να είναι προγενέστερη. Σημειώθηκε ήδη στο πρώτο εισαγωγικό κεφάλαιο ότι η έννοια της συνοχής εισήχθη στην ορολογία της

ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μετά την συνθήκη της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης, ενώ η περιφερειακή πολιτική δηλώνεται σιωπηρά στις ιδρυτικές συνθήκες του 1957 και υλοποιείται από το 1975 που είναι έτος ίδρυσης του Ε.Τ.Π.Α.. Γιαυτό και αρκετά συγγράμματα με σκοπό της ανάλυσης της πολιτικής αυτής διαχωρίζουν σε δύο περιόδους την εξέλιξή της. Οι χρονιές του 1987 (έναρξη ισχύος της Ε.Ε.Π.) και 1988 (έναρξη υλοποίησης του Α΄ ΚΠΣ) εμφανίζονται ως το χρονικό σημείο έναρξης της χρήσης του όρου πολιτικές συνοχής (Στεφάνου, 1999: 131-139). Επίσης η έννοια της συνοχής οφείλει την ύπαρξή στο ευρωπαϊκό κεκτημένο με σκοπό να διαχωριστεί από τις εθνικές περιφερειακές πολιτικές που ήδη υπήρχαν (Leonardi, 2005: 6).

Στις περισσότερες περιπτώσεις οι δύο έννοιες δεν συμβαδίζουν ως προς την εννοιολογική του απόδοση. Η ίδια η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην πρώτη έκθεσή της για την κοινωνική και οικονομική συνοχή αποδίδει την έννοια αυτή με διασταλτική διάθεση και συμπεριλαμβάνει σε αυτή εν γένει όλες τις προσπάθειες για μείωση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων (CEC, 1996: 15). Με άλλα λόγια, με τον όρο «πολιτικές συνοχής» νοείται το **σύνολο των πολιτικών** που αποσκοπούν στην μείωση κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ διαφορετικών χωρικών μονάδων εντός της Ένωσης. Μεγαλύτερης βαρύτητας του συνόλου των πολιτικών αυτών - στις οποίες και συμπεριλαμβάνονται οι κοινωνική πολιτική, η αλιευτική πολιτική, η πολιτική έρευνας και ανάπτυξης και πολλές άλλες - είναι αναμφίβολα η περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε. Η πλειοψηφία των έργων που ερευνούν την συνοχή, και όσα εξ αυτών ασχολούνται με την εννοιολογική διαφορά των όρων, ερμηνεύουν τον όρο της συνοχής με γεωγραφική διάσταση (βλ. Γιώτη – Παπαδάκη, 2004: 171-172) και τον αντιμετωπίζουν με τελεολογική διάθεση, δηλαδή ως τελικό σκοπό προς επίτευξη (Leonardi, 2005: 9). Δηλαδή, η περιφερειακή πολιτική αποτελεί πιο πολύ λειτουργικό όρο («operational») και σύνολο εργαλείων-μέσων-διαδικασιών προς επίτευξη του σκοπού της συνοχής (Hix, 1999: 257).

Σύμφωνα και με τα προηγούμενα, στην παρούσα έρευνα η έννοια της συνοχής έχει ευρύτερη απόδοση εφόσον εκτός από την τελεολογική απόδοση του όρου εξυπηρετείται από ένα σύνολο πολιτικών που υλοποιεί η Ε.Ε. μεταξύ των οποίων κυρίαρχη θέση κατέχει η περιφερειακή πολιτική. Στην εργασία αυτή, η έννοια της συνοχής αντιμετωπίζεται ως σημαντικός σκοπός αλλά ελέγχεται μέσω της έρευνας της περιφερειακής πολιτικής που ασκεί η Ε.Ε. σε επίπεδο κρατικών δομών.

2.2.4 ΑΡΧΕΣ ΕΤΑΙΡΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΤΗΤΑΣ.

Η ριζική αλλαγή που έλαβε χώρα το 1988 σχετικά με την χάραξη της περιφερειακής πολιτικής στην Κοινότητα, αντικατοπτρίστηκε σε 4 βασικές αρχές («principles»), οι οποίες και έδωσαν στις περιφερειακές μονάδες σημαίνοντα ρόλο συμμετοχής στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση (Bailey & De Propriis, 2002: 408-409). Οι αρχές αυτές αφορούσαν κατά κανόνα τον αποτελεσματικό σχεδιασμό και υλοποίηση των διαρθρωτικών δράσεων της Κοινότητας εντός των κρατών μελών διασφαλίζοντας: την **συγκεντρωτικότητα** (δηλαδή την κατάρτιση γεωγραφικών και λειτουργικών κριτηρίων έτσι ώστε να διοχετεύονται οι πόροι στις περιοχές που έχουν πραγματικά ανάγκη παρέμβασης)²², τον **προγραμματισμό** (όλοι οι πόροι διοχετεύονται στα πλαίσια πολυετών προγραμμάτων και όχι αυτόνομων χρηματοδοτούμενων έργων), την **προσθετικότητα** (οι κοινοτικοί πόροι χρησιμοποιούνται με την λογική ότι συμπληρώνουν και δεν αντικαθιστούν τις αντίστοιχες εθνικές δαπάνες) και τέλος την αρχή της **εταιρικότητας**.

Η αρχή της εταιρικότητας («partnership») κάνει λόγο για στενή συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και όλων των επιπέδων διακυβέρνησης εντός των κρατών μελών (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό), «με το κάθε μέρος να δρα ως **συνέταιρος** με σκοπό την επίτευξη του κοινού σκοπού»²³. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι τρεις πρώτες αρχές αφορούν «λειτουργικές» όψεις υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής, η τελευταία αρχή υποδηλώνει σημαντικές πολιτικές προεκτάσεις που έχουν σχέση και με την συνεργασία και διανομή πολιτικών αρμοδιοτήτων-επιρροών μεταξύ των διαφόρων επιπέδων («levels») άσκησης πολιτικής εξουσίας. Η εισαγωγή της αρχής το

²² Αρχής γενομένης της μεταρρύθμισης για τα διαρθρωτικά ταμεία του 1988 η Κοινότητα στη βάση της αρχής της συγκεντρωτικότητας έθεσε συγκεκριμένους στόχους οι οποίοι και περιλάμβαναν κριτήρια δυνάμει των οποίων εντάσσονται σε αυτούς τις ευρωπαϊκές περιφέρειες που έχριζαν μεγαλύτερης βοήθειας. Κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων προγραμματικών περιόδων (1988-1992 και 1993-1999) οι στόχοι ήταν έξι, ενώ με την Τρίτη μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων το 1999 μειώθηκαν σε 3 (ανάπτυξη καθυστερημένων περιφερειών – ανασυγκρότηση περιοχών με διαρθρωτικές δυσκολίες – εκσυγχρονισμός συστημάτων εκπαίδευση κατάρτισης και απασχόλησης) με σκοπό της αύξηση της αποτελεσματικότητας και της συγκεντρωτικότητας των πόρων. Για την παρούσα περίοδο 2007-2013 οι στόχοι δεν μεταβλήθηκαν ουσιαστικά. Ο βασικό πρώτος στόχος παρέμεινε ως είχε (λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες βάσει του παραγόμενου ΑΕΠ), ενώ συγχωνεύθηκαν οι δύο άλλοι στόχοι υπό τον τίτλο ανταγωνιστικότητα και απασχόληση με σκοπό να αυτονομηθεί ο τρίτος στόχος που σχετίζεται με την εδαφική συνεργασία μεταξύ κρατών και περιφερειών (για εκτενέστερη αναφορά στην αναδιαμόρφωση των Στόχων της Περιφερειακής Πολιτικής της Ένωσης από το 1988 έως και την τελευταία μεταρρύθμιση βλ. Allen, 2005: 221, 227).

²³ Σχετικά με την αρχή της εταιρικότητας στο Κοινοτικό Δίκαιο βλέπε τον αρχικό κανονισμό του 1988 [Council Regulation (EEC) No 2052/88 of 24 June 1988 on the tasks of the Structural Funds and their effectiveness and on coordination of their activities between themselves and with the operations of the European Investment Bank and the other existing financial instruments (OJ L 185, 15.7.1988) Art.4], καθώς επίσης και την τελευταία τροποποίησή του για την νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013 [Council Regulation (EC) No 1083/2006 of 11 July 2006 laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing Regulation (EC) No 1260/1999 (OJ L 210, 31/07/2006) Art. 11].

1988 και η μετέπειτα επέκτασή της μετά την δεύτερη μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων το 1993 (Bache & Marshall, 2004: 9), προσέδωσε «θεσμική» δυνατότητα στις περιφερειακές εθνικές δομές να συμμετέχουν ισότιμα στην διαμόρφωση της πολιτικής (Bauer, 2002: 770-771). Ωστόσο, αυτή η θεσμική κατοχύρωση δεν επέφερε και όμοια εφαρμογή του όρου από όλα τα κράτη μέλη. Η αρχή δεν εφαρμόζεται με τον ίδιο τρόπο εντός των κρατών μελών και ιδιαίτεροι θεσμικοί και διοικητικοί παράγοντες διαφοροποιούν την εφαρμογή της αρχής (Kelleher *et al.*, 1999: 12). Η ουσιαστική λειτουργία της αρχής παρουσιάζει αποκλίσεις ως προς την εμπλοκή των περιφερειακών και τοπικών φορέων στην άσκηση της πολιτικής ανάλογα το εθνικό πλαίσιο αναφοράς, εφόσον το τελευταίο έχει και την διακριτική ευχέρεια να εφαρμόζει την αρχή της εταιρικής διαφορετικά (βλ. ενδεικτικά Hooghe, 1998: 469; Peterson & Bomborg, 1999: 165-169 και περιπτωσιολογικές εφαρμογές της αρχής στο συλλογικό έργο των Heinelt & Smith, 1996 και στα άρθρα των Bache, 2000; Bache, 2001; Thielemann, 2000).

Η δεύτερη αρχή που σχετίζεται επίσης άμεσα τόσο με την περιφερειακή πολιτική όσο και με την δραστηριοποίηση των τοπικών φορέων εξουσίας είναι η αρχή της **επικουρικότητας** («subsidiarity»). Η πρώτη εμφάνιση της έννοιας στα κοινοτικά κείμενα συναντάται με την συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση (**άρθρο 3 Α της ΣΕΚ²⁴**). Με την αρχή της επικουρικότητας επιδιώκεται να εξασφαλιστεί ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πλησιέστερα στον πολίτη, ελέγχοντας αν η δράση που αναλαμβάνεται στο κοινοτικό επίπεδο δικαιολογείται σε σχέση με τις δυνατότητες που υπάρχουν σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, πρόκειται για την αρχή σύμφωνα με την οποία η Ένωση δρα, στους τομείς που **δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα** (συντρέχουσες αρμοδιότητες), **μόνον εφόσον** η δράση της θα είναι πιο αποτελεσματική από αντίστοιχα μέτρα εθνικής, περιφερειακής ή τοπικής εμβέλειας. Παρόλο που η αρχή της επικουρικότητας έχει γίνει αντικείμενο εκτενούς ακαδημαϊκής ανάλυσης, η έννοια παραμένει ιδιαίτερα σύνθετη ως προς τις πολιτικές της προεκτάσεις και **ασαφής** ως προς την νομική της χρήση (De Burca, 1998: 218). Η

²⁴ Η ακριβής διατύπωση του ορισμού της αρχής όπως αυτή αποδίδεται στο άρθρο 3Α (άρθρο 5 στη μετά Άμστερνταμ ενοποιημένη απόδοση) της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ως εξής: «Η Κοινότητα δρα μέσα στα όρια των αρμοδιοτήτων που της αναθέτει και των στόχων που ορίζει η παρούσα Συνθήκη. Στους τομείς που δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, δρα σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, μόνο εάν και στο βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης είναι δυνατόν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη και δύνανται συνεπώς, λόγω των διαστάσεων ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο».

μοναδική σταθερή θεωρητική αποδοχή του όρου συσχετίζεται με την ανέφικτη ομοσπονδίωση της Ευρώπης (Duff, 1993: 29-30; Armstrong, 1993: 577), τα πλαίσια της οποίας ορίζουν την ύπαρξη μία κοινής ομοσπονδιακής κυβέρνησης στην Ε.Ε. που αναλαμβάνει την διακυβέρνηση όλων των σημαντικών τομέων πολιτικής.

Σημειώνεται ότι στην έρευνά μας η βαρύτητα θα δοθεί στην πολιτική προέκταση της αρχής, εφόσον αυτή σχετίζεται με την κατανομή – διαχωρισμό των εξουσιών σε επιμέρους επίπεδα διακυβέρνησης εντός ενός συγκεκριμένου πολιτικού συστήματος και στα πλαίσια άσκησης της περιφερειακής πολιτικής. Ειδικότερα για την εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας στην άσκηση της περιφερειακής πολιτικής η πλέον αντιπροσωπευτική εργασία ανήκει στον Harvey Armstrong (1993), ο οποίος και συνέδεσε τους δύο όρους για να ερευνήσει την διάδρασή τους στην εφαρμογή της περιφερειακής πολιτικής σε ένα συγκεκριμένο κράτος μέλος της Ένωσης (Μεγάλη Βρετανία). Συγκεκριμένα, ο Armstrong σημειώνει ότι η χρήση της αρχής στην περιφερειακή πολιτική δεν εμπλέκει μόνο την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τις κεντρικές κυβερνήσεις των κρατών μελών αλλά και επιπλέον ενδιάμεσα «επίπεδα δικαιοδοσίας» («jurisdictional levels») δηλώνοντας σαφώς τις περιφερειακές και τοπικές αρχές εντός κάθε εθνικού πλαισίου (Armstrong, 1993: 576). Η σημαντική προσφορά του Armstrong είναι η τυπολογία τριών επιμέρους λειτουργιών («functions») της περιφερειακής πολιτικής οι οποίες και χρησιμοποιούνται ως βάση για την μελέτη της αρχής της επικουρικότητας (όπ. π.: 577). Έτσι, η κατάρτιση των οικονομικών δυνατοτήτων της περιφερειακής πολιτικής (κατάρτιση προϋπολογισμού) («financial»), οι αποφάσεις που αφορούν το επίπεδο λειτουργίας της πολιτικής (κριτήρια επιλεξιμότητας και διανομή των πόρων ανά χωρική μονάδα και τομέα) («functional») και η δυνατότητα αλλαγής των υφιστάμενων κανόνων («alter existing assignment») είναι τα κύρια πεδία πολιτικής που ελέγχονται ως προς σε ποιο επίπεδο εμπίπτουν να τα εφαρμόσει. Αποκλείοντας ως ακραίες τις περιπτώσεις που η Κοινότητα αναλαμβάνει το σύνολο των αρμοδιοτήτων άσκησης της πολιτικής, ή αντίστροφα, δεν αναλαμβάνει καμία ουσιαστική ισχύ παρά μόνο τον χαρακτήρα του μηχανισμού μεταφοράς των πόρων («financial transfer mechanism») (όπ. π.: 578), ο Armstrong υπογραμμίζει την σχετικότητα του όρου της αρχής της επικουρικότητας όπως αυτή μπορεί να λειτουργήσει εντός της πολιτικής (όπ. π.: 582).

Το σύνολο των παραπάνω βιβλιογραφικών αναφορών, ιδιαίτερα για την αρχή της επικουρικότητας, μας οδηγούν στο βασικό συμπέρασμα περί μεγάλης ασάφειας των

όρων. Η αναφορά στις δύο κύριες αρχές κρίνεται χρήσιμη στο βαθμό που σχετίζονται με την περιφερειακή πολιτική και την ομαλή υλοποίησή της, εφόσον και οι δύο αρχές βρίσκονται στην βάση των συντρεχουσών αρμοδιοτήτων της Κοινότητας. Επιπλέον κάνουν λόγο για σχέσεις πολιτικής ισχύος μεταξύ διαφορετικών επιπέδων λήψης αποφάσεων. Μέσα από την εμπειρική έρευνα της διατριβής, θα γίνει προσπάθεια να βγουν συμπεράσματα ως προς τη λειτουργία των δύο αρχών εντός του ελληνικού πολιτικού συστήματος και αναφορικά με τον 1^ο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Πιο συγκεκριμένα, και αντίστοιχα για τις δύο αρχές που αναλύθηκαν παραπάνω, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στα εξής: σχετικά με την αρχή της εταιρικότητας, θα γίνει προσπάθεια να ερευνηθεί αν κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πολιτικής η αρχή αυτή συναντάται ιδιαίτερα στις σχέσεις μεταξύ κεντρικού κράτους και τοπικής αυτοδιοίκησης και, όσον αφορά την επικουρικότητα, υποθέτοντας ότι η ρήτρα σχετικά με την λήψη αποφάσεων πιο κοντά στον πολίτη υλοποιείται αποτελεσματικότερα σε επίπεδο 1^{ου} βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης, θα ερευνηθούν αν τέτοιου είδους αποφάσεις λαμβάνονται και αν προσδίδουν ιδιαίτερη πολιτική βαρύτητα στους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης που τις λαμβάνουν.

Και οι δύο αρχές που υιοθετήθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο αναφέρονται στην διάδραση και στο είδος και την ισχύ των δεσμών που δημιουργούνται μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διαμόρφωσης πολιτικής από το ευρωπαϊκό μέχρι και το τοπικό. Για να ολοκληρωθεί η αναφορά στο πεδίο αλληλοσυσχετισμών μεταξύ ευρωπαϊκού – εθνικού – τοπικού, γίνεται αναφορά και σε δύο επιπλέον σημαντικούς όρους: της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης («multi level governance») και της τοπικής διακυβέρνησης («local governance») οι οποίες και ολοκληρώνουν το θεωρητικό πλαίσιο των βασικών εννοιών.

2.2.5 ΘΕΩΡΙΑ ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.

Η θεωρία της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης («multi level governance») στηρίζεται στην βασική υπόθεση ότι η ενοποιητική διαδικασία έχει οδηγήσει στη μεταφορά εξουσιών και αρμοδιοτήτων σε υπο-εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο εις βάρος της κεντρικής κυβέρνησης (Marks *et al.*, 1996: 342, 346-347). Για τους υποστηρικτές της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης η θεωρία αυτή έρχεται να συμπληρώσει τις δύο επικρατέστερες θεωρίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (διακυβερνητισμός και νεολειτουργισμός), εφόσον αυτές είναι αδύνατον να

μελετήσουν ικανοποιητικά το ρόλο των υπο-εθνικών δρώντων του συστήματος (Hooghe, 1996a: 19-20). Σχετικά με την αλληλεξάρτηση αυτών των εθνικών και υπο-εθνικών δρώντων, εύστοχα οι Bache και Flinders (2004: 3) διαχωρίζουν τον όρο της πολυεπίπεδης διακυβέρνηση σε δύο εννοιολογικές συνισταμένες, εκ των οποίων η πρώτη («πολυεπίπεδη») αφορά την αλληλεξάρτηση μεταξύ διαφορετικών **χωρικών επιπέδων** και η δεύτερη («διακυβέρνηση») την **αλληλεξάρτηση** μεταξύ διαφορετικών κυβερνητικών και μη-κυβερνητικών **δρώντων**.

Η θεωρία της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης συναντά τη βασική εμπειρική της επαλήθευση, αν όχι τον ίδιο τον λόγο ύπαρξής της όπως υποστηρίζει ο Pollack (2005: 39), στο παράδειγμα της περιφερειακής πολιτικής και στον τρόπο που η τελευταία εφαρμόζεται (Hooghe & Marks, 2001: xiii), δίνοντας σημαντικές αρμοδιότητες σε υπο-εθνικούς πολιτικούς φορείς και επηρεάζοντας την έκταση αυτονομίας του κεντρικού κρατικού μηχανισμού (Hooghe, 1996a: 16). Αυτή η βασική υπόθεση της θεωρίας αυτής που κάνει λόγο για ενίσχυση των υπερ-εθνικών (supranational) και υπο-εθνικών (subnational) δρώντων έναντι των παραδοσιακών δομών της κεντρικής εθνικής εξουσίας, οδήγησε μάλιστα πριν τα μέσα της δεκαετίας του 1990 σε μία ενδιαφέρουσα επιστημονική αντιπαράθεση σχετικά με το ποιου επιπέδου δομές κατέχουν εξέχουσα θέση στην υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης. Οι βασικές παραδοχές της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης έρχονταν με σαφή διατύπωση σε αντίθεση με τις αντίστοιχες βασικές αρχές του διακυβερνητισμού («intergovernmentalism»), στον οποίο κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζουν τα κράτη μέλη και οι κεντρικές κυβερνήσεις τους (βλ. ενδεικτικά το πλέον αντιπροσωπευτικό έργο της προσέγγισης στο Moravcsik, 1998). Η δημοσίευση από τον κύριο εκφραστή της θεωρίας της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης Gary Marks δύο άρθρων σχετικά με τον τρόπο που η θεωρία σχετίζεται με την δράση των διαρθρωτικών ταμείων (1992, 1993) αντικρούστηκε πλήρως λίγο μετά από «κρατικοκεντρικούς» αναλυτές. Το βασικό επιχείρημα του Marks είναι ότι η επέκταση της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης, ιδιαίτερα μετά την πρώτη μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων το 1988, οδήγησε σε ισχυροποίηση της πολιτικής δυναμικής τόσο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσο και των περιφερειακών δρώντων (Marks 1993: 395). Το σύνολο των αντεπιχειρημάτων στις παραπάνω θέσεις σχετικά με την ενδυνάμωση του υπερ-εθνικού και υπο-εθνικού επιπέδου έναντι του κεντρικού κράτους βρίσκονται στην εργασία του Pollack (1995).

Χαρακτηριστικά, ο Pollack (1995: 384) χαρακτήρισε την εντυπωσιακή, ως προς το μέγεθος των πόρων που διατέθηκαν, μεταρρύθμιση του 1988 ως αντίτιμο («side payment») στα πλαίσια μίας διακρατικής πολιτικής διαπραγμάτευσης, όπου αποκλειστικά τα κράτη μέλη καθόρισαν οφέλη και ζημίες. Επιπλέον, ο Pollack υποστήριξε πως οι φυγόκεντρες τάσεις εκτός κρατοκεντρικού πλαισίου διαπραγμάτευσης εξαλείφθηκαν πλήρως με την δεύτερη μεταρρύθμιση του 1993 που άρχισε με τις αποφάσεις των αρχηγών των κρατών μελών στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Εδιμβούργου, όταν και έλαβε χώρα η «επανακρατικοποίηση» («renationalization») της διαδικασίας χάραξης και υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης (όπ. π.: 384).

Αντίθετα από τη θεωρία της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης που αναφέραμε ότι επεκτείνεται στο σύνολο των επιπέδων που θα μπορούσαν να λάβουν πολιτική ισχύ, η έννοια της **τοπικής διακυβέρνησης** είναι μινιμαλιστική ως προς πεδίο που αναφέρεται. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ασχολείται, όπως και η ονοματολογία υποδηλώνει, με την έρευνα του τρόπου που η ενοποιητική διαδικασία επιδρά στο χαμηλότερο πεδίο πολιτικού και διοικητικού σχεδιασμού (Goldsmith & Klausen, 1997a: 6).

Παρά το μεγάλο επιστημονικό ενδιαφέρον που περιέχει η έρευνά της, μόνο την τελευταία δεκαετία και λόγω των εξελίξεων αναδιαμόρφωσης των τοπικών παραγόντων που επέφερε η επέκταση της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης²⁵, η έννοια του «τοπικού» άρχισε να διερευνάται σε μεγάλο βαθμό ιδιαίτερα σε επίπεδο διακυβέρνησης (Zerbinati, 2004: 1000).

Σε αυτό το σημείο οφείλεται να παρατεθεί ένας ουσιαστικός **εννοιολογικός διαχωρισμός** μεταξύ «τοπικής διακυβέρνησης» («local governance») και «τοπικής κυβέρνησης/ διαχείρισης» («local government»). Όπως οριοθετούνται οι έννοιες από τους Borraz & John (2004: 109-110, 112), η διακυβέρνηση σε τοπικό επίπεδο

²⁵ Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι στην ευρωπαϊκή βιβλιογραφία η πρώτη συλλογική προσπάθεια με σκοπό να μελετηθεί η τοπική διακυβέρνηση με επιμέρους περιπτωσιολογικές μελέτες για κάθε κράτος μέλος της Ε.Ε. ξεχωριστά εκδόθηκε μόλις το 2001. Ο επιμελητής του έργου Peter John (2001), σύγκρινε 13 διαφορετικά εθνικά συστήματα ως προς την ανάπτυξη της τοπικής διακυβέρνησης σε κάθε ένα από αυτά με κοινό παρονομαστή την λειτουργία της περιφερειακής πολιτικής. Το βασικό συμπέρασμα, εκτός από την προφανή ποικιλία αποτελεσμάτων και λειτουργίας του «τοπικού», είναι η μετάβαση από την τοπική κυβέρνηση στην τοπική διακυβέρνηση, συμπέρασμα που καθιστά σαφές την ωριμότητα που αρχίζουν να επιδεικνύουν οι τοπικές πολιτικές ηγεσίες.

αποτελεί σύνθετη έννοια που περιλαμβάνει τυπικούς και μη τυπικούς δρώντες, οι οποίοι εντός πολύπλοκων «δικτύων πολιτικής» («policy networks») διαπραγματεύονται με σκοπό την συλλογική δράση και την επίλυση τοπικών προβλημάτων. Κατά την παραπάνω ανάλυση, η «διακυβέρνηση» εμφανίζεται πιο σύνθετη έννοια από την απλή «κυβέρνηση» και το πρωταρχικό χαρακτηριστικό που την διαφοροποιεί είναι η ύπαρξη και της πολιτικής καθοδήγησης («political leadership») (όπ. π.: 112). Με την ίδια διάθεση απόδοσης του ορισμού και οι Burgue & Valles (2005: 199) υπογραμμίζουν την διάδραση μεταξύ διάφορων δρώντων εντός διαπραγματεύσεων για να ορίσουν την διακυβέρνηση σε τοπικό επίπεδο. Ανακεφαλαιώνοντας, μπορούμε να πούμε ότι ενώ η έννοια της τοπικής κυβέρνησης αφορά θεσμούς και δρώντες που τη στελεχώνουν, η ουσιαστική πολιτική διεργασία γίνεται πλέον όταν αυτές οι δράσεις ενταχθούν σε πλαίσιο αλληλεξάρτησης και διαπραγμάτευσης με σκοπό την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων που απασχολούν την τοπική κοινωνία.

Εκτός από τις εννοιολογικές αποδόσεις της τοπικής διακυβέρνησης και την διαφοροποίηση της δράσης σε διαφορετικά κράτη μέλη (βλ. ενδεικτικά Hooghe & Marks, 1996; Goldsmith, 1992: 395), υπάρχει και μεγάλος αριθμός **τυπολογιών – κατηγοριών** που διαχωρίζονται ανάλογα με τα αποτελέσματα («εκροές») της διαδικασίας που περιγράψαμε παραπάνω. Σαφέστατα, όλες οι κατηγορίες τοπικής διακυβέρνησης που προκύπτουν από αυτές τις τυπολογίες επηρεάζονται άμεσα από το γενικότερο εθνικό πλαίσιο στο οποίο λειτουργούν όλοι οι θεσμοί τοπικού επιπέδου, οι οποίοι και αναλόγως διαμορφώνονται και έχουν περιθώρια αντίδρασης στα ευρωπαϊκά ερεθίσματα αλλαγής τους. Στην διαπίστωση που μόλις αναφέρθηκε σχετικά με την σύνδεση τοπικής οργάνωσης και ευρύτερου εθνικού συστήματος οργάνωσης, η εγγύτερη τυπολογία είναι αυτή του Goldsmith (1992) που ουσιαστικά αφορά τα ενδογενή χαρακτηριστικά του συστήματος. Ο διαχωρισμός, κατά Goldsmith (1992: 395-396), των συστημάτων λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης σε **πελατειακό, οικονομικής ανάπτυξης και πρόνοιας** («welfare») συνάδει με τους αντίστοιχους διαχωρισμούς σε επίπεδο κεντρικού κρατικού σχεδιασμού²⁶. Επίσης, οι Goldsmith & Klausen (1997b: 239-242) διατυπώνουν τέσσερις ξεχωριστούς **τύπους**

²⁶ Για την τυπολογία σε επίπεδο κεντρικής κρατικής οργάνωσης και «καθεστώτων» (regimes) που τα χαρακτηρίζουν βλ. το πλέον χαρακτηριστικό έργο του Esping – Andersen (1990), όπου διαχωρίζει τρία επιμέρους μοντέλα καπιταλιστικής οργάνωσης του κράτους ανάλογα τα χαρακτηριστικά που αναπτύσσει. Για τις περαιτέρω τυπολογίες που αναπτύχθηκαν στην βάση του πρωτογενούς διαχωρισμού του Esping – Andersen για την κεντρική Ευρώπη και για την Νότια Ευρώπη αντίστοιχα, βλ. ενδεικτικά Kloosterman, 1994 και Ferrera, 1996.

ανταπόκρισης των τοπικών κυβερνήσεων στις επιρροές της Ε.Ε. Συγκεκριμένα, η ανταπόκριση μπορεί να χαρακτηρίζεται από στοιχεία **αντίδρασης**, επιφυλακτικότητας και απομονωτισμού έναντι των ευρωπαϊκών επιταγών («counteractive»), να είναι **παθητική** («passive») με παντελή απουσία δεσμεύσεων και ανάμειξης, να εμπεριέχει στοιχεία **θετικής ανταπόκρισης** («reactive») στα ευρωπαϊκά ερείσματα αλλά χωρίς πλήρη διασαφήνιση του τρόπου που αυτό πρέπει να γίνει και, τέλος, η ιδεατή κατηγορία της **πλήρους και θετικής ανταπόκρισης** («proactive») στα πλαίσια της οποίας η τοπικές δομές και ηγεσίες είναι προσανατολισμένες προς την πολύτιμη βοήθεια της Ένωσης έχοντας δημιουργήσει ικανή στελέχωση, αποτελεσματική υποδομή και στρατηγικό σχέδιο δράσης. Πέραν των τυπολογιών που αναφέρονται στα χαρακτηριστικά που αναπτύσσουν οι τοπικές κυβερνήσεις, είτε ενδογενώς είτε βάσει της ανταπόκρισής τους στην διαδικασία συμμετοχής στην ενοποιητική διαδικασία, αξίζει να αναφερθεί επίσης η τυπολογία του Le Gales (1998: 496-497). Αυτή διαχωρίζει την υφή της λειτουργία της τοπικής διακυβέρνηση σε δύο διαστάσεις: η πρώτη αφορά την **εσωτερική λειτουργία** («internal integration dimension») και έχει σχέση με τον συγκερασμό οργανισμών, δρώντων και κοινωνικών ομάδων πίεσης με διαφορετικά συμφέροντα με σκοπό την διαμόρφωση κοινής στρατηγικής και σκοπών ή την ανάπτυξη πολιτικών. Με την παγίωση της εσωτερικής διάστασης το ενδιαφέρον μεταφέρεται στην **εξωτερική λειτουργία** («external integration dimension») και σχετίζεται με τον τρόπο που η τοπική ηγεσία αναπτύσσει αντιπροσωπεύεται έξω από τα πλαίσιά της και αμύνεται της στρατηγικής της για να αποκομίσει οφέλη.

Κλείνοντας το παρόν υποκεφάλαιο και με σκοπό την σύνδεση των δύο όρων με τους στόχους της διατριβής πρέπει να παρατηρήσουμε τα εξής:

Αρχικά οφείλουμε να σημειώσουμε ότι ο όρος της πολυεπίπεδης διακυβέρνηση είναι πιο δόκιμος από ερευνητικής χρηστότητας από αυτόν της τοπικής διακυβέρνησης, ιδίως εντός του ελληνικού πολιτικού και διοικητικού συστήματος εφόσον η τελευταία επιδεικνύει χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης στην ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση.

Δεύτερον, η υπόθεση της αμοιβαίας εξάρτησης που ανέπτυξε η θεωρία της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης μας οδηγεί αρχικά στην αποδοχή του γεγονότος ότι στα πλαίσια των πολιτικών Συνοχής της Ένωσης δεν είναι δυνατό να διαχωριστεί ποιος

από τους πολυάριθμους δρώντες που συμμετέχουν και ασκούν επιρροή κατέχει και την κυρίαρχη, από άποψη πολιτικής ισχύος, θέση. Παρά την πολυπλοκότητά της πάντως θα πρέπει να αναγνωρίσουμε την χρηστικότητα της πολυεπίπεδης προσέγγισης, ιδίως όταν ασχολούμαστε με υπο-εθνικούς δρώντες.

Τρίτον, η θεωρία της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης δεν αντιμετωπίζεται, τουλάχιστον σε αυτή την εργασία, ως «επιθετική» έναντι της διακυβερνητικής προσέγγισης με σκοπό την κατάλυση του έθνους κράτους και την επικράτηση των υπόλοιπων επιπέδων διακυβέρνησης. Αντίθετα μας βοηθά στην κατανόηση της δυνατότητας που παρέχεται από την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής στους υπο-εθνικούς δρώντες να αναλαμβάνουν αυτόνομη και ουσιαστική δράση με σκοπό την διασφάλιση καλύτερων αποτελεσμάτων. Έτσι, η χρήση της θεωρίας της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης έχει σκοπό να απαντήσει ένα από τα βασικά ερωτήματα της έρευνας που είναι το μέγεθος της πολιτικής αυτονομίας, της ικανότητας σχεδιασμού και υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής από την πλευρά των ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού. Αυτό το βασικό προς απάντηση ερώτημα μπορεί να μετασχηματιστεί και στο κατά πόσο λειτουργεί η έννοια της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης εντός του ελληνικού συστήματος περιφερειακής διακυβέρνησης. Το μοντέλο της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης κάνει λόγο για διάδραση και διαφοροποιήσεις ανά κράτος μέλος και εντός των κρατικών χαρακτηριστικών. Οπότε έχει μεγάλο ενδιαφέρον να ερευνηθεί η πολιτική επιρροή που μπορεί να κατέχει ένα υπο-εθνικό επίπεδο (οι ΟΤΑ εν προκειμένω) εντός του κρατικού συστήματος.

Τέλος, η έννοια της τοπικής διακυβέρνησης, όπως τα βασικά χαρακτηριστικά της αναφέρθηκαν πιο πάνω, είναι λογικό να έρχεται σε αναλογία αποτελεσμάτων με την έννοια της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης λόγω απόλυτου συσχετισμού των χαρακτηριστικών τους. Στα πλαίσια της έρευνάς μας αυτό που διαχωρίστηκε πιο πάνω και θα χρησιμοποιηθεί για να ερμηνεύσουμε και τα εμπειρικά αποτελέσματα είναι οι τρεις τυπολογίες που διαχωρίζουν τα χαρακτηριστικά λειτουργίας της έννοιας ως προς τα ενδογενή χαρακτηριστικά (τυπολογία Goldsmith), τον τρόπο και την έκταση αντίδρασης σε εξωτερικές επιρροές (τυπολογία Goldsmith & Klausen) και στον τρόπο ανάπτυξης της «εσωτερικής» και «εξωτερικής» λειτουργίας της (τυπολογία Le Gales). Με την εξαγωγή των εμπειρικών συμπερασμάτων γίνεται

προσπάθεια να κατατάξουμε την ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση πρώτου βαθμού σε αυτές τις τρεις τυπολογίες.

Ανακεφαλαιώνοντας τα δύο προηγούμενα υποκεφάλαια που αναλύθηκαν οι τέσσερις βασικές έννοιες, πρέπει να σημειώσουμε τα ακόλουθα: και οι τέσσερις έννοιες – αρχές έχουν άμεση σχέση με την περιφερειακή πολιτική και αφορούν την διαμόρφωση της πολιτικής από κατώτερα του εθνικού επίπεδα. Τα αντικείμενο της διατριβής, το γενικότερο πλαίσιο αναφοράς (περιφερειακή πολιτική) και η βασική ανεξάρτητη μεταβλητή της έρευνας (ελληνικοί ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού) καθιστούν την θεωρητική ανάλυση των δύο αρχών (εταιρικότητα και επικουρικότητα) και των δύο θεωρητικών εννοιών (πολυεπίπεδη και τοπική διακυβέρνηση) του κεφαλαίου άκρως αναγκαία με σκοπό την καλύτερη κατανόηση της θεωρίας και των εμπειρικών ευρημάτων.

2.2.6 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΘΕΣΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΩΣ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.

Κλείνοντας το παρόν κεφάλαιο και πριν προχωρήσουμε στην βασική βιβλιογραφική επισκόπηση, το τελευταίο υποκεφάλαιο ασχολείται με μια έννοια σημαντική για το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται η έρευνα. Όλοι οι παραπάνω όροι σχετίζονται άμεσα με την περιφερειακή πολιτική και το επίπεδο λειτουργίας του πρώτου βαθμού αυτοδιοίκησης. Παραμένει να αποσαφηνισθεί όμως και ο τρόπος που αντιμετωπίζεται η βασική εξαρτημένη μεταβλητή (ΟΤΑ) εφόσον αποτελεί ένα θεσμό («institution») αποτελούμενο από επιμέρους δομές και μονάδες που μεταλλάσσονται με γρήγορο ρυθμό. Αρχικά, θέλοντας να ορίσουμε την έννοια του θεσμού, με αρκετή δυσκολία μπορούμε να βρούμε έναν κοινό ορισμό, αποδεκτό από όλους. Ενδεικτικά, ορίζουμε ως θεσμό, κατά την απόδοση των March & Olsen (2005: 4), το «σύνολο των δομών, κανόνων, νορμών και διαδικασιών που επιτελούν αυτόνομο ρόλο στην πολιτική».

Η βασική αρχή της παρούσας έρευνας στηρίζεται στη λογική ότι εφόσον εξαρτημένη μεταβλητή αποτελεί ένας «ζωντανός πολιτικός οργανισμός που μεταλλάσσεται» (Δημοτική Αρχή) απαιτείται η υιοθέτηση των βασικών αρχών της **θεωρίας της νεοθεσμικότητας** («new institutionalism»), η οποία και έχει ως κεντρική υπόθεση ότι «οι θεσμοί έχουν σημασία στην παραγωγή πολιτικής» («policy outputs») και ότι «οι θεσμοί είναι ικανά εργαλεία να επηρεάσουν τα αποτελέσματα πολιτικής»

(«institutions does matter») (Chryssochou, 2001: 113). Παρόλο που η θεωρία της νεοθεσμικότητας ξεκίνησε να μελετά τους θεσμούς που δραστηριοποιούνται σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο και την σταδιακή αυτονομία τους από την κρατική παρέμβαση (βλ. χαρακτηριστικά την εργασία του Bulmer, 1993), το πεδίο έρευνας διευρύνθηκε και σε επίπεδο μελέτης και επίδρασης των εθνικών θεσμών μέσω της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού. Μάλιστα, σε μεγάλο αριθμό μελετών η κεντρική προς έρευνα δημόσια πολιτική είναι η Περιφερειακή Πολιτική της Ένωσης και η επίδραση στις εθνικές δομές (βλ. χαρακτηριστικά τις εργασίες των Borzel, 2002 και Paraskevopoulos, 2002b).

Η νέο-θεσμική προσέγγιση οφείλει την ύπαρξή της ακριβώς στην απάντηση του βασικού ερωτήματος εάν οι θεσμοί έχουν σημασία στην παραγωγή της πολιτικής (Aspinwall & Schneider, 2000: 3). Το σημαντικό που πρέπει να τονιστεί είναι η έμφαση που δίνει η θεωρία της νεοθεσμικότητας στο σύνολο άτυπων και τυπικών δομών - λειτουργιών και χαρακτηριστικών που περιλαμβάνονται σε ένα θεσμό (όπ.π.: 4), με ανάλογη έμφαση να δίνεται και στις «άτυπες» διαδικασίες – χαρακτηριστικά («informal») όπως «πιστεύω» («beliefs»), κώδικες συμπεριφοράς («codes»), ιδιαίτερη κουλτούρα του κάθε θεσμού («cultures»), οι οποίες και επιδρούν επίσης σημαντικά στην λειτουργία ενός θεσμού (March & Olsen, 1989: 26).

Η θεωρία της νεοθεσμικότητας παρουσιάζεται σε όλα τα θεωρητικά εγχειρίδια για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ως «θεωρία μέσου βεληνεκούς» («middle range theory») (Bulmer, 1998: 368 και Τσινισιζέλης, 2001: 213), η οποία και απομακρύνεται επιμελώς από διατυπώσεις σχετικά με την πορεία και το τέλος της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, εφόσον βασικός στόχος είναι να εξηγήσει την επίδραση των θεσμών στα αποτελέσματα της πολιτικής διαπραγμάτευσης, ανεξάρτητα αν αυτή επιδρά θετικά ή αρνητικά στην εθνική αυτονομία ή το υπερεθνικό επίπεδο. Η πιο ενδιαφέρουσα διάσταση της θεωρίας της νεοθεσμικότητας αποτελούν οι τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις της: αυτές είναι του «ορθολογικού θεσμισμού» (rational choice institutionalism), του «ιστορικού θεσμισμού» (historical institutionalism) και του «κοινωνιολογικού θεσμισμού» (sociological institutionalism), οι οποίες και αποτέλεσαν κεντρικό σημείο για το σύνολο της επιστημονικής βιβλιογραφίας που ασχολήθηκε με την νεοθεσμικότητα (για μια συνολική αποτίμηση βλ. Peters, 1999 καθώς και όλες τις προαναφερθείσες παραπομπές).

Η πολυπλοκότητα της θεωρίας στο επίκεντρο της οποίας είναι οι τρεις προσεγγίσεις που αναφέρθηκαν μας οδηγούν να αρκестούμε στην αναφορά τους. Ωστόσο αναφέρουμε, χάριν θεωρητικής αρτιότητας της έρευνας, ότι από τις τρεις προσεγγίσεις η περισσότερο κατάλληλη για το ορισθέν πλαίσιο της εργασίας και την μελέτη του θεσμού των ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού κρίνεται η προσέγγιση του **ιστορικού θεσμισμού**. Η κοινωνιολογική προσέγγιση αφορά περισσότερο περιπτώσεις ανάλυσης οργανωσιακής θεωρίας («organization theory») των θεσμών (Hall & Taylor, 1996: 946), ενώ και η προσέγγιση του ορθολογικού θεσμισμού είναι «ατομοκεντρική» («self interested actors») που αποδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στην ατομική συμπεριφορά, στο προσωπικό όφελος και στην έννοια του ατομικού συμφέροντος (όπ. π.: 944-945). Αντίθετα, ο ιστορικός θεσμισμός αντιμετωπίζει τον θεσμό ως παρεμβαίνουσα μεταβλητή με σύνολο τυπικών και άτυπων κανόνων, ενώ απορρίπτει την πολυμορφία και επικράτηση επιμέρους ατομικών συμπεριφορών εντός των θεσμών, με κύριο χαρακτηριστικό την αφομοίωση όλων των φυγόκεντρων τάσεων σε μια κοινή εξωτερική αντίληψη (όπ. π.: 939). Επίσης, οι προτιμήσεις διαμορφώνονται εκ των έσω λόγω της «προηγούμενης εμπειρίας» («path dependence») η οποία και χρησιμοποιείται από τον θεσμό στην εξέλιξη του και αναδιαμόρφωση του (Aspinwall & Schneider, 2000: 16).

2.2.7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ.

Η ανάλυση του υποκεφαλαίου εξυπηρετεί περισσότερο εννοιολογικές αποσαφηνίσεις σημαντικών όρων που βρίσκονται στο επίκεντρο της έρευνας και οι οποίες έχουν απασχολήσει σε μεγάλο βαθμό το σύνολο των ερευνών που ασχολούνται με τον εξευρωπαϊσμό των εθνικών δημόσιων πολιτικών. Επίσης, από την ενασχόληση με την περιφερειακή πολιτική και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, όπως αυτά αναφέρθηκαν στο αντίστοιχο μέρος του πρώτου κεφαλαίου, προκύπτει και η ανάγκη εκτενούς αναφοράς σε έννοιες που σχετίζονται με τη λειτουργία της και τις επιδράσεις της σε εθνικό επίπεδο. Τα κύρια βιβλιογραφικά συμπεράσματα του κεφαλαίου αυτού θα χρησιμοποιηθούν ως βάση για την εκπόνηση αντίστοιχων συμπερασμάτων στο πλαίσιο της διατριβής με ιδιαίτερη βαρύτητα να δίνεται, κυρίως, στην λειτουργία των δύο αρχών (επικουρικότητας και συνεταιρικότητας) και στις όψεις που λαμβάνει η τοπική διακυβέρνηση στην χώρα μας μέσω της λειτουργίας των πρωτοβάθμιων

οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Σημειώνεται ότι σχεδόν όλα τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας που σχετίζονται με τις θεματικές που το υποκεφάλαιο ασχολήθηκε εμπίπτουν σε γενικά συμπεράσματα και γενικές αρχές εφαρμογής των θεωρητικών προσεγγίσεων. Στη λογική αυτή βασίζεται και ο διαχωρισμός των τελικών συμπερασμάτων που βρίσκονται στο τέλος της διατριβής σε ειδικά που αφορούν το πεδίο έρευνας που επιλέχθηκε (4 ΟΤΑ) και σε γενικά που συνδέονται με τις γενικότερες τάσεις που παρατηρούνται στην ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση ως προς την αποκέντρωση, την χρήση κύριων αρχών υλοποίησης της και την έκταση υλοποίησης της πολιτικής σε διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης.

2.3 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ.

2.3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Βασική επιδίωξη του παρόντος κεφαλαίου είναι να αναδείξει όλες τις πτυχές που αφορούν την έννοια του «εξευρωπαϊσμού» («europeanization»), στο βαθμό που χρειάζεται, έτσι ώστε να χρησιμοποιηθεί ως βασικό θεωρητικό υπόβαθρο για την ανάλυση του εξευρωπαϊσμού της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής.

Η βιβλιογραφική ανάλυση δεν θα εξαντλήσει όλες τις διαστάσεις και θεματικές αναφορές στις οποίες ο όρος του εξευρωπαϊσμού έχει βρει εφαρμογή (για μία ενδεικτική αναφορά στην «ευρύτητα» του όρου και στις πολυάριθμες διαστάσεις του βλ. Featherstone, 2003, καθώς επίσης και για την ιστορική διάσταση του όρου βλ. Mjoset, 1997 και Olsen, 2002: 926-929). Η αναφορά θα περιοριστεί στα χαρακτηριστικά και τις μορφές του όρου που αφορά το παρόν πλαίσιο έρευνας, με σκοπό την ολοκληρωμένη κατανόηση του «εξευρωπαϊσμού» και των θεωρητικών χαρακτηριστικών που τον περιβάλλουν.

Τα επόμενα επτά υποκεφάλαια έχουν σκοπό την ανάδειξη όλων των θεωρητικών πτυχών του όρου για την πλήρη κατανόηση της λειτουργίας του. Ιδιαίτερη σημασία κατέχει η διαμόρφωση της έννοιας από την δεκαετία του 1970 έως και σήμερα, οι μορφές που μπορεί να λάβει και να λειτουργήσει, οι μηχανισμοί λειτουργίας του, τα όρια επέκτασής της επιρροής του εντός των κρατικών δομών και η συνδυαστική του σχέση με την έννοια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης («european integration») και της σύγκλισης («convergence»). Ο απώτερος στόχος είναι η όσο το δυνατόν καλύτερη απόδοση της έννοιας και την σύνδεση των συμπερασμάτων μας με τους βασικούς σκοπούς της παρούσας έρευνας.

2.3.2 Ο ΟΡΟΣ ΤΟΥ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1970 ΚΑΙ ΤΟΥ 1980 ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗ "ΝΕΑ ΠΕΡΙΟΔΟ" ΤΟΥ 1990.

Παρά το γεγονός ότι η επίδραση στην «εγχώρια πολιτική» («domestic politics») από τα «διεθνή ερεθίσματα» («international stimuli») έλαβε σημαίνουσα θέση στη διεθνή επιστημονική βιβλιογραφία αρκετά νωρίς (βλ. ενδεικτικά την πρωτογενή έρευνα του Gourevitch, 1978 και 1986), το σχετικό πλαίσιο διάδρασης (το υπερεθνικό επιδρά στο

εθνικό /τοπικό) δεν εφαρμόστηκε πλήρως και στην περίπτωση της, τότε, Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

Παρόλο που υπήρξαν κάποιες προσπάθειες συστηματοποίησης της έρευνας προς αυτή την κατεύθυνση κατά τη δεκαετία του 1970, και ιδιαίτερα της έρευνας της επιρροής της Ευρωπαϊκής ένταξης σε επίπεδο διαμόρφωσης των εθνικών/τοπικών διαδικασιών πολιτικής και επιρροής των τοπικών θεσμών (institutions) (Wallace, 1972 και Hull & Rhodes, 1977), δεν παρατηρείται καμία τάση ουσιαστικής επιστημονικής προσφοράς, ενώ και οι υπάρχουσες αναλύσεις τονίζουν ότι η κρατική συμμετοχή στην Κοινότητα δεν επέφερε δραματικές αλλαγές /επιρροές σε τοπικό επίπεδο (Wallace, 1972: 286, 302).

Όπως σημειώθηκε και στο εισαγωγικό κεφάλαιο, κατά τη διάρκεια των τριών πρώτων δεκαετιών της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης η ακαδημαϊκή έρευνα επικεντρώθηκε στο εάν, και σε ποιο βαθμό, τα κράτη μέλη επέδρασαν και διαμόρφωσαν, μέσω της μεταφοράς εθνικών αρμοδιοτήτων («transfer of competences»), τη διαδικασία συσσωμάτωσης και την δημιουργία αυτόνομων θεσμών σε Κοινοτικό επίπεδο. Αυτή η διαδικασία μπορεί να μην απέκλειε την διερεύνηση των επιπτώσεων σε επίπεδο κράτους-μέλους, αλλά αυτή υλοποιούνταν πάντα στη βάση μιας «αντιθετικής σχέσης» μεταξύ κράτους και διαδικασίας ενοποίησης. Με άλλα λόγια, κύριος σκοπός ήταν η εξερεύνηση του βαθμού που η ενοποιητική διαδικασία εξασθενούσε το ρόλο, την αυτονομία και τις εξουσίες του εθνικού κράτους σε κεντρικό επίπεδο²⁷ (Ιωακείμης, 1998: 13-14). Οι πολιτικοί συσχετισμοί σε εθνικό και σε περιφερειακό /τοπικό επίπεδο (domestic politics) χρησίμευσαν, έως και τη δεκαετία του 1980, στην κατανόηση της εξέλιξης της υπερεθνικής /ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (Hix & Goetz, 2000: 1), αγνοώντας την εσωτερική τους δυναμική ακόμα και στις περιπτώσεις που τα εθνικά πολιτικά κέντρα αναδεικνύονται να συγκεντρώνουν την ουσιαστική ισχύ από τις διεθνείς διαπραγματεύσεις (βλ. ενδεικτικά Moravesik, 1994). Πολύ εύστοχα η Borzel (1999: 576-577) παρατηρεί ότι οι θεωρίες ολοκλήρωσης επικεντρώνουν την ερευνά τους στο εάν η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση ενδυναμώνει ή αδυνατεί την ισχύ

²⁷ Στα πλαίσια αυτής της διαλεκτικής αναπόχθηκαν οι κύριες θεωρίες Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης για την πορεία και το σκοπό /τέλος της Ευρωπαϊκής Ενσωμάτωσης, με τις λειτουργικές /νεολειτουργικές και τις διακυβερνητικές θεωρίες να αποτελούν τους κύριους "πόλους" της αντιπαράθεσης. (Για τις θεωρίες της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης στην ελληνική βιβλιογραφία βλ. τις πλέον ολοκληρωμένες αποδόσεις στις εξής εργασίες Ήφαιστος, 1999 και Ιωακείμης, 1998: 13-37 μαζί με τις σχετικές βιβλιογραφικές παραπομπές των συγγραφέων)

του κράτος ή ακόμα αν αποτελεί αφετηρία εγκαθίδρυσης «πολυεπίπεδης διακυβέρνησης» («multi level governance»).

Με την έναρξη της δεκαετίας του 1990, λόγω και ουσιαστικών βημάτων ολοκλήρωσης από πλευράς Ε.Ε. (σχέδιο ολοκλήρωσης της Κοινής Αγοράς, σχέδιο εγκαθίδρυσης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝ.), Ανατολική διεύρυνση) (Bulmer & Radaelli, 2004: 1-3), ο όρος των «τοπικών πολιτικών» («domestic politics») άρχισε να λαμβάνει ευρύτερη επιστημονική σημειολογία και να γίνεται αντικείμενο ακαδημαϊκής έρευνας, κυρίως, ως εξαρτημένη μεταβλητή («dependent variable») και μέσω της διαδικασίας του «εξευρωπαϊσμού». Η εισαγωγή των εσωτερικών εθνικών δομών και θεσμών, ως «πεδία πολιτικής» («policy areas») που επηρεάζονται και αλλάζουν από τις επιταγές που προκύπτουν από την συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία, προσέθεσε στην υπάρχουσα «προς τα άνω» προσέγγιση («bottom-up approach») που επικρατούσε με σκοπό την ανάλυση της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σε επίπεδο Ένωσης και την «προς τα κάτω» (ή «εκ των άνω») προσεγγιστική μέθοδο («top-down approach») με σκοπό την καταγραφή αλλαγών στην διακυβέρνηση σε εθνικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο (national and sub-national governance).

Κυρίως μετά το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990 και με το πέραςμα αυτής, το ακαδημαϊκό ενδιαφέρον για τον «εξευρωπαϊσμό των εθνικών πολιτικών» αυξήθηκε ραγδαία (βλ. χαρακτηριστικά Πίνακα 1.1 στο Featherstone, 2003: 5 και Vink, 2002). Σημαντικός αριθμός συγκριτικών και εμπειρικών αναλύσεων δημοσιεύτηκαν, με κύριο χαρακτηριστικό όλων την ποικιλία όχι μόνο ως προς τα πεδία της δημόσιας πολιτικής που ερευνούν και τα συγκεκριμένα κράτη μέλη που επιλέγουν αλλά και ως προς τα τελικά αποτελέσματά της έρευνάς τους. Ο πραγματικά εντυπωσιακά αυξανόμενος ρυθμός δημοσίευσης μελετών που αφορά τον εξευρωπαϊσμό των δημοσίων εθνικών πολιτικών την τελευταία δεκαετία, επέφερε μάλιστα την υιοθέτηση και μίας νεότευκτης τυπολογίας που αφορά την έρευνα του εξευρωπαϊσμού. Συγκεκριμένα, οι Dyson & Goetz (2003) διέκριναν δύο «γενιές» αναλύσεων της έννοιας του εξευρωπαϊσμού («two generations of europeanization research»), με την πρώτη γενιά ερευνών να βασίζεται καθ'ολοκληρίαν στην «προς τα κάτω» προσέγγιση και την δεύτερη, και πλέον εξελιγμένη, να συνδυάζει τις μεθόδους και των δύο κατευθύνσεων (top-down & bottom-up), αναδεικνύοντας παράλληλα την

σημαντικότητα των ιδεών, αξιών, του ψυχολογικού παράγοντα γενικότερα (interests, beliefs, values and ideas) αλλά κυρίως την σημαντικότητα της ανταπόκρισης («response») του δέκτη στο ευρωπαϊκό ερέθισμα.

Το σύνολο της χρήσης του όρου του εξευρωπαϊσμού έλαβε κατά την διάρκεια των τελευταίων 10 ετών σημαντική επιστημονική έκταση, γεγονός που οδήγησε και σε εκτενείς και πολυάριθμες τυπολογίες των διαφόρων μορφών επιρροής.

2.3.3 ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ (ΜΟΡΦΕΣ) ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ.

Οι διαστάσεις / μορφές που η διαδικασία του εξευρωπαϊσμού λαμβάνει είναι άμεσα συσχετιζόμενες τόσο με την έννοια του όσο και με τους μηχανισμούς λειτουργίας του (βλ. παρακάτω τα σχετικά υποκεφάλαια). Παρόλα αυτά, είναι εμφανές ότι οι σχετικές διατυπώσεις περί διαστάσεων, που ουσιαστικά απαντούν στο ερώτημα σε ποιους μακρό- και μικρο-πολιτικούς τομείς λαμβάνει χώρα, τυγχάνουν μαξιμαλιστικής-εκτενούς προσέγγισης.

Αναλυτικότερα, η πλέον χαρακτηριστική τυπολογία για τις διαστάσεις της έννοιας έχει διατυπωθεί από τον Olsen (2002). Ο Olsen διατυπώνει 5 πιθανές χρήσεις του όρου με τον πρώτο να δίνει έμφαση στη γεωγραφική διάσταση του όρου, τον δεύτερο να αφορά την υπερεθνικούς θεσμούς των Βρυξελλών, τον τρίτο να πραγματεύεται την διείσδυση («penetration») ευρωπαϊκών νορμών σε εθνικό /περιφερειακό επίπεδο διακυβέρνησης («national sub-national systems of governance»), τον τέταρτο να συσχετίζεται με την εξαγωγή κυβερνητικών / διοικητικών στυλ εκτός Ε.Ε. και τον τελευταίο να θέτει, μέσω πολιτικού σχεδίου, ως σκοπό μια ενοποιημένη Ευρώπη. Ο Olsen (2002: 930-931) δίνει βαρύτητα κυρίως στην τρίτη και στην τελευταία χρήση του όρου τονίζοντας τόσο την σημασία της ικανότητας υιοθέτησης ξένων τακτικών όσο και την διαφορετικότητα ως προς την ανταπόκριση (όπ. π.: 935).

Ο Featherstone (2003: 9-10) αναφέρει δύο μαξιμαλιστικές «εφαρμογές» του όρου (ως ιστορικό φαινόμενο/historical phenomenon και ως διεθνισμό /transnationalism) και δύο μινιμαλιστικές (θεσμική υιοθέτηση / institutional adaptation και υιοθέτηση πολιτικών / policy adaptations), με τις δύο τελευταίες, και ιδιαίτερα την δεύτερη εξ αυτών, να λαμβάνουν την μερίδα του λέοντος αναφορικά με τον αριθμό μελετών.

Μία επίσης σημαντική, και ευρεία, τυπολογία διαστάσεων του φαινομένου του εξευρωπαϊσμού υιοθετήθηκε από την Adrienne Heritier (αναφορά στο Σπανού, 2001: 30). Η Heritier διαχωρίζει 4 κατηγορίες σε μακροσκοπικό επίπεδο: 1) Ρύθμιση ενιαίας αγοράς 2) μείωση περιφερειακών ανισοτήτων μέσω της διαρθρωτικής πολιτικής 3) διαμόρφωση κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας 4) ζητήματα σχετικά με τη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Στην τυπολογία της Heritier, προστίθεται και ο τρόπος ομαδοποίησης των διαστάσεων από τον Wright που αποτελείται από: 1) Μια γενικότερη μακρο-προσέγγιση του φαινομένου 2) μια θεσμική προσέγγιση (επίδραση πάνω σε θεσμούς) 3) μια μικρο-προσέγγιση (αναλύει αλλαγές σε δομές, διαχείριση, οργάνωση και ιδιαίτερες κουλτούρες και 4) μια «τομεακή» προσέγγιση (εξευρωπαϊσμός συγκεκριμένων τομέων /πολιτικών) (όπ. π.: 30).

Η επόμενη τυπολογία σχετικά με τις διαστάσεις του όρου, προέρχεται από την τυπολογία του Harmsen (1999). Ο τελευταίος, συγκρίνοντας διοικητικές όψεις του εξευρωπαϊσμού σε Γαλλία και Ολλανδία, υιοθετεί δύο εκδοχές του εξευρωπαϊσμού (Harmsen, 1999: 82-84). Πρώτον, επισημαίνει πως η «κοινωνικοποίηση» σε ταυτόσημες αξίες και πρακτικές συμβαίνει με κάθε επαφή, χωρίς όμως να κρίνεται ικανή να επιφέρει υιοθέτηση ξένων συστημάτων. Η «υιοθέτηση», ως δεύτερη εκδοχή, λαμβάνει χώρα όταν η συνεχής αλληλεπίδραση φέρει ουσιαστική σύγκλιση των επιμέρους θεσμικών συστημάτων. Η τυπολογία του Harmsen μπορεί να νοηθεί και ως μηχανισμός λειτουργίας του φαινομένου του εξευρωπαϊσμού, αλλά κρίνεται σκόπιμο να παρατεθεί ως γενικότερη «εκδοχή» του, εφόσον λαμβάνει μορφή γενικότερου πλαισίου ανάλυσης και δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην τελική μορφή της επιρροής.

Τέλος, η Wallace (2000: 378-379), χωρίς μεγάλες παρεκκλίσεις από τις παραπάνω τυπολογίες, αναφέρει 5 διαφορετικούς «τρόπους διάδρασης» («modes of interaction») του εξευρωπαϊσμού που συνδέονται άμεσα και με τον τύπο πολιτικής που μελετάται: 1) Τις κοινές πολιτικές 2) Τις κανονιστικές όψεις της ολοκλήρωσης (σύνδεση με την κοινή αγορά και τους σχετικούς κανονισμούς που την διέπουν) 3) Τις αναδιανεμητικές πολιτικές («redistributive policies») 4) Τα ήδη υπάρχοντα κοινά «standards» πολιτικής («benchmarking») και 5) τον «εντατικό διακυβερνητισμό» («intensive transgovernmentalism»).

Από το σύνολο των βασικών τυπολογιών που αναφέρθηκαν παραπάνω συμπεραίνεται εύκολα ότι σχεδόν στο σύνολό τους εσωκλείουν στοιχεία τόσο της περιφερειακής πολιτικής αλλά και του τοπικού επιπέδου που μας ενδιαφέρει να αναλύσουμε. Η σχέση μεταξύ περιφερειακής πολιτικής και τοπικού παράγοντα θα αναλυθεί καλύτερα και στο τελευταίο μέρος το υποκεφαλαίου. Γενικότερα, μελετώντας τις διάφορες τυπολογίες μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι είναι άμεσα συνυφασμένες και με το τελικό αποτέλεσμα και τις αντίστοιχες διαδικασίες δημιουργίας της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού. Στην διεθνή βιβλιογραφία το σύνολο αυτών των διαδικασιών που αναφέρονται στον τρόπο δημιουργίας του φαινομένου του εξευρωπαϊσμού και την κατεύθυνση που ακολουθούν ορίζονται ως μηχανισμοί λειτουργίας του.

2.3.4 ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ.

Αναζητώντας στη ξενόγλωσση βιβλιογραφία θεωρητικές διατυπώσεις σχετικά με τους μηχανισμούς που θέτουν σε λειτουργία την διαδικασία του εξευρωπαϊσμού, αρχικά διαπιστώνουμε την μεγάλη πολυπλοκότητά τους καθώς επίσης και την έλλειψη σταθερής θεωρητικής τους βάσης (Borzal, 1999). Εδώ αναφέρονται οι τέσσερις σημαντικότερες, με την πρώτη να έχει διατυπωθεί σχετικά νωρίς (1999) και να έχει επηρεάσει όλες τις μελλοντικές διατυπώσεις. Οι Knill & Lehmkuhl (1999) διατύπωσαν τρεις μηχανισμούς σαφώς επηρεασμένοι και από την θεωρία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Οι συγγραφείς, καταρχήν, ορίζουν τους μηχανισμούς αυτούς ως τρόπους που το ευρωπαϊκό επίπεδο παράγει «εγχώρια» αλλαγή ή τρόπους που πραγματοποιείται η υιοθέτηση σε εγχώριο επίπεδο («domestic adaptation») (Knill & Lehmkuhl, 1999: 1). Ο πρώτος μηχανισμός ονομάζεται «θετικός»²⁸ και αφορά την πλέον τυπική μορφή λειτουργίας του εξευρωπαϊσμού, συμπεριλαμβανομένου και της υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής, μέσω της δράσης-αντίδρασης μεταξύ πίεσης (από την E.E.) και ανάλογης ανταπόκρισης («correspondence») από τον «εθνικό» αποδέκτη του ερεθίσματος (domestic level) (οπ. π.: 1-2). Ο «αρνητικός» μηχανισμός, συνδεδεμένος εξ' ορισμού με την αρνητική ολοκλήρωση, αναφέρεται σε εκείνες τις ευρωπαϊκές επιταγές που έχουν ως σκοπό να

²⁸ Οι χαρακτηρισμοί «θετικός» και «αρνητικός» χρησιμοποιούνται στη θεωρητική βάση που η θεωρία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης έχει ήδη αναπτύξει. Εξηγώντας, θετική ολοκλήρωση ονομάζεται η ολοκλήρωση που βασίζεται στην θέσπιση νέων κανόνων (π.χ. προστασία καταναλωτή, κοινωνική πολιτική κλπ). Αντίθετα, η αρνητική ολοκλήρωση αφορά την κατάργηση των υπαρχόντων εθνικών κανονισμών/εμποδίων με σκοπό την θέσπιση κοινών υπερεθνικών /ευρωπαϊκών κανόνων (το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό της Κοινής Αγοράς και των σχετικών με αυτή καταργήσεων εθνικών εμποδίων με σκοπό την ελεύθερη διακίνηση προσώπων/εμπορευμάτων/υπηρεσιών/κεφαλαίων)

καταργήσουν εθνικούς κανονισμούς που επηρεάζουν αρνητικά την ολοκλήρωση της Κοινής Αγοράς (οπ. π.:1,3). Τέλος, ο τρίτος μηχανισμός αναφέρεται στην επίδραση και μεταβολή των ιδεών και αξιών των εγχώριων δρώντων, γεγονός που τον καθιστά τον πιο «ρευστό» και με μεγάλη «σχετικότητα» σε σχέση με τους άλλους δύο (οπ. π.: 3, 4). Οι τρεις μηχανισμοί των Knill & Lehmkuhl εφαρμόστηκαν σε τρεις χωριστές περιπτωσιολογικές μελέτες (στην περιβαλλοντική πολιτική, οπ. π.: 4-6, στις οδικές μεταφορές, οπ. π.: 6-8 και στην σιδηροδρομική πολιτική, οπ. π.: 8-10) χωρίς ωστόσο ομοιογενποιημένα αποτελέσματα. Συμπερασματικά, οι τρεις μηχανισμοί είναι σημαντικοί στην προσπάθεια συστηματοποίησης της έρευνας σχετικά με τον εξευρωπαϊσμό, χωρίς βεβαίως να έχει «παγιωθεί» η χρηστότητά τους σε συγκεκριμένα πλαίσια έρευνας.

Μία εύγλωττη απόδοση του μηχανισμού λειτουργίας του εξευρωπαϊσμού συναντάται και στο άρθρο των Borzel & Risse (2003). Με βασική υπόθεση ότι υπάρχει χάσμα ευρωπαϊκών επιταγών (δηλ. εξωτερικών πιέσεων) και υπάρχουσας θεσμικής /οργανωτικής κατάστασης, προκύπτει η πίεση προς υιοθέτηση των νέων μεθόδων («adaptational pressure»). Μέσω συγκεκριμένων «ενδιάμεσων παραγόντων» («mediator factors») (Borzel & Risse 2003: 58-59) η αλλαγή που θα επέλθει μπορεί να πάρει 3 μορφές: 1) Υιοθέτησης (με χαμηλό κόστος αλλαγής), 2) τοποθέτησης («accommodation») αλλά με διατήρηση της πρακτικής και με λίγες αλλαγές και 3) πλήρους μετάλλαξης («transformation») με την αντικατάσταση των υφιστάμενων πολιτικών (οπ. π.: 69-71)²⁹.

Από την υπόθεση της ύπαρξης πίεσης προς υιοθέτηση («adaptational pressure») ξεκινά και η τρίτη τυπολογία από τους Risse *et al.* (2001). Η εισαγωγή του όρου περί «επιπέδου προσαρμοστικότητας» («goodness of fit») λαμβάνει χωριστή θεωρητική αξία εφόσον είναι η αφετηρία λειτουργίας του μηχανισμού του εξευρωπαϊσμού (το ίδιο πλαίσιο ανάλυσης χρησιμοποιεί και η Borzel, 1999 & 2001). Ο βαθμός της προσαρμοστικότητας του εγχώριου στις επιρροές του εξευρωπαϊσμού καθορίζει και το μέγεθος της πίεσης για προσαρμογή («adaptational pressure») (Risse *et al.*, 2001: 7). Το «εγχώριο» τελικά, ανάλογα και με τους εσωτερικούς παράγοντες του κάθε κράτους μέλους και ενδιάμεσους παράγοντες («mediating factors») (οπ. π.: 9-12),

²⁹ Ο Radaelli (2003: 37-38) προσθέτει στις τρεις μορφές που αναφέρθηκαν και αυτή της "αδράνειας" ("inertia") σημειώνοντας ότι δεν μπορεί να παγιωθεί λόγω οικονομικών και πολιτικών παραμέτρων.

επιφέρει αλλαγές σε επίπεδο τοπικών θεσμών. Ο όρος του επιπέδου προσαρμογής των εγχώριων πολιτικών /πρακτικών /θεσμών στις επιταγές του εξευρωπαϊσμού νοείται ως ο ενδιάμεσος «χώρος» μεταξύ των δύο επιπέδων αλληλεπίδρασης.

Τέλος, στην πλέον γενική τυπολογία σχετικά με τους μηχανισμούς λειτουργίας του εξευρωπαϊσμού, ο Radaelli (2003: 41) διακρίνει δύο είδη μηχανισμών: τους κάθετους («vertical») και τους οριζόντιους («horizontal»). Ο πρώτος τύπος δεν αποκλίνει καθόλου από τον κλασικό σχηματισμό λειτουργίας του εξευρωπαϊσμού (πρώτον ευρωπαϊκές επιταγές, δεύτερον επιρροή σε τοπικό επίπεδο και τρίτον αλλαγή). Ο δεύτερος, αρκετά ιδιάζων, αφορά διαδικασίες επίδρασης που δεν ενέχουν «σύγκρουση» τοπικού και ευρωπαϊκού αλλά οι αλλαγές οφείλονται σε έμμεσες και ήπιες («soft») διαδικασίες εκμάθησης μέσω πρακτικών που δεν έχουν σχέση με κανονισμούς, κοινές πολιτικές και «τυπικές» διαδικασίες επιρροής (όπ. π.: 42-43).

2.3.5 ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΛΙΣΗ: ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ.

Σε ορισμένες αναλύσεις οι δύο βασικές έννοιες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και του εξευρωπαϊσμού παρουσιάζονται χωρίς ιδιαίτερη διάθεση διαχωρισμού, ως έννοιες που πηγάζουν από την ίδια πηγή «πίεσης» (E.E.) και υλοποιούνται λόγω της συμμετοχής στην διαδικασία και μέσω της ανάγκης συμμόρφωσης σε κεντρικά ελεγχόμενους κανόνες (Papadoulis, 2005: 351, 355). Από την βιβλιογραφία, που είναι εντυπωσιακά εκτενής, ο Dyson έχει διατυπώσει τον πιο αποτελεσματικό διαχωρισμό των παραπάνω εννοιών στο συλλογικό έργο του που αφορά την Ο.Ν.Ε. και την επίδρασή της στα κράτη μέλη μέσω της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού (Dyson, 2002a). Στο εισαγωγικό κεφάλαιο ο συγγραφέας, και επιμελητής όλου του έργου, διαχωρίζει τις τρεις έννοιες που μας απασχολούν μέσω μιας σχηματικής διαδικασίας που ξεκινά από το επίπεδο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, πάντα αναφορικά με την ΟΝΕ, διαμορφώνει τον εξευρωπαϊσμό (της ΟΝΕ) (Dyson, 2002b: 2) του οποίου πιθανό αποτέλεσμα είναι και η σύγκλιση. Ο Dyson δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στο κατά πόσο και πώς η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και οι επιταγές της ΟΝΕ προσαρμόζονται στα εθνικά δεδομένα, δίχως να αγνοεί την σημασία της αντίστοιχης ανταπόκρισης /αντίδρασης («feedback loops») των εθνικών διαδικασιών που οδηγούν σε σύγκλιση ή και απόκλιση από τα ευρωπαϊκά πρότυπα (οπ. π.: 2-3 & 17-21). Σχηματικά, ο εξευρωπαϊσμός μέσω της κεκτημένης ισχύος της

ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης φτάνει στα κράτη μέλη και ταυτόχρονα αυτά τα ίδια επηρεάζουν με τη σειρά τους την αναδιαμόρφωση των επιταγών της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μέσω διαδικασιών σύγκλισης ή απόκλισης των υπάρχοντων προτύπων. Το σημαντικό που υπογραμμίζει με έμφαση ο Dyson είναι ότι οι έννοιες ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και εξευρωπαϊσμού μπορεί να δρουν σε πλαίσιο αιτίου – αιτιατού, αλλά η σύγκλιση ως τελικό αποτέλεσμα είναι εξαιρετικά αμφίβολη (βλ. επίσης Harmsen 1999: 84). Επίσης, η ανάλυση της Obydenkova (2006: 5) ευθυγραμμίζει πλήρως τις δύο έννοιες της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και του Εξευρωπαϊσμού με την διαδικασία «από κάτω προς τα πάνω» προσέγγιση με την «εκ των άνω» προσέγγιση αντίστοιχα. Η πρώτη προσέγγιση, κατά την Obydenkova, αναλύει την δημιουργία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μέσω της ανάλυσης του θεσμικού οικοδομήματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο ως εξαρτημένης μεταβλητής. Η ανάλυση του τρόπου που ο εξευρωπαϊσμός επιδρά τις εθνικές δομές αντικατοπτρίζει την εκ των άνω προσέγγιση.

Στην ίδια συλλογιστική, ο Radaelli (2003: 33) διαχωρίζει την διαδικασία του εξευρωπαϊσμού από την πιθανή επίπτωση της σύγκλισης. Θέτει επίσης ως προϋπάρχουσα του εξευρωπαϊσμού την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, με την τελευταία να είναι απαραίτητη για την δημιουργία και λειτουργία του πρώτου (οπ. π.: 33). Στο ίδιο μήκος κύματος και ο Howell (2004: 176) θέτει την διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ως το ευρύτερο περιβάλλον μέσα στο οποίο διαμορφώνεται και επιδρά ο εξευρωπαϊσμός.

Γενικότερα, η διαδικασία του εξευρωπαϊσμού μπορεί να έχει αφετηρία την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, αλλά όλες οι ακαδημαϊκές έρευνες δεν αγνοούν το γεγονός της ανάπτυξης του φαινομένου στα πλαίσια των εθνικών κρατών, στα οποία και απευθύνεται. Επιπροσθέτως, η όλη διαδικασία διάδρασης μεταξύ «εγχώριου» επιπέδου, υπερεθνικού επιπέδου και δρώντος εξευρωπαϊσμού δεν έχει τα ίδια αποτελέσματα / ανταποκρίσεις από όλους τους αποδέκτες (δηλ. τα κράτη μέλη) (βλ. Risse et al. 2001: 18). Επιπλέον η απόκλιση ή η σύγκλιση μπορεί να εμφανίζεται σε διαφορετικές περιπτώσεις και σε διαφορετικό βαθμό (βλ. ενδεικτικά ως παραδείγματα συλλογικών έργων που αναδεικνύουν τον πλουραλισμό των αποτελεσμάτων σε διαφορετικά κράτη και διαφορετικά πεδία πολιτικής στα έργα των Cowles et al. 2001, Heritier et al. 2001 και Rometsch & Wessels, 1996).

Εν κατακλείδι, οι έρευνες παρουσιάζουν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ως πλαίσιο δράσης αλλά και **κινητήρια δύναμη δημιουργίας της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού**, με πιθανό, και μόνο πιθανό λόγω επιμέρους ιδιαιτεροτήτων, αποτέλεσμα την σύγκλιση, η οποία και επέρχεται ύστερα από διαδικασίες υιοθέτησης των επιταγών που ορίζει το ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικής.

2.3.6 ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ.

Το σύνολο των εργασιών που ασχολούνται θεωρητικά με την έννοια του εξευρωπαϊσμού συνδέει τόσο τις μορφές που αυτός λαμβάνει όσο και τους μηχανισμούς μέσω των οποίων υλοποιείται με τα όρια («extensions») που επιδεικνύει. Η «μέτρηση» του όρου ουσιαστικά καλείται να απαντήσει στις ερωτήσεις «τι είναι εξευρωπαϊσμένο» και «σε ποιο βαθμό είναι εξευρωπαϊσμένη μια εθνική πολιτική ή ένας θεσμός». Το πλέον σημαντικό πρόβλημα εντοπίζεται στο γεγονός ότι καμία μεθοδολογική προσέγγιση με σκοπό την μέτρηση του όρου δεν έχει παγιωθεί σε ένα σταθερό σύνολο κανόνων μέτρησης του εξευρωπαϊσμού θεσμών, οργανισμών ή πολιτικών μέσα στα πλαίσια των εκάστοτε πολιτικών συστημάτων που ερευνώνται, ενώ οι ελάχιστες θεωρητικές διατυπώσεις που προτείνουν λύσεις στη συγκεκριμένη προβληματική δεν παρουσιάζουν χαρακτηριστικά ευελιξίας και ευρείας εφαρμογής.

Η πλέον συστηματική προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση ανήκει στον Radaelli (2003: 34-35), ο οποίος θέτει το ερώτημα «τι είναι εξευρωπαϊσμένο» και «σε ποιο βαθμό». Η τυπολογία του αναφορικά με τον βαθμό εξευρωπαϊσμού σχετίζεται με τα στάδια υλοποίησης της διαδικασίας και τους μηχανισμούς του εξευρωπαϊσμού (οπ. π.: 35). Ο Radaelli χωρίζει αρχικά τα επίπεδα πολιτικής που μελετά σε επιμέρους τομείς (π.χ. χωρίζει τις πολιτικές δομές σε επιμέρους τμήματα όπως κόμματα, ομάδες πίεσης, δημόσια διοίκηση κ.λ.π. και τον τομέα δημόσιας πολιτικής σε δρώντες, πρακτικές, στυλ, όργανα κ.λ.π.), έτσι ώστε να μελετώνται αποτελεσματικότερα και θέτει, εν είδη αρχικού αξιώματος της έρευνας, τέσσερα πιθανά αποτελέσματα της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού: αυτό της περικοπής («retrenchment») που σημαίνει πως ο εξευρωπαϊσμός λειτούργησε αντίστροφα και το σύστημα αναφοράς που επηρέασε έγινε λιγότερο ευρωπαϊκό, της αδράνειας («inertia») που υποδηλώνει μηδενική αλλαγή και αντίδραση στο εξωτερικό ερέθισμα, της απορρόφησης

(«absorption») που επιφέρει αλλαγή μέσω της υιοθέτησης και της μετάλλαξης («transformation») που παρουσιάζεται ως ιδεατό αποτέλεσμα επιρροής, εφόσον περικλείει όχι μόνο στοιχεία υιοθέτησης αλλά κυρίως αλλαγής της λογικής της πολιτικής συμπεριφοράς των μερών του συστήματος. Η απάντηση του Radaelli στο ερώτημα «πώς τοποθετούμε διαφορετικές περιπτώσεις στα τέσσερα αυτά πιθανά σενάρια εξευρωπαϊσμού» μάλλον είναι διστακτική (2003: 38-39) και βασίζεται στην θεωρία μάθησης και στο διαχωρισμό αυτής από το πιο ουσιαστική απόκτηση γνώσης που χρησιμοποιείται και είναι πιο σταθερή.

Οι Borzel & Risse, παρόλο που θέτουν και αυτοί όπως και ο Radaelli τρεις διαφορετικές εκδοχές του μεγέθους αλλαγής που επιφέρει η επιρροή του εξευρωπαϊσμού (2003: 69-70), θέτουν λίγο διαφορετικά το ερώτημα αναζητώντας την απάντηση της μέτρησης με το να μετρήσουν την σύγκλιση («convergence») ή την απόκλιση («divergence») σε κάθε περίπτωση. Παρόλο που δεν διατυπώνεται σαφής τρόπος μέτρησης της επιρροής, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στο να επιλέγεται σε κάθε περίπτωση ποιο ακριβώς πεδίο πολιτικής μελετάται, έτσι ώστε να διατυπώνονται ξεκάθαρα οι υποθέσεις προς έλεγχο που το αφορούν (όπ. π.: 71-73).

Η χρήση των όρων «σύγκλισης» και «απόκλισης» ως ανεξάρτητων μεταβλητών για τον καθορισμό του βαθμού του εξευρωπαϊσμού χρησιμοποιείται και από τους Risse-Cowles-Caporaso (2001: 15-18) στο δικό τους έργο. Παρόλα αυτά, και σε αυτή την περίπτωση οι συγγραφείς χρησιμοποιούν την τυπολογία των Di Maggio και Powell, οι οποίοι διαχωρίζουν τη μορφή που λαμβάνει η διαδικασία του εξευρωπαϊσμού σε εξαναγκαστικό («coercive»), μιμητικό («mimetic») και κανονιστικό («normative»). Το αποτέλεσμα κρίνεται και από τον πολιτικό οργανισμό και το πεδίο πολιτικής που μελετάται.

Κλείνοντας πρέπει να παρατηρήσουμε ότι όλες οι προσπάθειες να καταγραφεί τρόπος ώστε να μετρηθεί το πόσο κάτι εγχώριο είναι και εξευρωπαϊσμένο αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα. Αρχικά παρατηρείται άμεση σχέση των τρόπων μέτρησης με τους μηχανισμούς που αναφέρθηκαν παραπάνω. Κατά δεύτερο, και σε αυτή την έκφανση της έννοιας του εξευρωπαϊσμού, το πεδίο που μελετάται και τα ιδιαίτερα μικρό-πολιτικά χαρακτηριστικά του διατελούν σημαίνοντα ρόλο στο τρόπο που θα μετρηθεί η επιρροή. Όπως θα σημειωθεί τόσο στο καταληκτικό μέρος του κεφαλαίου όσο και

στο επόμενο κεφάλαιο της μεθοδολογίας, οι ΟΤΑ ως περίπτωση έρευνας αποτελούν ιδιαίτερο πεδίο το οποίο και ορίζει τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να κατασταθεί η επίδραση στην Ένωση μετρήσιμη. Ωστόσο, η ρευστότητα του όρου αναδεικνύεται πλήρως και με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο από την προσπάθεια να αποδώσουμε εννοιολογικά την έννοια του εξευρωπαϊσμού, όπως και θα δούμε αμέσως μετά.

2.3.7 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ

Κρίθηκε σκόπιμο να παραθέσουμε το υποκεφάλαιο που ασχολείται με την απόδοση της έννοιας του εξευρωπαϊσμού στο τέλος λόγω της μεγάλης πολυπλοκότητας του όρου, έτσι ώστε να έχει διαμορφωθεί μία εικόνα για τις πολλές διαστάσεις που μπορεί να περικλείει.

Αν και ο αριθμός των ερευνητών που ασχολείται με την διαδικασία επιρροής του εξευρωπαϊσμού αυξάνεται τα τελευταία χρόνια, οι περισσότερες από τις έρευνες αποφεύγουν να ορίσουν ξεκάθαρα την έννοια. Η πολυπλοκότητα και η εννοιολογική «αστάθεια» του όρου αποτελούν εμπόδιο στην ακριβή απόδοσή του, χωρίς αυτό να σηματοδοτεί την πλήρη απουσία προσπαθειών εννοιολογικής προσέγγισης.

Η πρώτη απόδοση ορισμού έγινε από τον Ladrech (1994: 69) που προσδιόρισε τον εξευρωπαϊσμό ως διαδικασία («process») επαναπροσδιορισμού των εθνικών πολιτικών και της οργανωσιακής λογικής τους στο βαθμό που η πολιτικοοικονομική δυναμική της Ε.Ε. **γίνεται μέρος** της εθνικής πολιτικής. Ο Goetz (2000: 222) χαρακτηρίζει τον εξευρωπαϊσμό ως τον **δεσμό που συνδέει** το ευρωπαϊκό επίπεδο (EU level) και την πίεση για αλλαγή με το εθνικό επίπεδο (national level) που δέχεται αυτή την πίεση με σκοπό την υιοθέτηση. Η Borzel (1999: 574) τον ορίζει και αυτή ως διαδικασία μέσω της οποίας εγχώρια πεδία πολιτικής **γίνονται αντικείμενα** του ευρωπαϊκού πολιτικού «γίγνεσθαι» («European policy making»). Ο Ιωακείμης (1997: 12) ορίζει τον εξευρωπαϊσμό ως το βαθμό που η πολιτική-οργανωτική δύναμη της Ε.Ε. **«εσωτερικοποιείται»** στην εθνική πολιτική ενώ σε άλλο σημείο (Ioakimidis, 2001:73) δίνει έμφαση στην επερχόμενη μετάλλαξη των εθνικών πολιτικών συστημάτων. Επίσης, με την ίδια διάθεση έμφασης της διαδικασίας εσωτερικοποίησης ευρωπαϊκών νορμών, οι Bache & Marshall (2004: 5) ορίζουν τον εξευρωπαϊσμό ως την αλλαγή κατεύθυνσης («redirection») ή επανασηματοποίηση

(«reshaping») της πολιτικής σε εγχώριο πεδίο με τρόπο που **αντανακλά** πολιτικές, πρακτικές και προτιμήσεις των ευρωπαϊκών δρώντων και θεσμών.

Επίσης, κάποιιοι ορισμοί δίνουν ισομερή έμφαση τόσο στις διεργασίες που λαμβάνουν χώρα σε υπερεθνικό επίπεδο όσο και σε αυτές που ακολουθούν σε επίπεδο κράτους μέσα στα πλαίσια μιας σχέσης αλληλεξάρτησης μεταξύ των δύο επιπέδων. Οι Dyson & Goetz (2003: 20) προσδιορίζουν τον εξευρωπαϊσμό ως μία σύνθετη διάδραση «εκ των άνω» και «από κάτω προς τα πάνω» διαδικασιών στις οποίες η **εγχώρια πολιτική διαμορφώνεται από την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση**, η οποία ολοκλήρωση χρησιμοποιείται από τους τοπικούς δρώντες για να μορφοποιήσουν το τοπικό πεδία πολιτικής. Επίσης, ο Gulliani (2003: 134-135) τονίζει τόσο την πολιτική αυτονομία των ευρωπαϊκών θεσμών σε σχέση με τους περιορισμούς και επιταγές που θέτουν σε εγχώριο επίπεδο, όσο και **την πίεση που ασκείται** στο τελευταίο με σκοπό τη υιοθέτηση πολιτικών, πρακτικών και επίσημων κανόνων που έχουν ληφθεί σε επίπεδο E.E. Η Wallace (2000: 370) συνδέει την όλη διαδικασία με την ύπαρξη **ευρωπαϊκών συμφωνιών** («European arrangements») που καθορίζουν και το πολιτικό πλαίσιο στο εσωτερικό των κρατών μελών.

Αναφέροντας πιο εκτενείς ορισμούς, ο πλέον πολυγραφημένος είναι αυτός των Risse, Cowles και Caporaso (2001: 3) ο οποίος καταλαμβάνει περίοπτη θέση ανάμεσα σε άλλες εννοιολογικές αποδόσεις. Ο εξευρωπαϊσμός ορίζεται ως η «ανάκυψη» («emergence») και ανάπτυξη, σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, **χωριστών δομών διακυβέρνησης** και πολιτικών-νομικών-κοινωνικών θεσμών που σχετίζονται α) με την επίλυση πολιτικών προβλημάτων και β) με δίκτυα πολιτικής (policy networks) τα οποία ειδικεύονται στην δημιουργία ευρωπαϊκών κανόνων. Τέλος, ο ορισμός του Radaelli (2003: 30), συνδέοντας τα σημαντικότερα στοιχεία των παραπάνω ορισμών, αναφέρεται σε διαδικασίες δόμησης («construction»), διάχυσης («diffusion») και θεσμοποίησης («institutionalisation») επίσημων και μή («formal and informal») κανόνων, διαδικασιών, πολιτικών «παραδειγμάτων», στυλ, νορμών και «πιστεύω» που διαμορφώνονται και παγιώνονται («consolidate») σε επίπεδο ευρωπαϊκών πολιτικών και μετά **συσσωματώνονται** («incorporate») στην λογική των εγχώριων πολιτικών δομών.

Όλοι οι παραπάνω ορισμοί αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα της έννοιας του εξευρωπαϊσμού αφού ο καθένας από αυτούς συνθέτει ιδιαίτερες προτεραιότητες. Για παράδειγμα, ενώ μερικοί ορισμοί δίνουν βαρύτητα στο εγχώριο επίπεδο («top down approach») (π.χ. Borzel, Goetz, Ladrech), κάποιιοι άλλοι δίνουν έμφαση και στην προηγούμενη δημιουργία και παγίωση κανόνων σε επίπεδο Ε.Ε. (top down and bottom up) (βλ. π.χ. ορισμούς Gulliani και Dyson & Goetz). Η πλειοψηφία αυτών αποβάλλει στατικούς ορισμούς και παρουσιάζει την έννοια του εξευρωπαϊσμού ως διαδικασία που εξελίσσεται. Στα πλαίσια της έρευνάς μας, θεωρούμε ότι ενώ ο ορισμός των Bache & Marshall χαρακτηρίζεται απλός και κατανοητός καθώς σκιαγραφεί την κύρια διαδικασία λειτουργίας της έννοιας, ο ορισμός του Radaelli, λόγω εισαγωγής ενός ευρέως φάσματος αλληλοσυσχετισμών σε μεγάλο αριθμό πεδίων /επιπέδων πολιτικής, αποδίδει τον όρο του εξευρωπαϊσμού με πιο αποτελεσματικό τρόπο.

2.3.8 ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.

Η σημαντικότερη παρατήρηση που πρέπει να κατατεθεί, και η οποία σχετίζεται με την έννοια του εξευρωπαϊσμού, είναι η δύσκολη τοποθέτησή του όρου σε σταθερά θεωρητικά πλαίσια έρευνας. Το επίπεδο προσέγγισης του όρου (μικροπολιτικό ή μακροπολιτικό, μαξιμαλιστικό ή μινιμαλιστικό) παίζει επίσης ιδιαίτερο ρόλο. Επιπλέον, η δυσκολία εισαγωγής της έννοιας σε ερευνητικά πλαίσια με ξεκάθαρη οριοθέτηση εξαρτημένων και ανεξάρτητων μεταβλητών τονίζεται από όλους τους θεωρητικούς (Featherstone 2003: 19, Radaelli 2003: 52), γεγονός που καθιστά ιδιαίτερα σημαντική και την επιλογή των περιπτώσεων προς μελέτη (Haverland, 2005), ενώ πρέπει επίσης να συνυπολογιστεί και το γεγονός του περιορισμένου αριθμού των ανεξάρτητων μεταβλητών που μπορούν να μελετηθούν (Haverland, 2006: 134-135).

Χαρακτηριστικό του όρου παραμένει η μεγάλη πολυμορφία αποτελεσμάτων αναφορικά με διαφορετικά πεδία πολιτικής εντός διαφόρων «εθνικών πραγματικοτήτων» (Dehousse, 1997: 38-39; Hix, 1998: 39), ενώ η θεωρητική δυσκαμψία του όρου είναι εμφανής όχι μόνο σε επίπεδο διατύπωσης θεωρίας αλλά και σε εμπειρικές μελέτες που έχουν τελείως διαφορετικές θεωρητικές αφετηρίες αλλά και αποκλίνοντα εμπειρικά αποτελέσματα που τονίζουν και το πολυδιάστατο της έννοιας (Σπανού, 2001: 33). Η έλλειψη μιας κεντρικής θεωρίας περί

εξευρωπαϊσμού και η «ανοιχτή» μεθοδολογία που επιτρέπει την χρήση διαφορετικών επιστημολογιών (Featherstone & Radaelli, 2003b: 332), αποτελεί κίνητρο να αντιμετωπίσουμε τον όρο ως «σημείο εκκίνησης» για περαιτέρω έρευνα με σκοπό τη «μοντελοποίηση» της παρά τον ορισμό του (Olsen, 2002: 944-945).

Συνδέοντας όλες τις αναφορές που έγιναν για την έννοια του εξευρωπαϊσμού με το πλαίσιο της παρούσας έρευνας, πρέπει να προστεθεί ότι το σύνολο των τυπολογιών που αναφέρθηκαν κάνουν λόγο με έμφαση για την μορφή που λαμβάνει η διάσταση του εξευρωπαϊσμού σε περιπτώσεις διείσδυσης ευρωπαϊκών επιταγών αλλά και χρηματικών πόρων εντός εθνικών /τοπικών συστημάτων. Επίσης, η τυπολογία της Heritier ονοματίζει σαφώς και την περιφερειακή πολιτική της Ένωσης, στα πλαίσια της οποίας η διαδικασία εξευρωπαϊσμού των κρατών μελών μορφοποιείται ως αυτόνομη διάσταση. Επίσης οι μηχανισμοί που διατυπώθηκαν, αλλά και οι τρόποι μέτρησης, κάνουν λόγο για σύγκλιση ως αποτέλεσμα μέσω του οποίου συμπεραίνουμε και την τελική επιρροή της διαδικασίας σε εγχώριο επίπεδο. Όπως θα αναφερθεί αναλυτικά και στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας, σκοπός είναι μέσω συγκεκριμένων μεθοδολογικών πρακτικών να διαπιστώσουμε αν η επιρροή αυτή υφίσταται και δραστηριοποιείται στην τελική εξαρτημένη μεταβλητή που ελέγχουμε (ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού). Η επιλογή ενός συγκεκριμένου πεδίου εμπειρικής μελέτης του εξευρωπαϊσμού βοηθά να μελετήσουμε μια συγκεκριμένη πολιτική σε ένα συγκεκριμένο πεδίο, γεγονός που επικουρεί στην καλύτερη διερεύνηση και του μεγέθους της αλλαγής. Επίσης, η επιλογή συγκεκριμένων τρόπων για να ερευνηθεί το επίπεδο της Δημοτικής Αρχής μας κατευθύνει να δώσουμε ιδιαίτερη βαρύτητα στον παράγοντα μάθησης εξωτερικών πρακτικών εντός ενός πολιτικού οργανισμού (Laird, 1999), ως του πλέον σημαντικού για την αποτελεσματικότερη προσαρμογή σε «εξωτερικές πιέσεις».

Σχετικά με την απόδοση του όρου, με σκοπό να ολοκληρώσουμε την εννοιολογική προσέγγιση του εξευρωπαϊσμού, επαναλαμβάνουμε τον ορισμό του εξευρωπαϊσμού ως τη διαδικασία μέσω της οποίας το κεκτημένο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, που δημιουργείται από την διακρατική συνεργασία και την εκχώρηση αρμοδιοτήτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εισχωρεί εντός των εσωτερικών κρατικών δομών των κρατών μελών και επηρεάζει ένα σύνολο διοικητικών, οικονομικών, πολιτικών και εν γένει κοινωνικών παραγόντων. Η διάσταση που προκύπτει και προστίθεται είναι αυτή του

τρόπου με τον οποίο οι «δέκτες» του εξευρωπαϊσμού ανταποκρίνονται («response») σε αυτόν με διαφορετικό τρόπο και με διαφορετικά αποτελέσματα για τις πολιτικοοικονομικές δομές τους, όπως ανέδειξαν οι ορισμοί και οι τυπολογίες που αναφέρθηκαν παραπάνω (βλ. π.χ. ορισμό Dyson & Goetz και τυπολογία Radaelli).

Καθώς έχει ολοκληρωθεί η αναφορά μας τόσο στις βασικές έννοιες της διατριβής όσο και στις θεωρητικές διατυπώσεις που αφορούν την έννοια του εξευρωπαϊσμού, η διάρθρωση των κεφαλαίων που ακολουθούν έχει ως εξής: το κεφάλαιο 2.4 ασχολείται με τις κυριότερες περιπτωσιολογικές μελέτες εκτός Ελλάδας, όπως παρουσιάζονται στα σημαντικότερα έργα της επιστημονικής βιβλιογραφίας, ιδίως μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και στη συνέχεια, το κεφάλαιο 2.5 αποτελεί την βασικό μέρος της βιβλιογραφικής επισκόπησης και εξειδικεύεται στην περίπτωση της Ελλάδας δίνοντας βαρύτητα τόσο στα γενικά έργα που έχουν να κάνουν με τον εν γένει εξευρωπαϊσμό της χώρας όσο και ειδικότερα με έρευνες που αφορούν τις επιδράσεις της συμμετοχής της Ελλάδος στην ενοποιητική διαδικασία στη διοίκηση και την περιφερειακή πολιτική, ιδιαίτερα σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης.

2.4 Ο ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

2.4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Στη βάση των θεωρητικών αναζητήσεων σχετικά με την έννοια του εξευρωπαϊσμού του προηγούμενου κεφαλαίου, ένας επίσης μεγάλος αριθμός μελετών στην ξένη βιβλιογραφία ασχολήθηκε με εμπειρικές έρευνες στο επίκεντρο των οποίων τοποθετήθηκε ο όρος αλλά με διαφορετικά αποτελέσματα για κάθε περίπτωση. Σημειώνοντας ότι ο μεγάλος αριθμός εμπειρικών μελετών μπορεί να διαχωριστεί με διάφορους τρόπους – τυπολογίες τόσο ως προς το κράτος μέλος που μελετάται όσο και ως προς τον τομέα πολιτικής, στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει επισκόπηση των πλέον γνωστών και αντιπροσωπευτικών ερευνών που σχετίζονται με τον εξευρωπαϊσμό των εθνικών πολιτικών, γενικά, και ειδικότερα με την επιρροή του στις εθνικές περιφερειακές πολιτικές των κρατών μελών. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στις έρευνες που έχουν κύριο στόχο την μελέτη τοπικών θεσμών και δρώντων που επηρεάζουν την υλοποίηση της ευρωπαϊκής πολιτικής εντός εθνικών πλαισίων.

Το σύνολο των ερευνών αυτών, είτε σε εθνικό είτε σε περιφερειακό επίπεδο, σχετίζεται άμεσα με την διαδικασία εξευρωπαϊσμού και έχει ως κύριο χαρακτηριστικό την σύνδεση των επιμέρους εμπειρικών αποτελεσμάτων με τα θεωρητικά αξιώματα που αναφέρθηκαν παραπάνω και τα οποία σχετίζονται με την έννοια και τον τρόπο που λειτουργεί ο εξευρωπαϊσμός εντός των εθνικών συνόρων.

2.4.2 Ο ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ, ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.

Στα συλλογικά έργα που αναφέρονται στην διαδικασία εξευρωπαϊσμού με σαφείς θεωρητικούς προσανατολισμούς σημαίνουσα θέση κατέχει το συλλογικό έργο των Hix & Goetz (2000) που εκδόθηκε σε μία από τις περισσότερο έγκυρες επιθεωρήσεις που ασχολούνται με τις ευρωπαϊκές σπουδές του «*West European Politics*». Το ερευνητικό ενδιαφέρον του έργου δεν περιορίζεται μόνο στο εθνικό αλλά έχει προέκταση και στο περιφερειακό – τοπικό επίπεδο διακυβέρνησης. Η μελέτη επιμέρους πολιτικών και θεσμών οδηγεί τους συγγραφείς στο κεντρικό συμπέρασμα της έρευνας που συνοπτικά αποτυπώνεται στην ιδιαίτερη έμφαση που δίδεται στην αλληλεπίδραση («interaction») μεταξύ εξευρωπαϊσμού των τοπικών πολιτικών και

άλλων επεξηγήσεων που ενυπάρχουν σε τοπικό επίπεδο. Με άλλα λόγια, οι συγγραφείς αναζητούν εξηγήσεις για την τοπική επιρροή της ευρωπαϊκής συμμετοχής και για τους ενδογενείς παράγοντες που, βεβαίως, μεταλλάσσονται από περίπτωση σε περίπτωση και από χώρα σε χώρα (Hix & Goetz, 2000: 21).

Στο ίδιο συμπέρασμα της διαφορετικότητας της επίδρασης του «ευρωπαϊκού» στο «τοπικό» φτάνει και το συλλογικό έργο των Featherstone & Radaelli (2003a). Οι τοπικοί θεσμοί και η δραστηριοποίησή τους διαδραματίζουν σημαίνοντα ρόλο στην επιρροή του εξευρωπαϊσμού και στον τρόπο που αυτός εξελίσσεται σε εσωτερικό επίπεδο (Featherstone & Radaelli, 2003b: 336), ενώ καλούμενοι στα συμπεράσματα να απαντήσουν τις δύο σημαντικότερες ερωτήσεις (ποια η επίδραση και πού λαμβάνει χώρα αυτή) μέσω των εμπειρικών μελετών του έργου, οι συγγραφείς σημειώνουν με έμφαση ότι οι απαντήσεις σχετίζονται με τα τοπικά θεσμικά χαρακτηριστικά και έχουν ως αποτέλεσμα την «ασύμμετρη επίδραση» («asymmetrical impact») (όπ. π.: 338).

Ενώ η έμφαση στα συμπεράσματα των παραπάνω μελετών επικεντρώνεται στις διαφορετικές αντιδράσεις των τοπικού επιπέδου, το κεντρικό συμπέρασμα των Wessels & Rometch, πέραν από την ιδιαίτερη βαρύτητα του συστήματος των εσωτερικών θεσμών και του τρόπου που αυτοί συμμετέχουν και συμπεριφέρονται (1996: 354-357), βασίζεται στην ύπαρξη μια αυξανουσας τάσης «συγχώνευσης» - «σύγκλισης» («fusion») και διάδρασης μεταξύ γραφειοκρατικών συστημάτων σε όλα τα επίπεδα δημιουργίας πολιτικής (όπ. π.: 364-365). Η έννοια της «συγχώνευσης» είναι πολύπλοκη έννοια και η χρηστότητά της έγκειται στην καλύτερη εξήγηση της αλληλεπίδρασης όλων των επιπέδων – και των αντίστοιχων θεσμών - που εμπλέκονται στην πολιτική διαδικασία.

Όλα τα παραπάνω συλλογικά έργα αποδίδουν μεγάλη θεωρητική σημασία όχι μόνο στην απόκλιση αποτελεσμάτων αλλά και στην θεσμική ιδιαιτερότητα των διάφορων εθνικών δομών που ελέγχουν. Παρόλα αυτά, οφείλουμε να αναφέρουμε ένα σύνολο επιπλέον έργων που δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα τόσο στην διοικητική δυνατότητα αναπροσαρμογής του τοπικού εθνικού συστήματος διοίκησης στις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και στην επιρροή των εθνικών θεσμών, όπως αυτοί

ορίζονται από την θεωρία της νεοθεσμικότητας (όπως αυτή αναφέρθηκε στο πρώτο μέρος του κεφαλαίου).

Αρχικά, οι έρευνες που ασχολούνται με τις διοικητικές όψεις της επιρροής του εξευρωπαϊσμού εντός των κρατών μελών καταλήγουν στο κοινό συμπέρασμα που ειπώθηκε παραπάνω σχετικά με την διαφορετικότητα της προσαρμογής (βλ. ενδεικτικά Kassim *et al.*, 2000; Kassim, 2003; Ladrech, 1994 και Jordan, 2003). Το συμπέρασμα αυτό παραμένει στο σύνολο παρόμοιων αναλύσεων τόσο σε χώρες της κεντρικής Ευρώπης (Hill & Hupe, 2002), της Σκανδιναβίας (Laegreid *et al.* 2004; Goldsmith & Larsen, 2004) και των νεοεισερχόμενων χωρών από την Ανατολική Ευρώπη (Jablonski, *χ.η.*). Η διαφορετικότητα της επιρροής τονίζεται σε μερικές έρευνες και από το γεγονός ότι ο εξευρωπαϊσμός των διοικητικών δομών έχει ως αποτέλεσμα την μεταφορά ισχύος σε υπερεθνικό αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο εις βάρος την εθνικής διοίκησης (Massey, 2004). Αντίθετα, αρκετά αποκλίνουσα άποψη ως προς τη σύγκλιση των επιμέρους διοικητικών συστημάτων εκφράζει ένας αριθμός επιστημόνων οι οποίοι και αντιμετωπίζει με επιφυλακτικότητα την προοπτική ανταπόκρισης και υιοθέτησης εξωτερικών νορμών από πλευράς των τοπικών διοικητικών μηχανισμών. Χαρακτηριστικά, οι Page & Wouters (1995: 203) και ο Harmsen (1999: 84) στο έργο τους για την αλλαγή των διοικητικών εθνικών πρακτικών, εφόσον καταλήγουν στο συμπέρασμα μη ουσιαστικής αλλαγής της διοικητικής πρακτικής σε επίπεδο κεντρικής και περιφερειακής εξουσίας των κρατών μελών, απορρίπτουν την ύπαρξη μιας ελάχιστης σύγκλισης και δίνουν έμφαση στο εθνικό πλαίσιο αναφοράς (Harmsen, 1999: 107). Αντίθετα από αυτή τη γενική παραδοχή κινείται το βασικό συμπέρασμα του Knill (2001), του οποίου το έργο είναι μοναδικό στη σύνδεση της διοικητικής πρακτικής ενός κράτους με τον τρόπο που υιοθετεί και ανταποκρίνεται στις ευρωπαϊκές πολιτικές. Αναλύοντας δύο μεγάλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Γερμανία και Ηνωμένο Βασίλειο) σε συγκεκριμένο τομέα πολιτικής (περιβάλλον), ο Knill φτάνει στο γενικό συμπέρασμα ότι το ιδιαίτερο διοικητικό «στυλ» του κάθε συστήματος αντικατοπτρίζει και την τελική αποδοχή ή όχι της επιρροής (όπ. π.: 315) η οποία και καθορίζεται από το μέγεθος και τη δυνατότητα θεσμοποίησης των διοικητικών πρακτικών.

Εκτός όμως από τις μελέτες που ασχολούνται με την αναπροσαρμογή των διοικητικών πρακτικών, ο μεγαλύτερος αριθμός των ερευνών αποδίδει την

μεγαλύτερη σημασία στο τρόπο που η Ε.Ε. επιδρά στους εθνικούς πολιτικούς θεσμούς. Συγκεκριμένα, οι έρευνες ασχολούνται με διαφορετικές ευρωπαϊκές πολιτικές όπως η Ο.Ν.Ε. (Dyson, 2002a), η πολιτική μεταφορών (Heritier, 2001) ή οι πολιτικές βιομηχανίας και ανταγωνισμού (Meny et al., 1996) που εφαρμόζονται σε διάφορα κράτη μέλη με διαφορετικά αποτελέσματα στο καθένα. Το βασικό, μεθοδολογικό κυρίως, συμπέρασμα που τονίζουν οι παραπάνω συλλογικές έρευνες είναι ότι η βασική εξαρτημένη μεταβλητή, που διαφοροποιείται ανά περίπτωση, είναι οι εθνικοί θεσμοί (βλ. ενδεικτικά Wessels & Linsenmann, 2002: 60-61 και Schmidt, 1999: 38). Επίσης, καταληκτική παρατήρηση των ερευνών αυτών αποτελεί το γεγονός ότι τοπικοί «φορείς» («agents») και «θεσμοί» («institutions») ορίζουν την πορεία της υιοθέτησης εξωτερικών επιταγών (Cowles & Risse, 2001: 231) και επίσης ο βαθμός απόκλισης αυτών των επιταγών από τις ήδη υπάρχουσες σε εθνικό επίπεδο παίζει ρόλο στην αποτελεσματικότητα του εξευρωπαϊσμού. Συγκεκριμένα, όταν ο βαθμός διαφοροποίησης («mismatch») υφίσταται τότε μόνο υπάρχει επίδραση της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού σε εθνικό επίπεδο εφόσον προκαλείται έναρξη της όλης διαδικασίας αλλαγής – επιρροής (βλ. ενδεικτικά Risse *et al.*, 2001: 6-12 και Heritier & Knill, 2001: 292).

2.4.3 Ο ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Σε επίπεδο κλασικών συλλογικών έργων ή μονογραφιών, που ασχολούνται ειδικότερα με την περιφερειακή πολιτική και τη λειτουργία των περιφερειών ως αυτόνομοι πολιτικοί οργανισμοί που συμμετέχουν ισότιμα στην υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής, ο αριθμός τους αυξήθηκε ραγδαία μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1990, όταν και άρχισε να χρησιμοποιείται εκτενώς και η έννοια το εξευρωπαϊσμού. Έως εκείνη την χρονική στιγμή η μοναδική επιστημονική συνεισφορά στο πεδίο αυτό ήταν το συλλογικό έργο των Keating & Jones (1985), οι οποίοι και σηματοδότησαν 10 χρόνια αργότερα την ραγδαία αύξηση των μελετών για την τοπική διακυβέρνηση και την σχέση της με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση με την επανέκδοση και θεωρητική ολοκλήρωση του έργου τους (Jones & Keating, 1995).

Την προσπάθεια των Keating & Jones μετά το 1995 ακολούθησε ένα σύνολο συλλογικών εκδόσεων, των οποίων τα τελικά συμπεράσματα ανέδειξαν την θεωρητική σύνδεση μεταξύ των όρων του εξευρωπαϊσμού και του τοπικής

διαχείρισης συμφερόντων ως προς την θεωρία (Bugdahn, 2005). Επίσης, έμφαση δίνεται και στο μεγάλο σκεπτικισμό σχετικά με την προοπτική για ουσιαστική-πρακτική επίτευξη της «Ευρώπης των Περιφερειών» (βλ. π.χ. Keating, 1997: 187 και Le Gales & Lequesne, 1998). Αλλού (Jeffery, 1997: 20), κεντρικό σημείο είχε η δυναμική του όρου και των ευκαιριών που έχει η τοπική διακυβέρνηση στην Ευρώπη ενώ υπάρχουν και έρευνες που, σε επίπεδο μεθοδολογίας και συγκριτικής έρευνας ανάμεσα σε διαφορετικά εθνικά συστήματα περιφερειακής διακυβέρνησης, αποδίδουν αντιπροσωπευτικά την διάδραση μεταξύ εθνικού και περιφερειακού / τοπικού επιπέδου τόσο στους τομείς οικονομικής διαχείρισης πόρων όσο και στην πολιτικής ισχύ που το κάθε επίπεδο μπορεί να κατέχει (βλ. τα επιμέρους κεφάλαια στο έργο των Goldsmith & Klausen, 1997c για την τοπική διακυβέρνηση σε πέντε κράτη της Ε.Ε.).

Τα αποτελέσματα των μελετών που ασχολούνται με την υλοποίηση των διαρθρωτικών πολιτικών εντός συγκεκριμένων εθνικών πλαισίων με σκοπό τον τρόπο αντίδρασης των υπο-εθνικών θεσμών, ανάλογα με την χώρα που ερευνάται, μπορεί να διαφοροποιούνται από περίπτωση σε περίπτωση. Υπάρχουν εμπειρικές αναλύσεις που αναδεικνύουν τον περιοριστικό ρόλο των τοπικών αρχών στην υλοποίηση της πολιτικής έναντι της κεντρικής κυβέρνησης (Payne *et al.*, 2000) ή ακόμα και την τάση αποκεντροποίησης και ουσιαστικής ανάληψης εξουσιών από πλευράς εθνικών-περιφερειακών μονάδων (Pasquier, 2001). Μελετάται επίσης η εξελισσόμενη και αυξανόμενη επιρροή της περιφερειακής πολιτικής στην ανάληψη ουσιαστικής οικονομικής και πολιτικής δύναμης από την ενδυνάμωση της πολιτικής από την πρώτη μεταρρύθμιση του 1988 έως και σήμερα (Bull & Baudner, 2004) ή, αντίθετα, η ανάγκη για αποτελεσματικότερη ανάληψη δράσης των τοπικών πολιτικών ηγεσιών σε περιφέρειες που η κοινοτική χρηματοδότηση κρίνεται απαραίτητη λόγω χαμηλών δεικτών κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας (Bonilla, 1998).

Επίσης, στα πλαίσια έρευνας της επιρροής της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης εντός των κατώτερων στρωμάτων πολιτικής διακυβέρνησης των κρατών μελών, πολλές έρευνες μελετούν την λειτουργία και χρηστότητα της αρχής της εταιρικότητας («partnership») στην περιφερειακή πολιτική και τον τρόπο που αυτή βοηθά στην ενίσχυση των περιφερειακών και τοπικών εξουσιών (για την διαφορετικότητα της εφαρμογής της αρχής σε διάφορα κράτη βλ. π.χ. ενδεικτικά Bauer, 2002; Thielemann,

2000 και Bache, 2000). Σημαντική προσφορά στην ευρύτερη θεματική κατέχουν επίσης και οι έρευνες που μελετούν τον τρόπο που αντιδρούν εθνικοί οικονομικοί θεσμοί που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην χρηματοδότηση των τοπικών οικονομιών από την Ευρωπαϊκή Ένωση (βλ. χαρακτηριστικά για τον ρόλο του βασικού ομοσπονδιακού οργάνου περιφερειακής ανάπτυξης στην Γερμανία (*Gemeinschaftsaufgabe Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur*) στο Conzelman, 1998 και για το ρόλο του Υπουργείου Οικονομικών στην ανάπτυξη των περιφερειακών αρχών στο Ηνωμένο Βασίλειο στο George, 2001).

Το σύνολο των ερευνών, λόγω και των διαφορετικών εξαρτημένων μεταβλητών που μελετούν, αποκλίνουν από πλευράς σκοπών αλλά και τελικών συμπερασμάτων. Παρόλα αυτά, το πρώτο στοιχείο που πρέπει να διατυπωθεί ως κοινό για όλες αυτές τα μελέτες είναι ότι το φαινόμενο του εξευρωπαϊσμού κατανοείται ως κοινή διαδικασία, γεγονός που επιφέρει και θεωρητική ομοιογένεια ως προς τα αποτελέσματα, αλλά σε καμία περίπτωση δεν επιφέρει γενικοποιήσεις ως προς την πολιτική ισχύ διαφορετικών υπο-εθνικών δρώντων (Bourne, 2003: 617).

Σε αυτό το πολυμορφικό πλαίσιο έρευνας οι περιφερειακές μονάδες παρουσιάζονται ως οι κύριοι φορείς χωρικού σχεδιασμού που αναλαμβάνουν σημαντικό αριθμό εξουσιών (Eser & Kostadakopoulos, 2000). Επίσης μπορεί να εμφανίζονται ως κύριοι δέκτες επιρροής από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης (Kohler – Koch & Eising, 1996) ή ακόμη να μελετάται διακρατικά η δυνατότητα των περιφερειών να αναλάβουν αυτόνομες αρμοδιότητες σε επίπεδο διαμόρφωσης και υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής (Rhodes, 1995a). Μάλιστα, στο προαναφερθέν έργο του Martin Rhodes τόσο οι περιφέρειες όσο και οι μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις παρουσιάζονται αυτόνομα διοικητικά και πολιτικά κέντρα (Cheshire, 1995: 29 και Parkinson & Harding, 1995: 53) χωρίς να αγνοείται το γεγονός ότι η μελέτη διαφορετικών εθνικών πλαισίων φέρνει το κεντρικό επιχείρημα της ετερογενούς ανάπτυξης, των διαφορετικών στρατηγικών και της ανομοιογενούς δυνατότητας ανάληψης πολιτικής από πλευράς των περιφερειακών δρώντων ανά περίπτωση μελέτης (Rhodes, 1995b: 329-332, 336), όπως επίσης και την αποκέντρωση των πηγών («resources») και πολιτικής δύναμης («power») (όπ.π.: 345-346).

Σε επίπεδο περιφερειακής διακυβέρνησης, τα έργα των Bukowsky *et al.* (2003) και της Borzel (2002) έχουν ιδιαίτερη σημασία γιατί εξετάζουν διαφορετικές περιπτώσεις περιφερειακής οργάνωσης σε σύνολο διαφορετικών χωρών. Το πρώτο μελετά τέσσερις χώρες της Ένωσης και αναδεικνύει την διαφορετικότητα των αποτελεσμάτων, την μεγάλη σημασία των τοπικών θεσμών αλλά και των δικτύων πολιτικής που αναπτύσσονται με την κεντρική εθνική εξουσία («policy networks»). Κυρίως αναδεικνύει την μεγάλη σημασία των περιφερειακών δρώντων και της δυνατότητας εκπροσώπησής τους από πλευράς πολιτικής ανάλυσης. Την σημασία των τοπικών θεσμών υπογραμμίζει και η Borzel (2002), η οποία μελετά δύο ομοσπονδιακού τύπου κράτη μέλη (Γερμανία και Ισπανία) έχοντας ως βασική υπόθεση ότι ο εξευρωπαϊσμός εξαρτάται από τους τοπικούς θεσμούς. Το τελικό συμπέρασμά της αναφέρει ότι σε θεσμικά πλαίσια (Γερμανία) «συνεργατικής ομοσπονδίας» («cooperative federalism») η διαδικασία εξελίσσεται πιο ομαλά από ότι σε πλαίσια «ανταγωνιστικής ομοσπονδίας» (Ισπανία) όπου οι περιφερειακοί – τοπικοί δρώντες δρουν συγκρουόμενα για την ανάληψη αρμοδιοτήτων. Βέβαια, τα πολύτιμα, κατά τα άλλα, συμπεράσματα της παραπάνω συγκριτικής ανάλυσης περιορίζονται μόνο στις περιπτώσεις ομοσπονδιακού τύπου κρατών και όχι συγκεντρωτικού, χωρίς αυτό να σημαίνει πως πλήθος μελετών υποστηρίζουν ότι η επιρροή των περιφερειακών δρώντων είναι σαφέστατα διαφορετική σε συγκεντρωτικά και ομοσπονδιακά εθνικά συστήματα διακυβέρνησης (βλ. ενδεικτικά για την σύγκριση Balchin, Sykora and Bull, 1999 και Schmidt, 1999: 33, 43).

Για να κλείσουμε την αναφορά στα γενικότερα έργα που ασχολούνται με τον εξευρωπαϊσμό της περιφερειακής πολιτικής οφείλουμε να αναφέρουμε δύο, μεταξύ άλλων μελετών (π.χ. Benz & Eberlein, 1999; Smyrl, 1997 και Gualini, 2004), πολυγραφημένα συλλογικά έργα που στο επίκεντρο του επιστημονικού ενδιαφέροντος έχουν την περιφερειακή πολιτική της Ένωσης, αναδεικνύοντας και οι δύο την διάσταση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης ως αποτέλεσμα της πολιτικής ενδυνάμωσης του περιφερειακού – τοπικού παράγοντα.

Για τους Heinelt & Smith (1996) η θεωρία της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης αποτελεί τον «τρίτο» θεωρητικό δρόμο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Σε αυτό το κεντρικό συμπέρασμα έφτασαν μελετώντας επτά διαφορετικές χώρες της Ε.Ε. (Αγγλία, Ολλανδία, Ισπανία, Ελλάδα, Ιταλία, Γερμανία και Γαλλία) ως προς την εξουσία που

κατέχουν οι υπο-εθνικές εξουσίες («sub national authorities»). Τα κεντρικά επιχειρήματα της συλλογικής έρευνας κινούνται γύρω από την παραδοχή ότι η επέκταση δράσης των διαρθρωτικών ταμείων της Ένωσης ενίσχυσαν τα περιφερειακά δίκτυα καινοτομίας («regional innovation networks») (Heinelt, 1996: 313). Τα συμπεράσματα από τις επιμέρους περιπτωσιολογικές μελέτες των χωρών που αναφέρθηκαν χαρακτηρίζονται από σημαντικές αποκλίσεις ως προς την δυνατότητα αυτονομίας και επιρροής των περιφερειακών εθνικών δρώντων σε επίπεδο προγραμματισμού, σχεδιασμού, υλοποίησης, παρακολούθησης και εκτίμησης της περιφερειακής πολιτικής, παρότι αυτό που παρουσιάζεται ως βασικό εύρημα της έρευνας είναι ότι οι αρχές της προσθετικότητας και της συγχρηματοδότησης ενίσχυσαν την διαδικασία εξευρωπαϊσμού των περιφερειακών μονάδων (οπ. π.: 311).

Με την ίδια διάθεση ανάδειξης της θεωρίας της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης ως της πλέον αξιόπιστης για να μελετηθεί η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση η Hooghe (1996b) εξέδωσε την συλλογική μελέτη της σχετικά με τις επιπτώσεις που έχει η υλοποίηση των πολιτικών συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε υπο-εθνικό επίπεδο σε οχτώ κράτη μέλη που λαμβάνουν σημαντικά ποσά από τον αναδιανεμητικό μηχανισμό της Ένωσης και έχουν διαφορετικά συστήματα περιφερειακής διακυβέρνησης (Βέλγιο, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ελλάδα, Γερμανία, Ισπανία και Γαλλία). Το έργο αυτό, που θεωρείται έως και σήμερα το επιστέγασμα των βασικών αρχών της θεωρίας της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, όχι πολύ μακριά από τα συμπεράσματα των Heinlet & Smith, δίνει έμφαση τόσο στη λειτουργία των δικτύων πολιτικής («policy network») μεταξύ πολυάριθμων δρώντων που εμπλέκονται στην πολιτική όσο και στην πολύ-επίπεδο («multi layered») χαρακτήρα που λαμβάνει η διαδικασία ανάλογα την οργάνωση των χωρικών δομών («territorial structures») ανά διαφορετικό εθνικό πλαίσιο.

2.4.4 Ο ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Τα παραπάνω έργα έχουν ως κεντρική εξαρτημένη μεταβλητή της έρευνας τους κυρίως τις περιφέρειες χωρίς να αποκλείονται σε κάποιες από αυτές και η αναφορά σε επίπεδο διαχείρισης πολιτικής και οικονομικής ισχύος από πλευράς αστικών κέντρων και δημοτικών/ τοπικών οργανισμών. Ο λόγος που καταλαμβάνει η αναφορά τους μεγάλη έκταση στην βιβλιογραφική επισκόπηση είναι ότι πρέπει να γίνει σαφές

η σημαντικότητα της έννοιας της τοπικής διακυβέρνησης, ιδιαίτερα όταν ασχολούμαστε με την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής. Τόσο για τις περιφέρειες όσο και για τους πιο χαμηλά από αυτές οργανισμούς πολιτικής και οικονομικής διαχείρισης υπάρχει ο κοινός παρονομαστής της έννοιας της τοπικής διακυβέρνησης, η ύπαρξη και η δυνατότητες της οποίας ορίζουν και την τελική τους δράση. Τόσο τα έργα που έχουν ήδη αναφερθεί όσο και τα επόμενα, που ασχολούνται αποκλειστικά με το τοπικό του χαμηλότερου επιπέδου (πόλεις), έχουν το ίδιο ενδιαφέρον εφόσον η έννοια του τοπικού περικλείει και τα δύο επίπεδα διακυβέρνησης (περιφέρειες και δήμοι), αντιμετωπίζοντας με τον ίδιο τρόπο την επίδραση των ευρωπαϊκών κανόνων.

Σε σύγκριση με τα έργα που προαναφέρθηκαν ένας περιορισμένος μέχρι σήμερα αριθμός μελετών επικεντρώνεται αποκλειστικά στο χαμηλότερο επίπεδο τοπικής διακυβέρνησης που μπορεί να υπάρξει. Παρόλο που η δεκαετία του 1970 σηματοδότησε για τις πόλεις και την αστική διακυβέρνηση την απαρχή της επαναδόμησής τους σε σχέση με το κεντρικό κράτος (Borazz & John, 2004: 108 και Les Gales, 2002), το ενδιαφέρον την επόμενη δεκαετία (1980) – όταν και άρχισε και η ουσιαστική ύπαρξη των διαρθρωτικών πολιτικών της Κοινότητας- ήταν αρκετά περιορισμένο, με μικρό αριθμό ερευνών να αναφέρονται στους τρόπους που πόλεις απορρόφησαν αποτελεσματικά κοινοτικά κονδύλια από την διαρθρωτική πολιτική γενικά (EIUA, 1992), από τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (π.χ. Cesarati & Torquati, 1990) ή πιο συγκεκριμένα από το Ε.Τ.Π.Α. (Redmond & Barrett, 1988).

Ωστόσο, οι μελέτες που ήταν μεταγενέστερες της έναρξης υλοποίηση του Γ΄ ΚΠΣ (δηλαδή μετά το 2000) δείχνουν ότι αρκετές ευρωπαϊκές πόλεις, ανάλογα και με τις ιδιαίτερες ενδογενείς δυνατότητές τους που σε κάποιες περιπτώσεις συνδέθηκαν άμεσα και με τον ιδεολογικό πολιτικό προσανατολισμό της τοπικής αρχής (βλ. ενδεικτικά Quilley, 2000), κατάφεραν να κερδίσουν διαχειριστική εμπειρία, πόρους και αντιπροσωπευτική ισχύ σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο (Zerbinati, 2004; Schultze, 2003). Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι εμφανείς αδυναμίες των τοπικών εξουσιών αλλά και του εθνικού πλαισίου δράσης δεν έδρασαν περιοριστικά για μια πιο αυτόνομη «αστική» («urban») διακυβέρνηση (Marshall, 2005: 682). Το σύνολο των περιπτώσιολογικών μελετών που αφορούν ευρωπαϊκές πόλεις σε σχέση με την

επίδραση που είχε σε αυτές η περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε. αναδεικνύουν νέες δυνατότητες για τις τοπικές αρχές εν μέσω ενός πολύπλοκου κανονιστικού πλαισίου που πρέπει να ακολουθηθεί (Borraz & John, 2004: 108, 111) και ευκαιριών για ανάληψη αρμοδιοτήτων μέσα σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον (Jensen-Butler et al., 1997: 507). Αυτό το νέο πλαίσιο ανάληψης πολιτικής και διαχειριστικής εξουσίας από πλευράς των πόλεων και των τοπικών συμβουλίων οδήγησε κάποιους μελετητές της τοπικής διακυβέρνησης να αντιμετωπίζουν με αισιοδοξία τις δυνατότητες της τελευταίας εντός των εθνικών συνόρων, κάνοντας λόγο για ένα νέο «στυλ» διακυβέρνησης (Brugue & Valles, 2005: 222-223; Guallini, 2004: 333) και για αναδιανομή της ισχύος και δημιουργία νέων τοπικών δικτύων πολιτικής (Les Gales, 1998: 486, 502). Παρόλα αυτά, είναι εμφανές από τα συμπεράσματα όλων των εμπειρικών ερευνών ότι η αστική διακυβέρνηση είναι έννοια η οποία μόλις άρχισε να ωριμάζει θεωρητικά και έχει πολύ δρόμο να διανύσει έτσι ώστε να αυτονομηθεί και να αναλάβει ουσιαστικότερες αρμοδιότητες που θα βοηθήσουν, κατ'επέκταση, και στην αυτονομία σχεδιασμού και απαγκίστρωσης από την κεντρική εξουσία (βλ. παρόμοια προβληματική όπως τίθεται στο Marshall, 2005).

2.4.5 ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Το κεφάλαιο που προηγήθηκε αποτέλεσε το ένα μέρος της κύριας βιβλιογραφικής επισκόπησης της διατριβής η οποία και θα ολοκληρωθεί με την αντίστοιχη ανάλυση παρόμοιων έργων που αφορούν την ελληνική περίπτωση. Το κύριο συμπέρασμα του παρόντος κεφαλαίου δεν διαφοροποιείται από το αντίστοιχο του προηγούμενου που ασχολήθηκε θεωρητικά με την έννοια του εξευρωπαϊσμού. Και στην περίπτωση των εμπειρικών ερευνών που αφορούν τον εξευρωπαϊσμό της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης και των επιπτώσεων εντός των διάφορων εθνικών επιπέδων διακυβέρνησης (εθνικό/ περιφερειακό/ τοπικό) τα επιμέρους αποτελέσματα κρίνονται ποικίλα και διαφοροποιημένα ανά περίπτωση ανάλογα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του «τοπικού» παράγοντα. Επιπλέον, ο αριθμός των ερευνών που ασχολούνται με τις επιπτώσεις του εξευρωπαϊσμού σε περιφερειακό, και πολύ περισσότερο σε τοπικό, επίπεδο κρίνεται μικρός αλλά με αξιοπρόσεκτη δυναμική αύξησης ιδίως κατά την διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Η θεματική του εξευρωπαϊσμού της τοπικής διακυβέρνησης, εκτός ίσως από την μελέτη της γερμανικής περίπτωσης η οποία και λόγω της ομοσπονδιακής οργάνωσης του κράτους συγκεντρώνει πληθώρα ερευνών (βλ. για παράδειγμα Bauer, 2002; Guallini, 2004; Thielemann, 2002), αποτελεί πεδίο

αρκετά γόνιμο για περαιτέρω επιστημονική έρευνα. Επιπλέον, η ερευνητική ανάγκη γίνεται μεγαλύτερη όταν επικεντρωνόμαστε στο χαμηλότερο επίπεδο τοπικής διακυβέρνηση των Δήμων.

Στο επόμενο κεφάλαιο, θα γίνει εμφανές ότι αυτή η ανάγκη επέκτασης της έρευνας στην εν λόγω θεματική υφίσταται σε μεγαλύτερο βαθμό όταν μελετάται η ελληνική περίπτωση.

2.5 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ: ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ, ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΝΑΔΙΚΟΤΗΤΑ

2.5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο, η μελέτη του εξευρωπαϊσμού του ελληνικού πολιτικοοικονομικού συστήματος αποτέλεσε αντικείμενο ευρείας έρευνας κυρίως τα τελευταία χρόνια. Ιδιαίτερα επισημαίνεται η επιστημονική προσπάθεια μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1990, όταν και η γενικότερη διαλεκτική που αναπτύχθηκε από τις ελληνικές πολιτικές δυνάμεις και τους επιστημονικούς κύκλους εντός και εκτός της χώρας απέκτησε πλέον αταλάντευτη φιλοευρωπαϊκή κατεύθυνση.

Το τελευταίο υποκεφάλαιο της βιβλιογραφικής επισκόπησης ασχολείται αποκλειστικά με τις έρευνες που έχουν αντικείμενο μελέτης την διαδικασία εξευρωπαϊσμού και την αντίδραση του ελληνικού πολιτικού, διοικητικού και οικονομικού συστήματος στα πλαίσια της συμμετοχής της χώρας στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Αντίστοιχα με την λογική δόμησης του προηγούμενου κεφαλαίου που αναφέρθηκε σε μελέτες που αφορούσαν την ευρωπαϊκή βιβλιογραφία, το μέρος της ελληνικής περίπτωσης δομείται σε επιμέρους τρεις ενότητες. Πρώτον, την γενική που αφορά βιβλιογραφικές προσφορές γενικότερα για τον εξευρωπαϊσμό της Ελλάδας που περιλαμβάνει και τις μελέτες που ασχολήθηκαν με την έννοια του εκσυγχρονισμού και πως αυτός ενσωματώθηκε ιδιαίτερα στην ελληνική περίπτωση. Δεύτερον, ακολουθεί μια σύντομη ενότητα που αφορά την διοικητική προσαρμογή στις ευρωπαϊκές επιταγές και αν αυτή έχει δείξει σημεία επιτυχίας μέχρι και σήμερα και, τρίτον, την βασική αναφορά στις πλέον γνωστές μελέτες που ασχολούνται με την θεματική την περιφερειακής οργάνωσης στην χώρα μας και, ιδιαίτερα με την επίδραση της περιφερειακής πολιτικής στις ελληνικές διοικητικές περιφέρειες και κυρίως στην ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση πρώτου βαθμού.

2.5.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΕΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΤΑΥΤΟΣΗΜΙΑ ΤΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ "ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ" ΚΑΙ "ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ"

Η πλειοψηφία των συγγραφικών προσπαθειών έγιναν κυρίως μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1980 και ωρίμασαν επιστημονικά με την αλλαγή της δεκαετίας όταν και ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της χώρας ήταν πλέον αδιαμφισβήτητος. Η

επίσημη ένταξη της χώρας το 1981 ήδη είχε γίνει αντικείμενο μελέτης και λίγο πιο πριν με μελέτες να αφιερώνονται τόσο στο «περιπετειώδη» καθεστώς σύνδεσης που προϋπήρχε λόγω και της πολιτειακής ανωμαλίας (Yannopoulos, 1975) όσο και στη διαδικασία ένταξης και τις προοπτικές που η Κοινότητα προσέφερε σε πολιτικό και σε οικονομικό επίπεδο (Tsoukalis, 1979). Στην πρώτη δεκαετία συμμετοχής ένας αριθμός μελετών άρχισε να εξαγάγει τα πρώτα συμπεράσματα από τη συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία³⁰, στα οποία και κεντρική θέση είχαν η πρόκληση που έθεταν οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες για αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Επίσης σαφείς ήταν και οι αναφορές στη δυσκολία υιοθέτησης των ευρωπαϊκών επιταγών και στο μεγάλο αριθμό παραβάσεων από ελληνικής πλευράς στη συμμόρφωση στους κοινοτικούς κανονισμούς (Καζάκος & Στεφάνου, 1987). Επίσης κεντρικό σημείο κατά την αξιολόγηση της πρώτης δεκαετίας του 1980 κατέχει και η προβληματική των «χαμένων ευκαιριών» για την ελληνική οικονομία η οποία συνέχιζε να είναι εσωστρεφής χωρίς να δέχεται εξωτερικές επιδράσεις (Yannopoulos, 1986: 173; Verney, 1993: 151).

Η είσοδος της δεκαετίας του 1990 προσέθεσε στην ακαδημαϊκή συζήτηση για τις επιπτώσεις της ευρωπαϊκής συμμετοχής δύο επιπλέον ενδιαφέροντα στοιχεία. Πρώτον, την ώριμη πλέον μελέτη της μεγάλης μεταστροφής του 1985 από την Κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. έναντι της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (Verney, 1993: 147; Ioakimidis, 1996: 33) που έως τότε κρατούσε επιφυλακτική, αν όχι εχθρική, στάση έναντι της Κοινότητας, και δεύτερον την εισαγωγή της έννοιας του εξευρωπαϊσμού αλλά και την άρρηκτη σύνδεσή της με αυτήν του εκσυγχρονισμού («modernization»). Το σύνολο των μελετών από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 που ασχολήθηκαν με την ελληνική περίπτωση συνέδεσαν άμεσα την στροφή προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και τον εξευρωπαϊσμό της με τον κοινωνικοοικονομικό εκμοντερνισμό-εκσυγχρονισμό της χώρας, σημειώνοντας την εξωτερική προέλευση της επιρροής αυτής (Mouzelis, 1996: 222). Δεν πρέπει επίσης να αγνοηθεί το σημαντικό γεγονός ότι ακόμη και οι ηγεσίες των δύο μεγάλων ελληνικών κομμάτων – ΠΑ.ΣΟ.Κ και Νέας Δημοκρατίας (Ν.Δ.) - χρησιμοποίησαν την «εθνικής σημασίας» στοχοθεσία για εκσυγχρονισμό ως «ενοποιητική ιδεολογία» για τους ίδιους τους κομματικούς

³⁰Η έρευνα της ελληνικής περίπτωσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτέλεσε αντικείμενο, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνιολογικών μελετών από έλληνες επιστήμονες, οι οποίοι όμως είχαν ως κύριο ερευνητικό σκοπό την μελέτη της ελληνικής κοινωνίας γενικά όπως αυτές διαμορφώνονταν μετά την εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας χωρίς βέβαια να ήταν δυνατόν να αγνοηθούν οι σημαντικές επιπτώσεις στην ελληνική κοινωνία και από την ένταξη - συμμετοχή στην ολοκλήρωση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Βλ. χαρακτηριστικά τα έργα: Κατσούλης κ.α., 1988; Τσουκαλάς, 1981 και Τσουκαλάς, 1986.

μηχανισμούς τους (βλ. χαρακτηριστικά για την περίπτωση του ΠΑΥΣΟΥΝ. Λυριντζής, 1998 : 82). Κατά τον Feathersotne (1998: 23-24) η αλλαγή της δεκαετίας άλλαξε τον χαρακτήρα της επιρροής της συμμετοχής στην ενοποιητική διαδικασία, αντικαθιστώντας την προτεραιότητα της «δυτικοποίησης» («westernization») της δεκαετίας του 1980 με την προτεραιότητα για εκσυγχρονισμό («modernization») ο οποίος και ταυτίζεται, στην περίπτωση της Ελλάδας, με την διαδικασία του εξευρωπαϊσμού. Ανάλογα, ο Μακρυδημήτρης (1999: 58) παρατηρεί ότι το αίτημα για εκδημοκρατισμό της δεκαετίας του 1980 μετετράπη σε αίτημα για εκσυγχρονισμό μετά το 1990.

Ωστόσο, η πορεία προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση στην Ελλάδα δεν πραγματοποιήθηκε χωρίς εμπόδια, τουλάχιστον ως προς το κόστος που έχει η προσαρμογή που ζητούσε η Κοινότητα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να λάμβανε για την Ελλάδα τη μορφή «υποδείγματος» ή «μηχανισμού ελέγχου» (Διαμαντούρος, 2002: 40). Επίσης μπορεί να παρουσιαζόταν ως το κέντρο απόλυτου ελέγχου και «λογοδοσίας» από πλευράς ελληνικού κράτους (Μακρυδημήτρης, 2002: 35) ή ακόμα και να αποτελούσε «πολιορκητικό κριό» για πίεση προς τις ενδεδειγμένες αλλαγές (Τσούκαλης, 1993: 29). Τα παραπάνω όμως δεν σήμαναν ποτέ την πλήρη προσαρμογή του ελληνικού συστήματος στις ευρωπαϊκές επιταγές λόγω ενδογενών παραγόντων που σχετίζονταν με το ελληνικό σύνδρομο ότι η Ελλάδα αποτελούσε πάντα «θύμα αδικίας» («underdog culture») και γιαυτό έπρεπε να αντιδρά σε «ανορθολογικές» εξωτερικές επιταγές (Diamandouros, 1994: 21)³¹. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο Ιωακειμίδης (Ιωακειμίδης, 1997: 12, 32 και Ιοακίμιδης, 1996: 33) η διαδικασία του εξευρωπαϊσμού στην Ελλάδα έλαβε την μορφή «εσωτερικοποίησης» της πολιτικής δύναμης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις εθνικές πολιτικές χωρίς όμως να επιτευχθεί ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης κράτους και κοινωνίας.

³¹ Αρκετά παραστατικά αποδίδει ο Καζάκος (1991: 71-107) την ταλάντευση μεταξύ κόστους προσαρμογής από την μία και πλεονεκτημάτων από την συμμετοχή στην διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης από την άλλη με την διατύπωση της «θεωρίας της αιώρας». Κατά τον Καζάκο η ελληνική πολιτική ηγεσία και οικονομία «αιωρείται» μεταξύ της κοινοτικής χρηματοδότησης που λαμβάνει και της πρόκλησης της πλήρους ενσωμάτωσης και της εγκαθίδρυσης στην ελληνική κοινωνία των αρχών του φιλελευθερισμού. Η θεωρία της αιώρας αποτέλεσε γλαφυρή αποτύπωση των διλημάτων που είχαν οι ελληνικές πολιτικές ελίτ κατά την διάρκεια της δεκαετίας 1985-1995. Παρόλα αυτά, κατά τα τελευταία χρόνια της προηγούμενης δεκαετίας και της διακυβέρνησης Σημίτη η θεωρία άρχισε να χάνει την σημειολογία της ως προς την ανταπόκριση στην ελληνική πραγματικότητα και τις επιδιώξεις της ελληνικής πολιτικής ηγεσίας.

Αυτό το έλλειμμα προσαρμογής που αναφέρθηκε γίνεται εμφανές σε εργασίες πολιτικής – κοινωνιολογικής ανάλυσης (βλ. ενδεικτικά την αρτιότερη κατά τη γνώμη μας στο Diamandouros, 1994) αλλά κυρίως σε μελέτες που είχαν αντικείμενο την ελληνική οικονομία. Το γενικό συμπέρασμα όλων των οικονομικών μελετών που ασχολούνται είτε με τις οικονομικές προεκτάσεις της «ιδιότυπης» σοσιαλδημοκρατίας του 1980 (Tsakalotos, 1998), είτε με τις σχέσεις μεταξύ κράτους και παραγωγικών-επιχειρηματικών οικονομικών δυνάμεων (Lavdas, 1997), είτε με την ανεκπλήρωτη ευρωπαϊκή πρόκληση-επιταγή των ιδιωτικοποιήσεων (Liargovas & Patronis, 2000), είτε με την αναφορά στα γενικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας εντός του ευρωπαϊκού περιβάλλοντος (Pagoulatos, 2003 και Καζάκος, 2001), στοιχειοθετείται από το γεγονός ότι η συμμετοχή στην Ο.Ν.Ε., από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, έδωσε «θεσμοθετημένη» ώθηση για αλλαγές που ήταν απαραίτητες. Παρόλα αυτά οφείλουμε να καταθέσουμε ότι η οικονομική προσαρμογή και η απάλειψη των διαρθρωτικών προβλημάτων της οικονομίας παραμένουν σε εκκρεμότητα (Pagoulatos, 2005).

Κλείνοντας το πρώτο κομμάτι που αφορά τα γενικότερα έργα που ασχολούνται με τον εξευρωπαϊσμό της Ελλάδας ιδιαίτερη αναφορά χρήζουν δύο έργα που αποτελούν τις πλέον εμπειριστατωμένες – ολοκληρωμένες έρευνες στη θεματική αυτή. Ο Ιωακειμίδης το 1998 εξέδωσε την μονογραφία του με τίτλο *«Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελληνικό Κράτος. Οι επιπτώσεις από τη συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία»* στην οποία και κάνει προσπάθεια να συμπεριλάβει στην έρευνά του το σύνολο των τομέων που υπόκεινται σε αλλαγή από την συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι επιπτώσεις στο ελληνικό κράτος από τη συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κατά τον Ιωακειμίδα, επηρεάζουν τέσσερις μεγάλους αλληλοεξαρτώμενους άξονες που μέσω της ευρωπαϊκής επιρροής επαναπροσδιορίζονται (1998: *inter alia* 49-50): τον ρυθμιστικό (σύνολο εσωτερικής νομοθεσίας που υπόκεινται σε αναδιαμόρφωση ή κατάργηση, ολοκλήρωση εσωτερικής αγοράς, μείωση κρατικών δαπανών), τον λειτουργικό (ανάθεση νέων αρμοδιοτήτων, προγραμματισμός πολιτικής), τον θεσμικό (εισαγωγή θεσμικών, διοικητικών και οργανωτικών καινοτομιών και επίδραση στο κοινοβούλιο στα πολιτικά κόμματα) και τον γεωγραφικό (ανακατανομή σχέσεων – εξουσιών σε γεωγραφικό επίπεδο). Ιδιαίτερα στον δεύτερο άξονα (λειτουργικό), ο Ιωακειμίδης αναφέρει την διεύρυνση αρμοδιοτήτων σε ένα σύνολο νέων τομέων πολιτικής (όπ. π.: 87-88), στους οποίους κυριαρχεί η διαρθρωτική πολιτική, η οποία

και εξανάγκασε το ελληνικό κράτος σε πληθώρα θεσμικών αλλαγών με σκοπό την ανάπτυξη ολοκληρωμένης διαρθρωτικής πολιτικής σύμφωνα με τις ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (όπ. π.: 92-100). Τα τελικά συμπεράσματα του Ιωακειμίδη σχετικά με τις επιπτώσεις της συμμετοχής του ελληνικού κράτους την Ένωση αναδεικνύουν την διείσδυση της Ευρώπης, τον επαναπροσδιορισμό σχέσεων κράτους και κοινωνίας (όπ. π.: 213) αλλά παραμένουν αρκετά επιφυλακτικά ως προς την αποκρυστάλλωση – ενσωμάτωση των αλλαγών εντός του ελληνικού κοινωνικού ιστού (όπ.π.: 213-214).

Η πιο πρόσφατη συλλογική εργασία που ασχολείται με τον εξευρωπαϊσμό της Ελλάδας εκδόθηκε το 2005 υπό την επιστημονική επιμέλεια της έγκυρης επιθεώρησης του *West European Politics*. Ο Feathersone (2005: 223), επιμελητής του εν λόγω έργου, στο εισαγωγικό κομμάτι αναφέρει ότι το πλαίσιο που κινείται η διαδικασία εξευρωπαϊσμού του ελληνικού πολιτικού συστήματος οριοθετείται από τις αντίθετες δυνάμεις της πίεσης για μεταρρύθμιση και των διαρθρωτικών εμποδίων που υπάρχουν ακόμα εντός της ελληνικής πραγματικότητας. Ωστόσο, όπως παρατηρεί και ο ίδιος (όπ. π.: 224) και το σύνολο των επιμέρους άρθρων που συγκροτούν την έκδοση, είναι εμφανή η απομάκρυνση της Ελλάδας από εκφάνσεις πολιτικού λαϊκισμού που κυριαρχούσαν έως το 1995 και κυρίως στην δεκαετία του 1980 χωρίς όμως την παράλληλη μεταρρύθμιση και απαλλαγή από διαχρονικά διαρθρωτικά προβλήματα. Τόσο μονογραφίες για τον εξευρωπαϊσμό των δημόσιων πολιτικών στην Ελλάδα γενικά (Kazakos, 2004), όσο και οι ειδικότερες μελέτες της συλλογικής έκδοσης που προαναφέρθηκε για τον εκσυγχρονισμό του κοιμματικού συστήματος στην Ελλάδα (Lyrintzis, 2005), τις διαρθρωτικές αλλαγές στην ελληνική οικονομία (Pagoulatos, 2005) και τις μεγάλες επενδύσεις υποδομών που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα με κοινοτική χρηματοδότηση (Paraskevoopoulos, 2005), συμπεραίνουν τις αγκυλώσεις που υπάρχουν στο ελληνικό σύστημα, αλλά συγκλίνουν στο γενικό συμπέρασμα ότι η περίοδος που ξεκίνησε από τη διακυβέρνηση Σημίτη (1996) και συνεχίστηκε και από την κυβέρνηση της Ν.Δ. σηματοδότησε την απαγκίστρωση του ελληνικού συστήματος από τη λογική της «μη διαρθρωτικής αλλαγής λόγω του απαγορευτικού πολιτικού κόστους».

2.5.3 Ο ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ: Ο “ΣΥΝΔΕΤΙΚΟΣ (ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΟΣ) ΚΡΙΚΟΣ”

Η συνολική προβληματική προσαρμογής και διαμόρφωσης των ελληνικών κρατικών δομών στις επιταγές της ευρωπαϊκής συμμετοχής σκιαγραφήθηκε σχεδόν στο σύνολο των παραπάνω βιβλιογραφικών αναφορών, αλλά σημειώνεται πολύ πιο έντονα αν σημειώσουμε αντίστοιχες αναφορές που σχετίζονται με την ελληνική διοίκηση και το βαθμό προσαρμοστικότητάς της στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα.

Τα βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την ελληνική διοίκηση έναντι της πρόσκλησης προσαρμογής είναι η περιορισμένη ικανότητά της να εκπληρώσει ένα σύνολο ρυθμιστικών λειτουργιών της (Σπανού, 2001: 203-206). Αυτή η ανικανότητα έχει ως αποτέλεσμα την αποσπασματική και καθυστερημένη ανταπόκριση των διοικητικών δομών, εφόσον και το ίδιο το διοικητικό σύστημα της χώρας δεν απαρνείται το ιδιαίτερο «στυλ» λειτουργίας του (όπ. π.: 207). Διάφορες έρευνες που μελετούν το ελληνικό διοικητικό σύστημα δίνουν έμφαση στην ανάγκη να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ άτυπων πρακτικών του συστήματος και τυπικών κανόνων (Spanou, 1998 και Papadoulis, 2005: 357) έτσι ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητά του.

Η απουσία ορισμένων βασικών στοιχείων συμπληρώνεται από τον υψηλό βαθμό πολιτικοποίησης της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, γεγονός που την εξαρτά πλήρως από την εκάστοτε πολιτική ηγεσία (Σπανού, 1998: 192). Η μελέτη της Σπανού για την ελληνική δημόσια διοίκηση και τα ενδογενή χαρακτηριστικά της (Spanou, 1996) αναδεικνύει πλήρως την επίδραση του δικομματισμού και της «πελατειακής παράδοσης» («clientelistic tradition») που την διακατέχει και επιδρά στην αποτελεσματικότητά του. Συγκεκριμένα, ο κραταιός δικομματισμός του ελληνικού πολιτικού συστήματος της μεταπολίτευσης, λόγω των συνεχών αλλαγών στις δομές της διοίκησης, αποτέλεσε τον κύριο λόγο για την συνεχόμενη αναβολή της ουσιαστικής διοικητικής μεταρρύθμισης, γεγονός που επέφερε χαμηλή αξιοπιστία και χαμηλή συναίνεση στους κόλπους του, αλλά κυρίως ελλιπή υλοποίηση της αποστολής του («implementation») (όπ.π.: 113).

Ως συνέπεια της υψηλής πολιτικοποίησης των διοικητικών δομών του ελληνικού κράτους που μόλις περιγράφηκε, έρευνες με αντικείμενο την κεντρική διοίκηση και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει στην ανάγκη προσαρμογής σε εξωτερικές νόρμες και

κανόνες (κυρίως υπό την μορφή κανονισμών από την Ευρωπαϊκή Ένωση) απέδειξαν εμφανή προβλήματα στην διυπουργική συνεργασία (Μακρυδημήτρης & Πασσάς, 1994) και παντελή έλλειψη συντονισμού σε σημαντικά Υπουργεία (Υπουργείο Οικονομικών και Υπουργείο Εξωτερικών) που ουσιαστικά αναλαμβάνουν την εκπροσώπηση και προώθηση των εθνικών συμφερόντων στα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Spanou, 2000). Μάλιστα, σε ορισμένες των περιπτώσεων η χαμηλή συνεργασία παίρνει την μορφή ανταγωνιστικότητας – σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ διαφορετικών υπουργείων για την ανάληψη αρμοδιοτήτων στην υλοποίηση συγκεκριμένης πολιτικής (βλ. π.χ. για την διαρθρωτική πολιτική Μακρυδημήτρης & Πασσάς, 1994: 64-65 και για τις δημόσιες προμήθειες Dimitrakopoulos, 2001: 616).

Συμπληρωματικά αναφέρεται ως κοινή διαπίστωση του συνόλου σχεδόν των ερευνών το γεγονός ότι η ελληνική διοίκηση έχει να διανύσει πολύ δρόμο έως να φτάσει σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο εξευρωπαϊσμού. Προτάσεις όπως «κράτος επιτελείο», διοικητική αποκέντρωση και δημόσια διαχείριση («management») αποτελούν λύσεις που προτάθηκαν αρκετά χρόνια πριν για την δημόσια διοίκηση (Μακρυδημήτρης, 1997) και παραμένουν ακόμη επίκαιρες.

Όλα τα παραπάνω βασίζονται σε συμπεράσματα εργασιών που είχαν ως κύριο αντικείμενο την έρευνα της κεντρικής ελληνικής διοίκησης με το σύνολο όμως των παρατηρήσεων να μπορούν να μεταφερθούν και στο επίπεδο περιφερειακής διοικητικής πρακτικής. Η έλλειψη τήρησης των δύο βασικών αρχών της αποκέντρωσης και του σχεδιασμού (Σπανού, 2001: 65-66), με σκοπό την ισόρροπη σχέση μεταξύ κέντρου και περιφέρειας, αποτελεί τυπικό χαρακτηριστικό του ελληνικού πολιτικο-διοικητικού συστήματος. Μάλιστα, ο Γεωργίου στην μελέτη του για την ανταπόκριση του ελληνικού συστήματος διοίκησης στην διαχείριση των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (Μ.Ο.Π.) συμπληρώνει την παραπάνω παρατήρηση σημειώνοντας ότι στο ελληνικό σύστημα διοίκησης υπάρχουν δύο αντίθετες τάσεις: από τη μία πλευρά ο συγκεντρωτικός σχεδιασμός («planning») σε επίπεδο Υπουργείων και κεντρικής Κυβέρνησης και από την άλλη πλευρά η υλοποίηση («implementation») η οποία και διαχέεται σε διάφορους φορείς και σε διάφορα επίπεδα (Georgiou, 1994a: 134). Το σύνολο των χαρακτηριστικών αυτών έχει ως αποτέλεσμα να παρατηρούνται δυσκολίες τόσο στον συντονισμό όσο και στην αποτελεσματική απορρόφηση κοινοτικών κονδυλίων από τους

περιφερειακούς και τους τοπικούς θεσμούς (για μια λεπτομερή ανάλυση του θέματος βλ. αντιπροσωπευτικά στο Papadoulis, 2005: 360-363).

2.5.4 Ο ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ: Η ΔΥΣΚΟΛΗ ΜΑΘΗΤΕΙΑ ΕΝΤΟΣ ΥΨΗΛΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Όλες οι μελέτες που ασχολούνται με την επίδραση της ενοποιητικής διαδικασίας στην ελληνική περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση³² ξεκινούν από μια κοινή αφετηρία, η οποία και παρουσιάζεται αδιαμφισβήτητη ως προς την εγκυρότητά της. Το ελληνικό κράτος εμφανίζεται, και είναι στην πραγματικότητα, το πλέον συγκεντρωτικό σύστημα ως προς την οργάνωσή του και την διάχυση αρμοδιοτήτων προς τα κατώτερα επίπεδα περιφερειακής/ τοπικής αυτοδιοίκησης (Tsinisizelis, 1996; Feathersotne & Yannopoulos, 1995; Verney, 1994). Ξεκινώντας από την συγκεκριμένη υπόθεση, όλες οι έρευνες που έχουν λάβει χώρα μέχρι και σήμερα λαμβάνουν σοβαρά υπόψη όχι μόνο την προβληματική σχέση συνύπαρξης μεταξύ τοπικού/ περιφερειακού και κεντρικού (Tzoutzis, 2001), αλλά και τις δυσκολίες που το τελευταίο αντιμετωπίζει στο να αναδιαμορφώνει διαχρονικά από την δεκαετία του 1980 τις σχέσεις εξουσίας μεταξύ κέντρου και περιφέρειας και να μεταφέρει με ευελιξία ουσιαστικές αρμοδιότητες σε κατώτερο επίπεδο (Ioakimidis, 1996; Χριστοφιλοπούλου, 1998; Ανδρικοπούλου, 1997 και Chlepas, 2003).

Εκτός από τις δυσκολίες προσαρμογής, η συμμετοχή της χώρας στην διαδικασία ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτέλεσε τον βασικό λόγο για αλλαγές στο σύστημα περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης (Verney & Papageorgiou, 1993; Κωστόπουλος, 1996) και σε αρκετά μεγάλο μέρος της ελληνικής νομοθεσίας³³, έτσι

³² Οφείλουμε να αναφέρουμε ότι οι επιπτώσεις της συμμετοχής της Ελλάδας στην ενοποιητική διαδικασία έγιναν αντικείμενο επιστημονικής έρευνας και σε άλλες πολιτικές πλην της Περιφερειακής. Ο μεγαλύτερος αριθμός μελετών, όπως καταδεικνύει και η αντίστοιχη ευρωπαϊκή επιστημονική εμπειρία των τελευταίων ετών, αφορά την περιβαλλοντική πολιτική (βλ. χαρακτηριστικά τις μελέτες των Botetzagias, 2001; Kazakos, 1999 και Pridham, 1994). Ανάλογος αριθμός εργασιών αφορά την Κοινωνική Πολιτική της Ένωσης (για το πιο χαρακτηριστικό στην ελληνική βιβλιογραφία έργο που αφορά μάλιστα και την τοπική διάσταση της εν λόγω πολιτικής βλ. Τράντας κ.α., 2004).

³³ Οι διαχρονικές και συχνές αλλαγές στην νομοθεσία που αναφέρεται στη Τοπική Αυτοδιοίκηση (από τον Νόμο 1622/1988 που εισήγαγε την έννοια της περιφέρειας, στον Νόμο 2539/1997 για την ανασυγκρότηση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης (σχέδιο Ι. Καποδίστριας) μέχρι και την πρόσφατη αναθεώρηση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων Ν.3463/2006) έγιναν αντικείμενο ευρείας νομικής ανάλυσης (βλ. το οικείο κεφάλαιο που ακολουθεί). Σε αυτό το σημείο περιοριζόμαστε να αναφέρουμε τα περισσότερο γνωστά έργα, αφού το τέταρτο κεφάλαιο θα ξεκινήσει οριοθετώντας τις θεσμικές και χρηματοδοτικές αρμοδιότητες που δίνει το ελληνικό Σύνταγμα και η ελληνική νομολογία στους πρωτοβάθμιους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Σχετικά με την ανάλυση του κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων βλ. τα πλέον πρόσφατα έργα των Μπίεσιλα – Βήκα, 2004, Βενετσανοπούλου, 2002 και Χλέπας, 1999, ενώ για το χρηματοδοτικό και θεσμικό πλαίσιο και τους βασικούς Νόμους που το συνοδεύουν βλ. Σαπουνάκης, 1999. Για τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά και καινοτομίες που εισήγαγε το σχέδιο «Ι. Καποδίστριας» για την αναδιοργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης 1^{ου} βαθμού στην Ελλάδα βλ. Χρυσανθάκης, 1998 και Κατσούλης, 1999. Για το Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΠΤΑ) που υιοθετήθηκε το 1997 και είχε ως σκοπό

ώστε η ελληνική περιφέρεια και αυτοδιοίκηση να ανταποκριθεί αποτελεσματικότερα στην απορρόφηση και διαχείριση πόρων από την περιφερειακή πολιτική της Ένωσης. Είναι πασίδηλο σε όλα τα έργα ότι το σύνολο των μεταρρυθμίσεων που έλαβαν χώρα, αλλά και αυτών που πρόκειται να γίνουν, στα χαμηλότερα στρώματα διακυβέρνησης κάτω από αυτό της κεντρικής εξουσίας υιοθετήθηκαν λόγω της ανάγκης για καλύτερη συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων στην χρηματοδότηση έργων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ένωσης (βλ. ενδεικτικά Ιωακειμίδης, 1998: 185-191).

Σε μια προσπάθεια να διαχωρίσουμε τις μελέτες που έχουν σχέση με την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής γενικά από τις μελέτες που ασχολούνται με την περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση στην χώρα μας, παρατηρούμε ετεροβαρές επιστημονικό ενδιαφέρον συγκρίνοντας τις μελέτες των περιφερειών ως διοικητικών μονάδων σε σχέση με αυτές που ερευνούν του Δημοτικούς Οργανισμούς. Επίσης, διαπιστώνουμε ένα μεγάλο αριθμό ερευνών που σχετίζονται με το γενικότερο πλαίσιο υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα και συνδέονται με την αλληλεξάρτηση μεταξύ των τριών επιπέδων διακυβέρνησης (κεντρικό – περιφερειακό – τοπικό).

Κατά την τελευταία δεκαετία, όταν και αποκρυσταλλώθηκε στην ελληνική πραγματικότητα η σημασία των κοινοτικών πόρων που διοχετεύονταν στην ελληνική οικονομία από την περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένα μεγάλο σύνολο ερευνών ασχολήθηκε με τον εξευρωπαϊσμό της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής. Αυτές οι μελέτες είτε επικεντρώθηκαν στον τρόπο αναδιαμόρφωσης του περιφερειακού προγραμματισμού της χώρας συνολικά (βλ. αντιπροσωπευτικά τα έργα Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2001 και Kafkalas & Andrikopoulou, 2004), είτε εστιάστηκαν στις δυσκολίες εφαρμογής συγκεκριμένων πολυετών προγραμμάτων κοινοτικής χρηματοδότησης (βλ. για την υλοποίηση των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Papageorgiou & Verney, 1993; Georgiou, 1994b και Plaskovitis, 1993, για την πορεία υλοποίησης του Α΄ ΚΠΣ Plaskovitis, 1994 και Georgiou, 1999 και, τέλος, για την υλοποίηση των κοινοτικών πρωτοβουλιών «URBAN» και «Employment» βλ. Koutalakis, 2003). Άξια επιπλέον αναφοράς είναι η έρευνα του Κουταλάκη (Koutalakis, 2003) για την υλοποίηση των

την υποβοήθηση της αναπτυξιακής συγκρότησης των Δήμων βλ. ΚΕΔΚΕ, 1999, ενώ για την υιοθέτηση από την Ελλάδα του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΧΤΑ) με τον Ν.1850/1989 βλ. μια ερμηνευτική προσπάθεια στο Τάχος, 1991.

κοινοτικών πρωτοβουλιών στην Ελλάδα και την επιρροή τους στην ελληνική πολιτική αστικής ανάπτυξης. Το βασικό συμπέρασμα από την μελέτη τριών αστικών περιοχών της Ελλάδας (Δυτική Θεσσαλονίκη, Δυτική Αθήνα και Βόλος) είναι η αναντιστοιχία μεταξύ εθνικών διοικητικών δομών και πολιτικών της Ε.Ε. στον τομέα της αστικής ανάπτυξης και επιπλέον οι διαφοροποιημένες δομές διαχείρισης από τους τοπικούς φορείς.

Επίσης, υπάρχουν και μελέτες που ασχολούνται με την αντίδραση των ελληνικών δομών διακυβέρνησης στα ερεθίσματα της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής, όπου τα βασικά συμπεράσματα επικεντρώνονται στην διατήρηση των «παραδοσιακών» και άκαμπτων σχέσεων μεταξύ των χωρικών μονάδων («territorial relations») στο ελληνικό συγκεντρωτικό σύστημα διακυβέρνησης (Χλέπας, 2000: 52-53 και Andreou, 2006). Επιπλέον, με δεδομένη την χρηματοδοτική εισροή από την Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν και μελέτες που απολογιστικά χρησιμοποίησαν και οικονομετρικά μοντέλα έτσι ώστε να ελεγχθεί κατά πόσο η εισροή πόρων στις ελληνικές περιφέρειες επέφερε σύγκλιση, γεγονός που δεν επιβεβαιώνεται απόλυτα σε καμία των περιπτώσεων που ελέγχθηκαν (βλ. Sirioroulos & Asteriou, 1996, Petrakos & Saratsis, 2000 και Tsionas, 2002).

Στην επιλογή συγκεκριμένων περιφερειών προς μελέτη, εκτός από περιγραφικά άρθρα που συγκεντρώνουν τις βασικές αρμοδιότητες που ανέλαβε στην Ελλάδα ο θεσμός της «περιφέρειας» (Cassimati, 2003), για την εξαγωγή ουσιαστικών συμπερασμάτων σχετικά με τις επιπτώσεις του εξευρωπαϊσμού της περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα εξέχουσα θέση κατέχουν οι έρευνες του Γετίμη. Οι έρευνες αυτές επικεντρώθηκαν είτε στη μελέτη συνόλου κρατών από τις «χώρες συνοχής» και της ανατολικής Ευρώπης (ADAPT REPORT, 2002) είτε στην Ελλάδα (Getimis & Paraskevopoulos, 2002 και Getimis & Demetropoulou, 2003) σχετικά με τον τρόπο που επιδρά ο εξευρωπαϊσμός της περιφερειακής πολιτικής στους τοπικούς θεσμούς και στον τρόπο που αυτοί αναπτύσσονται («institutional building») και επηρεάζουν την πορεία υλοποίησης της πολιτικής. Τα βασικά συμπεράσματα των παραπάνω ερευνών βασίζονται και αντιστοιχούν στην προγενέστερη μελέτη των ίδιων περιφερειών (Νησιά Βορείου και Νοτίου Αιγαίου) του Παρασκευόπουλου (Paraskevopoulos, 1998a, 1998b, 2001), ο οποίος και μελετώντας δύο διαφορετικές περιφέρειες της νησιωτικής Ελλάδας συμπέρανε ότι η ανάπτυξη τοπικών δικτύων

εξουσίας («networks»), το κοινωνικό κεφάλαιο και η μάθηση («social capital» & «social learning») αποτελούν σημαντικές παραμέτρους που ορίζουν και τον τελικό βαθμό υιοθέτησης («adaptation») των εξωτερικών επιταγών του εξευρωπαϊσμού.

2.5.5 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ 1^{ου} ΒΑΘΜΟΥ: ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΧΑΜΗΛΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

Κλείνοντας και αυτό το μέρος της βιβλιογραφικής επισκόπησης θα αναφερθούμε στις λιγιστές στον αριθμό μελέτες που έχουν επικεντρώσει το επιστημονικό τους ενδιαφέρον αποκλειστικά σε επίπεδο 1^{ου} βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης (Δημοτικοί Οργανισμοί).

Άξιος αναφοράς παρουσιάζεται ένας αριθμός ερευνών, που προέρχονται από το εργαστήριο του τοπικού και περιφερειακού προγραμματισμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, με κύριο ερευνητικό ενδιαφέρον την οικονομική-ενδογενή ανάπτυξη σε επίπεδο Δημοτικής Αρχής και αφορούν είτε μοντέλα και προτάσεις για την προώθηση αυτόνομης ανάπτυξης (Βλιάμος & Καραγιάννης, 2002 και 2003) είτε πιο εξειδικευμένες προτάσεις για την διαχείριση τοπικών δυνατοτήτων ανάπτυξης (Βλιάμος & Καραγιάννης, 1998). Σε επίπεδο οικονομικής ανάλυσης επίσης, ένας αριθμός μελετών εστιάστηκε στην έρευνα και εκπόνηση μοντέλων μέτρησης της απόδοσης της τοπικής διακυβέρνησης των ελληνικών Δήμων χωρίς βέβαια να εμπλέκεται άμεσα η κοινοτική χρηματοδότηση (Athanasopoulos & Triantis, 1998), παρόλο που τα τελικά συμπεράσματα και η τυπολογία που προτείνεται από τους συγγραφείς ανά περίπτωση κόστους αποτελεσματικότητας («cost efficiency») (όπ. π.: 80-81) μπορεί να χρησιμοποιηθεί περαιτέρω και σε επίπεδο κοινοτικής χρηματοδότησης. Αναλόγως, υπάρχουν και συγκριτικές έρευνες που δεν αφορούν αποκλειστικά την ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση αλλά την τοπική διακυβέρνηση του «ευρωπαϊκού Νότου» (Chorianopoulos, 2003). Με την επιλογή Δήμων από τρεις χώρες της Νότιας – Μεσογειακής Ευρώπης (Ισπανία, Πορτογαλία και Ελλάδα), η έρευνα καταλήγει στο γενικό συμπέρασμα, στηριζόμενη στο συγκεκριμένο δείγμα, ότι η συμμετοχή των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης σε ευρωπαϊκά προγράμματα αποτελεί θετικό βήμα προς την θεσμική μεταρρύθμισή τους (όπ. π.: 689), αλλά τα αποτελέσματα της μελέτης μαρτυρούν χαμηλούς δείκτες αποδοτικότητας σε επίπεδο

διοίκησης, κοινωνικού κεφαλαίου και «διαχείρισης πολιτικών διακανονισμών» («entrepreneurial governance arrangements») (όπ. π.: 688-689).

Επιπλέον, η έρευνα της Ντρούτσα (2003) εστιάζεται αποκλειστικά σε επίπεδο ελληνικής πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης με σκοπό να μελετήσει την έκταση της διοικητικής αναδιοργάνωσης, του στρατηγικού σχεδιασμού και της διαχείρισης επιδόσεων σε αυτή. Η εμπειρική επαλήθευση, που βασίστηκε σε δείγμα 4 αστικών Δημοτικών Οργανισμών από την περιφέρεια της Αττικής, αναδεικνύει εγγενείς αδυναμίες από πλευράς ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού, αποφυγή ανάληψης πρωτοβουλιών αλλά και δείγματα προσπαθειών προς την κατεύθυνση αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού της παραγωγικής και εργασιακής διαδικασίας. Το σύνολο των περιορισμών που αντιμετωπίζει η αστική διακυβέρνηση στην Ελλάδα αναδεικνύεται και σε άλλες μελέτες (Getimis & Grigoriadou, 2004). Στην τελευταία έρευνα μελετώνται οι περιπτώσεις του Δήμου Αμαρουσίου Αττικής και η αναπτυξιακή επιχείρηση «Ανατολική Α.Ε.» που δραστηριοποιείται στο σύνολο των Δήμων της Ανατολικής Θεσσαλονίκης. Η έρευνα εστιάζεται στην διαδημοτική συνεργασία και στην εφαρμογή της αρχής της εταιρικότητας σε ευρωπαϊκά προγράμματα με κύριο σκοπό την μελέτη της επίδρασης της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης στις αστικές πολιτικές. Τα τελικά συμπεράσματα βασίζονται στην παραδοχή ότι η αρχή της εταιρικότητας εφαρμόζεται και οι αστικές πολιτικές επηρεάζονται μέσω της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού από τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα της Ε.Ε. (όπ. π.: 21). Παρόλα αυτά, η προβληματική του κυρίαρχου ρόλου που επιτελεί το κεντρικό κράτος και η περιοριστική δραστηριοποίηση της τοπικής δημοκρατίας παραμένουν ως εμπόδια στην αποτελεσματική εξέλιξη των πολιτικών που αναλαμβάνουν οι τοπικές πολιτικές δυνάμεις (όπ. π.: 22).

Αναφοράς χρήζει και μια ακόμα ενδιαφέρουσα έρευνα πεδίου σχετική με την Τοπική Αυτοδιοίκηση (αποκλειστικά) στην Ελλάδα, η οποία και οριοθετεί το θεσμικό – πολιτικό πλαίσιο λειτουργίας της (Κατσούλης κ.α., 2001). Η συγκεκριμένη μελέτη σκιαγραφεί το πλαίσιο αρμοδιοτήτων τόσο για την Νομαρχιακή όσο και για την Δημοτική Τοπική Αυτοδιοίκηση και τονίζει την αναγκαιότητα και χρησιμότητα του σχεδίου μείωσης και ευελιξίας της τοπικής αυτοδιοίκησης μέσω του σχεδίου – Νόμου «Ιωάννης Καποδίστριας». Στη βάση αυτών των πορισμάτων η συγγραφική ομάδα επεκτείνει την έρευνα εξετάζοντας τις σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ πολιτικών

προσώπων από διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης (τοπικοί Βουλευτές – Νομάρχες – Δήμαρχοι). Τα συμπεράσματα, μετά την ολοκλήρωση και της έρευνας πεδίου, επικεντρώνονται στις θεσμικές αλλαγές που έχουν ήδη λάβει χώρα και στις σημαντικές ανακατατάξεις προς την βελτίωση της αποτελεσματικότητας που επέφερε το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» και ο ομώνυμος Νόμος που άλλαξε τον χάρτη της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα (όπ. π.: 173-174). Αντιστοίχως, οι τελικές προτάσεις της έρευνας επικεντρώνονται στην ανάγκη καθιέρωσης σχέσης αλληλοσυμπλήρωσης και συνεργασίας μεταξύ κράτους και αυτοδιοίκησης (όπ. π.: 176) με την απαραίτητη μεταφορά αρμοδιοτήτων και πόρων προς τα κάτω και την συνέχιση θεσμικών παρεμβάσεων (όπ. π.: 177-178) και την αναγκαία αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, η οποία και κρίνεται ζωτική για την βιωσιμότητα της αυτοδιοίκησης (όπ. π. : 178-179).

Επιπλέον, ένας αριθμός συγκεκριμένων άρθρων και βιβλίων ασχολούνται με τις ελληνικές πόλεις ως αστικά ή μητροπολιτικά κέντρα (βλ. π.χ. Πετράκος & Μαρδάκης, 1999 και Μητουλά, 2007). Παρά το γεγονός ότι αυτές οι έρευνες δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην διάσταση της χωρικής κατανομής – αστικής συγκέντρωσης και των επιπτώσεών τους στις ίδιες τις πόλεις, δεν αγνοούν και την συμμετοχή στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Συγκεκριμένα, όλες οι παρόμοιες μελέτες για την αστική συγκέντρωση στην ελληνική περίπτωση λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τα κίνητρα περιφερειακής ανάπτυξης που δίνονται από την Κοινότητα, καθώς επίσης και την κοινοτική χρηματοδότηση που επιδρά στη δημιουργία υποδομών, στο μέγεθος της αγοράς και στην πρόσβαση σε μεταφορικά και επικοινωνιακά δίκτυα (Πετράκος & Τσουκαλάς, 1999: 251-253 και Κότιος, 1999).

Κλείνοντας το κομμάτι που αφορά την ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση, πρέπει να σημειώσουμε ότι υπάρχουν τρία σημαντικά ελληνικά ερευνητικά κέντρα εκπόνησης μελετών για την πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα³⁴, τα οποία και εκδίδουν σε τακτά χρονικά διαστήματα επικαιροποιημένες μελέτες, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων έχει απογραφικό – περιγραφικό χαρακτήρα πολιτικών και οικονομικών κυρίως τάσεων που αφορούν τους Δήμους στην Ελλάδα και την σχέση

³⁴ Τα κέντρα αυτά είναι τα εξής: το Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ι.Τ.Α.) το οποίο ουσιαστικά αποτελεί ερευνητικό βραχίονα της ΚΕΔΚΕ (www.ita.org.gr), η Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.) (www.eetaa.gr) και η εταιρία Πληροφόρησης, Επιμόρφωσης και Τοπικής Ανάπτυξης (Π.Ε.Τ.Α.) (www.info-peta.gr) οι οποίες και υποστηρίζουν την Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. για την καλύτερη αξιοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

τους με την κοινοτική χρηματοδότηση έργων. Το σύνολο αυτών των μελετών έχει ως τελικό αποδέκτη την Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.), η οποία και έχει αναπτύξει σημαντική δράση, ακόμα και ερευνητική, για την τοπική αυτοδιοίκηση πρώτου βαθμού στην Ελλάδα. Στα κεφάλαια του εμπειρικού μέρους της διατριβής που έπονται της μεθοδολογίας, θα δοθεί η δυνατότητα να αξιοποιηθούν οι σημαντικότερες μελέτες που έχουν εκπονηθεί από αυτά τα κέντρα έρευνας στην Ελλάδα, με σκοπό την αρτιότερη απεικόνιση των κυρίων χαρακτηριστικών που ενέχουν οι Ο.Τ.Α 1^{ου} βαθμού.

2.6 ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ

Στην προσπάθεια να εξαγάγουμε ένα κύριο συμπέρασμα για κάθε επιμέρους υποκεφάλαιο που προηγήθηκε, έτσι ώστε να ανιχνεύσουμε και τυχόν ερευνητικά κενά που η παρούσα διατριβή προτίθεται να καλύψει, σημειώνουμε το εξής: υπάρχουν βασικές θεωρητικές έννοιες που πρέπει να μελετηθούν και να τεθούν στα πλαίσια εμπειρικών ερευνών. Ιδιαίτερα όταν στο επίκεντρο της έρευνας είναι η περιφερειακή πολιτική και κυρίως ο τρόπος που η τελευταία υλοποιείται εντός τοπικού επιπέδου, βασικές έννοιες όπως η περιφερειακή και τοπική διακυβέρνηση και η ικανότητα (-δυνατότητα) της πολιτικής ηγεσίας αυτής να λαμβάνει αυτόνομα αποφάσεις είναι σημαντικοί παράμετροι που πρέπει να μελετηθούν.

Στο επίπεδο της θεωρίας του εξευρωπαϊσμού, το κεντρικό συμπέρασμα από το οικείο κεφάλαιο που προηγήθηκε είναι ότι η έννοια δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως τελεολογική θεωρία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Πράγματι, όλες οι θεωρητικές συντεταγμένες του όρου προβάλλουν τη λειτουργική του διάσταση παρά την αναγκαιότητα διασάφησης ορισμού του. Το πλαίσιο μέσα στο οποίο αντιμετωπίζεται ο όρος μπορεί να μεταβληθεί ανάλογα με την περιπτώσιολογική έρευνα και τις μεταβλητές, με απώτερο σκοπό την έρευνα θεσμών που υπόκεινται σε επιρροή από την Ευρωπαϊκή Ένωση λόγω συμμετοχής τους στην ενοποιητική διαδικασία. Σίγουρα οι δυσκολίες ορισμού και θεωρητικής «διαχείρισης» του όρου μπορούν να δημιουργήσουν ερευνητικές δυσκαμψίες ως προς την χρήση του, αλλά δίνουν το πλεονέκτημα της αναδιαμόρφωσης του όρου με τον τρόπο που η κάθε έρευνα ορίζει. Το πλεονέκτημα του όρου είναι η μεγάλη ευρύτητα ως προς τη χρήση του αλλά και η ερευνητική πρόκληση να ορισθούν, με ποιοτικές και ποσοτικές μεθόδους, ακριβώς τα όριά του (μέτρηση του εξευρωπαϊσμού).

Όσον αφορά τις εμπειρικές μελέτες που αναφέρθηκαν στην ευρωπαϊκή βιβλιογραφία, το σημαντικότερο συμπέρασμα είναι ότι η μελέτη των χαμηλότερων επιπέδων τοπικής διακυβέρνησης στο στάδιο εμπειρικής επαλήθευσης της θεωρίας δεν είναι εκτεταμένη όσο οι αντίστοιχες θεωρίες που έχουν διατυπωθεί για την τοπική διακυβέρνηση και την περιφερειακή πολιτική στο χαμηλότερο επίπεδο τοπικής

διακυβέρνησης. Για τα ελληνικά δεδομένα, η ερευνητική δυναμική ως προς τον εξευρωπαϊσμό της Ελλάδας σε γενικότερο πλαίσιο κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών συμμετοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση επιδεικνύει αξιοζήλευτη δυναμική. Επίσης, μεγάλος είναι και ο αριθμός εμπειρικών ερευνών που ασχολούνται με την περιφερειακή πολιτική και τις συνέπειες που αυτή είχε στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης. Παρόλα αυτά, είναι ξεκάθαρο ότι η μελέτη του εξευρωπαϊσμού της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής επικεντρώθηκε κυρίως σε επίπεδο διοικητικών περιφερειών και κεντρικής διοικητικής – πολιτικής εξουσίας, αγνοώντας την ύπαρξη του χαμηλότερου επίπεδου τοπικής αυτοδιοίκησης. Παράλληλα, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι ο μεγάλος αριθμός μελετών που αφορούν τις περιφέρειες είναι «σύμπτωμα ερευνητικής επιλογής» που το συναντήσαμε και στην αντίστοιχη ξενόγλωσση βιβλιογραφία. Αντιθέτως οι Δήμοι, ως οι τελικοί λήπτες και διαχειριστές κοινοτικών κονδυλίων αλλά και ως τελευταίο επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης στην χώρα μας, δεν έχουν ακόμη γίνει αντικείμενο ευρείας επιστημονικής μελέτης για τον τρόπο που επηρεάζονται και μεταλλάσσουν τις υπάρχουσες διοικητικές – πολιτικές δομές τους από την εισροή κοινοτικού χρήματος μέσω της περιφερειακής πολιτικής.

Αναφορικά με την μεθοδολογική χάραξη της έρευνας, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει μια έρευνα με αντικείμενο μελέτης μια ελληνική διοικητική περιφέρεια ή κάποιον κεντρικό κυβερνητικό θεσμό (π.χ. Υπουργείο) είναι λιγότερες σε σύγκριση με την μελέτη και αναζήτηση στοιχείων (ποσοτικών ή ποιοτικών) σε επίπεδο Δημοτικού Οργανισμού. Αυτό οφείλεται κυρίως στην πρακτική δυσκολία να αντιμετωπιστούν οι Δήμοι ως πολιτικοί Οργανισμοί με αυτόνομα αρχεία άντλησης πρωτογενών πηγών και επίσης ως μηχανισμοί αυτοτελούς τροφοδότησης δεδομένων που θα μπορούσαν να στοιχειοθετήσουν αυτόνομες έρευνες. Ωστόσο, μόλις τα τελευταία χρόνια, και λόγω των επιταγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για διατήρηση οικονομικών και διοικητικών στοιχείων, οι Δήμοι υποχρεώθηκαν να διατηρούν αυτοτελές αρχείο με στοιχεία και να βελτιώνουν τη δομή και οργάνωση των δεδομένων που διαχειρίζονται.

Ανακεφαλαιώνοντας, το σύνολο της βιβλιογραφικής ανάλυσης δείχνει ότι ο όρος του εξευρωπαϊσμού έχει χρησιμοποιηθεί σε μεγάλη έκταση για να μελετηθούν οι επιρροές της ευρωπαϊκής συμμετοχής σε διάφορα πεδία και πολιτικές των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα αποτελέσματα των μελετών αυτών, χωρίς

αμφισβήτηση, έχουν μεγάλη απόκλιση ως προς τις επιπτώσεις αλλά και την αντίδραση των θεσμών που εξετάζονται που κυμαίνεται από την πλήρη προσαρμογή μέχρι και την απόλυτη απόρριψη των εξωτερικών επιδράσεων. Η ποικιλομορφία ως προς τα αποτελέσματα των επιρροών αυτών δηλώνεται με τον πλέον χαρακτηριστικό τρόπο και στην περίπτωση έρευνας του εξευρωπαϊσμού των εθνικών περιφερειακών πολιτικών, λόγω και της ιδιαιτερότητας των πολιτικών αυτών (βλ. και Κεφάλαιο 1). Το παραπάνω συμπέρασμα, παράλληλα με το γεγονός ότι ο αριθμός ερευνών για την πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση, κυρίως στην Ελλάδα, είναι σχεδόν μηδενικός, καθιστά το αντικείμενο μελέτης της διατριβής άκρως ενδιαφέρον και πρωτότυπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

3.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η επισκόπηση του δεύτερου κεφαλαίου και η ανακεφαλαίωση που μόλις προηγήθηκε διαμορφώνει και τις ανάγκες της έρευνας, εφόσον έχει ήδη οριοθετηθεί ο βασικός – γενικός στόχος της διατριβής που είναι η έρευνα του εξευρωπαϊσμού των ελληνικών Ο.Τ.Α. 1^{ου} βαθμού στα πλαίσια άσκησης της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο τέλος του πρώτου κεφαλαίου, εκτός από τους δύο βασικούς στόχους της εργασίας, διατυπώθηκαν και οι βασικές προτεραιότητες της έρευνας που καλούμαστε να ασχοληθούμε και να απαντήσουμε. Η αποστολή και ο λόγος ύπαρξης της παρούσης έρευνας θα ολοκληρωθεί σε αυτό το κεφάλαιο μετά από την σαφή διατύπωση της ερευνητικής πρότασης και κυρίως των υποθέσεων εργασίας που διατυπώνονται και καλείται το τελικό αποτέλεσμα της έρευνας να ελέγξει ως προς την εγκυρότητά τους.

Στο σημείο αυτό κρίνεται απαραίτητη η διατύπωση **τριών βασικών αρχών** που διέπουν την έρευνα: **Πρώτον**, υιοθετείται η εκ των άνω προσέγγιση («top down approach»), όπως αυτή περιγράφηκε στο πρώτο κεφάλαιο εισαγωγής. **Δεύτερον**, οι βασικές αρχές της νεοθεσμικής προσέγγισης αποτελούν σημαντικές θεωρητικές αφετηρίες για την μελέτη των Δήμων που έχουν επιλεγθεί προς μελέτη, με κεντρικό σημείο την παραδοχή ότι και οι Δημοτικοί Οργανισμοί αποτελούν πολιτικοοικονομικούς θεσμούς που εξελίσσονται, επηρεάζουν και επηρεάζονται από το ευρύτερο περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται. Η αποδοχή της εκ των άνω προσέγγισης και της νεοθεσμικότητας, μας οδηγεί στη διατύπωση της **τρίτης** βασικής αρχής της έρευνας η οποία σχετίζεται με την διαδικασία του εξευρωπαϊσμού. Η διαδικασία αυτή εκλαμβάνεται ως η κύρια ανεξάρτητη μεταβλητή της έρευνας υπό τη μορφή εξωτερικού παράγοντα («external factor»), που λόγω και της ύπαρξης σημαντικών διαφορών σε ελληνικές πρακτικές και ευρωπαϊκές επιταγές λαμβάνει την μορφή «ισχυρής εξωτερικής επιρροής» («external shock»). Η ανεξάρτητη μεταβλητή του εξευρωπαϊσμού, που λαμβάνεται υπόψη ουσιαστικά ως διαδικασία εν εξελίξει,

επιδρά πάνω στην ανεξάρτητη μεταβλητή της έρευνας (ελληνικοί ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού) στα πλαίσια υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής. Υπενθυμίζουμε ότι, δυνάμει των τριών βασικών αρχών της έρευνας, ορίσαμε τον εξευρωπαϊσμό ως τη διαδικασία μέσω της οποίας το κεκτημένο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο εισχωρεί εντός των εσωτερικών δομών των κρατών μελών και επηρεάζει το σύνολο των διοικητικών, οικονομικών, πολιτικών και εν γένει κοινωνικών παραγόντων. Με άλλα λόγια, ορίζουμε την έννοια του εξευρωπαϊσμού ως το «εκ των άνω» σύνολο κανόνων – θεσμών – θεσμοποιημένων πρακτικών που υιοθετούνται σε επίπεδο Ε.Ε. και διεισδύουν στην εσωτερική έννομη τάξη επηρεάζοντας την υλοποίηση συγκεκριμένων εθνικών πολιτικών και θεσμών σε όλα τα επίπεδα της εθνικής περιφερειακής διακυβέρνησης (εθνικό – περιφερειακό –τοπικό) («top – down approach»).

3.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΕΛΕΓΧΟ

Η αποτύπωση του πλαισίου της έρευνας βασίστηκε στη θεωρητική ανάλυση του θέματος που προέκυψε από την εμπειρική τεκμηρίωση των συμπερασμάτων των δευτερογενών πηγών πληροφόρησης προκειμένου να προσδιοριστούν οι συνολικές δράσεις για μια αποτελεσματική πολιτική στους υπό διερεύνηση δήμους. Όπως θα διαφανεί και από το σχεδιάγραμμα της πρότασης έρευνας αλλά και στο επόμενο υποκεφάλαιο, η ενασχόληση με τον όρο του εξευρωπαϊσμού υποδηλώνει μία διαδικασία δύο κατευθύνσεων (βλ. Σχήμα 2).

Αρχικά η πρώτη «φάση» δημιουργίας της διαδικασίας ξεκινά από τα ίδια τα κράτη μέλη, τα οποία και μέσω πολιτικών διαπραγματεύσεων εκχωρούν αρμοδιότητες σε υπερεθνικό – ευρωπαϊκό επίπεδο. Το πρώτο στάδιο δημιουργίας ακολουθείται από το στάδιο επίδρασης των εσωτερικών εννόμων τάξεων των μελών από τους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Η διαδικασία του εξευρωπαϊσμού θεωρείται το «όχημα» μέσω του οποίου μεταφέρονται και υλοποιούνται οι πολιτικές με ή χωρίς κόστος προσαρμογής σε αυτές από πλευράς εθνικών – περιφερειακών δομών.

Λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές αρχές και το προαναφερθέν γενικό πλαίσιο της έρευνας, η χρήση της «εκ των άνω» προσέγγισης («top-down approach») της έννοιας

του εξευρωπαϊσμού καθορίζει και τον τρόπο που λαμβάνει χώρα η επιρροή και η υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής από πλευράς των Δημοτικών Αρχών στην Ελλάδα. Όπως διευκρινίζεται στο σχέδιο της πρότασης, βασικό αξίωμα της έρευνας αποτελεί το γεγονός ότι οποιαδήποτε επιρροή στους ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού και με όποιον τρόπο αυτή ενσωματώνεται σε αυτούς οφείλεται στη διαδικασία του εξευρωπαϊσμού³⁵. Η διαδικασία αυτή, όπως και στην πλειονότητα των ερευνών, είναι διττού χαρακτήρα ως προς τη λειτουργία της («two way process»). Συνεπώς, το πρώτο στάδιο του παρακάτω σχεδίου δεν αποτελεί αντικείμενο έρευνας στην παρούσα εργασία αφού περιγράφει τον τρόπο που η διαδικασία του εξευρωπαϊσμού δημιουργείται. Στη συνέχεια το δεύτερο στάδιο σκιαγραφεί τον τρόπο που το σύνολο των εξωτερικών παραγόντων ενσωματώνεται στην εσωτερική πολιτική – θεσμική – οικονομική τάξη των κρατών μελών. Το πρώτο στάδιο, το οποίο και βασίζεται στη διακρατική διαπραγμάτευση, είναι αυτό που θέτει τελικά και τις λεγόμενες «ευρωπαϊκές επιταγές» στα πλαίσια μιας «από κάτω προσέγγισης» (bottom up approach). Οι επιταγές αυτές, που θεσμοθετούνται από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και αποτελούν το κοινοτικό δίκαιο και τους κανονισμούς, θα πρέπει να εφαρμοστούν από τα κράτη μέλη, εφόσον παρουσιάζονται ως οι τελικοί αποδέκτες³⁶. Παγιώνοντας το σύνολο των κανόνων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, εισερχόμαστε στην βασική ερευνητική πρόταση της διατριβής που αφορά τον τρόπο επιρροής των τοπικών οργανισμών από τις ευρωπαϊκές νόρμες και πρακτικές εντός διαδικασίας υλοποίησης της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής.

Με σκοπό την καλύτερη κατανόηση και για να συνδεθεί η παραπάνω διαδικασία με τη περιφερειακή πολιτική και τα στάδια υλοποίησής της, παραθέτουμε αρχικά την τυπολογία που διατυπώνει ο John (1998: 23) σχετικά με την διαδικασία υλοποίησης των δημόσιων πολιτικών, οι οποίες αρχικά δημιουργούνται από πολιτική πρωτοβουλία («policy initiation»), διαμορφώνονται από πολιτική διαπραγμάτευση («negotiation») και παραγωγή του νομικού τους πλαισίου («law making») και τέλος ακολουθεί η πρακτική υλοποίησή τους («implementation»). Θέλοντας να

³⁵ Στην έρευνα μας η διαδικασία του εξευρωπαϊσμού λαμβάνεται ως διαδικασία – φαινόμενο που υφίσταται από την στιγμή που τα τοπικά επίπεδα διακυβέρνησης λαμβάνουν μέρος στην υλοποίηση προγραμμάτων και γίνονται λήπτες κοινοτικών πόρων εντός συγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου που πρέπει να ακολουθείται. Το γεγονός που δεν προεξοφλείται, αλλά υπόκειται σε έρευνα, είναι ο τρόπος και η έκταση που ο εξευρωπαϊσμός επιδρά στις εσωτερικές δομές.

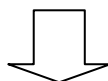
³⁶ Αναφορικά με την Περιφερειακή Πολιτική το πρώτο στάδιο κρατικής διαπραγμάτευσης και δημιουργίας του κανονιστικού πλαισίου ολοκληρώνεται όταν οι αρχηγοί των κρατών μελών, σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, συμφωνήσουν την συνολική δαπάνη για συγκεκριμένη προγραμματική περίοδο και αμέσως μετά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκδίδει το σύνολο των σχετικών κανονισμών για την υλοποίηση της χρηματοδότησης (βλ. ενδεικτικά για την διαπραγμάτευση του Γ΄ ΚΠΣ 2000-2006 και του Δ΄ ΚΠΣ 2007-2013 Μητσόπουλος, 2005 και Durand, 2005).

συγκεκριμενοποιήσουμε την γενική τυπολογία του John στα πλαίσια της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού της περιφερειακής πολιτικής προσθέτουμε την αντίστοιχη τυπολογία του Thielemann (2000: 7). Σύμφωνα με αυτή, σε επίπεδο εφαρμογής της περιφερειακής πολιτικής, τα στάδια παραμένουν τρία διατηρώντας τα ίδια σχεδόν χαρακτηριστικά των τριών σταδίων του John που ειπώθηκαν πιο πάνω. Σύμφωνα με τον Thielemann στην αφετηρία της διαδικασίας βρίσκεται το στάδιο επιλογής του γενικότερου θεσμικού πλαισίου («constitutional choice») στο οποίο και καθορίζονται, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το ύψος της δαπάνης και τα κριτήρια επιλογής των περιφερειών που θα λάβουν την βοήθεια. Δεύτερο ακολουθεί το στάδιο υλοποίησης της «συλλογικής» επιλογής («collective choice») κατά την οποία λαμβάνει χώρα ο σχεδιασμός των θεσμών και των κανόνων από όλους του εμπλεκόμενους φορείς και καταρτίζονται τα ΚΠΣ των κρατών μελών. Η διαδικασία ολοκληρώνεται με το τρίτο στάδιο της «λειτουργικής» επιλογής («operational choice»), κατά το οποίο και λαμβάνει χώρα η πραγματική διαδικασία υλοποίησης («implementation») και παρακολούθησης («monitoring») της πολιτικής από τους τελικούς λήπτες.

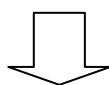
Είναι φανερό πως τα δύο πρώτα στάδια-επίπεδα υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης ανήκουν στην πρώτη φάση υλοποίησης («bottom up approach»), ενώ **το ερευνητικό ενδιαφέρον μας εστιάζεται στην τρίτη φάση της υλοποίησης της πολιτικής από πλευράς των τελικών δικαιούχων.** Στο παρακάτω σχέδιο συνδέονται όλα τα προηγούμενα που διατυπώθηκαν σχετικά με τις φάσεις υλοποίησης της πολιτικής και με τις ανάγκες, τους σκοπούς και τις υποθέσεις εργασίας της διατριβής, οι οποίες αναλύονται στο επόμενο υποκεφάλαιο.

Σχήμα 2^ο: Σχηματοποίηση σύνδεσης των φάσεων υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής με τους ερευνητικούς σκοπούς της διατριβής.

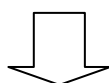
1^η ΦΑΣΗ: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ «BOTTOM UP PROCESS» (ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ)
ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ (ΕΚΧΩΡΗΣΗ ΕΞΟΥΣΙΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.)

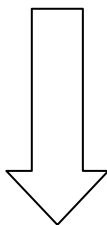
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
(EUROPEAN POLICY MAKING)

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ ΥΠΕΡΕΘΝΙΚΩΝ ΘΕΣΜΩΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΝΟΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ

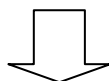
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ
‘ΕΚ ΤΩΝ ΑΝΩ’ (ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΩΣ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΠΟΥ ΕΠΙΔΡΑ ΣΤΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ)
ΕΝΑΡΞΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ «ΕΚ ΤΩΝ ΑΝΩ»
(Top-down effect)

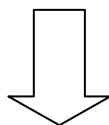
2^η ΦΑΣΗ: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ «TOP DOWN EFFECT» (ΕΠΙΡΡΟΗ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ – ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ Ο.Τ.Α. 1^{ου} ΒΑΘΜΟΥ)

ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Νο 1

Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε.
ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ 1^{ου} ΒΑΘΜΟΥ «ΧΡΥΣΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ»
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ
ΣΥΣΤΑΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

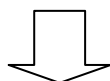

ΕΠΙΡΡΟΗ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΟΤΑ 1^{ΟΥ} ΒΑΘΜΟΥ
(4 ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ)

ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Νο 2

ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΤΑ 1^{ΟΥ} ΒΑΘΜΟΥ ΣΕ
«ΘΕΣΜΙΚΟ» ΚΑΙ «ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ» ΛΟΓΩ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΕΠΙΤΑΓΕΣ

(ΒΑΣΙΚΗ) ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Νο 3

Ο «ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ» ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΕΞΑΡΤΑΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ «ΘΕΣΜΙΚΟΥ» ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ
(ΣΤΕΛΕΧΙΑΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ, ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ, ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥΣ
ΦΟΡΕΙΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΠΕΔΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΗΓΕΣΙΑ)

3.2.1 ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

Ερευνώντας την επιρροή της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής στους ελληνικούς πρωτοβάθμιους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, εισαγάγαμε το παραπάνω πλαίσιο έρευνας, στο οποίο βασική θέση κατέχουν τα δύο είδη του εξευρωπαϊσμού (θεσμικός και χρηματοδοτικός) που επιδρούν στις Δημοτικές Αρχές.

Αν και από τις αρχές του 1990 το ενδιαφέρον για την εξεύρεση ενός κοινού μοντέλου δεικτών μέτρησης της πολιτικοοικονομικής διακυβέρνησης («indicators of governance») αυξήθηκε εντυπωσιακά τόσο σε επίπεδο κεντρικής κυβέρνησης (βλ. World Bank, 1992; Knack *et al.*, 2003; Bovaird & Löffler, 2003) όσο και σε επίπεδο τοπικής διακυβέρνησης (Stewart & Stoker, 1995 και Keen & Scase, 1998), η πλειοψηφία των δεικτών αυτών δεν κρίνεται κατάλληλη για την μελέτη ενός συγκεντρωτικού συστήματος διακυβέρνησης στο οποίο η ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση εμπίπτει, αφού διέπεται από χαρακτηριστικά περιορισμού της πολιτικοοικονομικής της αυτονομίας. Έτσι, η επιλογή των μεταβλητών αυτών, που ορίζουν μια αποτελεσματική διακυβέρνηση («indicators of governance»), βασίστηκε σε μια συγκεκριμένη και «συμβατή» με την ελληνική περίπτωση βιβλιογραφία σχετικά με το θέμα (De Vet, 2002; Les Gales, 1998; Boyne, 1998).

Συγκεκριμένα, η τυπολογία του De Vet (2002) αφορά τρεις δείκτες η πληρότητα των οποίων επηρεάζει την αποτελεσματική οικονομική διαχείριση («financial management») των διαρθρωτικών ταμείων: το δείκτη της δομής («structure») που περιλαμβάνει ουσιαστικά τον επιμερισμό ευθυνών και αρμοδιοτήτων, το δείκτη των ανθρώπινων πόρων («human resource») που σχετίζεται με την ικανότητα του οργανισμού να αποδίδει πεδίο ευθυνών σε άτομα και το δείκτη που αφορά το σύστημα και τα εργαλεία του («system and tools»), δηλαδή τις διαδικασίες γρήγορης διεκπεραίωσης. Ο Boyne (1998) διατυπώνει τρεις συντεταγμένες δράσης για την τοπική διακυβέρνηση που συνδέονται με την δομή του οργανισμού («structure»), την αυτονομία κινήσεών του («autonomy») και την οικονομική χρηματοδότησή του («finance»). Τέλος, ο Le Gales (1998: 496-497) διαχωρίζει ως προς την λειτουργία του τοπικού οργανισμού δύο επιμέρους διαστάσεις: την εσωτερική («internal integration dimension») που αφορά την εσωτερική ικανότητα του οργανισμού να συνεργάζεται με τοπικούς οργανισμούς και κοινωνικές ομάδες και να επιτυγχάνει τον συγκερασμό δημόσιου και ιδιωτικού συμφέροντος και την εξωτερική («external integration dimension») που σχετίζεται με την εκπροσώπηση του οργανισμού και την υπεράσπιση των στρατηγικών της σε συλλογικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Συγκεντρώνοντας από τις τρεις επιμέρους βιβλιογραφίες τα βασικότερα στοιχεία καταλήγουμε στον έλεγχο των εξής δεικτών:

α) την διάρθρωση των Υπηρεσιών της Δημοτικής Αρχής και τον επιμερισμό καθηκόντων (αντιστοιχία με τους δείκτες «δομής» και «ανθρώπινους πόρους» του De Vet και με την αντίστοιχη «δομή» του οργανισμού κατά τον Boyne)

β) τις σχέσεις με άλλους τοπικούς φορείς, τον ιδιωτικό τομέα και κυρίως με την Περιφερειακή Αρχή (σχέση με τις δύο διαστάσεις λειτουργίας του Οργανισμού κατά τον Le Gales αλλά και έρευνα της διάστασης «πολιτικής ηγεσίας»), και

γ) την έκταση της χρηματοδότησης, την έκταση απορρόφησης και πώς αυτή διαχέεται σε συγκεκριμένα έργα του Δήμου (σχέση με την χρηματοδοτική συντεταγμένη δράσης της τοπικής διακυβέρνησης του Boyne).

Οι μεταβλητές που μόλις αναλύθηκαν αποτελούν τις (τελικές) εξαρτημένες μεταβλητές της έρευνας (Van Evera, 2000: 26-27). Χάριν πρακτικής και μεθοδολογίας, οι μεταβλητές αυτές διαχωρίζονται σε δύο ευρύτερες ομάδες βάσει του είδους διαδικασίας εξευρωπαϊσμού που αντιπροσωπεύουν. Έτσι, ονομάζουμε «χρηματοδοτικό» εξευρωπαϊσμό το σύνολο των έργων και, κατ'επέκταση, των πόρων χρηματοδότησης τους, που υλοποιούνται από τη Δημοτική Αρχή, επιδρούν στην οικονομική δυνατότητά τους και μεταλλάσσουν ριζικά τον σχεδιασμό της τοπικής αναπτυξιακής πολιτικής του κάθε Δήμου. Επιπροσθέτως, ονομάζουμε «θεσμικό» εξευρωπαϊσμό το σύνολο των θεσμικών αλλαγών που επέρχονται εντός του Δημοτικού Οργανισμού και σχετίζονται με ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά της στελέχωσής του, την διάρθρωση – δομή τους, την σχέση που διαμορφώνεται με εξωτερικούς από το Δήμο φορείς και την πολιτική ηγεσία.

Εκτός από το γεγονός ότι οι τρεις ομάδες μεταβλητών καθορίζουν, εν γένει, την αποτελεσματική λειτουργία ενός δημοτικού οργανισμού, έχουν ζωτικής σημασίας σχέση και με την αποτελεσματική υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής, έτσι ώστε να φέρει ουσιαστικά αποτελέσματα στις τοπικές κοινωνίες.

Εν κατακλείδι, συνδέοντας το σχήμα της έρευνας με τα παραπάνω διαμορφώνεται το σύνολο των τριών υποθέσεων εργασίας που η έρευνα καλείται να ερευνήσει ως προς την εγκυρότητά τους:

Πρώτη Υπόθεση Εργασίας: «Η περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε. αποτελεί για τις ελληνικές Δημοτικές Αρχές 1^ο βαθμού χρυσή ευκαιρία χρηματοδότησης και

διοικητικής αναδιάρθρωσης και αποκλειστικό συστατικό στοιχείο του αναπτυξιακού τοπικού σχεδιασμού τους».

Δεύτερη Υπόθεση Εργασίας: «Ο «χρηματοδοτικός» εξευρωπαϊσμός της περιφερειακής πολιτικής των ελληνικών πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. παρουσιάζει καλύτερα αποτελέσματα προσαρμογής και αλλαγής σε σύγκριση με τον «θεσμικό» εξευρωπαϊσμό».

Τρίτη Υπόθεση Εργασίας: «Ο βαθμός του χρηματοδοτικού εξευρωπαϊσμού (ύψος προϋπολογισμού συγχρηματοδοτούμενων έργων) εξαρτάται από το βαθμό ανάπτυξης του θεσμικού εξευρωπαϊσμού (στελεχιακό δυναμικό, διοικητική δομή, σχέσεις με τους υπόλοιπους φορείς εξουσίας, πολιτική ηγεσία)».

3.3 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΩΣ ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ: ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Η παρούσα διατριβή βασίζει το εμπειρικό της μέρος σε έρευνα περιπτώσιολογικής μελέτης, η οποία και εσωκλείει ως μέθοδο πληθώρα πλεονεκτημάτων στην χρήση της από τις κοινωνικές επιστήμες (Yin, 1994; Van Evera, 2000: *inter alia* 93-95). Για την επίτευξη του κύριου σκοπού της εργασίας, της επιμέρους στοχοθεσίας και την τελική σύνδεση των ευρημάτων με τα βασικά θεωρητικά σχήματα του πρώτου μέρους, επιλέχθηκαν τέσσερις ελληνικές Δημοτικές Αρχές προς παρατήρηση. Αυτές είναι οι Δήμοι Ιωαννιτών, Κοζάνης, Λαμίας και Τριπόλεως.

Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο (σειρά επισκέψεων, συνομιλιών, συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων στα πλαίσια της δειγματοληπτικής μας έρευνας) οδηγηθήκαμε στο να καταγράψουμε τα βασικά χαρακτηριστικά των φορέων που επιλέχθηκαν προς μελέτη. Αρχικά σημειώνουμε ότι και οι τέσσερις υπό διερεύνηση Δήμοι, που εξετάζονται στην παρούσα έρευνα πεδίου, εμφανίζονται ως: α) βασικές μονάδες/φορείς περιφερειακού προγραμματισμού (Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002: 35), β) τελικοί αποδέκτες των κοινοτικών κονδυλίων της περιφερειακής πολιτικής και γ) τελικοί δέκτες της διαδικασίας εξευρωπαϊσμού, όπως αυτή επιδρά στις δομές τους με τον τρόπο που εξηγήθηκε στο προηγούμενο υποκεφάλαιο. Επίσης, δεν πρέπει να αγνοείται το γεγονός ότι μελετώνται Δημοτικοί Οργανισμοί εντός κοινού εθνικού πλαισίου. Αυτό σημαίνει ότι και οι τέσσερις φορείς του πεδίου

έρευνάς μας υπάγονται ακριβώς στο ίδιο θεσμικό – νομικό «περιβάλλον» σχέσεων διάδρασης μεταξύ κεντρικής εξουσίας και περιφερειακών αρχών (**κριτήριο «κοινού θεσμικού πλαισίου»**).

Εκτός από τα όμοια στοιχεία που αναφέρθηκαν, οι τέσσερις επιλεγθέντες προς έρευνα Δημοτικοί Οργανισμοί (Ιωαννίνων, Λαμίας, Κοζάνης και Τρίπολης) ορίστηκαν σύμφωνα με ένα σύνολο κριτηρίων (γεωγραφικό, αστικό, πληθυσμιακό, «περιφερειακής παρέμβασης», «χρηματοδότησης» και διοικητικό). Συγκεκριμένα:

Και οι 4 πόλεις βρίσκονται στον κεντρικό ηπειρωτικό άξονα της χώρας (**γεωγραφικό κριτήριο**), γεγονός που τους προσδίδει σύνολο κοινών χαρακτηριστικών ως προς την προσβασιμότητά τους και την σύνδεσή τους με γειτονικά αστικά κέντρα, σε αντίθεση με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά των νησιωτικών περιοχών της χώρας.

Επιπλέον, οι τέσσερις πόλεις προς μελέτη δεν θεωρούνται σε καμία περίπτωση μητροπολιτικές από άποψη μεγέθους ή ενδογενών οικονομικών χαρακτηριστικών και προοπτικών (Πετράκος & Τσουκαλάς, 1999), αφού «μητροπολιτικά» χαρακτηριστικά στην Ελλάδα προσδίδονται μόνον στις ευρύτερες αστικές περιοχές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης (ΚΕΔΚΕ-ΙΤΑ, 2005). Ωστόσο, το σύνολο του δείγματος εμπίπτει στο αστικό πρότυπο της «δεσπόζουσας πόλης» («primate city») (Πετράκος & Τσουκαλάς, 1999: 251) που περικλείει αρκετά όμοια χαρακτηριστικά από άποψη υποδομών, μεγέθους αγοράς, πρόσβασης σε μεταφορικά και επικοινωνιακά δίκτυα και επιρροής σε κέντρα λήψης αποφάσεων (**αστικό κριτήριο**).

Από άποψη πληθυσμιακής συγκέντρωσης (Πίνακας 4), σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2001, οι τρεις από τους τέσσερις Δήμους του δείγματος ακολουθούν σε μέγεθος τα δύο μεγάλα αστικά Δημοτικά Διαμερίσματα Αθηνών (789.166 κατ.) και Θεσσαλονίκης (385.406 κατ.) και τους Δήμους Πάτρας (171.616 κατ.), Ηρακλείου (142.112 κατ.), Λάρισας (132.779 κατ.) και Βόλου (85.000 κατ.) (**πληθυσμιακό κριτήριο**). Επίσης, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 4, συγκεντρώνουν ποσοστιαία και σχεδόν το ίδιο μέγεθος πληθυσμού επί του συνολικού πληθυσμού του Νομού στον οποίον ανήκουν, με το ποσοστό αναφοράς να κυμαίνεται από το 32,47% στην περίπτωση του Δήμου Κοζάνης έως το 46,9% στην περίπτωση του Δήμου των Ιωαννιτών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 4 ΔΗΜΩΝ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ (ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2001) ΚΑΙ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΝΟΜΩΝ.

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (%) ΔΗΜΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	161.027	75.550	46,9
ΚΟΖΑΝΗΣ	ΚΟΖΑΝΗΣ	153.939	49.812	32,47
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΛΑΜΙΑΣ	169.542	62.452	36,83
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΤΡΙΠΟΛΗΣ	91.326	32.167	35,22

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2001 (www.statistics.gr).

Και οι τέσσερις περιφέρειες στις οποίες ανήκουν οι Δήμοι που εξετάζονται αποτέλεσαν, κατά τη διάρκεια της υπό διερεύνηση προγραμματικής περιόδου 2000-2006 (Γ΄ ΚΠΣ), χωρικές οντότητες που δέχθηκαν κοινοτική χρηματοδότηση υπό το καθεστώς του «Στόχου 1» των διαρθρωτικών Ταμείων³⁷. Επίσης το παραγόμενο ΑΕΠ, όπως αυτό φαίνεται στην τρίτη έκθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή (CEC, 2004) (Πίνακας 5), είναι και στις τέσσερις περιφέρειες κάτω από το κοινοτικό μέσο όρο. Επιπλέον, στις τρεις από τις τέσσερις το παραγόμενο ΑΕΠ βρίσκεται κάτω και από το κατώφλι του 75%, με μοναδική εξαίρεση την Στερεά Ελλάδα που ξεπερνά το 75% σε επίπεδο «Ε.Ε. των 15» και τον κοινοτικό μέσο όρο μετά και τον συνυπολογισμό των 10 κρατών που εισχώρησαν μετά την Ανατολική διεύρυνση (**κριτήριο «παρέμβασης» περιφερειακής πολιτικής**).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΑΕΠ ΤΩΝ 4 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ (1000 κατ.)	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΑΕΠ 1995-2001 (%)	ΑΕΠ 2001 (ΕΕ-15) (Μ.Ο. ΕΕ 100%)	ΑΕΠ 2001 (ΕΕ-25) (Μ.Ο. ΕΕ 100%)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (%)
ΗΠΕΙΡΟΥ	336	5	54	59,3	56,1
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	294	3,5	68,7	75,4	53,6
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	558	2,1	94,9	104,2	55,7

³⁷ Υπενθυμίζεται ότι ο Στόχος 1 για την περίοδο 2000-2006 αφορά την προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών των οποίων το κατά κεφαλήν παραγόμενο ΑΕΠ δεν ξεπερνά το 75% του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	598	4,3	63,9	70,2	63,5
--------------	------------	------------	-------------	-------------	-------------

ΠΗΓΗ: CEC, 2004.

Επίσης, σύμφωνα με την κατάρτιση του σχεδίου προγραμματισμού του Γ΄ ΚΠΣ, και οι τέσσερις περιφέρειες στις οποίες υπάγονται οι Δήμοι επέδειξαν μικρές αποκλίσεις ως προς την σύνολο των πιστώσεων κοινοτικών πόρων για την προγραμματική περίοδο που εξετάζουμε (2000-2006) (Πίνακας 6) (**κριτήριο ύψους χρηματοδότησης**).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ (4 ΠΕΠ)

ΠΕΠ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΠΕΠ (€) (Α+Β+Γ)	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ (Α) (€)	ΕΘΝΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ (Β) (€)	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ (Γ) (€)
ΗΠΕΙΡΟΥ	680.013.237	435.984.928	145.328.309	98.700.000
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	580.514.032	372.170.924	124.056.975	84.286.133
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	873.110.228	531.615.920	177.205.308	164.289.000
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	698.690.896	457.199.922	152.399.974	89.091.000

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (2000) (www.mnec.gr).

Το σημαντικότερο κριτήριο, εφόσον κεντρικό ρόλο στην έρευνά μας διατελεί η περιφερειακή πολιτική, είναι το γεγονός ότι και οι τέσσερις Δήμοι είναι πρωτεύουσες Νομών αλλά, από το 1986 με τον Νόμο 1866/86, και έδρες των περιφερειών, της Γενικής Γραμματείας Περιφέρειας και της αντίστοιχης Διαχειριστικής Αρχής που επωμίζεται την υλοποίηση και παρακολούθηση του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (Π.Υ.) της αντίστοιχης διοικητικής περιφέρειας (**διοικητικό κριτήριο**).

3.4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Η πρόκληση μελέτης της διαδικασίας εξευρωπαϊσμού στον 1^ο βαθμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης συνάντησε σημαντικές δυσκολίες στη υλοποίησή της, όπως θα δούμε

και παρακάτω, ιδιαίτερα ως προς τη συλλογή ποσοτικών – ποιοτικών στοιχείων από τη μελέτη των τεσσάρων περιπτώσεων (4 Ο.Τ.Α.) που έχουν επιλεγεί. Η ιδιομορφία οργάνωσης και λειτουργίας της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης και η πασιδήλη καθυστέρηση ενσωμάτωσης σε επιταγές που προέρχονται από τη συμμετοχή της χώρας στην ευρωπαϊκή διαδικασία ολοκλήρωσης αποτέλεσαν σοβαρά εμπόδια προς την επίτευξη των σκοπών της παρούσας έρευνας.

Η πρώτη επαφή με στελέχη και δομές των τεσσάρων δημοτικών οργανισμών οδήγησε σε διαπίστωση σημαντικών δυσκολιών (επιστημονικού χαρακτήρα) ως προς την υλοποίηση των στόχων της διατριβής. Ωστόσο, με την έναρξη της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου 2000-2006 για την περιφερειακή πολιτική, οι υπηρεσίες των δημοτικών αρχών οργανώθηκαν τουλάχιστον ως προς την διατήρηση των στοιχειωδών δεικτών, υπό την άμεση εποπτεία των υπηρεσιών της Περιφέρειας και της Διαχειριστικής Αρχής. Εν μέσω αυτών των δυσκολιών που αντιμετώπισε η έρευνα, η τελευταία ολοκληρώθηκε εντός του (δια)μεθοδολογικού πλαισίου που αναπτύσσεται αμέσως παρακάτω.

3.4.2 ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ ΚΑΙ Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.

A) ΓΕΝΙΚΑ

Την ευρύτερη περιοχή έρευνας αποτέλεσαν οι επιλεγμένοι δημοτικοί οργανισμοί 1^{ου} βαθμού (Δήμοι). Μετά από 2-3 προπαρασκευαστικές επισκέψεις σε κάθε Δήμο, έτσι ώστε να αποκομίσουμε ξεκάθαρη εικόνα της δομής και της λειτουργίας του, η κύρια έρευνα πεδίου (ερωτηματολόγια, ημιδομημένες συνεντεύξεις και αναζήτηση στοιχείων) έλαβε χώρα μεταξύ Ιουνίου και Σεπτεμβρίου 2006.

Μέσα στους Δήμους, κύριες πηγές άντλησης δεδομένων για την έρευνά μας αποτέλεσαν το ανθρώπινο - πολιτικό και διοικητικό - δυναμικό στελέχωσης (ποιοτικά πρωτογενή δεδομένα) και επίσημα έγγραφα που αφορούν την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο (ποσοτικά δευτερογενή δεδομένα) που αντλούνται από τα διοικητικά τμήματα του οργανισμού ή από την περιφέρεια και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα που καταρτίστηκαν και υλοποιούνται κατά τη διάρκεια του Γ΄ ΚΠΣ της περιόδου 2000-2006. Η έρευνα δευτερογενών

στοιχείων συχνά δίνει απαντήσεις σε γενικές ερωτήσεις. Αντίθετα η έρευνα πρωτογενών στοιχείων συχνά οδηγεί στην απάντηση πιο εξειδικευμένων θεμάτων.

Κατά την επιλογή των πηγών πληροφόρησής μας έπρεπε να φροντίσουμε ώστε αυτές να είναι πραγματικά αντιπροσωπευτικές για την έρευνά μας. Υπήρξαν τρία κυρία σημεία που έπρεπε να ληφθούν υπόψη: το μέγεθος του προς μελέτη δείγματος, οι πιθανές τοπικές διαφορές, και το επίπεδο υπευθυνότητας της πηγής πληροφόρησής μας. Είναι φανερό ότι στις έρευνες που γίνονται σε πολύ μικρή κλίμακα και αφορούν λειτουργίες οργανισμών, και πολύ περισσότερο Δημοτικών, υπάρχει ο κίνδυνος να μην υπάρχουν αρκετές απαντήσεις ώστε να βγει ένας σωστός μέσος όρος χωρίς μεγάλες αποκλίσεις. Στην περίπτωση μας πάντως επιλέχτηκε ένα μικρό σχετικά δείγμα του κοινού που θα συνέβαλε στην συλλογή στοιχείων, αφού ήταν δύσκολο να βρούμε άτομα των ΟΤΑ που να θέλουν να μας βοηθήσουν στη διερεύνηση. Αναφορικά με το είδος της δειγματοληψίας χρησιμοποιήθηκε η **απλή τυχαία δειγματοληψία** μέσα σε συγκεκριμένο κοινωνικό σύνολο που ήταν γνωστός και ο αριθμός των μελών του οργανισμού.

Πριν ξεκινήσουμε την πρωτογενή μας έρευνα, έλαβε χώρα μια προετοιμασία σε βάθος έτσι ώστε πρωταρχικά να στηριχτεί σε τυχόν κενά που αντιμετώπιζε η έρευνα δευτερογενών στοιχείων που ήδη είχαμε ως βάση δεδομένων. Εντωμεταξύ προσχεδιάστηκαν τα εξής βήματα: ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου (βλ. παρακάτω), η επιλογή των ατόμων προς συνέντευξη, ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου της συνέντευξης (φόρμα συνέντευξης), και το κλείσιμο της συνάντησης.

Σχετικά με τη φόρμα της συνέντευξης θεωρούμε απαραίτητο να τονίσουμε εισαγωγικά ότι διαδραμάτισε έναν κρίσιμο ρόλο για την επιτόπια έρευνα. Γνωρίζοντας καλά το είδος των πληροφοριών που θα επιζητούσαμε στην έρευνά μας, έπρεπε να τη σχεδιάσουμε ανάλογα. Κρίθηκε επίσης απαραίτητο να την αναπροσαρμόσουμε καθώς προχωρούσε η έρευνά μας στο δοκιμαστικό της στάδιο. Πιο συγκεκριμένα, κρίναμε σκόπιμο στην αρχή της πρωτογενούς έρευνας, να δοκιμάσουμε το ερωτηματολόγιο, ξεκινώντας από τις λιγότερο σημαντικές συναντήσεις που είχαμε προγραμματίσει. Έτσι, μπορέσαμε από την αρχή να κάνουμε τις απαραίτητες διορθώσεις. Όταν ήδη είχε αρχίσει η δοκιμή, ανακαλύψαμε ότι

πρέπει να προσθέσουμε μερικές ερωτήσεις, ενώ αντίθετα, ορισμένες από αυτές που είχαν προγραμματιστεί ήταν λιγότερο χρήσιμες και μπορούσαν να αφαιρεθούν, αυτό και έγινε. Επίσης, θεωρήσαμε σημαντικό να γράψουμε από πριν και να κλείσουμε όλες ή τις περισσότερες τουλάχιστον συναντήσεις που μπορούσαμε. Αυτό μας ώθησε στο σχεδιασμό των επισκέψεων και σε «τυπικό» επίπεδο. Κρίθηκε σκόπιμο να προηγηθούν επιστολές με τις οποίες ζητούσαμε συνεντεύξεις. Κάναμε προσπάθεια να απευθυνθούμε προσωπικά σε αυτόν που θα θέλαμε να πάρουμε τη συνέντευξη. Αν και κατ' αρχάς υπήρξε η σκέψη να απευθυνθούμε σε υψηλότερα ιεραρχικά ιστάμενα άτομα των Ο.Τ.Α., ζητώντας του να μας προτείνει το κατάλληλο άτομο, όμως λόγω της δυσλειτουργίας των οργανισμών αυτών αποφασίσαμε το πρώτο και η επίσημη επιστολή προς την κορυφή της ιεραρχίας περιορίστηκε μόνο στην σχετική άδεια που έπρεπε ο Δήμος να μας δώσει για να ξεκινήσουμε απρόσκοπτα την έρευνα πεδίου. Το περιεχόμενο των επιστολών περιλάμβανε: με σαφήνεια το σκοπό της συνέντευξης, κάνοντας μια μικρή περιγραφή του σκοπού του θέματος και ποιος κάνει τη συνέντευξη, διευκρινίζοντας το σκοπό της συνάντησης, με τον προσδιορισμό του χρόνου που θα διαρκέσει η συνέντευξη, το απόρρητο της συνέντευξης, τον αποκλεισμό χρήσης μέσων ηλεκτρονικής καταγραφής των συζητήσεων και τις πιθανές ημερομηνίες επίσκεψής μας.

Β) ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ, ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Το είδος των πληροφοριών που θα προσπαθούσαμε να αντλήσουμε με την έρευνά μας μέσω του ερωτηματολογίου όρισε ανάλογα και το σχεδιασμό του. Ο σχεδιασμός του και η ανάλυση των απαιτήσεων μας εμπειρείχε και προαπαιτούμενα από μέρους μας όπως: ο σχεδιασμός του να έχει πρακτικό χαρακτήρα, το δείγμα να αντιλαμβάνεται πλήρως τους τύπους των ερωτήσεων, να είναι ευέλικτο ώστε στην αξιολόγηση να επανορθώνει άμεσα τα ενδεχόμενα λάθη ακόμα και τη διατύπωση των ερωτήσεων. Γνωρίζαμε ότι υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία διαφορετικών τύπων ερωτήσεων στο ερωτηματολόγιο που θα χρησιμοποιούνταν και ως ακαδημαϊκή έρευνα αλλά και για την εφαρμογή του. Άλλωστε τα ερωτηματολόγια είναι αυτά που κάνουν πιο ακριβείς και πιο συγκεκριμένες τις ερωτήσεις, οι οποίες είναι έτοιμες από πριν για να διευκολύνουν την ποσοτική ανάλυση. Τα πρόχειρα ερωτηματολόγια, που χρησιμοποιήθηκαν είχαν τον χαρακτήρα «οδηγού» και στόχευαν στην ανακάλυψη της ακρίβειας και της λειτουργικότητας.

Αναφορικά με τους τύπους των ερωτήσεων, χρησιμοποιήθηκαν στην συντριπτική πλειοψηφία οι «κλειστές» ερωτήσεις έτσι ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος μη απάντησης από πλευράς του ερωτώμενου. Η κλειστές ερωτήσεις ήταν αυτές για τις οποίες ζητήθηκε από τον ερωτώμενο μία συγκεκριμένη επιλογή των απαντήσεων με την έννοια της πολλαπλής εκλογής. Έτσι ζητήθηκε από εκείνον /εκείνη να σημειώσει σ' ένα κουτάκι στο ερωτηματολόγιο η απάντησή τους. Αυτού του είδους οι ερωτήσεις προσέφεραν απλές απαντήσεις με το ναι ή όχι, ή μια απλή λίστα, ή σε πολλές των περιπτώσεων η βαθμολόγηση προτάσεων ανάλογα με το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας από πλευράς του ερωτώμενου (χρήση κλιμάκων) (Φίλιας, 1977: 170-172). Στα προτερήματα των κλειστών ερωτήσεων όπως διαφάνηκε από την έρευνα υπήρξαν ότι αυτές απαντώνται ευκολότερα και γρηγορότερα, δεν χρειάζεται πολύ γράψιμο, η ποσοτικοποίηση και η κωδικοποίηση τους ήταν ευκολότερες, ενώ δόθηκαν όσο το δυνατόν περισσότερες ερωτήσεις ανάλογα με το διαθέσιμο χρόνο. Στα μειονεκτήματα των κλειστών μας ερωτήσεων καταγράφονται η απώλεια του αυθορμητισμού και εκφραστικότητας, η ύπαρξη προκατάληψης πιέζοντας για μια συγκεκριμένη ομάδα ερωτήσεων που να μην μπορεί ο ερωτώμενος να έχει πλήρη άποψη, αφού οι κλειστές ερωτήσεις ήταν συχνά απλούστερες και λιγότερο ευφυείς καθώς δεν υφίσταται ο έλεγχος. Τα παραπάνω μειονεκτήματα η έρευνα προσπάθησε να αποκαταστήσει μέσω των ημιδομημένων συνεντεύξεων.

Αναφορικά με τη γλώσσα που χρησιμοποιήσαμε στη διατύπωση των ερωτήσεων, δώσαμε μεγάλη βαρύτητα. Σκεφτήκαμε προσεκτικά το πώς θα εκληφθούν και θα ερμηνευτούν οι ερωτήσεις μας απ' τον ερωτώμενο. Γι' αυτό και εστίασαμε την προσοχή μας σε δυο βασικά σημεία. Δηλαδή προσπαθήσαμε και είμαστε ξεκάθαροι, ακριβείς και σύντομοι και αποφύγαμε τη χρήση ασυνάρτητων λέξεων. Το λεξιλόγιο ήταν της καθομιλουμένης.

Έτσι διαμορφώθηκε το ερωτηματολόγιο και φυσικά το δομήσαμε με αυτό τον τρόπο διότι γνωρίζαμε ότι και οι τέσσερις ΟΤΑ αναφοράς διαθέτουν μόνιμο υπαλληλικό προσωπικό. Μέρος των δημοτικών υπαλλήλων αποτελεί την αποκλειστική περιοχή έρευνας (πληθυσμός) σε σχέση με την κατάρτιση και την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, το οποίο και αποτελεί κύριο μέσο για να ερευνήσουμε την επιρροή του εξευρωπαϊσμού στην περιφερειακή πολιτική σε επίπεδο ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού, τον βαθμό που οι έλληνες δημοτικοί υπάλληλοι παρακολουθούν τις εξελίξεις σε

ευρωπαϊκό επίπεδο, την αντίληψη που έχουν για αυτή και τέλος της γενικότερη θεώρησή τους για το μέλλον της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα και τον τρόπο που θα μπορούσε να αναπροσαρμοστεί σε ευρωπαϊκά πρότυπα.

Η λογική κατάρτισης του ερωτηματολογίου και η τελική δομή του (**Παράρτημα 1**) στηρίζεται στη διατύπωση ερωτήσεων προς απάντηση, οι οποίες και κατατάσσονται σε δύο ευρύτερες κατηγορίες.

Η πρώτη - και αρκετά σύντομη - εξ'αυτών αφορά τα προσωπικά στοιχεία του δημοτικού υπαλλήλου, βασικά στοιχεία που διέπουν τη σχέση εργασίας με τον Δημοτικό Οργανισμό στον οποίον απασχολείται, το χρονικό διάστημα που απασχολείται στον Οργανισμό, και τέλος το πλέγμα των καθηκόντων που έχει αναλάβει (ερωτήσεις 1 – 4).

Η δεύτερη, και βασική, ομάδα ερωτήσεων αφορά την ουσιαστική αντίληψη – εκτίμηση των δημοτικών υπαλλήλων σχετικά με την σχέση του Οργανισμού τους με την ευρωπαϊκή διαδικασία εντός της ελληνικής κρατικοκεντρικής πραγματικότητας. Η δεύτερη ομάδα ερωτήσεων ακολουθεί το μοντέλο κατάρτισης ερωτηματολογίου που βασίζεται στην εξής λογική: οι μεταβλητές της έρευνας («variables») αναλύονται σε συγκεκριμένες παραμέτρους («indicators»), οι οποίοι και ορίζουν σύνολο σχετικών ερωτήσεων («sets of questions») που τοποθετούνται στο ερωτηματολόγιο (Sarantakos, 1998: 242-243). Έτσι, το πλαίσιο σχεδίασης του ερωτηματολογίου στοιχειοθετείται στη βάση δύο κατευθυντηρίων αξόνων, οι οποίοι και ταυτόχρονα αποτελούν και τις βασικές μεταβλητές της έρευνας (εξευρωπαϊσμός και ΟΤΑ), ενώ περιλαμβάνονται και σημαντικές ερωτήσεις που σχετίζονται με τις δηλωθέντες υποθέσεις εργασίας της έρευνας. Αναλυτικότερα:

Η πρώτη υποομάδα ερωτήσεων συνδέεται με την κύρια ανεξάρτητη μεταβλητή της έρευνας («europeanization»). Η διαδικασία του εξευρωπαϊσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης, εν γένει, και της περιφερειακής της πολιτικής ειδικότερα, μπορεί να στοιχειοθετήσει ένα σύνολο ερωτήσεων με σκοπό την καταγραφή πιθανών τάσεων ή απόψεων σχετικά με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται οι δημοτικοί υπάλληλοι το φαινόμενο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της θέσης της Ελλάδος μέσα σε αυτή (ερωτήσεις 5 – 11). Ιδιαίτερη βαρύτητα σε αυτό το μέρος δόθηκε στο κατά πόσο οι

δημοτικοί υπάλληλοι έχουν βασικές γνώσεις σχετικά με το ευρωπαϊκό φαινόμενο, ενώ ζητήθηκε και η γνώμη τους σχετικά με το κατά πόσο θεωρούν εαυτούς υποστηρικτές της ελληνικής συμμετοχής στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και του ευρωπαϊκού εγχειρήματος εν γένει (ερωτήσεις 5-7). Ωστόσο οι σημαίνουσες ερωτήσεις του μέρους αυτού συσχετίζονται με την διατύπωση γνώμης, από πλευράς ερωτώμενων, σχετικά με την επιρροή των κοινοτικών πόρων στην ελληνική οικονομία και την τοπική αυτοδιοίκηση ειδικότερα (ερωτήσεις 8-11).

Η δεύτερη υποομάδα ερωτήσεων αφορά την κύρια και δευτερεύουσα εξαρτημένη μεταβλητή της έρευνας (ΟΤΑ και σχεδίαση και υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής από μέρους τους). Το σύνολο των ερωτήσεων αυτής της ομάδας (ερωτήσεις 12 – 30) είναι το πλέον σημαντικό για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την τοπική αυτοδιοίκηση και τον τρόπο που αυτή λειτουργεί. Σημαντικές απολήξεις της προβληματικής όπως η σχέση της διοίκησης με το κεντρικό κράτος, προβλήματα λειτουργίας, προβλήματα χρηματοδότησης και σχεδιασμού, διοικητική μεταρρύθμιση, πολιτική ικανότητα – δυνατότητα χάραξης πολιτικής από πλευράς Δημοτικής Αρχής κ.α. αποτελούν τις κύριες παραμέτρους από τους οποίους και εξάγονται ερωτήσεις. Το σύνολο σχεδόν των ερωτήσεων στο τελευταίο μέρος του ερωτηματολογίου έχει άμεση σχέση και με τις δηλωθέντες υποθέσεις εργασίας της έρευνας.

Όπως ειπώθηκε ήδη, ακολουθήθηκε η απλή τυχαία δειγματοληψία (Φαρμάκης, 1992: 25-30) στα πλαίσια της οποίας συγκεντρώθηκαν συνολικά 130 ερωτηματολόγια και από τους τέσσερις Δήμους (Δήμος Ιωαννιτών 33, Δήμος Κοζάνης 40, Δήμος Λαμιέων 31 και Δήμος Τριπόλεως 26). Συγκεκριμένα, τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν προς συμπλήρωση στις τρεις κύριες διευθύνσεις των Δήμων (Τεχνική Υπηρεσία, Οικονομική Υπηρεσία, Διοικητική Υπηρεσία) και στα στελέχη των γραφείων προγραμματισμού και συμπληρώθηκαν εξ ολοκλήρου από υπαλλήλους που κατέχουν διοικητικές θέσεις Πανεπιστημιακής ή Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (βλ. κεφάλαιο 6.3). Το σύνολο των απασχολούμενων υπαλλήλων Π.Ε. και Γ.Ε. και στους τέσσερις Δήμους ανέρχεται σε 236 άτομα (βλ. Πίνακα 15 στο Κεφάλαιο 5), γεγονός που όρισε και τα 20 (περίπου 10% επί του πραγματικού συνόλου) ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν αρχικά για τον προσδιορισμό του μεγέθους του δείγματος.

Ο αριθμός των 130 ερωτηματολογίων προς συγκέντρωση ορίστηκε με την διαδικασία της προδειγματοληψίας σύμφωνα με τον στατιστικό τύπο $n = \frac{t^2}{d^2} \cdot S^2$ στη βάση δείγματος 20 ερωτηματολογίων με πιθανότητα 95%, επίπεδο σημαντικότητας 5% και βαθμό ελευθερίας 19 (Φαρμάκης, 1992 και Φίλιας, 1977: 382-383) όπου:

n: το μέγεθος του δείγματος

2,093 = t: «κατανομή του STUDENT» με επίπεδο σημαντικότητας 5% (0.05) και βαθμό ελευθερίας 19

d: διάστημα εμπιστοσύνης

S: τυπική απόκλιση, και η εκτίμηση των παραμέτρων «d» και «S» πραγματοποιήθηκε από το δείγμα των 20 ερωτηματολογίων.

Ως προς την επεξεργασία των απαντήσεων που λάβαμε από το προσωπικό των τεσσάρων δήμων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS, το οποίο και αποτελεί ένα από τα πιο εξελιγμένα υπολογιστικά προγράμματα στατιστικής (Norusis, 2006 και Τσάντας κ.α., 1999: 1-13). Το πρόγραμμα «EXCEL», ως η πλέον εξελιγμένη μορφή προγράμματος λογιστικού φύλλου, βοήθησε επίσης στην κωδικοποίηση των μεταβλητών που απεικονίζονται στα ερωτηματολόγια με την αντιστοίχιση κωδικών σε όλες τις πιθανές τιμές μίας μεταβλητής (Τσάντας κ.α., 1999: 1-36). Η ανάλυση που έγινε στηρίζεται στις βασικές αρχές της περιγραφικής στατιστικής, οι οποίες είναι η συγκέντρωση, η ταξινόμηση και η παρουσίαση των πρωτογενών δεδομένων σε εύληπτη μορφή (όπ.π.: 2-3), καθώς επίσης και η χρήση πινάκων συχνοτήτων (όπ.π.: 2-6). Σημειώνεται ότι οι αντιστοιχίσεις των ποσοστών για κάθε απάντηση υπολογίστηκαν επί του πραγματικού ποσοστού («valid percent»). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι κάποιες, έστω και ελάχιστες, ερωτήσεις δεν απαντήθηκαν από όλους τους ερωτηθέντες και έτσι διαμορφώθηκαν «ελλείπουσες» τιμές οι οποίες έπρεπε να ληφθούν υπόψη (όπ.π.: 2-6). Η στατιστική επεξεργασία βάσει πινάκων συχνοτήτων που προέκυψαν από την χρήση του στατιστικού προγράμματος, μας επέτρεψε να βγάλουμε τα τελικά ποσοστά επιδοκμασίας ή αποδοκμασίας στις συγκεκριμένες ερωτήσεις που ετέθησαν, επί του ποσοστού αυτών που απάντησαν σε κάθε ερώτηση. Επίσης εξαγάγουμε συγκριτικά αποτελέσματα και τυχόν διαφοροποιήσεις σε όμοιες ερωτήσεις μεταξύ διαφορετικών Δήμων, ενώ συγκριτικά συμπεράσματα εξάγονται και από την σύγκριση των επιμέρους δειγμάτων με το συνολικό δείγμα. Τα κυριότερα αποτελέσματα αυτής της ανάλυσης και οι τυχόν

διαφοροποιήσεις στάσεων ανά Δήμο και στο συνολικό δείγμα περιγράφονται λεπτομερώς στο δεύτερο μέρος του 6^{ου} κεφαλαίου (υποκεφάλαιο 6.3), ολοκληρώνοντας το βασικό εμπειρικό μέρος της έρευνας.

Γ) ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Η ημιδομημένη συνέντευξη που χρησιμοποιήθηκε («semi structured interview») (Oppenheim, 1992) αποτελεί το δεύτερο μεθοδολογικό μέσο συλλογής ποιοτικών στοιχείων για την παρούσα έρευνα. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 24 συνεντεύξεις και στους 4 Δήμους του δείγματος (Δήμος Ιωαννιτών 8, Δήμος Κοζάνης 6, Δήμος Λαμιέων 5 και Δήμος Τριπόλεως 5) (**Παράρτημα 2**). Επιλέχθηκαν, αρχικά, ένα πολιτικό πρόσωπο και ένα στέλεχος από κάθε Δήμο (με το ίδιο σύνολο αρμοδιοτήτων κατά περίπτωση) με το πρώτο να κατέχει το αξίωμα του Αντιδημάρχου (με ανάληψη καθηκόντων σχετικών με την χρηματοδότηση του Δήμου από πλευράς Ε.Ε, ο οποίος και συνήθως είναι επικεφαλής της τεχνικής – οικονομικής υπηρεσίας του Δήμου) και το δεύτερο να προέρχεται από το γραφείο ή διεύθυνση που ασχολείται με τα ευρωπαϊκά προγράμματα («τεχνική – οικονομική υπηρεσία Δήμου» ή «αυτόνομο γραφείο προγραμματισμού» όπου και στο βαθμό που αυτό υφίσταται σύμφωνα με τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του κάθε Δήμου). Πέραν από την επιλογή των δύο παραπάνω προσώπων ανά περίπτωση, επιλέχθηκαν ένα σύνολο 2-3 ακόμη προσώπων σε κάθε Δήμο με αρμοδιότητες προϊσταμένου της Τεχνικής ή Διοικητικής Υπηρεσίας του Δημοτικού Οργανισμού, εφόσον οι δύο αυτές υπηρεσίες παρακολουθούν την πορεία υλοποίησης των δημοτικών έργων και την στελέχωση του Δήμου αντίστοιχα. Τέλος, μία σειρά επιμέρους συνεντεύξεων σε κάθε Δήμο (1-2 στον αριθμό ανά Δημοτική Αρχή) γίνεται προσπάθεια να αποκρυπτογραφήσουμε τις σχέσεις της κεντρικής διοίκησης του Δήμου τόσο με την Περιφέρεια (συνέντευξη με στέλεχος από τη διαχειριστική αρχή του αντίστοιχου ΠΕΠ) όσο και με επιμέρους τοπικούς φορείς, εφόσον αυτοί υφίστανται και δραστηριοποιούνται παράλληλα με την επίσημη άσκηση δημόσιας πολιτικής από πλευράς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (συνήθως αποκαλούνται ως «επιχειρήσεις» και ουσιαστικά αποτελούν Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου με ειδική σχέση με το Δημοτικό Οργανισμό ή αυτόνομοι ιδιωτικοί οργανισμοί που δρουν αυτόνομα στην κατάρτιση και υλοποίηση επίσης ευρωπαϊκών προγραμμάτων στην ευρύτερη περιοχή).

Το σύνολο ερωτήσεων που συγκροτούν τις ημιδομημένες συνεντεύξεις, το οποίο δεν παρεκκλίνει ουσιαστικά από την θεματολογία του ερωτηματολογίου, μας επέτρεψε να εξάγουμε από τον συνεντευξιαζόμενο πρωτογενή στοιχεία στις εξής θεματικές:

- είδος καθηκόντων και συμμετοχή στην διοικητική δομή του Δήμου
- εκτίμηση εμπειρίας – γνώσεων σχετικά με την χάραξη – υλοποίηση προγραμμάτων
- σχέσεις με άλλες ομάδες εργασίας και διοίκησης
- γνώσεις περί ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης
- ενστάσεις ως προς τη λογική οργάνωσης της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα
- γνώμη σχετικά με τις σχέσεις τοπικής αυτοδιοίκησης και κεντρικού κράτους (επιφυλακτική στάση ή καλή συνεργασία Υπουργείων απέναντι στην τοπική αυτοδιοίκηση)
- σχέσεις με τοπικούς βουλευτές
- οικονομική εξάρτηση του θεσμού
- εκτιμήσεις και τυχόν πλεονεκτήματα σχετικά με το γεγονός της ύπαρξης και της Γενικής Γραμματείας Περιφέρειας στο Δήμο (σχέσεις με την περιφερειακή διοίκηση)
- σχέσεις με την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση του Νομού
- ανταπόκριση τεχνικής υπηρεσίας στις ανάγκες του Δήμου
- προτεινόμενες λύσεις και εκτιμήσεις σχετικά με την εξέλιξη της τοπικής αυτοδιοίκησης και τοπικής δημοκρατίας
- (με πολιτικά πρόσωπα της Αρχής) ζήτημα της πολιτικής επιρροής της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη άσκηση – κυρίως – της περιφερειακής πολιτικής με κονδύλια που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Γενικότερα, η προσωπική συνέντευξη κατά την άποψή μας είναι συνήθως και αποδείχθηκε και σε αυτή την έρευνα ως η πιο αξιόπιστη μέθοδος για τη συγκέντρωση στοιχείων. Είναι ουσιώδης σε κάθε έρευνα όπου απαιτείται ακρίβεια και έλεγχος σε βάθος. Επιτρέπει στον ερευνητή να θέτει ερωτήσεις, όσο και να παρατηρεί προσεκτικά τις αντιδράσεις του ερωτώμενου. Με την παρατήρηση των αντιδράσεων και της έκφρασης του προσώπου του ερωτώμενου, την ώρα που απαντά στις ερωτήσεις, σχηματίσαμε σωστή γνώμη για το τι σκέπτεται κατά τη συνάντησή μας γεγονός που αποτελεί ένα από τα πολλά πλεονεκτήματα αυτής της μεθόδου.

Λόγω της σπουδαιότητας της εργασίας είχαμε τη δυνατότητα να συζητήσουμε ένα ευρύ φάσμα ερωτήσεων, πράγμα που άφησε περιθώρια για την σε βάθος την ακρίβεια της έρευνας. Επίσης μπορέσαμε να πείσουμε τον ερωτώμενο να απαντήσει πιο ελεύθερα στις ερωτήσεις, αφού η προσωπική μας συζήτηση μας έδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Ως πλεονεκτήματα αυτής της μεθόδου θεωρούνται ο αποκλεισμός της δημιουργίας παρανοήσεων, καθώς και η δημιουργία κατάλληλου κλίματος επικοινωνίας.

Δ) ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΣ ΕΡΕΥΝΑ – ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Παρά το γεγονός ότι τα στοιχεία που είναι από πλευράς Δήμων διαθέσιμα σχετικά με την πορεία και υλοποίηση των έργων είναι περιορισμένα και υποδηλώνουν και την καθυστέρηση στην τήρηση ενός αξιόπιστου αρχείου εξέλιξης των συγχρηματοδοτούμενων έργων, και οι τέσσερις δήμοι ελέγχου διέθεταν στοιχεία για τα έργα που ανέλαβαν προς υλοποίηση κατά τη διάρκεια του Γ΄ ΚΠΣ.

Αρχικά, τα τεχνικά προγράμματα που εκπονούνται ετησίως από όλες τις Δημοτικές Αρχές αποτελούν σημαντική πηγή για συγκριτικά συμπεράσματα. Παρόλα αυτά, ο μεγάλος όγκος των δεδομένων και η αδυναμία να έχουμε στην διάθεσή μας σύνολο συνεχόμενων προγραμμάτων τουλάχιστον για τα τελευταία 7 έτη, έτσι ώστε να σχηματίσουμε αξιόπιστη συνολική εικόνα, οδήγησε την έρευνα στην αναζήτηση στοιχείων από άλλες πηγές. Η κύρια πηγή άντλησης δεδομένων για τα έργα που υλοποιήθηκαν ή υλοποιούνται, τον αριθμό τους και το ποσό που πιστώνεται στο Δήμο με καθεστώς συγχρηματοδότησης είναι τα επίσημα στοιχεία που διατηρεί το αντίστοιχο γραφείο προγραμματισμού του κάθε Δήμου. Κατά αντιστοιχία, είχαμε τη δυνατότητα να ελέγξουμε τα στοιχεία από κάθε Δήμο και από την αντίστοιχη διαχειριστική αρχή της περιφέρειας που ανήκει ο Δήμος.

Επίσης, ο Οργανισμός Εσωτερικής Υπηρεσίας (Ο.Ε.Υ.) του Δήμου, ο οποίος και εκδίδεται στην επίσημη εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκδίδεται με σκοπό την αναπροσαρμογή και αναδιάρθρωση των υπηρεσιών του Δήμου. Ουσιαστικά ο Ο.Ε.Υ. αποτελεί το οργανόγραμμα της υπηρεσίας στον οποίο μπορούν να αντληθούν πληροφορίες, μαζί με τις λίστες στελέχωσης για την βαρύτητα που δίνει η εκάστοτε

δημοτική αρχή στις επιμέρους υπηρεσίες του Δήμου και πώς τις προσαρμόζει ανάλογα με τις σύγχρονες προτεραιότητες που θέτει.

Τέλος, η διοικητική υπηρεσία του κάθε δήμου διαθέτει και τις λεπτομερείς λίστες των υπαλλήλων που απασχολούνται στο Δήμο, το επίπεδο εκπαίδευσής τους και σε ποια υπηρεσία ακριβώς απασχολούνται. Οι λίστες των απασχολούμενων υπαλλήλων μας δίνουν στοιχεία τόσο για το ποσοτικό αριθμό απασχόλησης σε κάθε υπηρεσία όσο και ποιοτικά χαρακτηριστικά για την βαρύτητα που δίδεται από την Δημοτική Αρχή σε κάθε Διεύθυνση και Γραφείο ξεχωριστά, τον επιμέρους αριθμό των ατόμων που απασχολούνται και το επίπεδο μόρφωσης σε κάθε διοικητική μονάδα.

3.5 ΣΥΝΟΨΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Συνοψίζοντας την ερευνητική πρόταση, το γενικότερο ερευνητικό πλαίσιο αναφοράς διαμορφώνεται σύμφωνα με δύο βασικούς ερευνητικούς σκοπούς: καταρχήν, τον τρόπο που αλληλεπιδρούν οι μεταβλητές της βασικής μας υπόθεσης εργασίας (στελέχωση, διοικητική διάρθρωση, πολιτική ηγεσία και χρηματοδότηση) και, δεύτερον, πώς και λόγω της ύπαρξης ποιών ενδογενών παραγόντων οι μεταβλητές αυτές διαφοροποιούνται εντός των τεσσάρων επιλεγθέντων περιπτώσιολογικών μελετών.

Επίσης, οφείλουμε να παρατηρήσουμε ότι από τη στιγμή που ασχολούμαστε με την τοπική αυτοδιοίκηση και την πρόκληση για προσαρμογή και εκμετάλλευση οικονομικών πλεονεκτημάτων από την Ε.Ε., είναι αδύνατον να βγάλουμε συμπεράσματα χωρίς να δώσουμε βαρύτητα και στις γενικότερες προεκτάσεις που λαμβάνει το ζήτημα για το μέλλον και την αναδιαμόρφωση της τοπικής αυτοδιοίκησης 1^{ου} βαθμού στην Ελλάδα. Τα γενικά συμπεράσματα - που ουσιαστικά κλείνουν και την εργασία - ασχολούνται ακριβώς με αυτή τη θεματική, με κύριες πηγές άντλησης δεδομένων να αποδεικνύονται αδιαμφισβήτητα ένα μεγάλο μέρος των ερωτήσεων που απάντησαν οι δημοτικοί υπάλληλοι στα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν και, κυρίως, οι ημιδομημένες συνεντεύξεις με στελέχη που είχαν τη δυνατότητα να μας γνωστοποιήσουν τους γενικότερους προβληματισμούς τους, λόγω θέσης, για το μέλλον της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης εντός της ενοποιητικής διαδικασίας.

2^ο ΜΕΡΟΣ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΤΑ 1^ο ΒΑΘΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κεφάλαιο που ακολουθεί επιχειρεί μια σύντομη αναφορά στην εξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα και στην διαδικασία υλοποίησης των κοινοτικών προγραμμάτων, όπως ορίζεται από το πλαίσιο υλοποίησης της Περιφερειακής Πολιτικής της Ε.Ε. Κύριος σκοπός του κεφαλαίου είναι να σκιαγραφήσει το συνταγματικό και νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται η δράση και λειτουργία των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. στην Ελλάδα. Πέρα από την γενική αποτύπωση των κανόνων που αφορούν τους Ο.Τ.Α. θα δοθεί έμφαση και σε επιμέρους σημαντικά στοιχεία που αφορούν την ανάληψη από τους ΟΤΑ πρωτοβουλιών σε σχέση με την υλοποίηση έργων συγχρηματοδοτούμενων από την περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως ορίζονται εντός της ελληνικής και ευρωπαϊκής νομολογίας.

Εισαγωγικά, πρέπει να αναφέρουμε ότι η διαχρονική μελέτη της ελληνικής περίπτωσης σχετικά με την πορεία αυτονομίας του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης εμπίπτει στην γενική παραδοχή δύο αντίρροπων διαπιστώσεων. Η πρώτη είναι η τάση προς ρητή δήλωση της αποκεντρωτικότητας του συστήματος, η οποία υπάρχει σε όλα τα νομικά έγγραφα της έννομης ελληνικής πραγματικότητας που σχετίζονται με την τοπική αυτοδιοίκηση. Επιπλέον δηλώνεται ρητά και σε όλες τις αναθεωρήσεις του ελληνικού Συντάγματος από το 1975 μέχρι και σήμερα (1985 και 2001). Η δεύτερη διαπίστωση είναι ότι από την έναρξη αυτής της αποκεντρωτικής προσπάθειας έχουν γίνει σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση αυτή, χωρίς ωστόσο η αποκέντρωση του συστήματος να έχει επιτελεσθεί έστω και σε ικανοποιητικό βαθμό. Το κεντρικό κράτος παρουσιάζεται ικανό να ελέγχει εκείνες τις αρμοδιότητες που το διατηρούν αλώβητο ως προς την συγκέντρωση εξουσιών, ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση πέραν αυτών των ουσιαστικών αρμοδιοτήτων που εκλείπουν, στερείται από εκσυγχρονισμό και δημοκρατισμό στα πλαίσια μιας σύγχρονης δημοκρατικής κοινωνίας (Παπαδημητρίου, 1993: 17).

4.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ

Η εμφάνιση του περιφερειακού προγραμματισμού στην Ελλάδα ακολουθεί την βασική μεταπολεμική επιδίωξη για οικονομική ανασυγκρότηση και οικονομική ανάπτυξη στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας.

Η πρώτη εμφάνιση της ανάγκης άσκησης εθνικής περιφερειακής πολιτικής τέθηκε για πρώτη φορά στο «πενταετές πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδος 1960-1964», η ολοκλήρωση του οποίου σηματοδοτεί και την λήξη της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου εξέλιξης του περιφερειακού προγραμματισμού (Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002: 43).

Η δεύτερη περίοδος εκτείνεται από το 1965 έως και το 1979, όταν και το ελληνικό κράτος πέτυχε αξιόλογες επιδόσεις στους δείκτες οικονομικής ανάπτυξης και παραγωγικότητας. Κύρια στοιχεία αυτής της περιόδου, ως προς τον περιφερειακό προγραμματισμό, αποτέλεσαν η καθιέρωση οικονομικών κινήτρων, ο διαχωρισμός των περιφερειών ανάλογα με τις επιδόσεις τους και η ίδρυση Βιομηχανικών Περιοχών με ανάλογα πλεονεκτήματα για τους δικαιούχους (Γιώτη – Παπαδάκη, 1989: 44-45).

Η τρίτη και τέταρτη περίοδος χαρακτηρίστηκε από την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και την παράλληλη προσπάθεια σύνδεσης της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής με την νεότευκτη, τότε, περιφερειακή πολιτική της Οικονομικής Κοινότητας. Η πρώτη από αυτές της περιόδους (1980-1986) συνδέθηκε με το «πρώτο ειδικό πρόγραμμα περιφερειακής ανάπτυξης 1981-1985» και το διάδοχο σχήμα του που ονομάστηκε «πενταετές πρόγραμμα 1983-1987» στα πλαίσια των οποίων πραγματοποιήθηκαν οι πρώτες πληρωμές από τις δράσεις του Ε.Τ.Π.Α. στην χώρα μας, επισυνάφθηκαν τα πρώτα δάνεια με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (Ε.Τ.ΕΠ.) και ενισχύθηκαν, όπως θα δούμε και αμέσως μετά, οι πρώτες αποκεντρωτικές θεσμικές παρεμβάσεις (Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002: 44). Η δεύτερη περίοδος ξεκίνησε το 1986 (όπ. π.: 44-45) με την είσοδο των Μ.Ο.Π. στον ελληνικό περιφερειακό προγραμματισμό, τα οποία και

σηματοδότησαν την σημαντική μεταστροφή προς την υλοποίηση πολυετών και πολυταμειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Η προσέγγιση αυτή καθιερώθηκε στην υλοποίηση όλων των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης που ακολούθησαν και αποτέλεσε την κύρια αιτία πλήρους συστοιχίας της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής με την αντίστοιχη πολιτική της Ένωσης μέχρι και σήμερα που έχει ήδη αρχίσει η υλοποίηση και του Δ΄ ΚΠΣ για την περίοδο 2007-2013.

Αναφερόμενοι στην τρέχουσα περίοδο του περιφερειακού προγραμματισμού (1986 έως σήμερα) και σχετικά με την υλοποίηση των ΚΠΣ εντός του ελληνικού συστήματος, αλλά και εντός των υπολοίπων κρατών-μελών, ακολουθείται συγκεκριμένη διαδικασία που ξεκινά από την έγκριση του προϋπολογισμού των Διαρθρωτικών Ταμείων σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και καταλήγει στην υλοποίηση των προγραμμάτων από τους τελικούς δικαιούχους, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού³⁸.

Συγκεκριμένα, η αρχική φάση περιλαμβάνει την έγκριση του γενικού χρηματοδοτικού πλαισίου των Διαρθρωτικών Ταμείων για την χρηματοδότηση των προγραμμάτων από τους αρχηγούς των κρατών μελών σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Συμβουλίου μετά από σχετική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ουσιαστικά εκκινεί την όλη διαδικασία. Μετέπειτα, οι περιοχές που τυγχάνουν χρηματοδότησης αποφασίζονται από την Επιτροπή και τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη από κοινού. Μετά τις αποφάσεις αυτές, κάθε κράτος σε συνεργασία με όλους τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους διαμορφώνει και συγκεντρώνει σε ένα Σχέδιο το σύνολο των προτάσεων για τις περιφέρειες και τους τομείς που είναι επιλέξιμοι για τις συγχρηματοδοτούμενες ενισχύσεις (Σχέδιο Ανάπτυξης)³⁹. Αφού τα σχέδια αυτά υποβληθούν στην Επιτροπή, η τελευταία σε συνεργασία με το ενδιαφερόμενο κράτος

³⁸ Για τη δεύτερη φάση υλοποίησης των έργων από τους τελικούς δικαιούχους βλέπε λεπτομερώς και Κεφάλαιο 6.2 παρακάτω.

³⁹ Το «Σχέδιο Ανάπτυξης» συνόδευσε ως όρος την έγκριση και υλοποίηση των τριών πρώτων ΚΠΣ στην χώρα μας από το 1988 έως και το 2006, με την σημείωση ότι στα δύο πρώτα ΚΠΣ (1988-1993 και 1994-1999) τα Σχέδια που κατατέθηκαν είχαν τιτλοφορηθεί ως «Σχέδια Περιφερειακής Ανάπτυξης», ενώ στο τρίτο αφαιρέθηκε ο χαρακτηρισμός «περιφερειακής». Τον Ιανουάριο του 2007, το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας κατέθεσε το αντίστοιχο «σχέδιο» προς έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την προγραμματική περίοδο 2007-2013 υπό την ονομασία «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς» (ΕΣΠΑ). Η νέα ονομασία του σχεδίου προς έγκριση σηματοδοτείται και από την ριζική αναδιαμόρφωση του Σχεδίου σε σχέση με την περιφερειακή και τομεακή κατανομή των ενισχύσεων. Αναλυτικά, τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) που προϋπήρχαν συγχωνεύθηκαν σε συνολικά 5 (Αττικής, Κρήτης και Νήσων Αιγαίου, Μακεδονίας και Θράκης, Θεσσαλίας Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου και Δυτικής Ελλάδας Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων) χάριν καλύτερης αποτελεσματικότητας. Επίσης τα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα άλλαξαν θεματικές και ανέρχονται πλέον σε 8 (περιβάλλον – αειφόρος ανάπτυξη, προσπελασιμότητα, ενίσχυση ανταγωνιστικότητας και επιχειρηματικότητας, ψηφιακή σύγκλιση, βελτίωση διοικητικής ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης, ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού, εκπαίδευση και δια βίου μάθηση και τεχνική υποστήριξη εφαρμογής). Για το σύνολο των προτάσεων του ΕΣΠΑ βλ. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, 2007.

μελετά το περιεχόμενο του Σχεδίου. Σε περίπτωση τελικής συμφωνίας του καταμερισμού των πόρων ανά άξονα δράσης, η Επιτροπή εγκρίνει τα Σχέδια (που πλέον μετονομάζονται σε ΚΠΣ) και τα προγράμματα που αυτά συνεπάγονται (Τομεακά και Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα που συγκροτούν το ΚΠΣ). Μετά την έγκριση του Κ.Π.Σ. σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ξεκινά η διαδικασία ένταξης και υλοποίησης των έργων και δράσεων, σύμφωνα με τους ιδιαίτερους τρόπους λειτουργίας αυτών (κανονιστικό πλαίσιο). Οι αρμόδιες εθνικές αρχές (Αρχές Διαχείρισης) γνωστοποιούν τα έργα και τις δράσεις και πληροφορούν τους υποψήφιους φορείς που έχουν υποβάλλει προτάσεις για ανάληψη δράσης. Οι διαχειριστικές Αρχές εξετάζουν τους «φακέλους – προτάσεις» όλων των ενδιαφερόμενων και εφόσον είναι άρτιοι ως προς τις προϋποθέσεις που θέτει η Ένωση, επιλέγονται για να υλοποιήσουν την πρόταση, καθώς αρχίζει παράλληλα και η βαθμιαία καταβολή της ορισθείσας κοινοτικής χρηματοδοτικής συνδρομής. Οι φορείς που παρουσιάζονται ως τελικοί δικαιούχοι καλούνται να υλοποιήσουν το έργο εντός του χρονοδιαγράμματος που ορίζει το εκάστοτε επιχειρησιακό πρόγραμμα, ενώ οι υπεύθυνες αρχές (Διαχειριστικές) παρακολουθούν, ελέγχουν και αξιολογούν την πορεία υλοποίησης των προγραμμάτων και ενημερώνουν την Επιτροπή.

Εν κατακλείδι, τόσο η πορεία εξέλιξης του ελληνικού περιφερειακού προγραμματισμού όσο και η διαδικασία εξέλιξής του στα πλαίσια των Κ.Π.Σ. δείχνουν ότι η περιφερειακή πολιτική στη χώρα μας αποτελεί πλέον λειτουργικό κομμάτι της αντίστοιχης πολιτικής της Ε.Ε. Η διαπίστωση αυτή ενισχύεται πολύ περισσότερο από την εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου που περιβάλλει νομικά την περιφερειακή οργάνωση της χώρας μας, όπως θα καταστεί σαφές στο υποκεφάλαιο που ακολουθεί.

4.3 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Η αναφορά μας αρχίζει από το ίδιο το Ελληνικό Σύνταγμα το οποίο μέχρι και την τελευταία αναθεώρησή του το 2001 κατοχυρώνει την αποκέντρωση με το άρθρο 101 που ορίζει ότι «η διοίκηση του Κράτους οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα». Επίσης, το άρθρο 102 (παρ. 1) ορίζει ότι «η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους οργανισμούς αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού», ενώ στην παράγραφο 2 διευκρινίζεται ότι οι Ο.Τ.Α. έχουν διοικητική αυτοτέλεια να

αποφασίζουν με δικά τους όργανα για τις τοπικές υποθέσεις. Με συνταγματική κατοχύρωση επίσης (Άρθρο 102 παρ. 6) καθορίζονται τα όρια της διοικητικής εποπτείας που ασκεί το κράτος στους Ο.Τ.Α. και ορίζεται το πλαίσιο μέριμνας του κράτους, ώστε να εξασφαλίζει τους αναγκαίους πόρους για την εκπλήρωση της αποστολής των Ο.Τ.Α.

Άμεση συσχέτιση με την περιφερειακή οργάνωση της χώρας αλλά και τις δυνατότητες των Ο.Τ.Α. έχει και η ισχύουσα νομολογία για την διοίκηση των Περιφερειών, για την οποία αναφερόμαστε πρωταρχικά διότι, πρώτον, η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στην Περιφέρεια είναι ουσιαστικό μακροοικονομικό μέσο άσκησης της περιφερειακής πολιτικής και για αυτό αποκτά ως θεσμός εξέχουσα σημασία στην εφαρμογή της περιφερειακής πολιτικής (Armstrong & Taylor, 1982: 249-250, 263-267 και Αρταβάνη, 1998: 56, 67-68), και, δεύτερον, διότι ίσως είναι το μοναδικό σκέλος του βασικού Νόμου 1622/86 που ουσιαστικά εφαρμόστηκε (βλ. σχετική κριτική κυρίως στις εξής μονογραφίες: Κωστόπουλος, 1996: 231, Θεοδώρου, 1995: 176 και Χριστοφιλοπούλου, 1998: 204). Όπως προβλέπει ο βασικός «ιδρυτικός» Νόμος για την Περιφέρεια 1622/1986, με τον χαρακτηριστικό τίτλο «τοπική αυτοδιοίκηση περιφερειακή ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός», και το Προεδρικό Διάταγμα 51 της 6/3/1987, η χώρα διαιρείται σε 13 διοικητικές περιφέρειες με σκοπό το σχεδιασμό, προγραμματισμό και συντονισμό της περιφερειακής ανάπτυξης (Άρθρο 61). Ο Νόμος 1622, σχετικά με τις περιφέρειες και την λειτουργία τους, ολοκληρώθηκε με τον Νόμο 2218/1994 όπου και οι «διοικητικές περιφέρειες αποτελούν μονάδα διοίκησης του Κράτους». Μάλιστα, ο Νόμος 2503 του ίδιου έτους «για την διοίκηση, οργάνωση στελέχωση της Περιφέρειας» σύστηνε την Περιφέρεια και ως ενιαία αποκεντρωμένη μονάδα κρατικής διοίκησης, η οποία συμβάλλει στον εθνικό σχεδιασμό και στην υλοποίηση πολιτικών για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξή της. Ουσιαστικά, ο Νόμος 2503 αποτελεί και τον ακρογωνιαίο λίθο για τις εξουσίες που η Περιφέρεια ασκεί ως «μονάδα περιφερειακής ανάπτυξης» και, σημαντικότερα, ως μονάδα με αποφασιστικές εξουσίες ως προς την άσκηση όλων των εκτελεστικού χαρακτήρα κρατικών αρμοδιοτήτων. Επίσης σημαντικός για την λειτουργία της Περιφέρειας είναι και ο Νόμος 2504/1997 που αφορούσε τη διοίκηση, τη στελέχωση και την εσωτερική οργάνωσή της. Το πλεονέκτημα που προσέδωσε ο εν λόγω Νόμος στην Περιφερειακή Διοίκηση ήταν αδιαμφισβήτητα η υπηρεσιακή της αυτοτέλεια και ο αντίστοιχος

απογαλακτισμός από την κεντρική διοίκηση, εφόσον το προσωπικό υπηρετεί σε θέσεις που ανήκουν στην περιφέρεια και υπάγονται σε αυτόνομο υπηρεσιακό συμβούλιο (Κατσούλης κ.α., 2001: 36-37).

Όπως ο Νόμος 1622/86 τα όρισε και ο Νόμος 2503/1997 τους απέδωσε ακριβείς αρμοδιότητες (Βενετσανοπούλου, 2002: 274-276), τα βασικά όργανα της περιφέρειας είναι ο Γενικός Γραμματέας και το Περιφερειακό Συμβούλιο, ενώ υπάρχει και η γενική διεύθυνση τη Περιφέρειας που συγκροτείται από ένα σύνολο διευθύνσεων (τουλάχιστον 13 σε κάθε Περιφέρεια) και υπηρεσιών, με μεγάλο αριθμό από αυτές να ασχολούνται με την υλοποίηση των δημόσιων έργων, τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη, αλλά και την οργανική σχέση που η Περιφέρεια πρέπει να διατηρεί με τους πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α. της ευθύνης της (Κατσούλης κ.α., 2001: 35).

Ο Γενικός Γραμματέας είναι ο άμεσος εκπρόσωπος της κυβέρνησης και υπεύθυνος για την άσκηση της κυβερνητικής πολιτικής στην περιφέρειά του. Οι αρμοδιότητές του συνίστανται κυρίως στον προγραμματισμό και στην εφαρμογή πολιτικών που αφορούν την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της Περιφέρειας, στην εξειδίκευση της περιφερειακής πολιτικής, στην εξειδίκευση των στόχων και κατευθύνσεων αναπτυξιακής πολιτικής σε επίπεδο Περιφέρειας, στην παρακολούθηση ετήσιων και μεσοχρόνιων προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης, στην εφαρμογή των σχετικών με τα αναπτυξιακά κίνητρα διατάξεων και στην σύνταξη προτάσεων, στην κατάρτιση προγραμμάτων και στην εξειδίκευση των στόχων και των κατευθύνσεων αναπτυξιακής πολιτικής σε θέματα απασχόλησης και ανάπτυξης εν γένει. Το σημαντικό σημείο που πρέπει να υπογραμμιστεί είναι ότι η Περιφέρεια ασκεί ένα σύνολο αρμοδιοτήτων σε θέματα αναπτυξιακού και περιφερειακού προγραμματισμού, τα οποία και υπό το πρίσμα της εξέχουσας θέσης που κατέχει και στην υλοποίηση της Περιφερειακής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποκτούν ιδιαίτερη σημασία ως προς την υλοποίησης έργων από τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης που συνδέονται με αυτή.

Σε επίπεδο πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, οι δήμοι και οι κοινότητες αποτελούν τον εγγύτερο βαθμό αυτοδιοίκησης στον πολίτη. Οι πρώτοι Νόμοι που αναφέρονταν, μετά την μεταπολίτευση, στην αναδιοργάνωση – ενδυνάμωση της τοπικής αυτοδιοίκησης (1270/1982 και 1416/1986) είχαν στο επίκεντρο την ανάπτυξη

του προνοιακού και αναπτυξιακού χαρακτήρα, ενώ δημιουργούσαν νέους θεσμούς διακοινοτικής συνεργασίας και ενίσχυσης του αναπτυξιακού και επιχειρηματικού ρόλου των ΟΤΑ, κυρίως μέσω κινήτρων αυξημένης χρηματοδότησης από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Το πρώτο βασικό Προεδρικό Διάταγμα 323/1989 και το αμέσως επόμενο χρονικά που το συμπλήρωνε (410/1995), καθόριζαν δύο βασικές κατηγορίες αρμοδιοτήτων: πρώτον, τις γενικές που αφορούν τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων και, δεύτερον τις ειδικές, οι οποίες διακρίνονται σε αποκλειστικές και συντρέχουσες, με τις πρώτες να αναδεικνύονται ως οι πλέον σημαντικές αφού ασχολούνται με τα τοπικά ζητήματα, καθώς επίσης και οι αρμοδιότητες των Δήμων που αφορούν τον προγραμματισμό της ανάπτυξης (βλ. Άρθρα 23-24).

Βασικός άξονας στην προώθηση νέου νομοθετικού πλαισίου για την αναβάθμιση των ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού εξακολουθεί να είναι η προώθηση της τοπικής ανάπτυξης μέσω της επίτευξης ενός αυτοδύναμου συστήματος χρηματοδότησής τους. Οι δύο βασικοί άξονες για την χρηματοδότηση των Ο.Τ.Α. στηρίχθηκαν στους κοινοτικούς πόρους που διέρρευσαν σε αυτούς από τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (1985) και στο εθνικό σύστημα χρηματοδότησης⁴⁰. Όπως και θα δούμε και στην έρευνα πεδίου της διατριβής, η κοινοτική χρηματοδότηση προσέδωσε την κύρια ώθηση στην αναπτυξιακή πορεία των Δήμων. Αναφορικά με τον δεύτερο άξονα, κύρια εργαλεία ανάπτυξης αποτέλεσαν η χρηματοδότηση από τις Δημόσιες Επενδύσεις προγραμμάτων, αλλά και η δυνατότητα να καταρτίζει και να διαχειρίζεται η τοπική αυτοδιοίκηση Τοπικά Αναπτυξιακά Προγράμματα τα οποία και κατέστη σαν βάση για να προωθηθεί η λογική της αναπτυξιακής μελέτης σε επίπεδο Ο.Τ.Α. αλλά και να ενεργοποιηθεί η συνεργασία των Δημοτικών Οργανισμών με τους κοινωνικούς φορείς και τον ιδιωτικό τομέα σε τοπικό επίπεδο (Πανάς, 1995). Παρόλα αυτά, στο έκτο κεφάλαιο καθίσταται φανερό ότι η συνεργασία τοπικής αυτοδιοίκησης και λοιπών τοπικών παραγόντων, έστω και με έναυσμα την κοινοτική συγχρηματοδότηση, δεν λαμβάνει χώρα ούτε στον ελάχιστο βαθμό.

⁴⁰ Ως βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης είναι το Περιφερειακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, στο οποίο εντάσσονται τόσο το «Νομαρχιακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων» (για τις Νομαρχίες) όσο και τα έργα της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων καταρτίζεται τόσο με εθνικούς όσο και με κοινοτικούς πόρους (βλ. Σαπουνάκης, 1999: 44-47).

Η βασική βοήθεια, από πλευράς κρατικής χρηματοδότησης, για την προώθηση του αναπτυξιακού έργου του Πρώτου Βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης προήλθε από την κρατική επιχορήγηση στους Δήμους δια μέσω των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (Κ.Α.Π.), οι οποίοι ουσιαστικά αποτελούν ποσοστά κεντρικών φόρων που δίνονται υποχρεωτικά στην τοπική αυτοδιοίκηση (νομολογιακή βάση του ΚΑΠ αποτελεί ο Νόμος 1828/1989) και κυρίως από το μέρος αυτών που ονομάστηκε «Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης» (ΕΠΤΑ), όπως αυτό θεσμοθετήθηκε με το Άρθρο 13 του Νόμου 2539/1997. Ο Νόμος αυτός (λόγω της ουσιαστικής μεταρρυθμιστικής χροιάς που είχε του αποδόθηκε συμβολικά το όνομα «Ιωάννης Καποδίστριας») αποτέλεσε, μέχρι και σήμερα, την μεγαλύτερη θεσμική καινοτομία στην προσπάθεια αναδιοργάνωσης της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης.

Αναφορικά με την χρηματοδοτική διάσταση του Νόμου 2539/1997, η εισαγωγή του «Ε.Π.Τ.Α.» αποτέλεσε ουσιώδες θεσμικό χρηματοδοτικό μέσο συνάρθρωσης των μέτρων υποστήριξης της μεταρρύθμισης, όπως η Μηχανοργάνωση των Δήμων, η κατάρτιση των Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας (Ο.Ε.Υ.), η προμήθεια του Μηχανολογικού Εξοπλισμού, η κατάρτιση του νέου επιστημονικού προσωπικού των Δημοτικών Οργανισμών κ.ά. Το σύνολο των αναγκών που κάλυψε το ειδικό πρόγραμμα Ε.Π.Τ.Α. διαρθρώθηκε σε πέντε υποπρογράμματα που περιλάμβαναν μέτρα υλοποίησης επιμέρους κάλυψης βελτιώσεων, αναγκών και προγραμμάτων, ενώ προέβλεπε παράλληλα τα στάδια υλοποίησης, τα κριτήρια και τις διαδικασίες κατανομής των πλεονεκτημάτων προς τους ΟΤΑ και το σύστημα παρακολούθησης (βλ. αντιπροσωπευτικά για λεπτομερή ανάλυση του προγράμματος ΕΠΤΑ Κατσούλης κ.ά., 2001: 73-75 και ΚΕΔΚΕ, 1999). Μετά τις εκλογές του 2004 το ΕΠΤΑ αντικαταστάθηκε από το νέο αναπτυξιακό πρόγραμμα τοπικής αυτοδιοίκησης με την επωνυμία «ΘΗΣΕΑΣ» στη βάση του Νόμου 3274/2004 για την οργάνωση και λειτουργία των ΟΤΑ πρώτου και δεύτερου βαθμού. Ο «ΘΗΣΕΑΣ» κινήθηκε στην ίδια λογική του προϋπάρχοντος προγραμματικού πλαισίου, χωρίζοντας επίσης τις προτεραιότητες του σε υποπρογράμματα και μέτρα με σκοπό την πραγματοποίηση επενδύσεων τοπικής ανάπτυξης και τη βελτίωση της ποιότητας των υφιστάμενων υποδομών (Άρθρο 6 παρ. 1)⁴¹.

⁴¹ Κατά δήλωση του αρμόδιου Υπουργού Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης για την υλοποίηση του προγράμματος «Θησέας» μέχρι και τα τέλη Μαΐου 2007 είχαν ήδη δημοπρατηθεί 6555 έργα, ενώ είχαν ήδη ολοκληρωθεί 1500 στο σύνολο της χώρας (Πηγή: «Metro», Τετάρτη 6 Ιουνίου 2007, σελ.3).

Αναφέροντας την χρηματοδοτική διάσταση του Νόμου 2539/1997 καλύπτουμε μόνο ένα μέρος της σπουδαιότητας και των στόχων που έθετε αυτός. Ο Νόμος «περί συγκροτήσεως της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης» είχε βασικό νεωτερισμό την άρση του κατακερματισμού και της πολυδιάσπασης της τοπικής αυτοδιοίκησης με την υποχρεωτική συνένωση Δήμων και Κοινοτήτων. Σχεδόν το ένα τέταρτο περίπου του πληθυσμού της χώρας ζούσε σε Κοινότητες και Δήμους με πληθυσμό λιγότερο από 2000 κατοίκους, ενώ πάνω από 4500 Κοινότητες (σε σύνολο 5387) δεν ξεπερνούσαν τους 1500 κατοίκους. Τα δεδομένα που αναφέρθηκαν ανέδειξαν την ανάγκη της μεταρρύθμισης, αφού ένα μεγάλο ποσοστό των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης, λόγω μικρού μεγέθους δεν μπόρεσαν σε καμία περίπτωση να ανταποκριθούν διοικητικά σε στοιχειώδεις διοικητικές και υπηρεσιακές ανάγκες. Η αλλαγή που επέφερε η εφαρμογή του Νόμου 2539/1997, τουλάχιστον στα πληθυσμιακά μεγέθη των αυτοτελών-συνενωμένων Δήμων, είναι χαρακτηριστική. Μετά το 1997, οι Δήμοι αυξήθηκαν σε 900 από 457 που ήταν πριν το 1997, αλλά συγκέντρωσαν σχεδόν το σύνολο του πληθυσμού των Κοινοτήτων αφού οι τελευταίες μειώθηκαν σε 133 σε όλη τη χώρα⁴².

Μετά την έγκριση της πρότασης Νόμου από το Υπουργικό Συμβούλιο τον Φεβρουάριο του 1997 και την τελική υιοθέτηση του Νόμου από το ελληνικό Κοινοβούλιο, οι Δημοτικοί Οργανισμοί μειώθηκαν σε 1033 με σκοπό την αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους, παρόλο που οι ενστάσεις επί της προβληματικής αυτής ακόμα και σήμερα κρίνονται επίκαιρες. Όπως και οι αντίστοιχοι Νόμοι 2218/1994 και 2240/1994 για την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, ο Νόμος 2539/1997 αποτέλεσε την σημαντικότερη ευκαιρία εξέλιξης και καλύτερης λειτουργίας της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Όπως παρατηρεί ο Κατσούλης (1999: 33-34), το πρόγραμμα «Ιωάννης Καποδίστριας» χωλαίνει πρωτίστως στην λειτουργική του όψη, αφού περιορίστηκε στην αποσπασματική οργανωτική μεταρρύθμιση χωρίς να θιγούν σημαντικές πτυχές της τοπικής αυτοδιοίκησης, όπως οι λειτουργίες της, η διαδικασία λήψης αποφάσεων και η κατάρτιση και αξιολόγηση του προσωπικού.

⁴² Το σύνολο των στοιχείων που παρατέθηκαν προέρχονται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας (Απογραφή 1991) και αναφέρονται στην εργασία των Κατσούλη κ.α., 2001: 63-65.

Η επόμενη, και τελευταία έως και σήμερα, ουσιαστική μεταρρύθμιση που πρέπει να αναφερθεί για να συμπληρώσει το θεσμικό πλαίσιο στο οποίο λειτουργεί ο πρώτος βαθμός αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα είναι η μεταρρύθμιση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων με Νόμο του Κράτους από τον Ιούνιο του 2006 (Ν. 3463/2006). Ο Δ.Κ.Κ., που ετέθη πλήρως σε ισχύ από την 1/1/2007, έχει ως βάση αναφοράς τον παλαιότερο Κώδικα για την τοπική αυτοδιοίκηση που υιοθετήθηκε το 1954 (Ν. 2884/1954). Οι αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων άλλαξαν μορφή στην πορεία εξέλιξής τους σύμφωνα με τις προκλήσεις που το ευρύτερο οικονομικοπολιτικό περιβάλλον όριζε. Έτσι, το φάσμα αρμοδιοτήτων των ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού εκτείνεται από του παραδοσιακού τύπου δράσεις (π.χ ύδρευση, αποχέτευση και οδοποιία) μέχρι τις πιο σύγχρονες, όπως η συστηματοποίηση ενός σταθερού πλέγματος κανόνων για την προστασία του περιβάλλοντος, την διαχείριση ήπιων μορφών ενέργειας, αλλά και την σύγχρονη προσέγγιση στην υλοποίηση προγραμματικών αναπτυξιακών έργων στη βάση πολυετούς σχεδιασμού. Δυνάμει του νέου Κώδικα οι αρμοδιότητες των ΟΤΑ χωρίζονται στους ακόλουθους επτά τομείς: Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος, Ποιότητας ζωής, Απασχόλησης Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού και Πολιτικής Προστασίας (Άρθρο 75). Τα βασικά σημεία του νέου Κώδικα αφορούν κυρίως την προσπάθεια εξυγίανσης των δημοτικών και κοινοτικών επιχειρήσεων (Άρθρα 252-270) και την επίτευξη του στόχου της τοπικής ανάπτυξης μέσω της υποχρεωτικής σύνταξης από τους ΟΤΑ τετραετών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, όπου και αντικατοπτρίζεται ο αναπτυξιακός σχεδιασμός του Οργανισμού (Άρθρα 203-208).

Η βασική προτεραιότητα του νέου κώδικα, όπως αυτή αποτυπώνεται μέσα από τα επιμέρους άρθρα του, ήταν η εξυγίανση των δημοτικών επιχειρήσεων που ανέπτυξαν δράση τα τελευταία είκοσι χρόνια, αλλά η εξυγίανση αυτή είναι παραπάνω από αναγκαία. Οι δημοτικές επιχειρήσεις συνέβαλαν και στην προώθηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων εντός των Δημοτικών Οργανισμών, αλλά η υπερτροφία τους, η αδιαφάνεια διαχείρισης και οι υπερβολικές προσλήψεις για την στελέχωσή τους με πολιτικά κριτήρια δημιούργησαν προβλήματα αξιοπιστίας αλλά και βιωσιμότητας (Κουτσούρη, 2007). Ο νέος κώδικας δίνει στις δημοτικές επιχειρήσεις τη δυνατότητα χρηματοδότησής τους από τον οικείο Δήμο, με την κατάθεση ανάλογου διετούς προγράμματος δράσης στο σύνολο των περιπτώσεων (Άρθρο 259), αλλά τις υποχρεώνει παράλληλα να προσαρμοστούν στις συστάσεις του με κίνδυνο την

εκκαθάρισή τους αν αυτό δεν επιτευχθεί ως τα τέλη του πρώτου έτους εφαρμογής του (Άρθρο 262).

4.4 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Το σύνολο των παραπάνω ενεργειών από πλευράς του ελληνικού κράτους, με σκοπό να προσδώσει ένα ευέλικτο και μοντέρνο θεσμικό πλαίσιο στην ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση, δεν έμεινε ανεπηρέαστο από τις εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όπως σημειώθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο, η ανάγκη για επαναρρύθμιση της έννοιας του χώρου σε ευρωπαϊκό επίπεδο δημιούργησε δύο υπό-εθνικά επίπεδα δράσης (περιφερειακό και τοπικό) με κύρια προτεραιότητα και των δύο την ενδογενή ανάπτυξη. Η υιοθέτηση από τα κράτη μέλη του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας (Ε.Χ.Τ.Α.) (βλ. αμέσως παρακάτω), η σύσταση της Επιτροπής των Περιφερειών και οι αρχές της εταιρικότητας και της επικουρικότητας, όπως ακριβώς αναφέρθηκαν στο δεύτερο κεφάλαιο, ορίζουν μια τάση ενίσχυσης της περιφερειακής και αυτόνομης ανάπτυξης. Όλες οι παραπάνω καινοτομίες άρχισαν να υλοποιούνται κατά την δεκαετία του 1980 και παγιώθηκαν στο Κοινοτικό κεκτημένο με την απαρχή της δεκαετίας του 1990, ενώ ενίσχυσαν την θέση τους εντός πλαισίου ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης από τη διεύρυνση της διαρθρωτικής πολιτικής της Ένωσης μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης, των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και των δράσεων του Ταμείου Συνοχής σε συγκεκριμένες ευρωπαϊκές περιφέρειες με υστέρηση στους δείκτες ανάπτυξης. Έτσι, η διείδυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην διοικητική πρακτική των ΟΤΑ ως το χαμηλότερο επίπεδο σχεδιασμού και υλοποίησης της ενδογενούς ανάπτυξης είναι αρκετά σημαντική, χωρίς να αγνοείται βεβαίως το γεγονός ότι η σημασία ποικίλλει από κράτος σε κράτος ανάλογα και με τη μορφή περιφερειακής οργάνωσής του (Χλέπας, 1993: 91-92).

Τα δύο σημαντικότερα θεσμικά-κανονιστικά μορφώματα, που υιοθετήθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εμπλοκή των τοπικών αυτοδιοικήσεων σε αυτό, είναι η υιοθέτηση του Ε.Χ.Τ.Α. και η σύσταση της Επιτροπής των Περιφερειών.

Ο Ε.Χ.Τ.Α., ο οποίος αποτελεί διεθνή σύμβαση που έχει καταρτισθεί και υιοθετηθεί το 1985 από το Συμβούλιο της Ευρώπης, ενσωματώθηκε στο ευρωπαϊκό κεκτημένο και ετέθη προς έγκριση από τα εθνικά Κοινοβούλια των κρατών μελών. Από την Ελλάδα ο Χάρτης κυρώθηκε με τον Νόμο 1850/1989 όχι όμως στο σύνολό του. Μπορεί σημαντικές διατάξεις να υπερκαλύπτονται (π.χ. έννοια και έκταση της τοπικής αυτονομίας, προσαρμογή των διοικητικών δομών, διοικητικός έλεγχος ΟΤΑ, δικαίωμα συνεταιρισμού κ.λ.π.) αλλά οι κύριες διατάξεις για την οικονομική αυτοδυναμία των Ο.Τ.Α. και την έλλειψη νομοθετικής ρύθμισης αντιμετωπίστηκαν επιφυλακτικά από τον ελληνικό Νόμο κύρωσης (Τάχος, 1991: 625-626).

Ουσιαστικά ο Ε.Χ.Τ.Α. και η αντίστοιχη ενσωμάτωσή του στο ελληνικό δίκαιο δεν πρόσφερε ανάλογα αποτελέσματα ανάληψης σημαντικών αρμοδιοτήτων από πλευράς πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. Οι διατάξεις του δεν διαφαίνεται να προσφέρουν μια «πανευρωπαϊκή» προστασία της αυτοδιοίκησης, αφού επιτρέπει στα συνυπογραφόμενα κράτη να διατυπώνουν επιφυλάξεις και να μην υιοθετούν το σύνολο των διατάξεων, πλην από ένα σύνολο υποχρεωτικών διατάξεων που όμως δεν είναι και οι σημαντικότερες (Χλέπας, 1993: 99).

Το δεύτερο θεσμικό μόρφωμα που δημιουργήθηκε με σκοπό την προώθηση της τοπικής αυτοδιοίκησης και της διαφύλαξης των προνομίων της σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι η Επιτροπή των Περιφερειών (Ε.Τ.Π.). Αποτελεί βασικό θεσμικό όργανο του οικοδομήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ουσιαστικά πρόκειται για μια πολιτική συνέλευση η οποία παρέχει στις τοπικές και περιφερειακές αρχές τη δυνατότητα να εκφράζουν τις απόψεις τους στην καρδιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αριθμεί 344 τακτικά μέλη και 344 αναπληρωματικά μέλη που προέρχονται από τέσσερις πολιτικές ομάδες και διορίζονται κάθε τέσσερα έτη από το Συμβούλιο, μετά από πρόταση των κρατών μελών (η Ελλάδα εκπροσωπείται από 12 μέλη). Συστάθηκε με την συνθήκη του Μάαστριχτ για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πρωτολειτούργησε το 1994 για την αντιμετώπιση δύο βασικών θεμάτων: πρώτον, το 75% της νομοθεσίας της Ε.Ε. έχει εφαρμογή στο τοπικό ή το περιφερειακό επίπεδο και συνεπώς είναι λογικό οι αντιπρόσωποι των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και περιφερειακής διοίκησης να συμμετέχουν στη διαδικασία κατάρτισης των νέων κοινοτικών νόμων. Δεύτερον, διατυπώθηκε η ανησυχία ότι η Ευρώπη προχωρούσε μεν, άφηνε ωστόσο

τους πολίτες πίσω της. Ένας τρόπος για να γεφυρωθεί αυτό το χάσμα ήταν να έλθουν οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι πιο κοντά στους πολίτες.

Το έργο της Ε.Τ.Π. διέπεται από τις βασικές αρχές της επικουρικότητας (οι αποφάσεις εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στον πολίτη), της εγγύτητας (κάθε επίπεδο διακυβέρνησης πρέπει να φροντίζει να βρίσκεται στο «πλευρό του πολίτη») και της εταιρικής (συνεργασία του ευρωπαϊκού, του εθνικού, του περιφερειακού και του τοπικού επιπέδου διακυβέρνησης). Δυνάμει του κοινοτικού δικαίου και των Συνθηκών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο των Υπουργών υποχρεούνται να ζητούν τη γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών, όποτε διατυπώνονται νέες προτάσεις σε τομείς που ενδέχεται να έχουν συνέπειες στο τοπικό και το περιφερειακό επίπεδο. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ όριζε πέντε τέτοιους τομείς: την οικονομική και κοινωνική συνοχή, τα διευρωπαϊκά δίκτυα υποδομών, την υγεία, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ ήρθε να προσθέσει πέντε ακόμη τομείς. Συγκεκριμένα: την πολιτική απασχόλησης, την κοινωνική πολιτική, το περιβάλλον, την επαγγελματική κατάρτιση και τις μεταφορές, οι οποίοι καλύπτουν σήμερα το μεγαλύτερο φάσμα των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εκτός από τους προαναφερθέντες τομείς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διατηρούν το δικαίωμα να ζητούν τη γνωμοδότηση της Ε.Τ.Π. για προτάσεις που μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο τοπικό και το περιφερειακό επίπεδο. Η Ε.Τ.Π. μπορεί εξάλλου να καταρτίζει γνωμοδοτήσεις με δική της πρωτοβουλία, προσθέτοντας έτσι, διάφορα θέματα στο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όπως γίνεται εμφανές, η ΕΤΠ αποτέλεσε μετά την δημιουργία της το 1993 έναν σημαντικό θεσμό εκπροσώπησης και προώθησης του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ένωση. Ωστόσο, η πολιτική της πορεία έως και σήμερα αναδεικνύει τις αδυναμίες της για εφαρμογή ουσιαστικής πίεσης προς τα βασικά κοινοτικά όργανα που λαμβάνουν αποφάσεις. Το κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο επιφυλάσσει περιορισμένες αρμοδιότητες στην Επιτροπή αυτή (Nugent, 2004: 369-371), περιορίζοντάς την μόνο σε επίπεδο γνωμοδότησης που σε κάποιες των περιπτώσεων λαμβάνει τη μορφή «ευχολογίου» (βλ. χαρακτηριστικά την έκθεση της Επιτροπής σχετικά με το νέο ΚΠΣ 2007-2013 στο ΕΤΠ, 2006), και εκπόνησης σχετικών εκθέσεων, τα οποία και μπορούν να αγνοηθούν εξ ολοκλήρου κατά την

δημιουργία της πολιτικής από πλευράς Συμβουλίου, κυρίως, και Επιτροπής κατά δεύτερο λόγο.

4.5 ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η βασική παρατήρηση η οποία συνδέει την εξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής και του περιφερειακού προγραμματισμού στην Ελλάδα και την διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου μέσα στο οποίο κινείται αυτή αφορά την προσπάθεια που λαμβάνει χώρα προς την εγκαθίδρυση ενός αποκεντρωμένου συστήματος διακυβέρνησης, μολονότι οι αντίθετες τάσεις συγκεντρωτισμού αδιαμφισβήτητα επικρατούν. Επίσης, αν κοινός παρονομαστής για την αναδιαμόρφωση του περιφερειακού προγραμματισμού και του θεσμικού του πλαισίου είναι η τάση προς αποκέντρωση του συστήματος διακυβέρνησης, η κινητήρια δύναμη προς αυτή την κατεύθυνση παραμένει η συμμετοχή της χώρας στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και ιδιαίτερα η συμμετοχή στην υλοποίηση της αυτόνομης περιφερειακής πολιτικής από πλευράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ανακεφαλαιώνοντας σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο που περιβάλλει την ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση πρώτου βαθμού, οφείλουμε να σταθούμε σε μερικές καταληκτικές παρατηρήσεις:

Το πέρασμα στην δεκαετία του 1990 φαίνεται να είναι το κομβικό χρονικό σημείο για την αλλαγή αντιμετώπισης της σημαντικότητας της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, χωρίς να είναι υπερβολή να συνδέσουμε το γεγονός αυτό και με την πεποίθηση που τότε άρχισε να παγιώνεται στην ελληνική πραγματικότητα για την σημασία των διαρθρωτικών δράσεων της Κοινότητας στην ελληνική οικονομία. Έως και το 1990, η ανάγκη για περιφερειακή αναδιοργάνωση με περισσότερες αποκεντρωτικές τάσεις μάλλον συνδέεται με την πολιτική φιλολογία της εποχής και την νεοεκλεγείσας σοσιαλιστικής Κυβέρνησης στην Ελλάδα. Πράγματι, το ΠΑΣΟΚ, παρόλο που έθετε στις προγραμματικές δηλώσεις του καθ'όλη την διάρκεια της διακυβέρνησής του στην δεκαετία του 1980 την προτεραιότητα της περιφερειακής

αποκέντρωσης, το σύνολο των νομοθετημάτων του αποτελούσε περισσότερο εκπλήρωση στόχου σε επίπεδο «σοσιαλιστικής ιδεολογίας», παρά σε επίπεδο ουσιαστικής προγραμματικής στρατηγικής (Ιωακειμίδης, 1998: 192 και Χριστοφιλοπούλου, 1998: 200-202). Τη μόνη εξαίρεση στην παραπάνω παραδοχή αποτελούν ο Νόμος 1622/1988 και το Προεδρικό Διάταγμα 51/1987, που έδειχναν διάθεση ουσιαστικής παρέμβασης και αύξησης των αρμοδιοτήτων των Δημοτικών Οργανισμών. Παρόλα αυτά, οι συγκεκριμένες θεσμικές παρεμβάσεις δεν ωφέλησαν ουσιαστικά την πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση αλλά μόνο τις διοικητικές δομές σε επίπεδο Περιφέρειας. Η Περιφέρεια άρχισε να συγκεντρώνει επιρροή ως προς την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας, γεγονός που φάνηκε με την έναρξη υλοποίησης των ΜΟΠ και του Α΄ ΚΠΣ⁴³.

Αυτή η νομοθετική «διευκόλυνση» υπέρ της καλύτερης εφαρμογής των κοινοτικών προγραμμάτων και της μεγαλύτερης απορρόφησης ξεκίνησε μεν στο τέλος της δεκαετίας του 1980, αλλά ωρίμασε και ενσωματώθηκε πλήρως στην ελληνική νομοπαρασκευαστική πρακτική με την έναρξη της επόμενης δεκαετίας. Μετά το 1990 το σύνολο των Νόμων που προαναφέρθηκαν δρούσαν υπέρ της αποτελεσματικότερης περιφερειακής οργάνωσης της χώρας, με απώτερο σκοπό την υλοποίηση της διαρθρωτικής πολιτικής και των παρεμβάσεών της. Η περιφερειακή πολιτική παρουσιάζεται ως «πλατφόρμα νομιμοποίησης» για την μετάλλαξη του περιφερειακού προγραμματισμού, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα και την πολυάριθμη παραγωγή νόμων και προεδρικών διαταγμάτων σχετικά με το θέμα. Παρόλα αυτά, η περιγραφή των κυριότερων Νόμων που προηγήθηκε μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το Κράτος και η Κεντρική Κυβέρνηση στο σύνολο των περιπτώσεων δεν εκχωρούν μεγάλο πεδίο δράσης για τις περιφερειακές αυτοδιοικητικές μονάδες. Το γεγονός αυτό εξηγεί και το ότι ο αποτελεσματικός σχεδιασμός και η υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτέλεσε τον τελικό σκοπό

⁴³ Οι Περιφέρειες συνέχισαν να έχουν σημαντική δύναμη όσον αφορά την υλοποίηση των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης και στις επόμενες δύο προγραμματικές περιόδους (1993-1999 και 2000-2006) και διατηρούν την δύναμή τους και για την τέταρτη περίοδο 2007-2013. Σε επίπεδο ελεγκτικής εξουσίας, οι σημαντικές αρμοδιότητες εμπίπτουν στις «Διαχειριστικές Αρχές» τόσο των τομειακών όσο και των περιφερειακών προγραμμάτων που συγκροτούν το κάθε ΚΠΣ και έχουν οργανική σχέση με τις περιφέρειες. Ως Διαχειριστική Αρχή ορίζεται κάθε Εθνική, Περιφερειακή ή Τοπική Αρχή ή φορέας δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, που ορίζεται από κράτος μέλος για να διαχειρίζεται μια παρέμβαση για τους σκοπούς συγκεκριμένων χρηματοδοτικών και γεωγραφικών δράσεων της Περιφερειακής Πολιτικής της Ένωσης. Στην Ελλάδα, η διαχείριση κάθε Επιχειρησιακού Προγράμματος ασκείται μέσω Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης («Διαχειριστική Αρχή») η οποία συνιστάται στο οικείο Υπουργείο ή στην αντίστοιχη Περιφέρεια. Για τις εξουσίες της διαχειριστικής αρχής κάθε περιφέρειας βλ. τις διατάξεις του Νόμου 2860/2000 που ενσωματώνει στην ελληνική έννομη τάξη τις αρμοδιότητες περιφέρειας και διαχειριστικής αρχής για την περίοδο 2000-2006 (Γ΄ ΚΠΣ).

για όλες τις ελληνικές Κυβερνήσεις. Δηλαδή, δεν φάνηκε η διάθεση να επικρατήσει η λογική αυτοδυναμίας της τοπικής αυτοδιοίκησης λόγω της απόλυτης προτεραιότητας του σκοπού από άποψη «εγγύτητας στον πολίτη» και αποτελεσματικής λειτουργίας της κοινωνικής δημοκρατίας στην Ελλάδα. Αντίθετα, η δημιουργία του πλαισίου αυτού οφείλει την ύπαρξή του στον τελικό σκοπό της αποτελεσματικότητας απορρόφησης πόρων από την Ένωση.

Επίσης, παρότι η θεσμική καινοτομία του 1994 (Νόμοι 2218/1994 και 2240/1994) για την άμεση εκλογή των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων έδειξε ότι η κάθε Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση θα μπορούσε με την δυναμική της αιρετής ηγεσίας να αναλάβει ουσιαστικές αρμοδιότητες μέσω της δημοκρατικότητάς της, κάτι τέτοιο δεν έγινε πραγματικότητα. Ιδιαίτερα μετά το 1996, οι Νομαρχίες αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα να αναλάβουν κεντρικό ρόλο για την περιφερειακή αποκέντρωση (Κατσούλης κ.α., 2001: 26-31 και Σπανού κ.α., 1997), ιδιαίτερα έναντι των Περιφερειών που ολοένα και αύξαναν την δυναμική τους στον περιφερειακό σχεδιασμό (Κατσούλης κ.α., 2001: 34-35).

Αν οι Νόμοι του 1994 είναι οι σημαντικότεροι για την εξέλιξη της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, ο αντίστοιχος Νόμος, ως προς την σημαντικότητά του, για την πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση είναι ο 2539 του 1997. Ο Νόμος του 1997 για την συγκρότηση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα πραγματικά αποτελεί μέχρι σήμερα την πλέον ουσιώδη θεσμική παρέμβαση με σκοπό την πραγματική αλλαγή των Δημοτικών Οργανισμών. Παρά όμως την μεγάλη σπουδαιότητα της πρόκλησης που είχε να αντιμετωπίσει, η εφαρμογή του δεν επεκτάθηκε πέραν της αλλαγής των αριθμητικών δεδομένων – συγκεντρώσεων που αναφέρθηκαν παραπάνω. Και στην περίπτωση του «Ιωάννη Καποδίστρια» πάντως δεν μπορεί να αγνοηθεί το γεγονός ότι η αλλαγή της γεωγραφίας των Δήμων και των Κοινοτήτων στην Ελλάδα που επεδίωκε ο συγκεκριμένος Νόμος δεν αποσυνδέεται από την περιφερειακή πολιτική και την πρόκληση των πρωτοβάθμιων Δημοτικών Αρχών να διαχειριστούν με αποτέλεσμα κοινοτικούς πόρους ως τελικοί δικαιούχοι. Τα πριν του 1997 «μεγέθη» των Οργανισμών 1^{ου} βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, κυρίως των Κοινοτήτων και, δευτερευόντως, μεγάλου αριθμού «μικρών» Δήμων, ήταν απαγορευτικά ως προς την στελέχωσή τους και την δυνατότητα ανάληψης έστω και μικρής έκτασης δραστηριότητας για την διεκπεραίωση

συγχρηματοδοτούμενων έργων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μάλιστα είναι χαρακτηριστικό ότι ο Νόμος, μόλις άρχισε να εφαρμόζεται, υποχρέωσε τους νεοπαγείς Δήμους να καταρτίσουν νέο Ο.Ε.Υ. (ΥΠΕΣΔΔΑ, 1998), στον οποίο και θα έπρεπε να λάβουν υπόψη και την υλοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, καθιστώντας σαφές ότι οι ανάλογες υπηρεσίες – διευθύνσεις του Δημοτικού Οργανισμού θα έπρεπε να στελεχωθούν κατάλληλα, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι η αδιαμφισβήτητη ωρίμανση του συστήματος διαχείρισης πόρων στην Ελλάδα είχε αποτέλεσμα για τους πρωτοβάθμιους δημοτικούς οργανισμούς να υποχρεωθούν να αντεπεξέλθουν διοικητικά σε πολυπλοκότερα κριτήρια διαχειριστικής επάρκειας, αναφορικά με την νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013 (Υπουργείο Οικονομίας, 2007).

Τέλος, πρέπει να αναφέρουμε ότι η λογική που ακολουθεί η κοινοτική περιφερειακή πολιτική στον σχεδιασμό και την εφαρμογή της επέδρασε καταλυτικά και στον τρόπο που το ίδιο το κεντρικό κράτος χρηματοδοτεί από δικές του δαπάνες τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης. Η υποχρέωση σύνταξης ολοκληρωμένων πολυετών και πολυταμειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων («program based approach»), που στηρίζονται σε σαφή αποτύπωση της κατάστασης, στην ομαδοποίηση των αναγκών και των έργων που πρέπει να υλοποιηθούν σε επιμέρους μέτρα ανά στόχο και στην υποχρέωση των ληπτών να καταθέτουν σχετικές εκθέσεις οι οποίες περιέχουν τις ανάγκες που θα καλυφτούν και τον τρόπο υλοποίησης (τεχνικά δελτία) αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά της εφαρμογής όλων των ΚΠΣ που χρηματοδότησαν όλα τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Στη βάση της ίδιας λογικής κινήθηκε και η δημόσια χρηματοδότηση των πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης από τον εθνικό προϋπολογισμό. Ενδεικτικά αναφέρουμε την υποχρεωτική κατάθεση από τους ενδιαφερόμενους Δήμους σχετικών επιχειρησιακών προγραμμάτων και τεχνικών δελτίων για την χρηματοδότησή τους τόσο από το Ε.Π.Τ.Α. όσο και από το πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ» που ήταν το διάδοχο σχήμα, ενώ σημειώσαμε και παραπάνω ότι ο νέος Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων υποχρεώνει όλες τις δημοτικές επιχειρήσεις να καταθέτουν επιχειρησιακά προγράμματα δράσης διετούς διάρκειας.

Εν κατακλείδι, το όλο θεσμικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε μέχρι και σήμερα εσωκλείει δύο κύρια στοιχεία. Πρώτον, την ρητή και άμεση σχέση της εξέλιξης της

νομολογίας με τα στάδια προγραμματισμού και εφαρμογής της περιφερειακής πολιτικής σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης και, δεύτερον, την περιορισμένη έκταση παραχωρημένων αρμοδιοτήτων και εξουσιών στα χαμηλότερα επίπεδα διακυβέρνησης. Το ελληνικό κεντρικό κράτος εμφανίζεται ως ο κύριος θεματοφύλακας της συγκεντρωτικότητάς του και φαίνεται να διαφυλάσσει ένα σύνολο αρμοδιοτήτων (κυρίως σε θέματα πολιτικής εξουσίας και μεταβίβασης οικονομικών πόρων προς τα χαμηλότερα επίπεδα διακυβέρνησης). Η μόνη χαρακτηριστική εξαίρεση στην τάση απόλυτου συγκεντρωτισμού που μόλις περιγράφηκε είναι η περίπτωση των Περιφερειακών Διοικήσεων (Cassimati, 2003), παρά το γεγονός ότι και σε αυτές το κράτος διατηρεί σύνολο ασφαλιστικών δικλείδων υπέρ αυτού. Υπενθυμίζεται ότι οι πολιτικές ηγεσίες τους δεν εκλέγονται αλλά ορίζονται από την Κυβέρνηση και αποτελούν τον εκπρόσωπό τους στις περιφέρειες. Παρόλα αυτά, είναι ξεκάθαρο ότι ευνοήθηκαν, στο σύνολο των θεσμικών καινοτομιών που υιοθετήθηκαν, από το σύστημα υλοποίησης των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, στα πλαίσια των οποίων διατηρούν σημαίνουσες εξουσίες που πηγάζουν από τον σχεδιασμό των πολιτικών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ - ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Έχοντας αναλύσει το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται η τοπική αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα, ακολουθεί η παρουσίαση των 4 Δημοτικών Οργανισμών που επιλέχθηκαν ως πεδίο έρευνας για το εμπειρικό μέρος της διατριβής. Όπως αναφέρθηκε και στο τρίτο κεφάλαιο και συγκεκριμένα στα κριτήρια επιλογής, οι τέσσερις Δημοτικές αρχές παρουσιάζουν ένα σύνολο κοινών γνωρισμάτων ως προς το μέγεθος, τη διοικητική τους υπόσταση αλλά και τη χρηματοδότησή τους από τα αναπτυξιακά προγράμματα της Ένωσης που υλοποιούνται μέσω της περιφερειακής πολιτικής της. Το παρόν και το επόμενο κεφάλαιο έχει ως σκοπό να παρουσιάσει και να αναλύσει τα δεδομένα που προέκυψαν από την έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε, έτσι ώστε να γίνει εφικτός και ο έλεγχος των υποθέσεων εργασίας που διατυπώθηκαν και, κυρίως, να απαντηθούν τα κύρια ερωτήματα που ετέθησαν και να επιτευχθεί ο σκοπός της διατριβής. Η λεπτομερής ανάλυση όλων των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν κατά την επιτόπια έρευνα θα αναλυθούν λεπτομερώς στο επόμενο κεφάλαιο, στη βάση και των γενικών γνωρισμάτων που παρουσιάζουν οι Δήμοι και τα οποία θα αναπτυχθούν αμέσως παρακάτω.

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρατεθούν όλα εκείνα τα ποσοτικά χαρακτηριστικά των τεσσάρων Δήμων, που σχετίζονται με την πληθυσμιακή διάρθρωσή τους, την ηλικιακή δομή των πληθυσμών τους και τα βασικά οικονομικά μεγέθη τους. Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά δεν έχουν άμεση σχέση με τις βασικές επιδιώξεις της έρευνας, αλλά κρίνεται σκόπιμο να παρατεθούν εφόσον αποτελούν το πλαίσιο που ορίζουν την κοινή κοινωνικοοικονομική υπόσταση των Δήμων του δείγματος. Μετά το πρώτο μέρος, που επαναλαμβάνουμε ότι η ύπαρξή του βοηθά την ενίσχυση της παραδοχής ότι οι τέσσερις Δήμοι που ελέγχουμε αποτελούν τυπικές και σχεδόν παρόμοιες μεσαίες αστικές συγκεντρώσεις στην Ελλάδα, ακολουθεί το σημαντικότερο μέρος του κεφαλαίου. Αυτό, άμεσα συνδεδεμένο με τις επιδιώξεις της διατριβής, ασχολείται με τον χαρακτήρα της στελέχωσης των Οργανισμών και πιο συγκεκριμένα με το μέγεθος, την κατανομή αρμοδιοτήτων και τα τυπικά προσόντα εκπαίδευσης των υπαλλήλων που τους απαρτίζουν.

Ακολουθούν πέντε επιμέρους κεφάλαια τα οποία διατυπώνουν, σε αντιπαραβολή, τα βασικά χαρακτηριστικά των τεσσάρων Δήμων ως προς: τα γενικά πληθυσμιακά χαρακτηριστικά τους, την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού τους και τα κύρια οικονομικά γνωρίσματά τους όπως αυτά αναφέρονται στην τελευταία απογραφή του 2001. Ακολουθεί το υποκεφάλαιο που αναφέρεται με την διάρθρωση των υπηρεσιών τους και τα βασικά χαρακτηριστικά της στελέχωσης τους. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με ορισμένες καταληκτικές παρατηρήσεις για όλες τις Δημοτικές Αρχές που ερευνώνται, με σκοπό την καλύτερη ανάλυση των κύριων γνωρισμάτων τους, ως προς την εφαρμογή της περιφερειακή πολιτικής εντός των δομών τους, στο επόμενο κεφάλαιο.

Βασικές πηγές για το σύνολο των δεδομένων που θα ακολουθήσουν σε όλο το κεφάλαιο είναι μια ποικιλία από λεπτομερείς στατιστικές σειρές από την απογραφή που διενήργησε η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών τον Μάρτιο του 2001, ενώ για τα κεφάλαια της διάρθρωσης των Υπηρεσιών της Δημοτικής Αρχής και την στελέχωσή τους στοιχεία αντλήθηκαν από τους Ο.Ε.Υ. των Δήμων και τις υπαλληλικές λίστες που διατέθηκαν από τις αρμόδιες διοικητικές υπηρεσίες προσωπικού του κάθε Δήμου.

5.2 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΩΝ

5.2.1. ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ

Ο Δήμος Ιωαννιτών είναι πρωτεύουσα του Νομού Ιωαννίνων και από το 1987 (Π.Δ 51/1987) έδρα της περιφέρειας Ηπείρου, στην οποία και υπάγονται διοικητικά επίσης οι Νομοί Άρτας, Πρεβέζης και Θεσπρωτίας (συνολικός πληθυσμός περιφέρειας 336.392 κάτοικοι). Αποτελεί σημαντικό συγκοινωνιακό κόμβο συνδέοντας την δυτική έξοδο της Ελλάδας προς την Ευρώπη με την Μακεδονία και τα Βαλκάνια. Η σημασία της ως συγκοινωνιακός κόμβος θα αυξηθεί και μετά την πλήρη ολοκλήρωση της «Εγνατίας Οδού» η οποία και θα συνδέει τον λιμένα της Ηγουμενίτσας με όλο τον άξονα της Βορείου Ελλάδας και τα Βαλκάνια. Επίσης, κύριας σημασίας είναι και η κατασκευή της «Ιόνιας Οδού», η οποία και θα αποτελεί τον κύριο δυτικό οδικό άξονα της χώρας, συνδέοντας την Αθήνα και την Πάτρα, μέσω της νεότευκτης

γέφυρας Ρίου-Αντίρριου, με όλη την Δυτική Ελλάδα και την Ήπειρο. Στο Δήμο Ιωαννιτών, όπως θα δούμε και στο οικείο υποκεφάλαιο, μεγάλο μέρος του ενεργού πληθυσμού απασχολείται στον τριτογενή τομέα παραγωγής, στις υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης και Δημόσιας Διοίκησης, καθώς επίσης και στους κλάδους μεταποίησης και κατασκευών. Αντιπροσωπευτικό χαρακτηριστικό του Δήμου αποτελεί η ύπαρξη της λίμνης Παμβώτιδας, στις όχθες της οποίας είναι κτισμένος ο κύριος πολεοδομικός όγκος της πόλης και αποτελεί το σημαντικότερο οικοσύστημα της περιοχής και η περιβαλλοντική προστασία της αποτελεί άμεση προτεραιότητα για τον Δημοτικό Οργανισμό και κυρίως από το οικείο τμήμα περιβάλλοντος και την Δημοτική Επιχείρηση Λίμνης Ιωαννίνων. Σημαντικά στοιχεία στην ανάπτυξη της πόλης κρίνονται η λειτουργία μεγάλου περιφερειακού πανεπιστημιακού Νοσοκομείου και η αλματώδης ανάπτυξη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή που διενήργησε η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών τον Μάρτιο του 2001 ο Δήμος Ιωαννιτών είχε συνολικό μόνιμο⁴⁴ πληθυσμό 75.550 κατοίκους σε σύνολο 161.027 κατοίκων όλου του Νομού και πραγματικό⁴⁵ πληθυσμό 70203 κατοίκους. Ο Δήμος Ιωαννιτών στη σημερινή του μορφή προήλθε από την συνένωση 5 Δημοτικών Διαμερισμάτων, μετά την εφαρμογή του Νόμου περί συνένωσης Δήμων και Κοινοτήτων σε όλη την επικράτεια (Ν. 2539/1997). Συγκεκριμένα, εκτός από το Δημοτικό Διαμέρισμα Ιωαννιτών που αποτελεί και την έδρα του Δήμου, ο τελευταίος απαριθμεί επιπλέον τέσσερα: Εξοχής, Μαρμάρων, Νεχωροπούλου και Σταυρακίου. Ο παρακάτω πίνακας (Πίνακας 7) διατυπώνει τα επιμέρους πληθυσμιακά στοιχεία των πέντε Δημοτικών Διαμερισμάτων του Δήμου καθώς επίσης και τον βαθμό αστικότητας. Παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία του πληθυσμού, συγκεντρώνεται στο κέντρο του δήμου σε ποσοστό 87,78 % του συνολικού πληθυσμού. Επίσης το ίδιο ποσοστό αντιπροσωπεύει, κατά την υπηρεσία απογραφής, και τον αστικό πληθυσμό όλου του Δήμου, αφού τα υπόλοιπα τέσσερα Διαμερίσματα βρίσκονται στην περιφέρεια του κυρίου Διαμερίσματος και αποτελούνται από «αγροτικό» πληθυσμό που απαριθμεί 8574 κατοίκους, ήτοι 12,22% του συνολικού πληθυσμού του Δήμου⁴⁶. Σε σχέση με τις

⁴⁴ Μόνιμος πληθυσμός ενός τόπου είναι ο συνολικός πληθυσμός που δήλωσε ως μόνιμη κατοικία του κατά την απογραφή του τον συγκεκριμένο τόπο, ανεξάρτητα από το πού βρέθηκε και απογράφηκε στην Ελληνική Επικράτεια.

⁴⁵ Πραγματικός Πληθυσμός ενός τόπου είναι ο συνολικός πληθυσμός που βρέθηκε και απογράφηκε κατά την απογραφή στο συγκεκριμένο αυτό τόπο, ανεξάρτητα αν διαμένει μόνιμα στον τόπο αυτό, ή αν είναι προσωρινός ή περαστικός.

⁴⁶ Όπως θα αναφερθεί και στο υποκεφάλαιο 5.4 ο χαρακτηρισμός όλων των Δημοτικών Διαμερισμάτων που βρίσκονται περιφερειακά από το κεντρικό διαμέρισμα του Δήμου ως αγροτικά δεν αντιστοιχεί απόλυτα στην πραγματικότητα. Θα ήταν

περιπτώσεις των υπόλοιπων σημειώνεται ότι όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα του Δήμου Ιωαννιτών, πλην της έδρας, παρουσιάζουν σημαντικά πληθυσμιακά μεγέθη που υπερβαίνουν κατά πολύ μικρές συγκεντρώσεις που θα δούμε παρακάτω στους υπόλοιπους τρεις Δήμους που εξετάζονται.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ. ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (κάτοικοι) (ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ)	ΑΣΤΙΚΟΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ
Δ.Δ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ	61629	61629	0
Δ.Δ ΕΞΟΧΗΣ	1541	0	1541
Δ.Δ ΜΑΡΜΑΡΩΝ	2169	0	2169
Δ.Δ ΝΕΟΧΩΡΟΠΟΥΛΟΥ	1296	0	1296
Δ.Δ ΣΤΑΥΡΑΚΙΟΥ	3568	0	3568
ΣΥΝΟΛΟ	70203	61629	8574
%	100	87,78	12,22

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18⁹⁵ ΜΑΡΤΙΟΥ 2001 (www.statistics.gr)

5.2.2 ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ

Ο Δήμος Κοζάνης είναι πρωτεύουσα του ομώνυμου Νομού της Δυτικής Μακεδονίας, και από το 1987 (Π.Δ. 51/1987) έδρα της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, στην οποία και υπάγονται διοικητικά επίσης οι Νομοί Γρεβενών, Καστοριάς και Φλώρινας (συνολικός πληθυσμός περιφέρειας 294.317 κάτοικοι). Η θέση της πόλης είναι σε τέτοιο σημείο που την καθιστά συγκοινωνιακό κόμβο που συνδέει την Μακεδονία με την Ήπειρο και τη Θεσσαλία. Μάλιστα, η παράδοση από το 2005 του μεγαλύτερου μέρους της «Εγνατίας Οδού», αποφεύγοντας τον ορεινό όγκο του Βερμίου, μείωσε την απόσταση προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα προς την Θεσσαλονίκη. Και στο Δήμο Κοζάνης, όπως θα δούμε και στο οικείο υποκεφάλαιο, μεγάλο μέρος

καλύτερο να ορίσουμε τα υπόλοιπα δημοτικά διαμερίσματα των Δήμων που εξετάζονται ως «περιφερειακά» παρά ως «αγροτικά» εφόσον ο πληθυσμός που διαμένει σε αυτά δεν είναι στο σύνολό του αγροτικός. Εξάλλου, μετά την ισχύ του Ν. 2539/1997 αγροτικός πληθυσμός είναι ο πληθυσμός των Δήμων και Κοινοτήτων των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει λιγότερο από 2000 κατοίκους. Αντίθετα, ο αστικός περιλαμβάνει τους Δήμους και τις Κοινότητες που των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει 2000 και άνω. Παρόλα αυτά, και χάριν ακριβούς ονομασίας των δεδομένων όπως η Στατιστική Υπηρεσία τα αποδίδει, κρίθηκε σκόπιμο να παραμείνουν όπως και χαρακτηρίζονται από την πρωτογενή πηγή που αντλήθηκαν και παρατίθενται σε αυτή την εργασία. Η σημείωση αυτή ισχύει αντίστοιχα και στην περίπτωση των τριών υπόλοιπων Δήμων.

του ενεργού πληθυσμού απασχολείται στον τριτογενή τομέα παραγωγής, στις υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης και Δημόσιας Διοίκησης, καθώς επίσης και στους κλάδους μεταποίησης και κατασκευών. Χαρακτηριστικό του Δήμου της Κοζάνης αλλά και της ευρύτερης περιοχής αποτελεί η τοπική ενασχόληση μεγάλου μέρους του πληθυσμού όχι μόνο με τις υπηρεσίες, όπως είναι φυσικό λόγω της διοικητικής σημασίας του Δήμου για όλη την περιοχή, αλλά και στις μεγάλες παραγωγικές μονάδες ηλεκτρικής ενέργειας που βρίσκονται στην περιοχή και ηλεκτροδοτούν σχεδόν το σύνολο της χώρας, λόγω των πλούσιων αποθεμάτων λιγνίτη, χρωμίτη και αμιάντου που υπάρχουν στην περιοχή. Επίσης, ο αγροτικός τομέας εμφανίζει χαμηλότερα ποσοστά μείωσης λόγω της μεγάλης και εύφορης κοιλάδας του Αλιάκμονα που βρίσκεται στη νότια πλευρά της πόλης. Ακόμα, η ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια του οικείου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος και η χωροθέτηση αρκετών στρατιωτικών μονάδων γύρω από το Δήμο της Κοζάνης επέδρασαν στην πληθυσμιακή συγκέντρωση και την τοπική ανάπτυξη.

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή που διενήργησε η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών τον Μάρτιο του 2001 ο Δήμος Κοζάνης είχε συνολικό μόνιμο πληθυσμό 49.812 κατοίκους σε σύνολο 153.939 κατοίκων όλου του Νομού και πραγματικό πληθυσμό 47.451 κατοίκους, δημιουργώντας τον κύριο αστικό πόλο της ευρύτερης περιοχής, με δευτερεύον πόλο αυτόν της Πτολεμαΐδας (36.393 κάτοικοι). Ο Δήμος Κοζάνης στη σημερινή του μορφή προήλθε από την συνένωση 21 Δημοτικών Διαμερισμάτων, μετά την εφαρμογή του Νόμου περί συνένωσης Δήμων και Κοινοτήτων σε όλη την επικράτεια (Ν. 2539/1997). Συγκεκριμένα, εκτός από το Δημοτικό Διαμέρισμα Κοζάνης που αποτελεί και την έδρα του Δήμου, ο τελευταίος απαριθμεί το μεγάλο αριθμό των είκοσι μικρότερων Δημοτικών Διαμερισμάτων: Αλωνακίων, Ανθοτόπου, Αργίλου, Βατερού, Εξοχής, Κλαμιάς, Καρυδίτσας, Κοίλων, Λευκόβρυσης, Λυγερής, Μεταμορφώσεως, Νέας Νικόπολης, Ξηρολίμνης, Οινόης, Πετρανών, Πρωτοχωρίου, Πτελέας, Σκήτης και Χαραυγής. Ο παρακάτω πίνακας (Πίνακας 8) διατυπώνει τα επιμέρους πληθυσμιακά στοιχεία των εικοσιένα Δημοτικών Διαμερισμάτων του Δήμου καθώς επίσης και τον βαθμό αστικότητας. Παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία του πληθυσμού συγκεντρώνεται στο κέντρο του δήμου σε ποσοστό 75,74 % του συνολικού πληθυσμού. Επίσης, το ίδιο ποσοστό αντιπροσωπεύει, κατά την υπηρεσία απογραφής, και τον αστικό πληθυσμό όλου του Δήμου, αφού τα υπόλοιπα είκοσι Διαμερίσματα βρίσκονται

στην περιφέρεια του κυρίου και αποτελούνται από αγροτικό πληθυσμό που απαριθμεί 11.509 κατοίκους, ήτοι 24,26 % του συνολικού πληθυσμού του Δήμου. Το βασικό δεδομένο που μας δίνει ο συγκεντρωτικός πίνακας είναι το γεγονός της μεγάλης διασποράς των δημοτικών διαμερισμάτων, τα οποία και σχεδόν στο σύνολό τους απαριθμούν κατοίκους κάτω των χιλίων, με συνέπειες τόσο στην εκπροσώπηση όσο και στην ισότιμη αντιμετώπιση σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης του Δημοτικού Οργανισμού. Παρόλα αυτά, ποσοστιαία, η περιφερειακή συγκέντρωση στο σύνολο του πληθυσμού του Δημοτικού Οργανισμού εμφανίζεται αρκετά υψηλή σε σχέση με τους άλλους τρεις Δήμους το δείγματος αφού αγγίζει σχεδόν το 1/4 του συνολικού πληθυσμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ. ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (κάτοικοι) (ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ)	ΑΣΤΙΚΟΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ
Δ.Δ ΚΟΖΑΝΗΣ	35942	35942	0
Δ.Δ ΑΛΩΝΑΚΙΩΝ	383	0	383
Δ.Δ ΑΝΘΟΤΟΠΟΥ	234	0	234
Δ.Δ ΑΡΓΙΛΟΥ	285	0	285
Δ.Δ ΒΑΤΕΡΟΥ	744	0	744
Δ.Δ ΕΞΟΧΗΣ	104	0	104
Δ.Δ ΚΑΛΑΜΙΑΣ	303	0	303
Δ.Δ ΚΑΡΥΔΙΤΣΑΣ	953	0	953
Δ.Δ ΚΟΙΛΩΝ	1494	0	1494
Δ.Δ ΛΕΥΚΟΒΡΥΣΗΣ	1095	0	1095
Δ.Δ ΛΕΥΚΟΠΗΓΗΣ	1282	0	1282
Δ.Δ ΛΥΓΕΡΗΣ	165	0	165
Δ.Δ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	491	0	491
Δ.Δ ΝΕΑΣ ΝΙΚΟΠΟΛΗΣ	224	0	224

Δ.Δ ΞΗΡΟΛΙΜΝΗΣ	424	0	424
Δ.Δ ΟΙΝΟΗΣ	156	0	156
Δ.Δ ΠΕΤΡΑΝΩΝ	751	0	751
Δ.Δ ΠΡΩΤΟΧΩΡΙΟΥ	626	0	626
Δ.Δ ΠΤΕΛΕΑΣ	174	0	174
Δ.Δ ΣΚΗΤΗΣ	394	0	394
Δ.Δ ΧΑΡΑΥΓΗΣ	1227	0	1227
ΣΥΝΟΛΟ	47451	35942	11509
%	100	75,74	24,26

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18^{ης} ΜΑΡΤΙΟΥ 2001 (www.statistics.gr)

5.2.3 ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ

Ο Δήμος Λαμιέων είναι πρωτεύουσα του Νομού Φθιώτιδας, και από το 1987 (Π.Δ. 51/1987) έδρα της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, στην οποία και υπάγονται διοικητικά επίσης οι Νομοί Φωκίδας, Ευβοίας, Ευρυτανίας και Βοιωτίας (συνολικός πληθυσμός περιφέρειας 558.144 κάτοικοι). Η θέση της πόλης της διαμορφώνει σε ένα «διαχρονικό» και σημαντικό περιφερειακό συγκοινωνιακό κέντρο κυρίως λόγω του οδικού και σιδηροδρομικού άξονα που την διαπερνά και συνδέει του δύο κύριους εθνικούς αστικούς πόλους Αθήνας και Θεσσαλονίκης, γεγονός που την καθιστά από τους παλαιότερους διευρωπαϊκούς συγκοινωνιακούς κόμβους σε όλη την Ευρώπη. Το μεγαλύτερο μέρος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού απασχολείται στον τριτογενή τομέα παραγωγής, στις υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης και Δημόσιας Διοίκησης. Επίσης, ο αγροτικός τομέας είναι πιο εκτεταμένος από το αναμενόμενο, όπως και στην περίπτωση της Κοζάνης, λόγω των μεγάλων εκτάσεων καλλιεργήσιμης γης που υπάρχουν γύρω από τον Σπερχειό ποταμό. Σημειώνεται ακόμα ότι τα δύο στρατόπεδα που λειτουργούν στην πόλη, η ανάπτυξη του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος και η πρόσφατη ίδρυση του πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή πορεία της περιοχής.

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή που διενήργησε η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών τον Μάρτιο του 2001 ο Δήμος Λαμιέων είχε

συνολικό μόνιμο πληθυσμό 62.452 κατοίκους σε σύνολο 169.542 κατοίκων όλου του Νομού και πραγματικό πληθυσμό 58.601 κατοίκους. Ο Δήμος Λαμιέων στη σημερινή του μορφή προήλθε από την συνένωση 13 Δημοτικών Διαμερισμάτων, μετά την εφαρμογή του Νόμου περί συνένωσης Δήμων και Κοινοτήτων σε όλη την επικράτεια (Ν. 2539/1997). Συγκεκριμένα, εκτός από το Δημοτικό Διαμέρισμα Λαμιέων που αποτελεί και την έδρα του Δήμου, ο τελευταίος απαριθμεί επιπλέον δώδεκα Δημοτικά Διαμερίσματα, τα οποία είναι τα εξής: Αγίας Παρασκευής, Ανθήλης, Δίβρης, Θερμοπυλών, Καλαμακίου, Κόμματος, Κωσταλέξη, Λυγαριάς, Μεγάλης Βρύσης, Ροδίτης, Σταυρού και Φραντζή. Ο πίνακας 9 διατυπώνει τα επιμέρους πληθυσμιακά στοιχεία των δεκατριών Δημοτικών Διαμερισμάτων του Δήμου καθώς επίσης και τον βαθμό αστικότητας. Παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία του πληθυσμού, όπως και στις παραπάνω δύο περιπτώσεις συγκεντρώνεται στο κέντρο του δήμου σε ποσοστό 79,18 % του συνολικού πληθυσμού (46.406 κάτοικοι). Επίσης, το ποσοστό που αντιπροσωπεύει, κατά την υπηρεσία απογραφής, τον συνολικό αστικό πληθυσμό όλου του Δήμου είναι 87,24%, αφού τα υπόλοιπα δέκα από τα συνολικά δώδεκα Δημοτικά Διαμερίσματα που βρίσκονται στην περιφέρεια του κυρίου αποτελούνται από αγροτικό πληθυσμό που απαριθμεί 7.473 κατοίκους, ήτοι 12,76 % του συνολικού πληθυσμού του Δήμου. Επίσης, ποσοστιαία, η αγροτική συγκέντρωση στο σύνολο του πληθυσμού του Δημοτικού Οργανισμού, όπως ορίζεται από την απογραφή της Στατιστικής Υπηρεσίας, εμφανίζεται αρκετά υψηλή, όχι τόσο όσο στην περίπτωση της Κοζάνης αλλά σαφώς υψηλότερα από την περίπτωση των Ιωαννίνων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ. ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (κάτοικοι) (ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ)	ΑΣΤΙΚΟΣ	
		ΑΣΤΙΚΟΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ
Δ.Δ ΛΑΜΙΕΩΝ	46406	46406	0
Δ.Δ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	1012	0	1012
Δ.Δ ΑΝΘΗΛΗΣ	1475	0	1475
Δ.Δ ΔΙΒΡΗΣ	302	0	302
Δ.Δ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ	565	0	565
Δ.Δ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ	316	0	316

Δ.Δ ΚΟΜΜΑΤΟΣ	710	0	710
Δ.Δ ΚΩΣΤΑΛΕΞΗ	753	0	753
Δ.Δ ΛΥΓΑΡΙΑΣ	807	0	807
Δ.Δ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΥΣΗΣ	890	0	890
Δ.Δ ΡΟΔΙΤΣΗΣ	2632	2632	0
Δ.Δ ΣΤΑΥΡΟΥ	2090	2090	0
Δ.Δ ΦΡΑΝΤΖΗ	643	0	643
ΣΥΝΟΛΟ	58601	51128	7473
%	100	87,24	12,76

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18^{ης} ΜΑΡΤΙΟΥ 2001 (www.statistics.gr)

5.2.4 ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ

Ο Δήμος Τριπόλεως είναι πρωτεύουσα του Νομού Αρκαδίας, και από το 1987 (Π.Δ. 51/1987) έδρα της περιφέρειας Πελοποννήσου, στην οποία και υπάγονται διοικητικά επίσης οι Νομοί Κορινθίας, Αργολίδας, Μεσσηνίας και Λακωνίας (συνολικός πληθυσμός περιφέρειας 597.622 κάτοικοι). Ο γεωγραφική τοποθεσία του Δήμου εντός της περιφέρειας της Πελοποννήσου αποτέλεσε και το κύριο λόγο να γίνει η έδρα της, παρόλο που στους υπόλοιπους Νομούς υπάρχουν όμοιες αστικές συγκεντρώσεις με προεξέχουσα την πόλη της Καλαμάτας, η πληθυσμιακή συγκέντρωση της οποίας είναι σχεδόν η διπλάσια της αντίστοιχης της Τρίπολης (μόνιμος πληθυσμός κατά την απογραφή του 2001 61.373 κάτοικοι). Η πόλη βρίσκεται στο κέντρο του δικτύου της Πελοποννήσου και συνδέεται με σύγχρονο αυτοκινητόδρομο με τον οδικό άξονα Πατρών – Αθηνών χωρίς να συμβαίνει το ίδιο και με το σιδηροδρομικό δίκτυο του άξονα Κορίνθου – Τρίπολης – Καλαμάτας το οποίο χρειάζεται εκσυγχρονισμό. Το μεγαλύτερο μέρος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού απασχολείται στον τριτογενή τομέα παραγωγής, στις υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης και Δημόσιας Διοίκησης, ενώ και το ποσοστό του αγροτικού πληθυσμού (11,76% ή 3406 κάτοικοι) κυμαίνεται στο στα ίδια επίπεδα με την περίπτωση των Δήμων Ιωαννιτών και Λαμιέων.

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή που διενήργησε η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών τον Μάρτιο του 2001 ο Δήμος Τριπόλεως είχε συνολικό μόνιμο πληθυσμό 32.167 κατοίκους σε σύνολο 91.326 κατοίκων όλου του Νομού και πραγματικό πληθυσμό 28.976 κατοίκους. Ο Δήμος Τριπόλεως στη σημερινή του μορφή προήλθε από την συνένωση 11 Δημοτικών Διαμερισμάτων, μετά την εφαρμογή του Νόμου περί συνένωσης Δήμων και Κοινοτήτων σε όλη την επικράτεια (Ν. 2539/1997). Συγκεκριμένα, εκτός από το Δημοτικό Διαμέρισμα Τριπόλεως που αποτελεί και την έδρα του Δήμου, ο τελευταίος απαριθμεί επιπλέον δέκα Δημοτικά Διαμερίσματα, τα οποία είναι τα εξής: Αγίου Βασιλείου Μαντινείας, Αγίου Κωνσταντίνου, Ευάνδρου, Θάνα, Μάκρης, Μερκοβουνίου, Παλλαντίου, Πελάγους, Περθωρίου και Σκόπης. Ο παρακάτω πίνακας (Πίνακας 10) διατυπώνει τα επιμέρους πληθυσμιακά στοιχεία των έντεκα Δημοτικών Διαμερισμάτων του Δήμου καθώς επίσης και τον βαθμό αστικότητας. Η πλειοψηφία του πληθυσμού, όπως και στις παραπάνω περιπτώσεις συγκεντρώνεται στο κέντρο του δήμου σε ποσοστό 88,24 % του συνολικού πληθυσμού (25.570 κάτοικοι). Επίσης όμοιο είναι το συνολικό ποσοστό που αντιπροσωπεύει, κατά την υπηρεσία απογραφής, τον συνολικό αστικό πληθυσμό όλου του Δήμου, αφού τα υπόλοιπα δέκα Δημοτικά Διαμερίσματα που βρίσκονται στην περιφέρεια του κυρίου αποτελούνται από αγροτικό πληθυσμό που απαριθμεί 3.406 κατοίκους, ήτοι 11,76 % του συνολικού πληθυσμού του Δήμου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10: ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ. ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (κάτοικοι) (ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ)	ΑΣΤΙΚΟΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ
Δ.Δ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ	25570	25570	0
Δ.Δ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ	174	0	174
Δ.Δ ΑΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	1260	0	1260
Δ.Δ ΕΥΑΝΔΡΟΥ	40	0	40
Δ.Δ ΘΑΝΑ	292	0	292
Δ.Δ ΜΑΚΡΗΣ	471	0	471
Δ.Δ ΜΕΡΚΟΒΟΥΝΙΟΥ	370	0	370

Δ.Δ ΠΑΛΛΑΝΤΙΟΥ	244	0	244
Δ.Δ ΠΕΛΑΓΟΥΣ	121	0	121
Δ.Δ ΠΕΡΘΩΡΙΟΥ	100	0	100
Δ.Δ ΣΚΟΠΗΣ	334	0	334
ΣΥΝΟΛΟ	28976	25570	3406
%	100	88,24	11,76

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18⁹⁵ ΜΑΡΤΙΟΥ 2001 (www.statistics.gr)

5.3 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΤΩΝ 4 ΔΗΜΩΝ

Κρίνεται σκόπιμο να παραθέσουμε εν συντομία κάποια ενδιαφέροντα στοιχεία που προκύπτουν από την απογραφή του 2001 σχετικά με την ηλικιακή σύνθεση των τεσσάρων Δήμων. Το ενδιαφέρον κυρίως εστιάζεται στον ορισμό δύο πληθυσμιακών δεικτών με άμεσες προεκτάσεις και στην οικονομική δραστηριότητά τους. Τον δείκτη πληθυσμιακής γήρανσης (Δ.Π.Γ.) και τον δείκτη κοινωνικών βαρών (Δ.Κ.Β.)⁴⁷. Είναι προφανές ότι και οι δύο δείκτες όσο πλησιάζουν το 100 δείχνουν τάσεις πληθυσμιακής και παραγωγικής επιβάρυνσης του πληθυσμού αναφοράς. Ο πρώτος δείκτης (Δ.Π.Γ.) ορίζεται ως το σύνολο των ατόμων (πάνω από 65 ετών) που αντιστοιχούν σε 100 άτομα 14 ετών και κάτω. Ο Δ.Κ.Β., αρκετά σημαντικός ως προς τις οικονομική δραστηριότητα που έχει δυνατότητα ένας συγκεκριμένος πληθυσμός να αναπτύξει, εκφράζει την αναλογία του εξαρτώμενου πληθυσμού (0-14 ετών και 65 ετών και άνω) σε εκατό άτομα παραγωγικού πληθυσμού (15-64 ετών).

ΠΙΝΑΚΑΣ 11: ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΩΝ. ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ (ΔΠΓ) ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΒΑΡΩΝ (ΔΚΒ).

ΗΛΙΚΙΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ		ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ		ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ		ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ		ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ	
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%	ΑΡΙΘΜΟΣ	%	ΑΡΙΘΜΟΣ	%	ΑΡΙΘΜΟΣ	%	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
0-4	529.399	4,84%	3.666	4,85%	2.761	5,54%	3.116	4,99%	1.592	4,95%
5-9	545.105	4,99%	3.762	4,98%	2.972	5,97%	3.375	5,40%	1.841	5,72%
10-14	586.395	5,36%	4.087	5,41%	3.093	6,21%	3.761	6,02%	2.054	6,39%
15-19	726.174	6,64%	6.910	9,15%	4.353	8,74%	4.757	7,62%	2.348	7,30%
20-24	835.463	7,64%	7.601	10,06%	3.796	7,62%	4.817	7,71%	2.642	8,21%
25-29	847.427	7,75%	5.912	7,83%	3.612	7,25%	4.668	7,47%	2.688	8,36%
30-34	869.932	7,96%	6.154	8,15%	4.074	8,18%	4.912	7,87%	2.491	7,74%
35-39	783.413	7,16%	5.236	6,93%	3.875	7,78%	4.608	7,38%	2.505	7,79%

⁴⁷ Για του δύο κοινωνικοοικονομικούς δείκτες της «πληθυσμιακής γήρανσης» και «κοινωνικών βαρών» βλ. αναλυτικά Κορρές κ.α, 2006: 626-627.

40-44	781.943	7,15%	5.588	7,40%	3.997	8,02%	4.713	7,55%	2.448	7,61%
45-49	713.975	6,53%	5.370	7,11%	3.604	7,24%	4.155	6,65%	2.330	7,24%
50-54	687.349	6,29%	4.787	6,34%	2.770	5,56%	3.650	5,84%	1.880	5,84%
55-59	560.215	5,12%	3.408	4,51%	2.173	4,36%	3.081	4,93%	1.310	4,07%
60-64	640.074	5,85%	3.420	4,53%	2.404	4,83%	3.564	5,71%	1.399	4,35%
65-69	623.245	5,70%	3.237	4,28%	2.282	4,58%	3.217	5,15%	1.409	4,38%
70-74	545.018	4,98%	2.677	3,54%	1.977	3,97%	2.723	4,36%	1.355	4,21%
75-79	328.918	3,01%	1.849	2,45%	1.051	2,11%	1.587	2,54%	862	2,68%
80-84	188.193	1,72%	1.010	1,34%	562	1,13%	979	1,57%	562	1,75%
85-89	105.194	0,96%	636	0,84%	343	0,69%	562	0,90%	345	1,07%
90-94	29.500	0,27%	190	0,25%	92	0,18%	175	0,28%	84	0,26%
95-99	5.467	0,05%	42	0,06%	15	0,03%	24	0,04%	18	0,06%
≥ 100	1.698	0,02%	8	0,01%	6	0,01%	8	0,01%	4	0,01%
ΣΥΝΟΛΑ	10.934.097	100%	75.550	100%	49.812	100 %	62.452	100%	32.167	100%
Δ.Π.Γ	110,01		83,80		71,70		90,47		84,55	
Δ.Κ.Β	46,85		38,91		43,72		45,49		45,94	

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18^{ης} ΜΑΡΤΙΟΥ 2001 (www.statistics.gr), Ιδία Επεξεργασία.

Ο πιο πάνω συγκεντρωτικός πίνακας (Πίνακας 11), όπου παρατίθεται η ηλικιακή δομή του συνολικού πληθυσμού της χώρας και των τεσσάρων Δήμων έρευνας, μας οδηγεί σε μερικά συμπεράσματα κυρίως ως προς του δύο δείκτες (Δ.Π.Γ. και Δ.Κ.Β.).

Πέρα από κάποια στοιχεία όπως η αισθητή απόκλιση της ηλικιακής ομάδας μεταξύ 20-24 ετών στην περίπτωση του Δήμου Ιωαννίνων σε σχέση με την χαμηλότερη αντίστοιχη ποσόστωση τόσο στο σύνολο της χώρας όσο και στις άλλες τρεις πόλεις που εξηγείται και από τον μεγάλο πληθυσμό φοιτητών που κατοικούν στην πρωτεύουσα της Ηπείρου, τα βασικά συμπεράσματα είναι τα εξής: παρατηρούμε αρχικά μια μικρή απόκλιση συγκρίνοντας το γενικό ποσοστό που αφορά τις μη-παραγωγικές ηλικίες άνω των 65 ετών στο σύνολο της χώρας με τα αντίστοιχα ποσοστά στους τέσσερις Δήμους. Και οι τέσσερις των περιπτώσεων καταγράφουν ποσοστά μικρότερα σε αυτές τις κατηγορίες των ηλικιών σε σχέση με την πανελλήνια ποσόστωση. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται περισσότερο όταν εστιάζουμε την προσοχή στις περιπτώσεις ηλικιών μεταξύ 60-79 όπου και η απόκλιση, σε σχέση με την πανελλήνια τάση, υπολείπεται τουλάχιστον μίας ποσοστιαίας μονάδας. Αυτό σημαίνει ότι, συγκριτικά, ο κανόνας για μια ολοένα και πιο γηρασμένη ελληνική κοινωνία δεν επιβεβαιώνεται, ή ορθότερα επιβεβαιώνεται σε μικρότερο βαθμό, από την ηλικιακή δομή των τεσσάρων Δήμων. Οι παραπάνω παραδοχή αντικατοπτρίζεται και από την σύγκριση του δείκτη γήρανσης πληθυσμού σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο των Δήμων του Δείγματος. Ο σχετικό δείκτης μαρτυρά απόκλιση των

τεσσάρων Δήμων από την γενική τάση αυξητικής γήρανσης του ελληνικού πληθυσμού. Η τάση αυτή σε καμία περίπτωση δεν συμπεριφέρεται αντίστροφα από το εθνικό πλαίσιο αλλά η διαφοροποίηση της χρήζει αναφοράς. Και οι τέσσερις περιπτώσεις βρίσκονται κάτω από το σημείο ισορροπίας του «100» με τον αντίστοιχο δείκτη της χώρας να ξεπερνά κατά πολύ την βάση αυτή (110,01). Από τους τέσσερις Δήμους, η Λαμία παρουσιάζει την μεγαλύτερη επιβάρυνση (90,47), ακολουθούν στα ίδια επίπεδα Ιωάννινα και Τρίπολη (83,80 και 84,55), ενώ η Κοζάνη την μικρότερη με αισθητή απόκλιση (71,70)⁴⁸. Στο επόμενο δείκτη που μελετάται (Δ.Κ.Β.), η κατάσταση δείχνει να τείνει προς αποκατάσταση σε σχέση με τις εθνικούς μέσους όρους, με την περίπτωση του Δήμου Ιωαννιτών να παρουσιάζει την καλύτερη επίδοση του δείκτη, χωρίς ιδιαίτερες αποκλίσεις όμως από τον κανόνα.

5.4 ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΩΝ

Στο υποκεφάλαιο που ακολουθεί επιλέχθηκαν να παρουσιαστούν τρεις επιμέρους θεματικές που αντικατοπτρίζουν επαρκώς την κοινωνικοοικονομική κατάσταση των τεσσάρων Δήμων όπως αυτή αποτυπώνεται μέσα από τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής που διενεργήθηκε στη χώρα, έτσι ώστε να ληφθούν υπόψη τα βασικά χαρακτηριστικά και τυχόν σημαντικές αποκλίσεις στα οικονομικά δεδομένα κάθε Δημοτικής Αρχής σε σχέση με τις υπόλοιπες τρεις αλλά και τους εθνικούς μέσους όρους. Στους τρεις πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται κατά σειρά ο διαχωρισμός του συνολικά ενεργού πληθυσμού των Δήμων στους τρεις τομείς παραγωγής (πρωτογενής, δευτερογενής και τριτογενής), τα ποσοστά ανεργίας στη βάση επίσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του κάθε Δήμου και, τέλος, ο κατακερματισμός του πληθυσμού απασχολούμενων ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.

Σχετικά με τον πίνακα που αναφέρεται στα ποσοστά απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής (Πίνακας 12), παρατηρούμε απόκλιση σε σχέση με τον διαχωρισμό που έγινε πιο πάνω ως προς το βαθμό αστικότητας του κάθε Δήμου. Οι προηγούμενοι

⁴⁸ Η σχετικά χαμηλότερη απόδοση του Δείκτη Δημογραφικής Γήρανσης στην περίπτωση των τεσσάρων Δήμων σε σχέση με τον ελληνικό μέσο όρο εξηγείται εν μέρει και από την αντίστοιχη αύξηση της έντασης του προβλήματος της γήρανσης του πληθυσμού όταν μελετάμε ορεινές περιοχές, στις οποίες ο δείκτης λαμβάνει τιμές της τάξης του 143. Βλ. ενδεικτικά την έκθεση του Υπουργείου Γεωργίας και της Διαχειριστικής Αρχής του τομεακού προγράμματος «Leader +» που αφορά ορεινές και ημιαστικές περιοχές της χώρας και την διακύμανση των ίδιων δεικτών στο: Υπουργείο Γεωργίας, 2004: 42-43.

πίνακες (Πίνακες 7, 8, 9 και 10) που διαχώριζαν το κεντρικό δημοτικό διαμέρισμα του Δήμου έναντι των υπολοίπων «περιφερειακών» χαρακτηρίζοντας το σύνολο των τελευταίων ως αγροτικές περιοχές. Ειπώθηκε και σε εκείνο το σημείο (υποσημείωση 46) ότι το σύνολο των δημοτικών διαμερισμάτων που βρίσκονται εκτός του κεντρικού διαμερίσματος δεν μπορούν να χαρακτηριστούν εξ'ολοκλήρου ως αγροτικά. Η παραδοχή αυτή ενισχύεται και από το γεγονός ότι, για παράδειγμα, στους πίνακες που παρατέθηκαν ξεχωριστά για το βαθμό αστικότητας των Δήμων στο υποκεφάλαιο 5.2 για κάθε Δήμο, ο Δήμος της Κοζάνης φαίνεται να έχει τον μεγαλύτερο αγροτικό πληθυσμό. Η λεπτομερής καταγραφή όμως του πληθυσμού ανά τομέα παραγωγής στον Πίνακα 12 αποτυπώνει διαφορετικές τάσεις σε σχέση με τους τέσσερις Δήμους, εφόσον η βάση της ποσοστιαίας αναφοράς είναι ο συνολικός πληθυσμός των απασχολουμένων ανά Δήμο και όχι ο συνολικός-πραγματικός πληθυσμός.

Σε ότι αφορά την απασχόληση στον πρωτογενή τομέα παραγωγής, ο Δήμος Ιωαννιτών παρουσιάζεται με το μικρότερο ποσοστό έναντι των άλλων Δήμων (1,91% επί του συνολικού πληθυσμού απασχόλησης). Αντίθετα, ο Δήμος Λαμιέων εμφανίζει το μεγαλύτερο ποσοστό απασχόλησης στον ίδιο τομέα (8,92%), το οποίο και αυξάνεται ακόμα περισσότερο (9,6%) αν υπολογισθεί στο συνολικό πληθυσμό εκτός αυτών που δεν δήλωσαν τομέα παραγωγής. Σε γενικές γραμμές, συγκρίνοντας τα ποσοστά στον πρωτογενή τομέα σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο, παρουσιάζονται αισθητά χαμηλότερα λόγω του γεγονότος ότι αναφερόμαστε σε αστικά κέντρα με επιπλέον διοικητικές δομές που συγκεντρώνουν αρκετά μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις.

Στον δευτερογενή τομέα παραγωγής παρατηρούμε ισόρροπες τάσεις στις τρεις από τις τέσσερις περιπτώσεις, οι οποίες και δεν απομακρύνονται από το εθνικό επίπεδο. Ο Δήμος που διαφοροποιείται είναι αυτός της Κοζάνης, στον οποίο ο σχετικός δείκτης απασχολησιμότητας στον δευτερογενή τομέα υπερβαίνει τόσο το γενικό μέσο όρο όσο και τους υπόλοιπους τρεις των Ιωαννίνων, Λαμιέων και Τριπόλεως. Το σχεδόν 30% απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα στην περίπτωση του Δήμου της Κοζάνης εξηγείται από την ύπαρξη στην περιοχή της μονάδας ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία και απορροφά σημαντικό ποσοστό εργατικού δυναμικού από το Δήμο.

Ο τριτογενής τομέας των υπηρεσιών περιλαμβάνει και στις τέσσερις περιπτώσεις υψηλά ποσοστά συγκέντρωσης και σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό για όλη την ελληνική επικράτεια το οποίο και κυμαίνεται στο 58,55%. Η συγκριτική μείωση στην περίπτωση του Δήμου Λαμιέων (51,86%) πρέπει να συσχετιστεί και με το υψηλό ποσοστό στον πρωτογενή τομέα παραγωγής που αναφέραμε πιο πάνω. Αντίστοιχα, άξιο αναφοράς είναι το πολύ υψηλό ποσοστό του τομέα των υπηρεσιών που παρουσιάζεται στην περίπτωση του Δήμου των Ιωαννιτών (74,80% που γίνεται 78,74% ένα υπολογιστεί στο σύνολο των απασχολούμενων εκτός αυτών που δεν δήλωσαν τομέα παραγωγής). Κλείνοντας τις παρατηρήσεις σχετικά με την απασχολησιμότητα ανά τομέα παραγωγής, αναφέρουμε μια σχέση αντίστροφη μεταξύ μείωσης του πρωτογενή τομέα παραγωγής και ανάπτυξης του αντίστοιχου τριτογενούς, γεγονός που αποτελεί φυσιολογική εξέλιξη αφού οι τέσσερις Δήμοι διαμορφώνονται σε αστικά κέντρα με περιφερειακή επιρροή στην ευρύτερη περιοχή λόγω της ύπαρξης μεγάλων διοικητικών μονάδων που σχετίζονται κυρίως με την Δημόσια Διοίκηση, την Υγεία και την Εκπαίδευση (βλ. επίσης Πίνακα 8 παρακάτω).

ΠΙΝΑΚΑΣ 12: ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΗΜΟΥΣ

	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ		ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ		ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ		ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ		ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ	
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	591.669	14,42%	530	1,91%	645	3,78%	1.980	8,92%	648	5,53%
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	892.189	21,75%	5.086	18,29%	5.103	29,88%	4.799	21,61%	2.646	22,60%
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	2.401.831	58,55%	20.804	74,80%	10.942	64,06%	13.738	61,86%	7.879	67,28%
ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	216.402	5,28%	1.394	5,01%	390	2,28%	1.691	7,61%	537	4,59%
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΥΝΟΛΟ	4.102.091	100%	27.814	100%	17.080	100%	22.208	100%	11.710	100%

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18^{ης} ΜΑΡΤΙΟΥ 2001 (www.statistics.gr), Ιδία Επεξεργασία.

Στον επόμενο πίνακα (Πίνακας 13) αναφέρονται τα ποσοστά ανεργίας που παρουσιάζονται στους τέσσερις Δήμους. Σε σχέση με τον αντίστοιχο δείκτη που αντιπροσωπεύει όλη την επικράτεια (11,12%), τα ποσοστά που καταγράφονται είναι αρκετά υψηλά και ξεπερνούν το 10%. Παρατηρείται επίσης μια τάση συσχετισμού του πληθυσμιακού μεγέθους του κάθε Δήμου με ανάλογη αύξηση και του ποσοστού ανεργίας. Έτσι ο Δήμος Ιωαννιτών, με τον μεγαλύτερο συγκριτικά πληθυσμό εμφανίζει και το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (13%) και ακολουθούν ο Δήμος

Κοζάνης (12,83%) και ο Δήμος Λαμιέων (11,88%). Αντίθετα, ο Δήμος Τρίπολη έχει το μικρότερο ποσοστό (10,54%) και παράλληλα και τον μικρότερο πληθυσμό. Και οι τέσσερις πόλεις αποτελούν αντιπροσωπευτικές αστικές συγκεντρώσεις στην ελληνική περιφέρεια με βασικό χαρακτηριστικό, και πρόβλημα επίσης προς επίλυση για την κεντρική και τις τοπικές εξουσίες, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας ιδιαίτερα στις μικρές ηλικίες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΗΜΟΥΣ

	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (1) + (2)	4.615.470	31.973	19.594	25.204	13.091
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ (1)	4.102.091	27.814	17.080	22.208	11.710
ΑΝΕΡΓΟΙ (2)	513.379	4.159	2.514	2.996	1.381
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	11,12%	13%	12,83%	11,88%	10,54%

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18^{ης} ΜΑΡΤΙΟΥ 2001 (www.statistics.gr), Ιδία Επεξεργασία.

Ο τελευταίος πίνακας (Πίνακας 14) κατανέμει τον πληθυσμό απασχόλησης στους τέσσερις Δήμους ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας με αποτελέσματα που παραλληλίζονται και με τις ποσοτώσεις του πίνακα 12 για την κατανομή των απασχολούμενων ανά τομέα παραγωγής. Πιο συγκεκριμένα, και σε αυτόν τον πίνακα διαφαίνεται το υψηλό ποσοστό του πρωτογενούς τομέα παραγωγής στην περίπτωση του Δήμου Λαμιέων, αφού το 8,39% απασχολείται στον τομέα της γεωργίας – αλιείας – δασοκομίας, ενώ το σημαντικό ποσοστό 9,82% ασχολείται στην μεταποίηση. Αντίστοιχο είναι και το συμπέρασμα για την αυξημένη τάση που διατυπώθηκε παραπάνω στην περίπτωση του δευτερογενούς τομέα παραγωγής όσον αφορά το Δήμο της Κοζάνης λόγω των μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Όπως ο πίνακας δείχνει, το 4,35% και το 9,08% του απασχολούμενου πληθυσμού του Δήμου Κοζάνης αντιστοιχεί στον κλάδο ορυχεία – λατομεία και παροχή ενέργειας αντίστοιχα. Κάτι ανάλογο, σε μικρότερο βέβαια βαθμό, αντιπροσωπεύει και το

ποσοστό στον Δήμο της Τρίπολης για τον κλάδο της παροχής ενέργειας, λόγω του εργοστασίου στην περιοχή της Μεγαλόπολης. Επίσης άξια αναφοράς είναι τα μεγάλα ποσοστά απασχόλησης στον τραπεζικό τομέα και στους τέσσερις Δήμους (Ιωαννιτών 7,17%, Κοζάνης 7,44%, Λαμιέων 7,31% και Τρίπολης 6,92%), καθώς επίσης και τα μεγάλα ποσοστά απασχόλησης σε διοίκηση και άμυνα. Δεν πρέπει επίσης να αγνοηθεί και η μεγάλη απόκλιση που παρουσιάζει η περίπτωση του Δήμου των Υγεία και στην Εκπαίδευση (9,23% και 12,58% αντίστοιχα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 14: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΗΜΟΥΣ

ΚΛΑΔΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ		ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ		ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ		ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΑΛΙΕΙΑ	497	1,68%	641	3,46%	1.979	8,39%	582	4,98%
ΟΡΥΧΕΙΑ, ΛΑΤΟΜΕΙΑ	72	0,24%	806	4,35%	52	0,22%	56	0,48%
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	2.334	7,91%	1.230	6,65%	2.317	9,82%	665	5,69%
ΠΑΡΟΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	251	0,85%	1.681	9,08%	215	0,91%	597	5,11%
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	2.310	7,83%	1.546	8,35%	2.115	8,97%	1.135	9,71%
ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ	4.420	14,97%	2.937	15,87%	3.086	13,08%	1.581	13,53%
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	1.793	6,07%	961	5,19%	992	4,21%	619	5,30%
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	1.429	4,84%	847	4,58%	1.464	6,21%	761	6,51%

ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	2.116	7,17%	1.377	7,44%	1.725	7,31%	808	6,92%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ	2.891	9,79%	1.615	8,73%	2.134	9,05%	1.167	9,99%
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	3.714	12,58%	1.644	8,88%	2.064	8,75%	1.007	8,62%
ΥΓΕΙΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	2.725	9,23%	906	4,89%	1.084	4,60%	987	8,45%
ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	1.248	4,23%	637	3,44%	788	3,34%	441	3,77%
ΝΕΟΙ ΜΗ ΔΥΝΑΜΕΝΟΙ ΝΑ ΚΑΤΑΤΑΓΟΥΝ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ	3.720	12,60%	1.681	9,08%	3.570	15,14%	1.278	10,94%
ΣΥΝΟΛΑ	29.520	100%	18.509	100%	23.585	100%	11.684	100%

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18⁹⁵ ΜΑΡΤΙΟΥ 2001 (www.statistics.gr), Ίδια Επεξεργασία.

Όλοι αυτοί οι δείκτες αναφέρθηκαν λόγω του ότι μαρτυρούν την ύπαρξη τεσσάρων αστικών πόλεων που αποτελούν πόλους ανάπτυξης και διοικητικά κέντρα που επηρεάζουν το σύνολο της περιφέρειας που υπάγονται. Η ύπαρξη της περιφερειακής διοίκησης στους τέσσερις Δήμους επηρεάζει καθοριστικά τους δείκτες που είδαμε παραπάνω και ιδιαίτερα αυτούς που σχετίζονται με τον τομέα παροχής υπηρεσιών και την δημόσια διοίκηση. Επίσης, η ύπαρξη μεγάλων στρατιωτικών, εκπαιδευτικών μονάδων και μονάδων υγείας σε όλες τις περιπτώσεις αντικατοπτρίζονται στα αντίστοιχα ποσοστά απασχόλησης, ενώ από όλους τους Δήμους αυτός των Ιωαννιτών φαίνεται να εξελίσσεται σε αστικό μητροπολιτικό κέντρο για την περιφέρειά του, έναντι των υπόλοιπων τριών Δήμων.

5.5 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗΣ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

Τα βασικά πληθυσμιακά – οικονομικά χαρακτηριστικά του δείγματος που αναλύθηκαν πιο πάνω αποτελούν το πρώτο μέρος της ανάλυσης του κεφαλαίου και παρατέθηκαν με σκοπό να υπογραμμίσουν τα κοινά χαρακτηριστικά των Δήμων ως τυπικές αστικές συγκεντρώσεις μεσαίας κλίμακας στην ελληνική επικράτεια. Το δεύτερο μέρος, άμεσα συσχετιζόμενο και με τους βασικούς σκοπούς της διατριβής, ασχολείται με την εσωτερική διοικητική οργάνωση των τεσσάρων Δημοτικών Οργανισμών. Σκοπός μας είναι να δούμε την λογική διάρθρωσης των υπηρεσιών και κατά πόσο αυτές οργανώνονται δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στην πρόκληση καλύτερης απορρόφησης κοινοτικών κονδυλίων από πλευράς των Δήμων.

Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο ο Νόμος «Ι. Καποδίστριας» 2539/1997 αποτέλεσε έως τώρα την σημαντικότερη θεσμική καινοτομία στην προσπάθεια αναδιοργάνωσης των πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα. Ο Νόμος 2539 όριζε με διάταξή του (Αρ. 1 και Αρ. 18) επίσης ότι εντός του πρώτου τετραμήνου από την ανάληψη καθηκόντων των νέων δημοτικών αρχών στους νέους Δήμους την 1/1/1999 (μετά τις δημοτικές εκλογές του Οκτωβρίου του 1998) τα δημοτικά συμβούλια έπρεπε να εγκρίνουν τον νέο Ο.Ε.Υ. Ο Οργανισμός αυτός θα έπρεπε να αναφέρεται τουλάχιστον στην επιλογή των λειτουργιών που θα εκτελούνται από τις εσωτερικές υπηρεσίες του Δήμου, στον σχεδιασμό της οργανωτικής δομής των υπηρεσιών και στον προγραμματισμό των αναγκών σε ανθρώπινο δυναμικό μέσω της πρόβλεψης των οργανικών θέσεων. Με άλλα λόγια ο Νόμος όριζε δεσμευτικά την νομική κατοχύρωση της κατανομής των δραστηριοτήτων των Υπηρεσιών του Δήμου στις επιμέρους διοικητικές ενότητες.

Το αρμόδιο Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης εξέδωσε σχετικό ενημερωτικό σημείωμα τον Ιούνιο του 1998 προς όλους τους νεοσύστατους Δήμους με σκοπό να επικουρήσει αυτή την προσπάθεια αναδιάρθρωσης των δημοτικών υπηρεσιών (ΥΠΕΣΔΔΑ, 1998). Στο σχετικό υπόμνημα δίνει σύνολο κατευθυντηρίων γραμμών προς όλους τους Δημοτικούς Οργανισμούς, έχοντας προφανή διάθεση να αλλάξει την οργανωτική δομή των Δήμων ανάλογα και με το μέγεθος τους. Επίσης, μέσα στο έγγραφο καθίσταται

πασίδηλη η ανάγκη οργάνωσης των εσωτερικών υπηρεσιών των Δημοτικών Υπηρεσιών σύμφωνα και με την αρχική προτεραιότητα για καλύτερη απορρόφηση του κοινοτικού χρήματος μέσω των συγχρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση προγραμμάτων. Προτάσεις σχετικές με: πρώτον, την αναγνώριση της ανάγκης ιεράρχησης των στελεχειακών αναγκών των Δήμων (όπ. π.: 15-16), δεύτερον την αναγνώριση της ανάγκης εισαγωγής νέων ειδικοτήτων σε οργανικές θέσεις από στελέχη με πανεπιστημιακή ή τεχνολογική εκπαίδευση (Π.Ε., Τ.Ε.) σε θέματα, εν γένει, περιφερειακής και αστικής ανάπτυξης και προγραμματισμού (όπ. π.: 16), τρίτον την βαρύτητα που δόθηκε στην ποσοστιαία, και υποχρεωτική, αύξηση των οργανικών θέσεων σε στελέχη «τριτοβάθμιας πανεπιστημιακής και τεχνολογικής εκπαίδευσης σύγχρονων ειδικοτήτων αντίστοιχων με τα προβλήματα της περιοχής» (όπ. π.: 17) και, τέταρτον την πρόσθεση της μελέτης και επίβλεψης τεχνικών έργων ως βασικής «λειτουργίας» για όλους του Δήμους ανεξαρτήτως μεγέθους (όπ. π.: 23), μαρτυρούν τόσο τη σχέση μεταξύ των αναγκαίων αλλαγών στους ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού και περιφερειακού προγραμματισμού όσο και την προτεραιότητα αύξησης της αποτελεσματικότητας των ΟΤΑ στην διαχείριση και υλοποίηση προγραμμάτων τοπικής ανάπτυξης. Επιπλέον σε όλα τα παραπάνω, η αναγνώριση της ανάγκης αναδιάρθρωσης των υπηρεσιών με σκοπό την καλύτερη προσαρμογή στις ευρωπαϊκές επιταγές καθίσταται αδιαμφισβήτητη από την πρόταση περί προσθήκης στις Υπηρεσίες του Δήμου αυτόνομου γραφείου προγραμματισμού, σχεδιασμού και ανάπτυξης, το οποίο και θα δραστηριοποιείται αυτόνομα και παράλληλα με τις οικείες διευθύνσεις οικονομικών και τεχνικών υπηρεσιών και θα υπάγεται άμεσα στην πολιτική ηγεσία του Δήμου.

Στα πλαίσια των πιο πάνω εξελίξεων που τροχοδρόμησε ο Νόμος 2539/1997 και το σχετικό υπόμνημα από πλευράς του Υπουργείου, οι τέσσερις Δήμοι που μας απασχολούν εξέδωσαν εντός της ορισθείσας καταληκτικής ημερομηνίας προτάσεις για την τροποποίηση των Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας τους. Από άποψη νομικής ισχύος των Ο.Ε.Υ., αυτοί εκδίδονται από την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως εν είδη απόφασης και όχι Νόμου. Αυτές οι αποφάσεις βασίζονται σε προτάσεις-σχέδια που έχουν εγκριθεί από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου και χρειάζονται επίσημη έγκριση από την περιφέρεια στην οποία υπάγεται ο συγκεκριμένος Δήμος. Ο Γενικός Γραμματέας της περιφέρειας είναι και ο τελικός εντολοδόχος για να εγκρίνει τον Ο.Ε.Υ. και να εκδώσει την τελική απόφαση. Μέχρι και τα μέσα του 1999 και οι

τέσσερις Δήμοι του ενδιαφέροντός μας είχαν αναθεωρήσει τους Ο.Ε.Υ. τους δυνάμει της διάταξης του Ν.2539. Μάλιστα, οι δύο από τους τέσσερις Δήμους (Λαμιέων και Τριπόλεως), μέχρι και τα μέσα του 2006 όταν και ολοκληρώθηκε η έρευνα πεδίου στους τέσσερις Δήμους, είχαν προχωρήσει και στην επανατροποποίηση των Οργανισμών τους, ενώ ο Δήμος Κοζάνης αναθεώρησε το 2003 την δομή των υπηρεσιών του, προσθέτοντας ξεχωριστή Διεύθυνση για την νεοϊδρυθείσα Δημοτική Αστυνομία.

Ακολουθώντας τις τέσσερις νομικές αποφάσεις⁴⁹ που αφορούν την επικύρωση των αντίστοιχων αποφάσεων των Δημοτικών Συμβουλίων των τεσσάρων Δήμων παρατηρούμε τα εξής:

Δεν παρατηρείται ουσιαστική διαφοροποίηση στις υπηρεσίες που συγκεντρώνονται γύρω από το γραφείο του Δημάρχου. Γραφεία όπως των νομικών υπηρεσιών, του γενικού γραμματέα, των ειδικών συμβούλων και συνεργατών, των δημοσίων σχέσεων και γραμματειακής υποστήριξης όλων των οργάνων διοίκησης του Δήμου υπάρχουν και διατυπώνονται σε όλες τις σχετικές αποφάσεις των Εσωτερικών Οργανισμών Υπηρεσίας.

Και οι τέσσερις Δημοτικοί Οργανισμοί, τυπικά, ακολούθησαν χωρίς ιδιαίτερες αποκλίσεις τις προτάσεις της εγκυκλίου του Υπουργείου Εσωτερικών που αναφέρθηκε πιο πάνω. Ακολουθώντας μια κοινή τυπολογία διαχωρισμού των «Διευθύνσεων» και των «Γραφείων», στα οποία χωρίζονται οι υπηρεσίες του Δήμου, και τα τέσσερα οργανογράμματα δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην αυτονομία πρωταρχικών υπηρεσιών λειτουργίας. Οι Διευθύνσεις Διοικητικού, Οικονομικού, η Τεχνική Υπηρεσία συναντώνται και στις τέσσερις περιπτώσεις χωρίς ουσιαστικές διαφοροποιήσεις. Υπάρχουν βέβαια κάποιες μικρές διαφορές, που μπορούν να αποδοθούν και στις εσωτερικές ανάγκες κατά περίπτωση. Παραδείγματος χάριν, στην περίπτωση της Κοζάνης, η Διεύθυνση Οικονομικού (περιλαμβάνει κυρίως τα τμήματα εσόδων, εξόδων, το λογιστήριο του Δήμου, το γραφείο προμηθειών και

⁴⁹ Οι αποφάσεις τροποποίησης των Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας είναι οι εξής: Για το Δήμο Ιωαννιτών Απόφαση 12042/9-7-1999, για το Δήμο Κοζάνης Απόφαση 6375/28-8-1999 (και επιπλέον η Απόφαση 7675/1-8-2003 για την προσθήκη της Διεύθυνσης Δημοτικής Αστυνομίας στις ήδη υπάρχουσες), για το Δήμο Λαμιέων Απόφαση 19080/14-12-2005 και για το Δήμο Τριπόλεως Απόφαση 14955/31-12-2003. Αυτές οι αποφάσεις αποτελούν τις κύριες πηγές άντλησης όλων των στοιχείων που αναφέρονται αμέσως παρακάτω και σχετίζονται με την διοικητική οργάνωση των Υπηρεσιών του Δήμου σε επιμέρους Διευθύνσεις και στην οργάνωση αυτόνομων τμημάτων προγραμματισμού για τα ευρωπαϊκά προγράμματα.

γραφείο προμηθειών) και Διοικητικού (περιλαμβάνει το τμήμα προσωπικού, το ληξιαρχείο, τα δημοτολόγια και το τμήμα διοικητικών θεμάτων) υπάγονται στην ίδια Διεύθυνση. Αντίθετα, Διοικητικά και Οικονομικά θέματα διαχωρίζονται και σε αυτόνομες διευθύνσεις στην περίπτωση των υπόλοιπων τριών περιπτώσεων. Επίσης, στις περιπτώσεις της Κοζάνης και των Ιωαννίνων η Διεύθυνση Πολεοδομίας (έκδοση αδειών, σχέδιο πόλης, κτηματολόγιο, πολεοδομικός σχεδιασμός) λειτουργεί αυτόνομα, ενώ αντίθετα στον Δήμο Λαμιέων και Τριπόλεως εντάσσεται στην Διεύθυνση των Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου. Επίσης, ο τομέας απορριμμάτων, αρκετά σημαντικός ιδιαίτερα σε μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις όπως είναι αυτές του δείγματός μας, αυτονομείται πλήρως ως Διεύθυνση στο Δήμο Κοζάνης, μερικώς μαζί με περιβαλλοντικά θέματα στην περίπτωση των Ιωαννίνων και της Λαμίας, ενώ μόνο στο Δήμο Τριπόλεως δεν αποτελεί αυτόνομη υπηρεσιακή μονάδα σε επίπεδο Διεύθυνσης, αλλά υπάγεται στην Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου.

Ο Νόμος 2539/1997 και η ανάγκη καλύτερης απορρόφησης κονδυλίων για έργα στα οποία οι Δημοτικοί Οργανισμοί εμφανίζονται ως τελικοί δικαιούχοι προς εκμετάλλευση, ως προς την ανακατανομή αρμοδιοτήτων εντός της διοικητικής διάρθρωσης των Δήμων, εισήγαγε μια κυρίαρχη καινοτομία: την μεγαλύτερη αυτονόμηση των λεγόμενων «γραφείων προγραμματισμού» τα οποία και αποτελούν για κάθε Δημοτική Αρχή την βασική μονάδα δραστηριοποίησης του για ανάληψη πρωτοβουλιών υλοποίησης συγχρηματοδοτούμενων έργων. Σχετικά με τα γραφεία προγραμματισμού, η γενική παρατήρηση σχετίζεται με το ότι και οι τέσσερις Δήμοι ακολούθησαν την πρόταση της εγκυκλίου, δημιουργώντας αυτόνομο γραφείο το οποίο και υπάγεται απευθείας, και στις τέσσερις περιπτώσεις, στην ηγεσία του Οργανισμού (Δήμαρχος και Αντιδήμαρχος που έχει οριστεί με απόφαση Δημάρχου να παρακολουθεί την πορεία υλοποίησης των προγραμμάτων).

Συγκεκριμένα, το γραφείο προγραμματισμού και στα τέσσερα οργανογράμματα κατανομής αρμοδιοτήτων φαίνεται να έχει αρκετά αυτόνομη θέση, ως χωριστό γραφείο άμεσα συνδεδεμένο με το γραφείο του Δημάρχου. Στον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας του Δήμου Ιωαννιτών ορίζεται τμήμα «προγραμματισμού – οργάνωσης – πληροφορικής – στατιστικής», με κύριο μέλημα την συγκέντρωση των στατιστικών στοιχείων και δεικτών, την συγκέντρωση μελετών και την εκπόνηση εισηγήσεων για τον στρατηγικό – επιχειρησιακό προγραμματισμό του Δήμου.

Σχετικά με τα ευρωπαϊκά προγράμματα, το τμήμα διερευνά τις πηγές χρηματοδότησης, ενημερώνει την Δημοτική Αρχή για την ύπαρξη προγραμμάτων, διατυπώνει προτάσεις, καταρτίζει τις αιτήσεις και υποστηρίζει τις διαδικασίες προώθησης, υλοποίησης, παρακολούθησης και αξιολόγησής τους. Στο Δημοτικό Οργανισμό της Κοζάνης, το αντίστοιχο γραφείο προγραμματισμού – οργάνωσης και πληροφορικής χαρακτηρίζεται «αυτοτελές» και συγκεντρώνει το σύνολο των αρμοδιοτήτων που ήδη αναφέρθηκαν σχετικά με την εισήγηση προτάσεων για ένταξη έργων, την παρακολούθηση και την ενημέρωση της Δημοτικής Αρχής για την ύπαρξη προγραμμάτων που μπορεί να ενδιαφέρουν αναπτυξιακά τον Δήμο. «Αυτοτελές» χαρακτηρίζει το τμήμα οργάνωσης και προγραμματισμού και ο Εσωτερικός Οργανισμός Υπηρεσίας του Δήμου Τριπόλεως. Το τμήμα συγκροτείται από τα γραφεία πληροφορικής, οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικής πολιτικής, νεολαίας, δημοσίων σχέσεων και το γραφείο του «αναπτυξιακού προγραμματισμού, οργάνωσης προγραμμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης», το οποίο και επωμίζεται με το πλέγμα καθηκόντων ενημέρωσης της Δημοτικής Αρχής και κατάρτισης αιτήσεων συμμετοχής του Δήμου σε συγκεκριμένα προγράμματα. Τέλος, στην περίπτωση του Δήμου Λαμιέων, το γραφείο «προγραμματισμού – ανάπτυξης και στατιστικής» αναλαμβάνει το σύνολο των καθηκόντων που ειπώθηκαν και παραπάνω, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι ο Οργανισμός ορίζει και την ύπαρξη επιπλέον «γραφείου Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων», επίσης στο γενικότερο διοικητικό τμήμα των μονάδων που βρίσκονται άμεσα συνδεδεμένα με την πολιτική αρχή του Δήμου, το οποίο και ενέχει το ίδιο πλέγμα καθηκόντων με το γραφείο προγραμματισμού.

Στο σύνολο των Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας των Δήμων που μελετώνται, η βαρύτητα που δίδεται στην ομαλή λειτουργία του καθίσταται εμφανής σε επίπεδο διατύπωσης. Σε όλες τις περιπτώσεις τα γραφεία προγραμματισμού, οποιαδήποτε και αν είναι η ακριβής διατύπωσή τους, επέφεραν σύνολο νεολογισμών τόσο ως προς το «δικαίωμα πρωτοβουλίας» που έχουν να γνωστοποιούν στην Αρχή τα προγράμματα που μπορεί ο Δήμος να αναλάβει και να υλοποιήσει, όσο και ως προς τον ρόλο που διαδραματίζουν στην έκβαση υλοποίησης του επιλεγθέντος έργου, παράλληλα με την δραστηριοποίηση της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου για την εκπόνηση της μελέτης και την τεχνική παρακολούθηση του έργου. Ωστόσο, τόσο στο τέλος του παρόντος υποκεφαλαίου όσο και στο επόμενο κεφάλαιο θα αναδειχθεί η σημαντική διαφορά μεταξύ τυπικής διατύπωσης του Οργανισμού Εσωτερικής Λειτουργίας και

ουσιαστικής ύπαρξης, αυτονομίας και αποτελεσματικής δράσης των γραφείων προγραμματισμού στους τέσσερις Δήμους που ερευνώνται.

Το δεύτερο, και τελευταίο, μισό του υποκεφαλαίου ασχολείται με την στελέχωση των υπηρεσιών του Δήμου, όπως αυτές οργανώνονται με τον τρόπο που αναφέρθηκε παραπάνω. Σκοπός μας είναι να δούμε τα συνολικά μεγέθη απασχολούμενων υπαλλήλων στον κάθε Δήμο⁵⁰, αλλά και κάποια στοιχεία κατανομής των μόνιμων υπαλλήλων εντός του οργανογράμματος του Δήμου ανάλογα και με το επίπεδο τυπικών προσόντων που διαθέτουν. Η βαρύτητα, πέραν των συγκεντρωτικών στοιχείων στελέχωσης, θα δοθεί και στον αριθμό στελεχών που συγκροτούν την Τεχνική Υπηρεσία του κάθε Δήμου, η οποία αποτελεί κύριο πόλο ανάληψης πρωτοβουλιών κάθε Δημοτικής Αρχής, μαζί με τα γραφεία προγραμματισμού, για την προώθηση και ολοκλήρωση των συγχρηματοδοτούμενων έργων.

Ο πρώτος πίνακας που ακολουθεί (Πίνακας 15) αποτυπώνει το συνολικό ανθρώπινο δυναμικό που έχουν οι Δήμοι στην διάθεσή τους έτσι ώστε να λειτουργήσουν αποτελεσματικά καθώς επίσης και την κατανομή του ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης. Τα μεγέθη που αναφέρονται δείχνουν ιδιαίτερη απόκλιση με εμφανή αυξητική τάση να παρατηρείται στη στελέχωση από μόνιμο προσωπικό στην περίπτωση του Δήμου των Ιωαννίνων (439 μόνιμοι υπάλληλοι). Ακολουθεί, σε επίπεδο συνολικών μεγεθών, ο Δήμος της Κοζάνης (254 μόνιμοι υπάλληλοι) και ο Δήμος Λαμιέων (195 μόνιμοι υπάλληλοι) με τελευταίο τον Δήμο Τριπόλεως (154 μόνιμοι υπάλληλοι). Το βασικό, και ως ένα σημείο δικαιολογημένο, χαρακτηριστικό είναι η κλιμακωτή αύξηση των υπαλλήλων, όσο το πληθυσμιακό μέγεθος του Δήμου αυξάνεται, με την μοναδική παρατήρηση που πρέπει να κατατεθεί ως προς την παραπάνω εκδοχή να αφορά την περίπτωση του Δήμου Λαμιέων όπου και το υπαλληλικό δυναμικό παρουσιάζεται μειωμένο σε σχέση με την πληθυσμιακά χαρακτηριστικά του. Σε γενικές γραμμές πάντως, σχέση μεταξύ στελέχωσης και

⁵⁰ Σημειώνεται ότι το σύνολο των δεδομένων που ακολουθούν σχετικά με την στελέχωση των τεσσάρων Δημοτικών Οργανισμών αφορά τους υπαλλήλους που απασχολούνται υπό το καθεστώς μονιμότητας ή σύμβασης αορίστου χρόνου. Εννοείται ότι οι Δημοτικές Αρχές απασχολούν και ένα σύνολο από προσωπικό δυνάμει συμβάσεων ορισμένου χρόνου. Παρόλα αυτά, μια αξιόπιστη απεικόνιση και αυτής της κατηγορίας υπαλλήλων δεν είναι δυνατή λόγω της αλλαγής των «εποχιακών» αναγκών του Δήμου και συνεπώς της συχνής αλλαγής του στελεχειακού δυναμικού σε καθεστώς μη-μονιμότητας. Επίσης στα αριθμητικά δεδομένα που ακολουθούν δεν περιλαμβάνονται ένα σύνολο 6-7 «μετακλητών θέσεων» ανά περίπτωση, που αφορούν τη θέση του γενικού γραμματέα του Δήμου, τη θέση του ιδιαιτέρου του Δημάρχου και θέσεις των ειδικών συνεργατών – συμβούλων ή επιστημονικών συνεργατών.

πληθυσμιακού μεγέθους παρουσιάζει σχετική αναλογία, ενώ επιπροσθέτως στην περίπτωση του Δήμου Ιωαννιτών η αναλογική αύξηση λαμβάνει μεγάλη έκταση.

Επίσης, η γενική παρατήρηση που σχετίζεται και με τις τέσσερις περιπτώσεις αφορά την κατανομή των θέσεων ανά επίπεδο προσόντων. Και οι τέσσερις Δημοτικοί Οργανισμοί του δείγματος εμφανίζουν μικρά ποσοστά αναλογίας του δυναμικού που έχει πανεπιστημιακή ή τεχνολογική κατάρτιση – μόρφωση επί του συνόλου όλων των υπαλλήλων. Τα ποσοστά που μπορεί να υπολογισθούν από τα αριθμητικά μεγέθη του πίνακα σχετικά με τους μόνιμους υπάλληλους με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Π.Ε. και Τ.Ε.) δεν ξεπερνούν το 30%, επί του συνόλου των μόνιμων υπαλλήλων, σε καμία περίπτωση Δήμου. Αναλυτικά αναφέρουμε ότι ο Δήμος Ιωαννιτών, λόγω και του μεγάλου όγκου υπαλλήλων, παρουσιάζει το εν λόγω ποσοστό αρκετά χαμηλά στο επίπεδο του 17,53 %. Ακολουθούν ο Δήμος Λαμιέων και Τρίπολης με 20,51% και 26,62% αντίστοιχα, ενώ μόνο στην περίπτωση της Κοζάνης το ποσοστό ανέρχεται στο 30,70%. Η προσθήκη των δεδομένων που αφορούν τους μη μόνιμους υπαλλήλους, υπό το καθεστώς αορίστου σύμβασης Ιδιωτικού Δικαίου, γίνεται γιατί πλησιάζουν στο καθεστώς μονιμότητας αλλά κυρίως είναι «ασφαλή» στοιχεία εφόσον δεν μεταλλάσσονται εύκολα παρόλο που η Δημοτική Αρχή έχει το δικαίωμα να την διακόψει χωρίς νομικές κυρώσεις. Η παράθεση των συμβασιούχων αυτής της κατηγορίας γίνεται για να ενισχύσει το επιχείρημα για τα μειωμένα ποσοστά πτυχιούχων στο προσωπικό των Δήμων. Και στους τέσσερις Δήμους η συντριπτική πλειοψηφία των συμβάσεων αορίστου χρόνου αφορά στελέχη με δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Δ.Ε.)⁵¹.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15: ΜΟΝΙΜΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΥΠΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΗΜΟΥΣ.

	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ
ΜΟΝΙΜΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΠΕ)	55	38	29	23
ΜΟΝΙΜΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ	22	40	11	18

⁵¹ Σύμφωνα με τα στοιχεία που μας διατέθηκαν από τα Τμήματα Προσωπικού των Δήμων, αναφέρουμε ενδεικτικά ότι στο σύνολο των 158 συμβασιούχων μόνο οι 16 είναι πανεπιστημιακής ή τεχνολογικής εκπαίδευσης.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΤΕ)				
ΜΟΝΙΜΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΔΕ)	178	126	123	77
ΜΟΝΙΜΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΥΕ)	125	50	32	36
ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΙΜΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	439	254	195	154
ΣΥΜΒΑΣΙΟΥΧΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΛΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	59	41	42	16
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	498	295	237	170

ΠΗΓΗ: ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΔΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ – ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ, ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΔΗΜΟΥ ΛΑΜΙΕΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ, ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ
(ΙΟΥΝΙΟΣ 2006). Ιδία Επεξεργασία.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι επόμενοι Πίνακες (16 και 17), οι οποίοι βασίζονται σε στοιχεία από τη συλλογική εργασία «Οι ΟΤΑ σε αριθμούς» που εκπόνησε το Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ι.Τ.Α.) για λογαριασμό της Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. Το τελικό δείγμα της έρευνας περιλαμβάνει το σύνολο των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ της χώρας και καταγράφει την γενική τάση τόσο ως προς την κατανομή των υπαλλήλων ανά κατηγορία εκπαίδευσης, όσο και ως προς την κατανομή όλων των δημοτικών υπαλλήλων ανάλογα με την σχέση εργασίας που έχουν με τους Δήμους όπου απασχολούνται. Το βασικό συμπέρασμα, συγκρίνοντας και το αντίστοιχο δείγμα των τεσσάρων Δήμων που μας ενδιαφέρουν, είναι ότι σε επίπεδο σπουδών ο μέσος όρος της απογραφής (17% για τις Δημοτικές Αρχές) σχεδόν συμπίπτει ποσοστιαία με τον αντίστοιχο δείκτη του Δήμου Ιωαννιτών (17,53%). Αυτό σημαίνει ότι και οι τέσσερις Δήμοι που ερευνώνται είναι, τουλάχιστον, πάνω από το πανελλήνιο μέσο όρο απασχόλησης στελεχών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση. Αντίστοιχα, παρατηρούμε και στην μελέτη του Ι.Τ.Α. τα μεγάλα ποσοστά που καταλαμβάνουν οι απασχολούμενοι των Δήμων Δευτεροβάθμιας ή Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης (πάνω από 80%), ιδιαίτερα στην περίπτωση που αφορά αποκλειστικά τον Δημοτικό Οργανισμό και όχι και τις γύρω από αυτόν Επιχειρήσεις

και Νομικά Πρόσωπα που δραστηριοποιούνται και χρειάζονται περισσότερο ειδικευμένο προσωπικό. Όμοιο ποσοστό (78%) καταλαμβάνει και η κατηγορία των εργαζόμενων που απασχολούνται υπό το καθεστώς Δημοσίου Δικαίου στους Δήμους (Πίνακας 17). Το γεγονός ότι πάνω από τα 3/4 του προσωπικού απολαμβάνει την ασφάλεια της μόνιμης εργασιακής σχέσης με τον Δήμο όπου απασχολούνται διασφαλίζει την βιωσιμότητα και την αυξητική δραστηριοποίηση των Δήμων, χωρίς βέβαια να σημαίνει ότι λύνει και τα προβλήματα στελέχωσης που αντιμετωπίζει. Η παραδοχή του δυσεπίλυτου της επαρκούς στελέχωσης των ΟΤΑ ενισχύεται αμέσως παρακάτω βλέποντας τις οργανικές θέσεις που ο κάθε Δήμος προτείνει εντός του Ο.Ε.Υ. (Πίνακας 12).

ΠΙΝΑΚΑΣ 16: ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	ΠΕ	ΤΕ	ΔΕ	ΥΕ	ΣΥΝΟΛΟ
%(*)	12	9	44	35	100
%(**)	12	5	47	36	100

ΠΗΓΗ: ΚΕΔΚΕ-ΙΤΑ (2006: 60-61) (www.ita.org.gr)

* ΣΥΝΟΛΟ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟΥΣ ΟΤΑ (ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΝΠΔΔ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ)

** ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΥΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 17: ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΣΧΕΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

ΣΧΕΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ (ΜΟΝΙΜΟΙ)	ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	ΕΚΤΑΚΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ
%(*)	76	7	16	1	100
%(**)	78	6	15	1	100

ΠΗΓΗ: ΚΕΔΚΕ-ΙΤΑ (2006: 60-61) (www.ita.org.gr)

* ΣΥΝΟΛΟ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟΥΣ ΟΤΑ (ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΝΠΔΔ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ)

** ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΥΣ

Πράγματι, πέρα από την πραγματική, και ουσιαστική, εικόνα που απεικονίζει ο πίνακας 15, και η σύγκρισή του με το γενικό δείγμα για όλη την χώρα των πινάκων 16 και 17 για την στελέχωση των Δήμων, είναι ενδιαφέρον να αναφερθούμε και στις αντίστοιχες προτάσεις στελέχωσης που ο Οργανισμός Εσωτερικής Υπηρεσίας περιέχει. Πληροφοριακά αναφέρουμε ότι ο κάθε Δήμος, όπως και κάθε Δημόσια Υπηρεσία, στις αποφάσεις τροποποίησης των Ο.Ε.Υ. του υποχρεούται να καταρτίζει

πρόταση για το σύνολο των θέσεων που χρειάζεται, ή που εν δυνάμει θα προκύψει η ανάγκη, ανά κατηγορία προσόντων. Αυτό σημαίνει ότι οι μελλοντικές ανάγκες πρόσληψης του Δήμου δεν μπορούν να υπερβούν, για συγκεκριμένες θέσεις, τον αριθμό που αναγράφεται στον Ο.Ε.Υ. του. Η «δήλωση» αυτή, από πλευράς Δημοτικής Αρχής, των θέσεων που μπορεί να χρειαστεί αποτελεί την ασφαλιστική δικλείδα τόσο για την ίδια την Αρχή έτσι ώστε να διεκδικήσει μόνιμες θέσεις που δικαιούται, όσο και για τον κεντρικό κρατικό προϋπολογισμό που επιβαρύνεται ώστε να αποφύγει τυχόν υπερβάσεις. Σύμφωνα με την παρατήρηση που μόλις κάναμε, είναι φυσιολογικό η σύγκριση μεταξύ των υπαρκτών και των δηλωμένων θέσεων μόνιμης εργασίας να αποκλίνει υπέρ της δεύτερης κατηγορίας. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στην εκτίμηση που έχουν οι Δήμοι σχετικά με το ποιο μέγεθος στελέχωσης είναι ικανό για να ανταποκριθούν στην αποστολή τους. Στον Πίνακα 18 φαίνεται αυτή η εκτίμηση ανά περίπτωση Δημοτικού Οργανισμού.

Παρατηρώντας με προσοχή την αντιπαράβολή ιδίων στοιχείων από τους δύο πίνακες με την στελέχωση των Δήμων, τέσσερις επισημάνσεις χρήζουν αναφοράς. Πρώτον, παρατηρείται μεγάλη διαφορά μεταξύ των πραγματικών θέσεων και αυτών που δηλώνονται στον Ο.Ε.Υ. Μάλιστα, η αύξηση των διαφορών μεγαλώνουν όσο το πληθυσμιακό μέγεθος του Δήμου μικραίνει. Στο Δήμο Ιωαννιτών η απόκλιση στο σύνολο των μόνιμων θέσεων Δημοσίου Δικαίου ανέρχεται στους 76 υπαλλήλους, ενώ στην περίπτωση του Δήμου Τριπόλεως φτάνει στους 145. Συμπερασματικά, το μέγεθος του Δήμου και ο πληθυσμός που καλύπτει διαφαίνεται να επηρεάζει και το ποσοστό ικανοποίησης των θέσεων που απαιτούνται. Δεύτερον, το πανεπιστημιακό και τεχνολογικά καταρτισμένο προσωπικό των Δήμων παρουσιάζει μεγαλύτερα ποσοστά κάλυψης στον Ο.Ε.Υ. από την πραγματική κάλυψη θέσεων. Η διαφορά ανέρχεται στις 45 θέσεις για το Δήμο Τριπόλεως (53% λιγότερες από την πρόβλεψη του Ο.Ε.Υ.), ακολουθεί ο Δήμος Λαμιέων με 32 θέσεις διαφορά (45% λιγότερες), ο Δήμος Ιωαννιτών με 28 θέσεις διαφορά (27% λιγότερες από την πρόβλεψη του Ο.Ε.Υ.) και την καλύτερη επίδοση παρουσιάζει ο Δήμος Κοζάνης αφού παρουσιάζει το μικρότερο ποσοστό «απωλειών» καλύπτοντας πρακτικά 78 θέσεις από τις 95 (μόλις 18% ποσοστιαία διαφορά από τον αριθμό που ορίζει ο Ο.Ε.Υ. του Δήμου). Αντίθετα, οι πραγματικές θέσεις αναφορικά με τις συμβάσεις αορίστου χρόνου υπερκαλύπτουν το αντίστοιχο ποσό του Ο.Ε.Υ. (Πίνακας 15 και Πίνακας 18). Οι συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου εμφανίζονται νομικά λιγότερο δεσμευτικές και δεν

επισείουν το πλέγμα καθηκόντων από πλευράς κράτους και ΟΤΑ που έχουν οι μόνιμες συμβάσεις Δημοσίου Δικαίου. Η τελευταία παρατήρηση έχει σχέση με το ποιος από τους Δήμους έρευνας φαίνεται από τα παραπάνω μεγέθη να δίνει βαρύτητα στην ποιοτική αναβάθμιση του στελεχιακού δυναμικού του. Ο Δήμος της Κοζάνης εμφανίζεται να προσεγγίζει περισσότερο τις προτάσεις του Ο.Ε.Υ. όσον αφορά τους υπαλλήλους κατηγορίας ΠΕ και ΤΕ και αντίστοιχα να έχει μεγάλη διαφορά ως προς τις υπάρχουσες θέσεις ιδιαίτερα στην βαθμίδα της Δ.Ε. οι οποίες και είναι αισθητά λιγότερες από τις δηλωμένες στον ΟΕΥ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΤΥΠΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΟΠΩΣ ΑΥΤΟΣ ΟΡΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΕΥ.

	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ
ΠΕ	67	49	46	37
ΤΕ	38	46	26	49
ΔΕ	241	169	192	146
ΥΕ	169	129	72	67
ΣΥΝΟΛΟ	515	393	336	299
ΛΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	17	27	17	9

ΠΗΓΗ: ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΔΗΜΩΝ (βλ. υποσημείωση Νο 49).

Το επόμενο σημαντικό στοιχείο που παρατίθεται στον Πίνακα 19 έχει σχέση με το σύνολο των υπαλλήλων των τεσσάρων Δήμων που είναι οργανικά τοποθετημένοι στην οικεία Τεχνική Υπηρεσία, καθώς επίσης και το ποσοστό αυτών που κατέχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Δίνεται ιδιαίτερη σημασία τόσο στην υπηρεσία αυτή όσο και στο επίπεδο κατάρτισης των στελεχών της λόγω ότι αποτελούν τη βασική πηγή άντλησης όλων των μελετών που το κάθε συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα απαιτεί για την τελική έγκριση του και την υλοποίησή του.

Γενικά, παρατηρώντας το πλέγμα αρμοδιοτήτων που ορίζονται στους ΟΕΥ των Δήμων, οι Τεχνικές Υπηρεσίες μεριμνούν για την σύνταξη των προγραμμάτων των έργων και των προμηθειών και επιμελούνται και επιβλέπουν της εκτελέσεως των έργων. Επίσης τηρούν λεπτομερείς φακέλους έργων με όλα τα στοιχεία περί εκτέλεσης και ολοκλήρωσής τους. Τα βασικά στοιχεία της κάθε Δημοτικής Τεχνικής Υπηρεσίας επικεντρώνονται στην διεκπεραίωση κάθε είδους έργων κοινής ωφέλειας, στην επιμέλεια του συνόλου της διαδικασίας των προμηθειών και την επόπτευση της εφαρμογής του εγκεκριμένου Σχεδίου Πόλεως, εφόσον υπάγεται σε αυτή το τμήμα πολεοδομίας και δεν είναι αυτόνομο υπό τη μορφή Διεύθυνσης (π.χ. Δήμος Ιωαννιτών). Αυτό που είναι στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος στην παρούσα έρευνα αφορά την δυνατότητα της Τεχνικής Υπηρεσίας να συντάσσει αυτόνομα μελέτες-προτάσεις και να αναλαμβάνει την ολοκλήρωση υλοποίησης κοινοτικών έργων μέσω προτάσεων που κατατίθενται στις αντίστοιχες διαχειριστικές αρχές (κυρίως στις Αρχές των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων) όπως ορίζει και το κανονιστικό πλαίσιο υλοποίησης της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής. Αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα λοιπόν η στελέχωση των υπηρεσιών του Δήμου, αφού καθίσταται ευνόητο ότι η παρακολούθηση και εκπόνηση μελετών απαιτεί ειδικές τεχνοοικονομικές γνώσεις.

Αναφορικά με τους Δήμους της έρευνάς μας, ο Πίνακας 19 δείχνει το σύνολο των μόνιμων υπαλλήλων που απασχολούνται στην τεχνική υπηρεσία. Από τα σύνολα που αποτυπώνονται, παρατηρούμε ότι το σύνολο των υπαλλήλων ξεπερνά και στους τέσσερις Δήμους τους 60 με το Δήμο Τρίπολης να συγκεντρώνει τους περισσότερους εργαζόμενους. Το παράδοξο του μεγέθους στην περίπτωση του Δήμου Τριπόλεως, λαμβάνοντας υπόψη ότι ο Δήμος αυτός είναι ο μικρότερος σε μέγεθος και οι επιδόσεις του στην υλοποίηση έργων είναι περιορισμένη όπως θα φανεί στο επόμενο κεφάλαιο, αιτιολογείται από το γεγονός ότι είναι ο μόνος Δήμος του δείγματος που στην Διεύθυνση των Τεχνικών Υπηρεσιών περιλαμβάνεται και το τμήμα καθαριότητας του Δήμου. Όπως αναφέρθηκε και στα εισαγωγικά του υποκεφαλαίου, στους υπόλοιπους τρεις Δήμους διατηρούνται ξεχωριστές Διευθύνσεις και Τμήματα διαχείρισης απορριμμάτων στους οποίους και απασχολούνται πάνω από 70 υπάλληλοι ανά περίπτωση. Αν εξαιρέσουμε την περίπτωση της Τρίπολης που αιτιολογήθηκε, το σύνολο των απασχολούμενων στις Τεχνικές Υπηρεσίας

παρουσιάζει ισορροπία με 68, 72 και 66 υπαλλήλους σε Ιωάννινα, Κοζάνη και Λαμία αντίστοιχα. Από το σύνολο αυτό περίπου το 1/3 αφορά στελέχη με πανεπιστημιακή ή τεχνολογική εκπαίδευση. Ο κανόνας που φαίνεται να ακολουθείται και στις τέσσερις περιπτώσεις είναι η ύπαρξη περίπου 20-25 υπαλλήλων διαφόρων τεχνικών ειδικοτήτων (κυρίως πολιτικών μηχανικών, αρχιτεκτόνων, ηλεκτρολόγων μηχανικών και τοπογράφων) που απαρτίζουν τον πυρήνα της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου και διεκπεραιώνουν το σύνολο των εργασιών που απαιτούν ειδική γνώση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 19: ΘΕΣΕΙΣ ΜΟΝΙΜΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΟΠΟΘΕΤΗΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΥΝΟΛΑ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ
ΠΕ	13	17	15	11
ΤΕ	7	8	6	8
ΣΥΝΟΛΟ (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ)	68	72	66	96

ΠΗΓΗ: ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΔΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ – ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ, ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΔΗΜΟΥ ΛΑΜΙΕΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ, ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ
(ΙΟΥΝΙΟΣ 2006)

Μετά την σχετική ανάλυση που προηγήθηκε για τις τεχνικές υπηρεσίες των Δήμων ακολουθεί η αντίστοιχη περιγραφή των γραφείων προγραμματισμού, έτσι ώστε να κλείσουμε τους δύο βασικούς πόλους που αποτελούν την κινητήρια δύναμη κάθε Δημοτικού Οργανισμού στην Ελλάδα για την ανάληψη και υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πρωταρχική παρατήρηση που πρέπει να σημειωθεί για τα τέσσερα «γραφεία» που έχουν επωμισθεί την ευθύνη να βρίσκουν και να προτείνουν προς την Αρχή προγράμματα για υλοποίηση που αφορούν τον Δήμο, είναι η εξής: λόγω των χαρακτηριστικών των ευθυνών που έχουν αναλάβει αποτέλεσαν για την έρευνα την βασική πηγή άντλησης πρωτογενών ποσοτικών δεδομένων για τα βασικά χαρακτηριστικά των έργων που ο Δήμος είχε αναλάβει να υλοποιήσει μέσω κοινοτικής χρηματοδότησης από την οικεία Γενική Περιφερειακή Αρχή (βλ. κεφάλαιο 6). Το δεύτερο, και σημαντικότερο για την έρευνα, που πρέπει να παρατηρήσουμε για τα γραφεία προγραμματισμού των

τεσσάρων Δήμων είναι οι σαφείς ενδογενείς διαφορές που παρουσιάζουν ως προς την σύστασή τους και το ανθρώπινο δυναμικό που τα συγκροτούν.

Αναφερόμενοι κατά σειρά στα γραφεία προγραμματισμού σε Ιωάννινα, Κοζάνη, Λαμία και Τρίπολη παρατηρούμε ως προς την στελέχωσή τους τα εξής: στην περίπτωση του Δήμου Ιωαννιτών το «τμήμα προγραμματισμού, οργάνωσης, πληροφορικής και στατιστικής» αποτελείται από έξι δημοτικούς υπάλληλους, από τους οποίους οι δύο είναι Δ.Ε, ένας Τ.Ε Πληροφορικής και τρεις Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης. Στο Δήμο της Κοζάνης το «αυτοτελές γραφείο προγραμματισμού, οργάνωσης και πληροφορικής», στο οποίο και υπάγεται και το «γραφείο προγραμμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης», στελεχώνεται από δύο υπαλλήλους Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης. Στην περίπτωση του Δήμου Λαμιέων οι υπάλληλοι του «γραφείου προγραμματισμού, ανάπτυξης και στατιστικής», όλοι Πανεπιστημιακής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, ανέρχονται στους τέσσερις. Παρόλα αυτά, στην περίπτωση της Λαμίας, μόνο ο προϊστάμενος του τμήματος είναι μόνιμος δημοτικός υπάλληλος. Το ένα από τα υπόλοιπα στελέχη είναι συμβασιούχος αορίστου χρόνου, ενώ δύο υπάλληλοι είναι συμβασιούχοι ορισμένου χρόνου. Σημειώνεται επίσης ότι το «γραφείο των ευρωπαϊκών προγραμμάτων» μπορεί να αναφέρεται ως αυτόνομη διοικητική υπομονάδα στο οργανόγραμμα του Δήμου Λαμιέων, αλλά δεν στελεχώνεται και πολύ περισσότερο δεν υφίσταται. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και στην περίπτωση του Δήμου της Τριπόλεως, αλλά για το σύνολο της δομής του «γραφείου αναπτυξιακού προγραμματισμού, οργάνωσης προγραμμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης». Το παραπάνω γραφείο, υπαγόμενο στο αυτοτελές τμήμα οργάνωσης και προγραμματισμού, δεν στελεχώνεται και έτσι καθίσταται στην πραγματικότητα ανυπόστατο. Πρακτικά οι υπηρεσίες του, που δυνάμει του Ο.Ε.Υ. και του οργανογράμματος θα έπρεπε να παρέχονται προς την Δημοτική Αρχή από το γραφείο ευρωπαϊκών προγραμμάτων, διεκπεραιώνονται από μία υπάλληλο Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης που ανήκει στην Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου και συγκεκριμένα στο τμήμα προγραμματισμού και μελετών. Αξίζει να αναφέρουμε για την περίπτωση του Δήμου Τριπόλεως ότι στον καταμερισμό θέσεων ανά διεύθυνση, όπως ορίζεται στον Ο.Ε.Υ. του, το τμήμα οργάνωσης και προγραμματισμού φέρεται στην ιδανική μορφή στελέχωσής του να αποτελείται από πέντε στελέχη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Η μια από αυτές σχετίζεται, ως προς το αντικείμενο,

με την αστική και περιφερειακή ανάπτυξη, χωρίς βέβαια όλα αυτά να ανταποκρίνονται και στην πραγματικότητα.

5.6 ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ανακεφαλαιώνοντας όλα τα παραπάνω σχετικά με τα βασικά δημογραφικά, οικονομικά και διοικητικά χαρακτηριστικά των Δημοτικών Αρχών και των πληθυσμών τους, καταρχήν παρατηρούμε ότι αναφερόμαστε σε αρκετά μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις για τα ελληνικά δεδομένα. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται κοινά βασικά χαρακτηριστικά που αναλύθηκαν λεπτομερώς παραπάνω και με την παράθεση συγκεντρωτικών δεδομένων. Οι παραγωγικές ηλικίες εμφανώς κατέχουν μεγαλύτερο ποσοστό από τον εθνικό μέσο όρο, οι δείκτες ανεργίας είναι αρκετά υψηλοί και ο τριτογενής τομέας παραγωγής απορροφά την πλειοψηφία του απασχολούμενου δυναμικού των Δήμων. Εκτός από συγκεκριμένες αυξητικές τάσεις δεικτών του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής σε ιδιαίτερες περιπτώσεις, ο όγκος του τομέα των υπηρεσιών μαρτυρά την ύπαρξη «διοικητικών πόλεων», λόγω της ύπαρξης στους Δήμους μεγάλων δομών περιφερειακής εμβέλειας στην δημόσια διοίκηση, την υγεία, την άμυνα και την εκπαίδευση.

Σχετικά με την δομή και την στελέχωση των Δήμων που μας απασχολούν ερευνητικά πολύ περισσότερο πρέπει να αναφερθεί ότι ο Νόμος του 1997 και οι αλλαγές που σκόπευε να παγιώσει στην πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση αποτέλεσε το έναυσμα για αναδιάρθρωση των Δήμων και έναρξη μιας διαδικασίας διοικητικής συγκρότησης των μεγάλων Δήμων με ειδικευμένο και επιστημονικό προσωπικό. Παρόλο που και οι Δήμοι φάνηκαν να ανταποκρίνονται προς αυτή την κατεύθυνση της μεταρρύθμισης, υστερούν μέχρι και σήμερα στον αριθμό και στην ποιότητα ειδικευμένων θέσεων μόνιμης απασχόλησης. Η «σχετικότητα» των διατυπώσεων που διαπιστώνονται μελετώντας τους Ο.Ε.Υ. των Δήμων τόσο ως προς δομή οργάνωσης όσο και ως προς στελέχωσή τους, καθίσταται το βασικό συμπέρασμα που εκπονείται από την αντιπαραβολή τους με την πραγματική κατάσταση που επικρατεί στην υφή της οργανωτικής δομής και στην ποσοτική – ποιοτική στελέχωση.

Ίσως μια μικρή παρέκκλιση στην παραπάνω διαπίστωση, προς το θετικότερο, αποτελεί η τυπική και ουσιαστική αναγνώριση για το έργο που επιτελούν οι Τεχνικές

Υπηρεσίες. Οι προσεκτική μεταχείριση των Τεχνικών Υπηρεσιών σε όλες τις περιπτώσεις συνδέεται βέβαια όχι μόνο με την σημαντικότητα της Υπηρεσίας αλλά και με πτυχές πολιτικού κόστους για κάθε Δημοτική Αρχή που δεν παράγει δημοτικά έργα υποδομής για το σύνολο του Δήμου. Πέραν βεβαίως από την πολιτική διάστασή τους, η οποία και αναγνωρίζεται αδιαμφισβήτητα όπως και θα δούμε και στο επόμενο κεφάλαιο αλλά και έγινε εμφανής από τις συναντήσεις μας με το σύνολο των στελεχών σε κάθε Δήμο, οι Τεχνικές Υπηρεσίες ουσιαστικά εμφανίζουν έναν ικανοποιητικό αριθμό θέσεων μόνιμων υπαλλήλων. Από αυτό τον αριθμό μεγάλο ποσοστό καταλαμβάνει ειδικευμένο στελεχιακό δυναμικό, το οποίο και κρίνεται απαραίτητο για την σωστή και αποτελεσματική λειτουργία της Υπηρεσίας. Αντίθετα όμως από τις Τεχνικές Υπηρεσίες, τα «γραφεία προγραμματισμού» δεν φαίνεται να έτυχαν της ίδιας προσοχής από πλευράς των Δημοτικών Αρχών. Αν και αυτό θα εκτιμηθεί κυρίως στο επόμενο κεφάλαιο, η τυπική αναγνώριση της ανάγκης τέτοιου είδους τμημάτων εντός του Δήμου δεν συνοδεύτηκε και από ουσιαστική αναγνώριση της προσφοράς τους, αν κρίνουμε από την ποσοτική στελέχωσή τους και, κυρίως, την ουσιαστική λειτουργία τους όπως η οργανωτική δομή το ορίζει. Μάλιστα, η «περιοριστική προσέγγιση» ως προς την στελέχωσή τους σε μερικές περιπτώσεις ολοκληρώνεται από την παντελή ανυπαρξία αυτόνομης διοικητικής δομής (γραφείου ή τμήματος) που να ασχολείται αποκλειστικά με τα ευρωπαϊκά προγράμματα. Το επόμενο κεφάλαιο αναλύει πλήρως την προβληματική που περιγράφηκε μόλις και την εμπλουτίζει τόσο από πλευράς ποσοτικής έρευνας, μέσω πρωτογενών πηγών που αφορούν υλοποίηση έργων, όσο και μέσω ποιοτικής έρευνας από την παράθεση στοιχείων που αντλούνται από συνεντεύξεις που έγιναν, ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν και από την επιτόπια έρευνα που έλαβε χώρα σε κάθε Δήμο του δείγματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Το τελευταίο κεφάλαιο που ακολουθεί αποτελεί και το κύριο μέρος της εμπειρικής διερεύνησης που πραγματοποιήθηκε στους τέσσερις Δημοτικούς Οργανισμούς που επιλέχθηκαν προς έρευνα. Χωρίζεται σε τρία αλληλένδετα μέρη, από τα οποία το πρώτο παρουσιάζει το σύνολο των ποσοτικών δεδομένων που σχετίζονται με τα έργα που ανέλαβε ο κάθε Δήμος του δείγματος, τους προϋπολογισμούς τους και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους ως προς την έκτασή τους και τις ανάγκες που καλύπτουν στον τοπικό πληθυσμό και στην ανάπτυξη.

Το δεύτερο υποκεφάλαιο ασχολείται με τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης που έγινε στο σύνολο των ερωτηματολογίων που μοιράστηκαν στο προσωπικό των Δήμων, όπου και αντικατοπτρίζονται σημαντικές τάσεις για γενικότερα θέματα που αφορούν την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων σε αυτή. Τα πρώτα τέσσερα μέρη του υποκεφαλαίου αποδίδουν τα αποτελέσματα από τα επιμέρους δείγματα σε κάθε Δημοτική Αρχή, έτσι ώστε να υπάρξει η δυνατότητα εξαγωγής συγκριτικών συμπερασμάτων για κάθε Δήμο ξεχωριστά. Το τελευταίο μέρος του υποκεφαλαίου αναλύει τα βασικά αποτελέσματα της ανάλυσης στο σύνολο του δείγματος και στους τέσσερις Δήμους και συνδέει τα συμπεράσματα του συνολικού δείγματος με τα επιμέρους συγκριτικά συμπεράσματα για κάθε Δήμο ξεχωριστά.

Το τρίτο μέρος ολοκληρώνει την εικόνα που διαμορφώθηκε από την ανάλυση και παρατήρηση των τάσεων που σκιαγραφήθηκαν στα ερωτηματολόγια (χωριστά για κάθε Δήμο και συνολικά για το σύνολο του δείγματος) συνδέοντας καταληκτικά τα βασικά συμπεράσματα από την ανάλυση των ερωτηματολογίων με τις αντίστοιχες διαπιστώσεις που έγιναν για το εύρος, τον πληθυσμό και τον χαρακτήρα των έργων. Στο τελευταίο υποκεφάλαιο γίνεται επίσης προσπάθεια να συνδυαστούν τα αποτελέσματα της επιτόπιας έρευνας και των συνεντεύξεων με τις τελικές παρατηρήσεις τόσο σε επίπεδο έργων όσο και σε επίπεδο ερωτηματολογίων.

Το σύνολο των συμπερασμάτων του κεφαλαίου θα χρησιμοποιηθούν στο επόμενο, και τελευταίο, συμπερασματικό κεφάλαιο της διατριβής όπου θα παρατεθούν τα βασικά συμπεράσματα που αφορούν, αρχικά, τον έλεγχο των υποθέσεων της έρευνας και, τελικά, την ανάπτυξη μιας γενικότερης προβληματικής που προκύπτει από την μελέτη της ελληνικής περίπτωσης σε συνδυασμό με τον τρόπο που αυτή αντιδρά σε βασικά θεωρητικά πλαίσια που παρουσιάστηκαν στο θεωρητικό μέρος της διατριβής. Ο συσχετισμός αυτός θα μας επιτρέψει να ολοκληρώσουμε με τις μελλοντικές προοπτικές για την ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση και τις μελλοντικές προοπτικές που η έρευνα μπορεί να στραφεί για να μελετήσει.

6.2 ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

6.2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Το πρώτο μέρος του έκτου κεφαλαίου θα προσπαθήσει να δώσει μια λεπτομερή εικόνα του συνόλου των έργων που εγκρίθηκαν από τις αρμόδιες αρχές και εντάχθηκαν σε διαδικασία υλοποίησης από πλευράς των τεσσάρων Δήμων ως τελικών δικαιούχων κατά την διάρκεια της προγραμματικής περιόδου 2000-2006.

Αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας η μεγάλη δυσκολία που αντιμετώπισε η έρευνα να χρησιμοποιήσει σχετικά συγκεντρωτικά στοιχεία από τους Δήμους, η οποία και συγκεκριμενοποιείται κυρίως στην περίπτωση άντλησης δεδομένων για τα δύο προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Α' και Β') ως προς την υλοποίησή τους σε επίπεδο πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Το γεγονός αυτό μας οδήγησε να έχουμε αποκλειστικό σημείο αναφοράς την ανάληψη – υλοποίηση έργων την τρέχουσα προγραμματική περίοδο αναφοράς του Γ' ΚΠΣ (2000-2006). Οφείλουμε να σημειώσουμε ότι παρόλο που το Γ' ΚΠΣ τυπικά είχε καταληκτικό έτος υλοποίησης το 2006, η Ευρωπαϊκή Ένωση ακολουθεί ήδη από τις προηγούμενες δύο προγραμματικές περιόδους τον κανόνα «n+2» που πρακτικά σημαίνει επιμήκυνση της περιόδου για άλλα δύο χρόνια έως το 2008, παράλληλα με την έναρξη υλοποίησης του Δ' ΚΠΣ, έτσι ώστε να ολοκληρωθούν τα έργα⁵². Η

⁵² Ο κανόνας «n+2» ουσιαστικά αναφέρεται στην δυνατότητα του κράτους μέλους να απορροφά πόρους από τις διαρθρωτικές δράσεις της Κοινότητας και δύο χρόνια μετά την δέσμευση αυτών των πόρων πέραν του καταληκτικού έτους υλοποίησης του ΚΠΣ. Στις αρχές του 2006 η ελληνική Κυβέρνηση σε διαπραγματεύσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Διεύθυνση της

έλλειψη στοιχείων, ακόμη και από πλευράς διαχειριστικών αρχών των ΠΕΠ, για τα δύο προηγούμενα Πλαίσια ανάγκασε την έρευνα να χρησιμοποιήσει εξ' ολοκλήρου τα στοιχεία που διατέθηκαν για την τρέχουσα περίοδο, με σημαντικό μειονέκτημα την αδυναμία να συγκροτηθεί μια τελική – απολογιστική εκτίμηση απορρόφησης για το σύνολο των έργων που υλοποιούνται εντός του Γ΄ ΚΠΣ από πλευράς Δήμων, εφόσον η διαδικασία βρίσκεται ακόμα εν εξελίξει. Παρόλα αυτά, όπως θα δούμε και παρακάτω, τα συνολικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τα Γραφεία Προγραμματισμού των τεσσάρων Δήμων αποτελούν ικανά στοιχεία για την εξαγωγή αντιπροσωπευτικών, και συγκριτικών επίσης, συμπερασμάτων σχετικά με την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων από πλευράς των Δήμων του δείγματός μας.

Τα στοιχεία που θα παρατεθούν στις αριθμητικές απεικονίσεις για κάθε Δημοτική Αρχή (συγκεντρωτικοί πίνακες και σχήματα) συλλέχθηκαν κατά την τελευταία επίσκεψη μας σε αυτές στην διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών του 2006, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή ομοιομορφία ως προς την περίοδο αναφοράς της έρευνας στην συλλογή στοιχείων. Επίσης, η επιλογή να αποτυπώσουμε την εικόνα προόδου των έργων έως την συγκεκριμένη περίοδο, εκτός από πρακτική διευκόλυνση της έρευνας αναδεικνύει χωρίς αμφισβήτηση και την σπουδαιότητα του ισχύοντος κανόνα «n+2» για την απορρόφηση κονδυλίων από τους ελληνικούς τελικούς δικαιούχους. Θα καταστεί εμφανές στην λεπτομερή αναφορά που ακολουθεί για την πορεία υλοποίησης των έργων στους τέσσερις Δήμους ότι η λήξη της προγραμματικής περιόδου δύο χρόνια έπειτα από την «τυπική» λήξη είναι ζωτικής σημασίας για την όσο το δυνατόν καλύτερη και μεγαλύτερη απορρόφηση πόρων από την Περιφερειακή Πολιτική της Ένωσης από πλευράς Δήμων. Επίσης, σημειώνεται ότι στα έργα αυτά δεν περιλαμβάνονται αυτά που έχουν σχέση με υποδομές ύδρευσης και αποχέτευσης, εφόσον υπόκεινται σε διαδικασίες που διεκπεραιώνονται από τις αντίστοιχες Δημοτικές Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε όλους τους Δήμους.

Περιφερειακής Πολιτικής πέτυχε να εξασφαλίσει ιδιαίτερη μεταχείριση σε σύνολο έργων που υπάγονται στο Γ΄ ΚΠΣ με χρονικό ορίζοντα ολοκλήρωσης τα τέλη του 2008 (βλ. σχετικά άρθρα στην «Ελευθεροτυπία», 27 Φεβρουαρίου 2006 και 28 Μαΐου 2006). Σημειώνεται ότι για το Δ΄ ΚΠΣ η χώρα μας εντάχθηκε, μαζί με την Πορτογαλία και τα 10 νέα κράτη-μέλη της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης στην κατηγορία των χωρών «n+3» που θα έχουν δυνατότητα απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων έως και το τέλος του 2010 (βλ. χαρακτηριστικά το άρθρο του Κ. Μοσχονά μετά την τελική διαπραγμάτευση για το Δ΄ ΚΠΣ στις Βρυξέλλες το Δεκέμβριο του 2005 με τίτλο «Οι πλούσιοι δεν ζοδεύονται, οι φτωχοί παίρνουν 4 χρόνια» στην «Ελευθεροτυπία» 19 Δεκεμβρίου 2005).

Πριν ξεκινήσει η επιμέρους αναφορά στα υλοποιηθέντα έργα που συγχρηματοδοτούνται από την περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω των διαρθρωτικών Ταμείων στους Δήμους εκκρεμούν προς καταγραφή, για καλύτερη κατανόηση, πέντε βασικές επισημάνσεις.

Πρώτον, βάσει των αρχικών στοιχείων και εκτιμήσεων των υπηρεσιών διαχείρισης του Γ΄ ΚΠΣ σημαντικό τμήμα των δράσεων του είναι προσανατολισμένο προς την αυτοδιοίκηση. Συγκεκριμένα, η τοπική Αυτοδιοίκηση νοείται ως δυνητικός τελικός δικαιούχος μεγάλου αριθμού «πράξεων» σε «μέτρα» του Γ΄ ΚΠΣ⁵³ που περιλαμβάνονται, όπως θα δούμε και στο δείγμα μας, κυρίως σε περιφερειακά και λιγότερο σε Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα. Ενδεικτικά αναφέρουμε υπολογισμούς της κεντρικής διαχείρισης και του αρμόδιου Υπουργείου των Εσωτερικών σύμφωνα με τους οποίους, στα πλαίσια υλοποίησης του Γ΄ ΚΠΣ, στο σύνολο των 652 «μέτρων» των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων τα 115 προβλέπουν ρητά τους ΟΤΑ ως τελικούς δικαιούχους, δηλαδή ως οι φορείς που έχουν την τελική ευθύνη για την εκτέλεση των πράξεων (ΥΠΕΣΔΔΑ – ΚΕΔΚΕ, 2003: 15).

Δεύτερον, σημειώνεται ότι οι προϋπολογισμοί των έργων που θα αναφερθούν στους συγκεντρωτικούς πίνακες που ακολουθούν περιλαμβάνουν το συνολικό ποσό υλοποίησης του έργου, στο οποίο περιλαμβάνονται τόσο η Κοινοτική όσο και η χρηματοδότηση από τους κρατικούς πόρους. Η κοινοτική δαπάνη προέρχεται από τα μέσα υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης (Ταμεία Ε.Τ.Π.Α. και Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - Ε.Κ.Τ.) και η κρατική δαπάνη από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων του εθνικού προϋπολογισμού. Το σύνολο της κοινοτικής συμμετοχής και των εθνικών πόρων ονομάζεται συνολική «Δημόσια Δαπάνη». Το ποσοστό της κοινοτικής συμμετοχής, παρόλο που παρουσιάζεται μεταβαλλόμενο ανάλογα με το ευρωπαϊκό ταμείο που χρηματοδοτεί και τις περιφέρειες που αφορά η

⁵³ Όπως σημειώθηκε και στο τέταρτο κεφάλαιο το κάθε ΚΠΣ συγκροτείται από ένα σύνολο τομεακών ή περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, τα οποία και αποτελούν έγγραφα που εγκρίνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εν μέσω διαπραγμάτευσης με το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, και περιέχει ένα συνεπές σύνολο αξόνων προτεραιότητας αποτελούμενων από πολυετή μέτρα. Θέλοντας να ορίσουμε τις έννοιες «άξονας προτεραιότητας», «μέτρο» και «πράξη» ξεκινάμε από την πρόδηλη διαπίστωση ότι σε ένα «άξονα» υπάγονται σύνολο «μέτρων», τα οποία και υλοποιούνται μέσω ακόμη μεγαλύτερου αριθμού «πράξεων». «Άξονας επιχειρησιακού προγράμματος» ονομάζεται μια από τις προτεραιότητες στρατηγικής που έχει επιλεγεί προς υλοποίηση. Το «μέτρο» είναι υποδιαίρεση του άξονα προτεραιότητας και υποδηλώνει το μέσο με το οποίο πραγματοποιείται ένας άξονας προτεραιότητας και το οποίο επιτρέπει την χρηματοδότηση των «πράξεων», οι οποίες ουσιαστικά αποτελούν το σύνολο των έργων ή δράσεων που εκτελούνται από τους τελικούς δικαιούχους των παρεμβάσεων (για το σύνολο των εννοιολογικών αποδόσεων βλ. τον Ν.2860/2000 για τη «διαχείριση, παρακολούθηση και έλεγχο του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης»).

χρηματοδότηση, στις περιπτώσεις των έργων που εξετάζονται ανέρχεται στο 75% της συνολικής δαπάνης, με το υπόλοιπο 25% να προέρχεται από εθνικούς πόρους.

Τρίτον, όπως ειπώθηκε ήδη, το σύνολο των έργων που συγχρηματοδοτούνται προέρχονται είτε από Περιφερειακά είτε από Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π. και Τ.Ε.Π.). Το μεγαλύτερο ποσοστό, όπως είναι αναμενόμενο, προέρχεται από τα Π.Ε.Π. εφόσον η κάλυψη των Τ.Ε.Π. είναι πανελλήνιας εμβέλειας και περιοριστική ως προς τα αντικείμενα – «τομείς» δράσης που χρηματοδοτούν. Η άμεση σύνδεση των έργων που θα απαριθμηθούν με τη δομή και τις προτεραιότητες των αντίστοιχων Π.Ε.Π. και των Διαχειριστικών Αρχών μας οδηγεί σε κάθε περίπτωση της καταγραφής των έργων να προηγείται και μια σύντομη αναφορά στα χαρακτηριστικά του οικείου Π.Ε.Π., των στρατηγικών στόχων που έχει θέσει και στους βασικούς άξονες προτεραιότητας που χωρίζεται.

Τέταρτον, οφείλουμε πριν προχωρήσουμε να διατυπωθεί ακροθιγώς η διαδικασία που ακολουθεί ένα έργο από την στιγμή ένταξης του μέχρι και την ολοκλήρωσή του. Σχηματοποιώντας αυτή τη διαδικασία ένα έργο αρχικά λαμβάνει την λεγόμενη «ένταξη»⁵⁴. Η διαδικασία ένταξης ξεκινά αρχικά όταν, με την υποβολή του Τεχνικού Δελτίου του Έργου (Τ.Δ.Ε.)⁵⁵, παρουσιάζονται για το έργο όλα εκείνα τα απαραίτητα στοιχεία που το χαρακτηρίζουν (επιλεξιμότητα, σκοπιμότητα, ποσοτικοποιημένοι στόχοι – δείκτες, συνολικός προϋπολογισμός, χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, περιγραφή υποέργων και λειτουργικότητα μετά την περάτωση). Η εγκριτική απόφαση για την ένταξη του έργου εκδίδεται από τον Γραμματέα που υπάγεται η αντίστοιχη Διαχειριστική Αρχή που χρηματοδοτεί και επικουρεί το έργο, η οποία και περιλαμβάνει το κόστος και το σύνολο των τεχνικών χαρακτηριστικών που αναφέρονται και στο Τεχνικό Δελτίο. Αμέσως μετά την ένταξη του έργου, ο τελικός

⁵⁴ Πριν τη διαδικασία ένταξης που περιγράφεται αμέσως πιο κάτω προηγείται η προπαρασκευαστική διαδικασία εκδήλωσης ενδιαφέροντος από πλευρά του ΟΤΑ. Η διαδικασία αυτή ξεκινά με την αρχική προκήρυξη – δημοσιοποίηση του μέτρου ή των Δράσεων του Μέτρου αυτού από την αρμόδια αρχή του Επιχειρησιακού Προγράμματος που ανήκει χρηματοδοτικά. Ακολουθεί η ενημέρωση για την προκήρυξη, κυρίως από το διαδίκτυο, και ο Δημοτικός Οργανισμός αναθέτει συνήθως σε κάποιο υπάλληλο να τροχοδρομήσει τη διαδικασία εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Ο υπάλληλος που αναλαμβάνει την αρμοδιότητα είναι υπεύθυνος να προωθήσει τις «διαδικασίες ωρίμανσης» του έργου οι οποίες περιλαμβάνουν την εξασφάλιση του αναγκαίου υποστηρικτικού υλικού για την κατάθεση της πρότασης χρηματοδότησης του έργου. Ως αναγκαίο υποστηρικτικό υλικό νοείται συνήθως, και ανάλογα πάντα την υφή του έργου, η εκπόνηση της μελέτης που συνοδεύει και αιτιολογεί, μαζί με το Τεχνικό Δελτίο, την ύπαρξη και το σκοπό του έργου. Αμέσως μετά από την ολοκλήρωση αυτής της εισαγωγικής διαδικασίας ακολουθεί η επίσημη υποβολή του Τεχνικού Δελτίου του έργου στην Διαχειριστική Αρχή του Επιχειρησιακού Προγράμματος που πρόκειται να συγχρηματοδοτήσει το έργο.

⁵⁵ Το Τ.Δ.Ε. ουσιαστικά αποτελεί και την ταυτότητά του που περιλαμβάνει την φύση του έργου και το είδος του έργου στα πλαίσια του μέτρου που υπάγεται, η σκοπιμότητα, η πληρότητα και η συνεκτικότητα με τις εθνικές και κοινοτικές πολιτικές, τους εμπλεκόμενους φορείς, τον τρόπο υλοποίησης, το χρονοδιάγραμμα και φυσικά το κόστος. Συμπληρώνεται από τους τελικούς δικαιούχους και υποβάλλεται στην Διαχειριστική Αρχή του Επιχειρησιακού Προγράμματος για έγκριση.

δικαιούχος είναι ουσιαστικά έτοιμος να ξεκινήσει την διαδικασία υλοποίησης του. Ακολουθεί ο ορισμός των νομικών δεσμεύσεων (συμβασιοποίηση), η δημοπράτηση δυνάμει του ορισθέντος νομικού πλαισίου⁵⁶ και η τελική ανάθεση στον ανάδοχο που θα το διεκπεραιώσει. Η συντριπτική πλειοψηφία των έργων που θα αναφερθούν παρακάτω για τους τέσσερις Δήμους είναι ενταγμένα - εγκεκριμένα από τις υπεύθυνες διαχειριστικές αρχές⁵⁷, γεγονός που σημαίνει ότι σύμφωνα και με την διαδικασία που περιγράφηκε παραπάνω δεν υπάρχει καμία διοικητική εκκρεμότητα να κωλυσιεργεί τις διαδικασίες που ακολουθούν από την δημοπράτηση και την συμβασιοποίηση, μέχρι και την ολοκλήρωση του έργου.

Τέλος, χάριν καλύτερης κατανόησης, η τελευταία στήλη των συγκεντρωτικών πινάκων που ακολουθούν για κάθε Δήμο αναφέρει εν συντομία την φάση υλοποίησης που βρίσκεται κάθε έργο χωριστά. Παρατηρώντας τους Πίνακες αυτούς και τους λεκτικούς χαρακτηρισμούς που χρησιμοποιούνται, αναφέρουμε ότι έγινε προσπάθεια ομοιογενοποίησης των καταλόγων που μας παραχωρήθηκαν από Γραφεία Προγραμματισμού και τις Τεχνικές Υπηρεσίες, αφού οι επιμέρους κατάλογοι που δόθηκαν είχαν διαφορετικό τρόπο καταγραφής των δεδομένων σε κάθε περίπτωση. Ο τελικός σκοπός ήταν να συμβαδίζουν οι χαρακτηρισμοί όλων των έργων των Δήμων με την φάση υλοποίησης που βρίσκονταν χωρίς να αποκλίνουν από την πραγματική φάση υλοποίησης που βρίσκεται το έργο. Έτσι, οι χαρακτηρισμοί για κάθε έργο διαβαθμίζονται από την απλή ένταξη – έγκριση, έως και την ολοκλήρωση με ενδιάμεσα στάδια την εκκρεμότητα συμβασιοποίησης του έργου, πριν ή μετά την διαδικασία του διαγωνισμού δημοπράτησης, εφόσον αυτή υπάρχει, ή την ύπαρξη σύμβασης που σημαίνει ότι το έργο έχει ενταχθεί και βρίσκεται στη φάση υλοποίησης του. Χάριν περισσότερης ομοιογένειας και κατανόησης η φάση που αφορά την εκκρεμότητα συμβασιοποίησης, πριν ή κατά τη διάρκεια της φάσης δημοπράτησης του έργου, ταυτίζεται με την αρχική φάση ένταξης του έργου, αφού δεν υφίσταται σύμβαση και νομικές δεσμεύσεις. Επίσης κρίθηκε σκόπιμο να χαρακτηριστούν οι

⁵⁶ Το νομικό πλαίσιο που διέπει το καθεστώς δημοπράτησης και διαγωνισμών για την επιλογή αναδόχου είναι αρκετά περίπλοκο με άμεση επίδραση από την Κοινοτικές Οδηγίες. Πρόσφατα, το γενικό πλαίσιο των κανονιστικών διατάξεων διαμορφώνεται από δύο Προεδρικά Διατάγματα που υιοθετήθηκαν «περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών» και ουσιαστικά συμπεριέλαβαν όλες τις προγενέστερες νομικές διατάξεις που αφορούσαν τις συμβάσεις και τους διαγωνισμούς (βλ. Π.Δ. 59/16-3-2007 και Π.Δ. 60/16-3-2007 και του προηγούμενου νόμου 2229/1994 και 3263/2004 καθώς επίσης και τα Π.Δ. 370/95 και 394/1996).

⁵⁷ Εξαιρέση αποτελούν 5 έργα του Δήμου Λαμιέων, τα οποία και κατά την παραλαβή των στοιχείων από το Δήμο είχαν ήδη λάβει προέγκριση από την Διαχειριστική Αρχή, αλλά εκκρεμούσε ακόμα η οριστική διοικητική πράξη ένταξης από πλευράς Διαχειριστικής Αρχής του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας. Παρόλα αυτά, θεωρήθηκε σκόπιμο να παρατεθούν αφού υπήρχαν στις συγκεντρωτικές λίστες που μας δόθηκαν από τις υπηρεσίες του Δημοτικού Οργανισμού χωρίς όμως να χαρακτηρίζονται ενταγμένα εντός του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Στερεάς Ελλάδας.

περιπτώσεις των έργων που υπάγονται στα λεγόμενα «**αστικά ολοκληρωμένα προγράμματα**», αφού γίνεται λόγος για τέσσερις αστικές περιοχές οι οποίες, όπως και αναδεικνύεται από τα στοιχεία των έργων, δίδουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην επιλογή αυτής της κατηγορίας έργων. Το σύνολο των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων προβλέπουν «**Ολοκληρωμένες Δράσεις – Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας**» που αναφέρονται στον σχεδιασμό και υλοποίηση ολοκληρωμένων Επιχειρησιακών Σχεδίων ανάπτυξης αστικών και ημιαστικών περιοχών που συγκεντρώνουν χαρακτηριστικά αστικής, περιβαλλοντικής, οικονομικής και κοινωνικής παρακμής, με σκοπό την επίτευξη πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων από την χρησιμοποίηση των διατιθέμενων πόρων. Στην κατεύθυνση αυτή και τα τέσσερα ΠΕΠ (Ηπείρου, Δ. Μακεδονίας, Στερεάς Ελλάδας και Πελοποννήσου), τα οποία και χρηματοδοτούν τους τέσσερις Δήμους, ενισχύουν επενδυτικά σχέδια υποδομών (συγχρηματοδότηση από το Ε.Τ.Π.Α.) και ανάπτυξης και υποστήριξης ανθρώπινου δυναμικού (συγχρηματοδότηση από το Ε.Κ.Τ.) υπό την ονομασία «Ολοκληρωμένες Δράσεις – Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης» σε προκαθορισμένες τοπικές ζώνες εντός του Δήμου.

6.2.2 ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο Δήμος Ιωαννιτών αντλεί την χρηματοδότηση των έργων προς υλοποίηση κυρίως από το ΠΕΠ Ηπείρου, το οποίο αποτελεί ένα από τα 13 περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα του Γ΄ ΚΠΣ⁵⁸. Το Π.Ε.Π. Ηπείρου, σύμφωνα και με το εθνικό σχέδιο ανάπτυξης που κατατέθηκε στις Βρυξέλλες το 2001 και μετέπειτα εγκρίθηκε μαζί με το σύνολο των υπόλοιπων περιφερειακών – τομεακών προγραμμάτων ως Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, αποτέλεσε το βασικό χρηματοδοτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη της περιφέρειας.

Ο θεμελιώδης αναπτυξιακός στόχος του ΠΕΠ Ηπείρου για την περίοδο του Γ΄ ΚΠΣ είναι η έξοδος από την απομόνωση αξιοποιώντας τα μεγάλα έργα που την καθιστούν Δυτική Ευρώπη. Εκτός από αυτόν το βασικό στρατηγικό στόχο, κύριος δηλωθέν στόχος αποτελεί και η ενεργοποίηση της πόλης των Ιωαννίνων ως περιφερειακού –

⁵⁸ Το σύνολο των στοιχείων που αναφέρονται στο υποκεφάλαιο για τους άξονες προτεραιότητας των τεσσάρων ΠΕΠ και των βασικών χαρακτηριστικών και στρατηγικών στόχων τους αντλήθηκαν από την έκθεση που εκπονήθηκε από το Υπουργείο των Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης σε συνεργασία με την ΚΕΔΚΕ σχετικά με το Γ΄ ΚΠΣ και τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης σε αυτό (βλ. ΥΠΕΣΔΔΑ – ΚΕΔΚΕ, 2003) και από το έγγραφο του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας για το Γ΄ ΚΠΣ μετά την έγκρισή του από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, 2000).

διακρατικού πόλου ανάπτυξης. Στα πλαίσια αυτού του στρατηγικού σχεδίου, στο οποίο είναι πρόδηλο ότι η πόλη των Ιωαννίνων κατέχει σημαίνουσα θέση, το ΠΕΠ συγκροτήθηκε από 6 επιμέρους άξονες προτεραιότητας που αποτελούνται από σύνολο μέτρων για παρέμβαση. Οι άξονες αυτοί, απόλυτα συντονισμένοι και με τους βασικούς στρατηγικούς στόχους, είναι: η ανάδειξη της περιφέρειας ως Δυτικής Πύλης προς την Ευρώπη, η ενίσχυση των αστικών υποδομών και υπηρεσιών, η ενίσχυση της τουριστικής δραστηριότητας και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, η αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου, η υποστήριξη και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και η τεχνική βοήθεια⁵⁹.

Στα πλαίσια της υλοποίησης του ΠΕΠ Ηπείρου, η αυτοδιοίκηση εμφανίζεται ως τελικός δικαιούχος σε 21 «μέτρα» του ΠΕΠ, το ενδιαφέρον των οποίων εστιάζεται κυρίως σε θέματα επαγγελματικής κατάρτισης, τουριστικής προβολής και πολιτιστικής δράσης αλλά κυρίως σε θέματα υποδομών στην υγεία και στην εκπαίδευση, μεταφορών και παροχής υπηρεσιών, τόσο στην ύπαιθρο, όσο και στα αστικά κέντρα. Η παραπάνω διαπίστωση επιβεβαιώνεται καταγράφοντας και το σύνολο των έργων που έχει αναλάβει προς υλοποίηση, και έχουν έγκριση ένταξης από την διαχειριστική αρχή του ΠΕΠ, ο Δήμος Ιωαννιτών.

Ο Πίνακας 20 που ακολουθεί συγκεντρώνει το σύνολο των ενταγμένων έργων με τελικό δικαιούχο τον Δήμο Ιωαννιτών. Σύμφωνα με τα στοιχεία που μας δόθηκαν από τις υπηρεσίες του Δήμου, έχουν ενταχθεί για λογαριασμό του Δήμου συνολικά 40 έργα, τα οποία και στην πλειοψηφία τους συγχρηματοδοτούνται από το ΠΕΠ Ηπείρου. Συγκεκριμένα, 32 από τα 40 έργα (80% του συνόλου) έχουν φορέα χρηματοδότησης το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και από τα υπόλοιπα 8 τα μισά χρηματοδοτούνται από το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας» (ΚτΠ). Επίσης από τα 32 έργα του ΠΕΠ, τα 14 (44% του συνόλου) περιλαμβάνονται στις δράσεις των «Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων Αστικής Ανάπτυξης». Από τα 40 συνολικά ενταγμένα έργα στις λίστες του Δήμου, από την έναρξη υλοποίησης του Γ΄ ΚΠΣ έως και τον Ιούνιο του 2006, έχει ολοκληρωθεί το ένα και επιπλέον 4 υποέργα από «πράξεις» παρέμβασης που το

⁵⁹ Η «Τεχνική Βοήθεια Προγράμματος» αποτελεί μια από τις προτεραιότητες στρατηγικής που περιλαμβάνεται υποχρεωτικά ως άξονας σε όλα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα. Αφορά τη χρηματοδοτική στήριξη για την υποβοήθηση των αρχών του προγράμματος και της εφαρμογής του, της παρακολούθησή του και την αξιολόγησή του. Η τεχνική βοήθεια καλύπτει τις δαπάνες που έχουν σχέση με όλες τις λειτουργικές όψεις της εφαρμογής ενός Προγράμματος με την τεχνική υποστήριξη της διαχειριστικής αρχής, τις μελέτες, τις εκθέσεις κλπ. (βλ. Παπαδάσκαλόπουλος και Χριστοφάκης, 2002: 139).

φυσικό αντικείμενό τους ορίζει την διάσπασή τους σε περισσότερα υποέργα που τα συγκροτούν. Λεπτομερέστερα, από τα 4 υποέργα που δηλώνονται ολοκληρωμένα τα 3 αφορούν την περάτωση της διαδικασίας απαλλοτριώσεων και αποζημίωσης ιδιωτικής περιουσίας για την υλοποίηση έργων υποδομής στο Δήμο. Τα έργα που είναι συμβασιοποιημένα και βρίσκονται στο στάδιο υλοποίησης ανέρχονται σε συνολικά 18 (σχεδόν 50% του συνολικού αριθμού), ενώ 3 υποέργα δηλώνονται επίσης στην ίδια κατηγορία. Τέλος, 17 έργα και 4 υποέργα έχουν λάβει έγκριση ένταξης από την αρμόδια αρχή, χωρίς να έχει προχωρήσει η διαδικασία υλοποίησης τους στον ορισμό αναδόχου και στην υπογραφή σύμβασης για την περάτωσή τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 20: ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΜΕ ΤΕΛΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΤΟΝ ΔΗΜΟ

Α/Α	ΠΡΟΤΑΣΗ – ΕΡΓΟ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΕΡΓΟΥ
1	ΜΕΛΕΤΗ ΠΡΑΞΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΡΥΜΟΤΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ «ΛΟΦΟΥ ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΥ» ΔΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΠΕΠ 2.1	45.060,90	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
2	ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΘΟΡΥΒΟΥ ΔΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	(ΤΟΜΕΑΚΟ) ΕΠΠΕΡ 4.2	80.000,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
3	ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΠΕΠ 2.1	164.137,30	ΕΝΤΑΞΗ-ΣΥΜΒΑΣΗ-ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
4	ΕΙΔΙΚΗ ΤΕΧΝΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΟ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΥ ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΠΕΠ 2.1	127.308,15	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
5	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΚΑΔΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ	ΠΕΠ 2.3	80.000,00 70.000,00 10.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
6	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΟΔΟΥ ΜΑΚΗ ΚΑΙ ΙΚΚΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	ΠΕΠ 2.3	968.000,00 88.000,00 880.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
7	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ	ΠΕΠ 2.3	285.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
8	ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑ΄ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ	ΠΕΠ 2.3	300.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
9	ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΠΑΜΒΩΤΙΔΑΣ	ΠΕΠ 2.3	120.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
10	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΕΩΦΟΡΟΥ ΓΕΝΝΗΜΑΤΑ ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	ΠΕΠ 2.3	2.640.000,00 240.000,00 2.400.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ

11	ΠΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ GIS ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΔΟΜΗΣΗ ΣΕ GIS ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΥΠΟΕΡΓΟ 3: ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ GIS	ΠΕΠ 2.3	350.000,00 210.000,00 95.000,00 45.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
12	ΔΙΚΤΥΟ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΥΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΙΧ.ΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΠΕΠ ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΙΔΙΚΟΥ ΚΟΜΒΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟ 3: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ	ΠΕΠ 2.3	100.000,00 23.010,00 38.640,00 38350,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
13	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ ΠΟΛΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟ 3: ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΔΙΚΤΥΟ ΔΕΗ	ΠΕΠ 2.1	7.499.323,00 679.809,00 6.798.094,00 21.420,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
14	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΟΔΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ	ΠΕΠ 2.1	3.000.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
15	ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΝΕΑ ΧΡΗΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΦΑΓΕΙΩΝ ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΝΕΑ ΧΡΗΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΚΑΘΙΣΜΑΤΩΝ	ΠΕΠ 2.3	1.736.400,00 1.665.000,00 71400,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
16	ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΚΑΛΟΥΤΣΙΑΝΗΣ	ΠΕΠ 2.2	2.500.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ ΣΥΜΒΑΣΗ
17	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	ΠΕΠ 2.3	590.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ ΣΥΜΒΑΣΗ
18	ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΚΙΑΦΑΣ	ΠΕΠ 2.2	2.100.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ ΣΥΜΒΑΣΗ
19	«ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΣΤΟΥΣ ΘΥΛΟΥΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ»	(ΤΟΜΕΑΚΟ) ΚτΠ	300.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
20	«ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΨΗΦΙΔΑ»	(ΤΟΜΕΑΚΟ) ΚτΠ	60.508,43	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ ΣΥΜΒΑΣΗ
21	ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΚΤΗΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ «ΕΝΝΟΙΑ»	(ΤΟΜΕΑΚΟ) ΚτΠ	265.662,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ ΣΥΜΒΑΣΗ
22	ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΟΠΤΙΚΩΝ ΙΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	(ΤΟΜΕΑΚΟ) ΚτΠ (ΥΠΕΣΔΔΑ 4.2)	2.000.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ ΣΥΜΒΑΣΗ
23	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΟΝΑΔΑΣ «ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ»	ΠΕΠ 2.4	263.153,58	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
24	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΟΝΑΔΑΣ «ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ»	ΠΕΠ 5.1β	132.813,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
25	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΟΝΑΔΑΣ «ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ»	ΠΕΠ 5.1β	132.813,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
26	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΟΝΑΔΑΣ «ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ»	ΠΕΠ 5.1β	139.113,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
27	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ)	285.486,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ

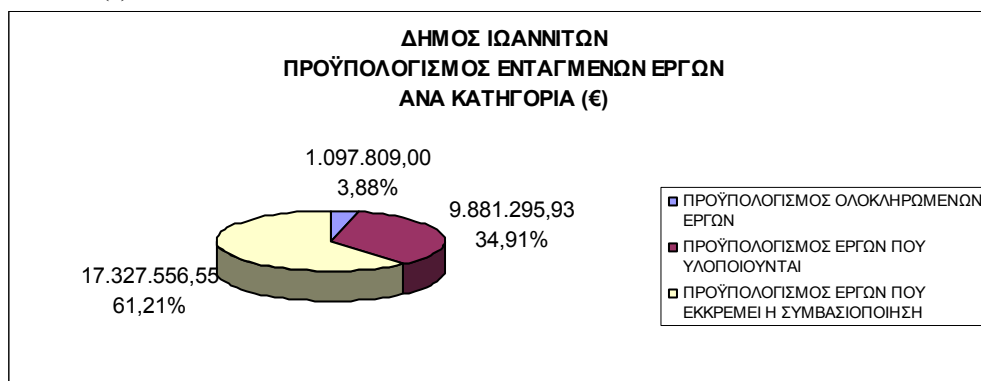
	ΜΕΡΙΜΝΑΣ			
28	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ)	344.650,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
29	ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΔΑΠ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ)	211.768,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
30	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΑΣ ΔΟΜΗΣ ΚΔΑΠ	ΠΕΠ 5.1β	233.712,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
31	ΝΕΑ ΔΟΜΗ ΚΔΑΠ	ΠΕΠ 2.4	236.281,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
32	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΠΕΠ 2.4	76.066,56	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
33	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΠΕΠ 2.4	26.325,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
34	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΝΕΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΤΟΜΩΝ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ	ΠΕΠ 2.4	81.900,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
35	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ	ΠΕΠ 2.4	28.080,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
36	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	ΠΕΠ 2.4	37.440,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
37	ΔΡΑΣΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΑ - ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΟΙΝΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	ΠΕΠ 5.3	432.628,56	(ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ) ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
38	ΔΡΑΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΑ - ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΟΙΝΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	ΠΕΠ 5.3	52.000,00	(ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ) ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
39	ΔΡΑΣΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΑ - ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΟΙΝΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	ΠΕΠ 5.3	210.600,00	(ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ) ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
40	ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΑ - ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΟΙΝΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	ΠΕΠ 5.3	70.432,00	(ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ) ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ (€): 28.306.661,48				
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΕΝΤΩΝ ΕΡΓΩΝ (€): 1.097.809,00				
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΕ ΦΑΣΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ (€): 9.881.295,93				
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΗ ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΜΕΝΑ (€): 17.327.556,55				

ΠΗΓΗ: ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ, ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ, ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ, ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ, ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, (ΙΟΥΝΙΟΣ 2006)

Σε επίπεδο προϋπολογισμών (Γράφημα 1), η συνολική δαπάνη των εγκριθέντων προϋπολογισμών του συνόλου των ενταγμένων έργων του Δήμου ανέρχεται στο ποσό των 28.306.661,48 €. Το σύνολο της δαπάνης των έργων ή υποέργων που έχουν ολοκληρωθεί είναι 1.097.809,00 €, ήτοι το 3,88% της συνολικής ενταχθείσας δαπάνης. Τα 18 έργα και τα 3 υποέργα που έχουν συμβασιοποιηθεί και βρίσκονται στο στάδιο υλοποίησης έχουν συνολικό προϋπολογισμό 9.881.295,93 € που αναλογεί

ποσοστιαία στο 34,91% της συνολικής δαπάνης των έργων που αναφέρθηκε πιο πάνω. Τα 17 έργα και επιπλέον τα 4 υποέργα που αναφέρονται στις περιπτώσεις των πράξεων που έχει αναλάβει να υλοποιήσει ο Δήμος Ιωαννιτών αλλά παραμένουν στο στάδιο της απλής έγκρισης, χωρίς να έχουν σύμβαση για να εισέλθουν στην φάση ουσιαστικής υλοποίησης, αποτελούν το υπόλοιπο ποσό της συνολικής δαπάνης όλων των έργων. Το ποσό αυτό των 17.327.556,55 € υποδηλώνει ότι πολύ περισσότερο από το μισό των κονδυλίων (61,21%) που θα μπορούσε να αντλήσει ο Δήμος από τη Δημόσια Δαπάνη του ΚΠΣ για να υλοποιήσει τα δηλωθέντα έργα (δηλαδή περίπου το 61% της συνολικής δαπάνης) παραμένει νομικά αδέσμευτο, εφόσον δεν έχει συμβασιοποιηθεί.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1: ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (€)

6.2.3 ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ

Ο Δήμος Κοζάνης αντλεί την χρηματοδότηση των έργων προς υλοποίηση κυρίως από το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, το οποίο αποτελεί ένα από τα 13 περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα του Γ΄ Κ.Π.Σ. Το Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας, σύμφωνα και με το εθνικό σχέδιο ανάπτυξης που κατατέθηκε στις Βρυξέλλες το 2001 και μετέπειτα εγκρίθηκε μαζί με το σύνολο των υπόλοιπων περιφερειακών – τομεακών προγραμμάτων ως Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, αποτέλεσε το βασικό χρηματοδοτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη της περιφέρειας.

Οι θεμελιώδεις αναπτυξιακοί στόχοι του Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας για την περίοδο του Γ΄ ΚΠΣ είναι η αξιοποίηση των φυσικών αποθεμάτων της, η θέση της στα Δυτικά Βαλκάνια, καθώς επίσης και η δημιουργία ανταγωνιστικού περιβάλλοντος και νέων ευκαιριών απασχόλησης. Η πόλη της Κοζάνης, με κεντρικό ρόλο στην ανάπτυξη της

περιφέρειας, αποτελεί αστική συγκέντρωση που το Π.Ε.Π. θέτει ως προτεραιότητα να καρπωθεί οικονομικά οφέλη κυρίως από παρεμβάσεις που έχουν ως σκοπό την εξάλειψη διαρθρωτικών δυσκαμψιών (κυρίως αύξηση των δεικτών απασχόλησης) και από την ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων που αναπτύσσονται στην ίδια περιοχή. Το Π.Ε.Π. συγκροτήθηκε από 6 επιμέρους άξονες προτεραιότητας και 36 μέτρα. Οι άξονες αυτοί, απόλυτα συντονισμένοι και με τους βασικούς στρατηγικούς στόχους, είναι: η διεύρυνση των ευκαιριών απασχόλησης και η μείωση της ανεργίας, η αξιοποίηση των διευρωπαϊκών δικτύων από τα αστικά και παραγωγικά κέντρα της περιφέρειας, η ενίσχυση των αστικών περιοχών, η αναδιάρθρωση της τοπικής οικονομίας, η αιεφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου, η ολοκληρωμένη ανάπτυξη ορεινών και παραλιμνίων περιοχών και η τεχνική βοήθεια.

Στα πλαίσια της υλοποίησης του Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας, η αυτοδιοίκηση εμφανίζεται ως τελικός δικαιούχος σε 21 «μέτρα» του Π.Ε.Π., το ενδιαφέρον των οποίων εστιάζεται σε ενέργειες απασχόλησης σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας, διαχείριση απορριμμάτων και κυρίως στη βελτίωση των υποδομών σε μεταφορές, υγεία και εκπαίδευση, τη μείωση της ανεργίας, την προώθηση ίσων ευκαιριών απασχόλησης και την ανάδειξη του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η παραπάνω διαπίστωση επιβεβαιώνεται καταγράφοντας και το σύνολο των έργων που έχει αναλάβει προς υλοποίηση, και έχουν έγκριση ένταξης από την διαχειριστική αρχή του Π.Ε.Π., ο Δήμος Κοζάνης.

Ο Πίνακας 21 που ακολουθεί συγκεντρώνει το σύνολο των ενταγμένων έργων με τελικό δικαιούχο τον Δήμο Κοζάνης. Σύμφωνα με τα στοιχεία που μας δόθηκαν από τις υπηρεσίες του Δήμου, έχουν ενταχθεί για λογαριασμό του Δήμου συνολικά 59 έργα, τα οποία και στην πλειοψηφία τους συγχρηματοδοτούνται από το Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας, αλλά με σημαντικό αριθμό να υλοποιούνται από τομεακή συγχρηματοδότηση. Συγκεκριμένα, 42 από τα 59 έργα (71% του συνόλου) έχουν φορέα χρηματοδότησης το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και από τα υπόλοιπα 17, τα 14 χρηματοδοτούνται από το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας» (ΚτΠ). Από αυτά τα περισσότερα (10 στον αριθμό) αφορούν κατάρτιση σε θέματα Πληροφορικής, Τεχνολογιών και Επικοινωνίας (Π.Τ.Ε.) κυρίως για άνεργους και ευπαθείς ομάδες. Επίσης από τα 42 έργα του Π.Ε.Π., τα 14 (33,3% του συνόλου) περιλαμβάνονται στις δράσεις των

«Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων Αστικής Ανάπτυξης». Από τα 59 συνολικά ενταγμένα έργα στις λίστες του Δήμου, από την έναρξη υλοποίησης του Γ΄ ΚΠΣ έως και τον Ιούνιο του 2006, έχουν ολοκληρωθεί τα 22 και επιπλέον 7 υποέργα από «πράξεις» παρέμβασης που το φυσικό αντικείμενό τους ορίζει την διάσπασή τους σε περισσότερα υποέργα που τα συγκροτούν. Λεπτομερέστερα, από τα 7 υποέργα που δηλώνονται ολοκληρωμένα τα 5 αφορούν την περάτωση της διαδικασίας απαλλοτριώσεων και αποζημίωσης ιδιωτικής περιουσίας για την υλοποίηση έργων υποδομής στο Δήμο και την περάτωση υποέργων που σχετίζονται με την παροχή υπηρεσιών στα έργα αυτά από τους Οργανισμούς Κοινής Ωφέλειας (Ο.Κ.Ω.) (ΔΕΗ, ΟΤΕ). Τα έργα που είναι συμβασιοποιημένα και βρίσκονται στο στάδιο υλοποίησης ανέρχονται σε συνολικά 22 (σχεδόν 37,5% του συνολικού αριθμού), ενώ 5 υποέργα δηλώνονται επίσης στην ίδια κατηγορία. Τέλος, 14 έργα και 6 υποέργα έχουν λάβει έγκριση ένταξης από την αρμόδια αρχή, χωρίς να έχει προχωρήσει η διαδικασία υλοποίησης τους στον ορισμό αναδόχου και στην υπογραφή σύμβασης για την περάτωσή τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 21: ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΜΕ ΤΕΛΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟ

Α/Α	ΠΡΟΤΑΣΗ – ΕΡΓΟ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΕΡΓΟΥ
1	ΓΕΝΙΚΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ	ΠΕΠ 2.3	269.942,91	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
2	ΟΔΟΠΟΙΑ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΟΔΟΠΟΙΑ Α΄ ΦΑΣΗ ΥΠΟΕΡΓΟ 3: ΟΔΟΠΟΙΑ Β΄ ΦΑΣΗ	ΠΕΠ 3.5	1.287.011,79 117.388,12 696.623,67 473.000,00	 ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
3	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΧΑΡΑΞΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ ΠΤΕΛΕΑΣ ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΟΚΩ ΔΕΗ ΥΠΟΕΡΓΟ 3: ΟΚΩ ΟΤΕ ΥΠΟΕΡΓΟ 4: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	ΠΕΠ 3.5	1.936.903,90 176.082,17 21.091,26 30.852,98 1.708.877,49	 ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
4	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΚ΄ΡΚΑΣ ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΟΚΩ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΣΚ΄ΡΚΑΣ ΥΠΟΕΡΓΟ 3: ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΞΕΝΙΑ	ΠΕΠ 3.5	1.956.567,00 95.873,21 1.430.000,00 430.693,79	 ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
5	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΧΑΡΑΞΗΣ ΟΔΙΚΟΥ ΛΞΟΝΑ ΚΟΖΑΝΗΣ ΑΡΓΙΛΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΟΚΩ ΔΕΗ ΥΠΟΕΡΓΟ 3:	ΠΕΠ 3.5	1.846.156,68 115.918,20 10.340,54 34.897,94	 ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η

	ΟΚΩ ΟΤΕ ΥΠΟΕΡΓΟ 4: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΧΑΡΑΞΗΣ		1.685.000,00	ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
6	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΣΤΙΚΟΥ – ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΟΚΩ ΔΕΗ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ	ΠΕΠ 3.2	2.473.274,64 118.568,64 2.354.706,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
7	ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΠΕΠ 3.1	843.000,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
8	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ	ΠΕΠ 3.1	1.190.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
9	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΕΠΠΕΡ) 7.2	372.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
10	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ	ΠΕΠ 3.6	286.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
11	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΛΑΣΣΑΝΗ ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟ 3: ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΡΤΟΘΗΚΩΝ	ΠΕΠ 3.3	460.898,61 270.000,00 154.224,00 36.674,61	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
12	ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΕΠΑΝΕΚΘΕΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	ΠΕΠ 3.3	772.981,69 580.000,00 192.981,69	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
13	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΑΡΟΝΑ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΠΕΠ 3.5	1.327.000,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
14	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ	ΠΕΠ 5.5	500.000,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
15	ΠΕΖΟΔΡΟΜΗΣΗ ΟΔΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΩΝ	ΠΕΠ 3.6	589.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
16	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΣΙΜΙΝΑΚΗ	ΠΕΠ 3.6	479.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
17	ΔΙΑΠΛΑΤΥΝΣΕΙΣ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ, ΤΡΑΝΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΔΩΝ	ΠΕΠ 3.6	1.186.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
18	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΔΥΟ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ	ΠΕΠ 3.6	129.115,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
19	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ	ΠΕΠ 3.5	1.643.000,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
20	ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΠΕΠ 4.6	30.780,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
21	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΑΣ	ΠΕΠ 5.5	234.775,86	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ

22	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΚΕΚ	ΠΕΠ 3.7	90.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
23	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΠΕΠ 3.7	45.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
24	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ	ΠΕΠ 3.7	35.100,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
25	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΕΠ 3.2	499.324,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
26	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ	ΠΕΠ 3.6	20.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
27	ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ - ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΠΕΠ 3.6	15.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
28	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΟΔΕΚΤΩΝ	ΠΕΠ 3.6	44.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
29	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΚΑΔΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ	ΠΕΠ 3.6	12.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
30	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΤΡΙΚΥΚΛΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΕΛΑΦΡΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	ΠΕΠ 3.6	14.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
31	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΛΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΜΑΤΟΥ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΟΛΟΥ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΥ	ΠΕΠ 3.6	44.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
32	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΟΥΜΕΝΟΥ ΑΝΑΡΡΟΦΗΤΙΚΟΥ ΣΑΡΩΘΡΟΥ	ΠΕΠ 3.6	28.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
33	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ - ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΠΟΚΟΜΙΔΗ	ΠΕΠ 3.2	1.379.310,35	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
34	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	ΠΕΠ 3.2	117.388,11	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
35	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΑΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΠΙ	ΠΕΠ 1.1	240.160,53	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
36	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΑΣ ΔΟΜΗΣ ΚΗΦΗ	ΠΕΠ 1.1	210.557,27	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
37	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΑΣ ΔΟΜΗΣ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ	ΠΕΠ 1.1	266.305,19	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
38	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΑΣ ΔΟΜΗΣ ΚΔΑΠ	ΠΕΠ 1.1	220.980,48	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
39	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΑΣ ΔΟΜΗΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ	ΠΕΠ 1.1	375.954,10	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
40	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΑΣ ΔΟΜΗΣ ΚΔΑΠ	ΠΕΠ 1.1	443.500,54	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
41	ΚΕΝΤΡΟ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΗ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΚτΠ) 4.2	42.082,07	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
42	ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΥΓΕΙΑΣ) 3.1	100.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
43	“ORESTIDA”	ΑΡΘΡΟ 6 Ε.Κ.Τ.	98.447,51	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
44	ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΕΥΡΥΖΩΝΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΚτΠ) 2.1	100.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
45	ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΟΠΤΙΚΩΝ ΙΝΩΝ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΚτΠ) 4.2	1.211.011,02	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
46	ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΣΦΑΓΕΙΟΥ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΓΕΩΡΓΙΑΣ)	3.002.542,43	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ

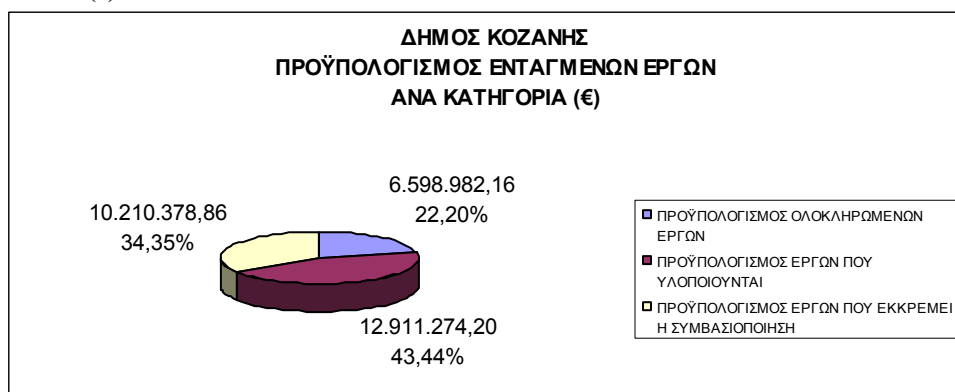
47	ΨΗΦΙΑΚΗ ΚΑΤΑΛΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΚτΠ) 1.3	499.998,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
48	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΕΣ ΣΤΟ ΕΠΙΧ.ΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΠΕΠ 3.7	141.090,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
49	ΨΗΦΙΑΚΗ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΠΕΠ 4.6	54.940,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
50	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΕΧΝΗΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΚτΠ) ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	63.648,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
51	ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΣ ΓΡΑΦΕΙΟΥ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΚτΠ) ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	63.648,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
52	ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΣ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΜΕ ΧΡΗΣΗ Η/Υ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΚτΠ) ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	99.779,90	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
53	ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΚτΠ) ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	99.779,90	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
54	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΠΕ	ΤΟΜΕΑΚΟ(ΚτΠ) ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	18.190,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
55	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΠΕ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΚτΠ) ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	18.190,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
56	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΠΕ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΚτΠ) ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	18.190,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
57	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΠΕ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΚτΠ) ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	18.190,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
58	ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΚτΠ) ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	99.800,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
59	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΠΕ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΚτΠ) ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	57.120,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ (€): 29.720.635.48				
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΕΝΤΩΝ ΕΡΓΩΝ (€): 6.598.982.16				
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΕ ΦΑΣΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ (€): 12.911.274.20				
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΗ ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΜΕΝΑ (€): 10.210.378.86				

ΠΗΓΗ: ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ, ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ. ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ (ΙΟΥΝΙΟΣ 2006)

Σε επίπεδο προϋπολογισμών (Γράφημα 2), η συνολική δαπάνη των εγκριθέντων προϋπολογισμών του συνόλου των ενταγμένων έργων του Δήμου ανέρχεται στο ποσό των 29.720.635,48 €. Το σύνολο της δαπάνης των έργων ή υποέργων που έχουν ολοκληρωθεί είναι ικανοποιητικό και ανέρχεται συνολικά στο ποσό των 6.598.982,16 €, ήτοι το 22,2% της συνολικής ενταχθείσας δαπάνης. Τα 22 έργα και τα 5 υποέργα που έχουν συμβασιοποιηθεί και βρίσκονται στο στάδιο υλοποίησης έχουν συνολικό προϋπολογισμό 12.911.274,20 € που αναλογεί ποσοστιαία στο 43,45% της συνολικής δαπάνης των έργων που αναφέρθηκε πιο πάνω. Τα 14 έργα και επιπλέον τα 6 υποέργα που αναφέρονται στις περιπτώσεις των πράξεων που έχει αναλάβει να υλοποιήσει ο Δήμος Κοζάνης αλλά παραμένουν στο στάδιο της απλής έγκρισης, χωρίς να έχουν σύμβαση για να εισέλθουν στην φάση ουσιαστικής υλοποίησης, αποτελούν το υπόλοιπο ποσό της συνολικής δαπάνης όλων των έργων. Το ποσό αυτό

των 10.210.378,86 € ποσοστιαία ανέρχεται στο 34,35% της συνολικής δαπάνης, παρουσιάζεται αρκετά χαμηλό σε σχέση με τους άλλους Δήμους, οι οποίοι και έχουν σημαντικά ποσά χωρίς να τα έχουν δεσμεύσει νομικά δυνάμει συμβάσεως υλοποίησης του έργου.

ΓΡΑΦΗΜΑ 2: ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (€)

6.2.4 ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ

Ο Δήμος Λαμιέων αντλεί την χρηματοδότηση των έργων προς υλοποίηση κυρίως από το Π.Ε.Π. Στερεάς Ελλάδας, το οποίο αποτελεί ένα από τα 13 περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα του Γ' Κ.Π.Σ. Το Π.Ε.Π. Στερεάς Ελλάδας, σύμφωνα και με το εθνικό σχέδιο ανάπτυξης που κατατέθηκε στις Βρυξέλλες το 2001 και μετέπειτα εγκρίθηκε μαζί με το σύνολο των υπόλοιπων περιφερειακών – τομεακών προγραμμάτων ως Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, αποτέλεσε το βασικό χρηματοδοτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη της περιφέρειας.

Ο θεμελιώδης αναπτυξιακός στρατηγικός στόχος του Π.Ε.Π. Στερεάς Ελλάδας για την περίοδο του Γ' Κ.Π.Σ. είναι η εδραίωση μιας ισχυρής, ανταγωνιστικής οικονομίας. Συνολικά ο αναπτυξιακός προγραμματισμός της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας επιδιώκει, κατά προτεραιότητα, να αξιοποιήσει το δυναμικό της περιφέρειας, την άμεση γειτνίαση με την Αττική και τους μεταφορικούς άξονες που την διατρέχουν. Το Π.Ε.Π. συγκροτήθηκε από 6 επιμέρους άξονες προτεραιότητας που υποδιαιρούνται σε 38 μέτρα. Οι άξονες αυτοί, απόλυτα συντονισμένοι και με τους βασικούς στρατηγικούς στόχους, είναι: η ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου των αστικών κέντρων της περιφέρειας, η ανάπτυξη του αγροτικού χώρου για να μειωθούν οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες, η αξιοποίηση των τουριστικών, πολιτιστικών

πλεονεκτημάτων, η προστασία του περιβάλλοντος, η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και η τεχνική βοήθεια.

Στα πλαίσια της υλοποίησης του Π.Ε.Π. Στερεάς Ελλάδας, η αυτοδιοίκηση εμφανίζεται ως τελικός άμεσα ή έμμεσος δικαιούχος σε 21 «μέτρα» του Π.Ε.Π., το ενδιαφέρον των οποίων εστιάζεται στις υποδομές ύδρευσης, ανάπτυξης της γεωργίας και κυρίως στη βελτίωση των υποδομών σε μεταφορές και ανθρώπινο δυναμικό και στην αστική ανάπτυξη.

Ο Πίνακας 22 που ακολουθεί συγκεντρώνει το σύνολο των ενταγμένων έργων με τελικό δικαιούχο τον Δήμο Λαμιέων. Σύμφωνα με τα στοιχεία που μας δόθηκαν από το γραφείο προγραμματισμού και την Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου, έχουν ενταχθεί συνολικά 40 έργα και 5 επιπλέον έργα είχαν λάβει αρχική αλλά όχι την τελική έγκριση από την Περιφερειακή Αρχή για αυτό το λόγο και δεν υπολογίζονται στους συγκεντρωτικούς προϋπολογισμούς. Τα ενταγμένα έργα στην πλειοψηφία τους συγχρηματοδοτούνται από το Π.Ε.Π. Στερεά Ελλάδας. Συγκεκριμένα, 32 από τα 40 έργα (80% του συνόλου) έχουν φορέα χρηματοδότησης το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και από τα υπόλοιπα 8, τα μισά χρηματοδοτούνται από το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας» (ΚτΠ) και από ένα έργο χρηματοδοτούν τα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα του Υπουργείου Εργασίας, του Υπουργείου Γεωργίας και του Υπουργείου Πολιτισμού. Επίσης, ο Δήμος Λαμιέων είναι ο μοναδικός του δείγματος που υλοποιεί και έργο προερχόμενο από Κοινοτική Πρωτοβουλία (EQUAL). Επίσης από τα 32 έργα του Π.Ε.Π., τα 11 (34,3% του συνόλου) περιλαμβάνονται στις δράσεις των «Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων Αστικής Ανάπτυξης». Από τα 40 συνολικά ενταγμένα έργα στις λίστες του Δήμου, από την έναρξη υλοποίησης του Γ΄ ΚΠΣ έως και τον Αύγουστο του 2006 όταν και έγινε η συλλογή των στοιχείων, έχουν ολοκληρωθεί τα 8. Τα έργα που είναι συμβασιοποιημένα και βρίσκονται στο στάδιο υλοποίησης ανέρχονται σε συνολικά 22 (σχεδόν 55% του συνολικού αριθμού). Τέλος, 10 συνολικά έργα έχουν λάβει έγκριση ένταξης από την αρμόδια αρχή, χωρίς να έχει προχωρήσει η διαδικασία υλοποίησης τους στον ορισμό αναδόχου και στην υπογραφή σύμβασης για την περάτωσή τους.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 22: ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΜΕ ΤΕΛΙΚΟ ΠΑΡΑΛΗΠΤΗ ΤΟΝ ΔΗΜΟ**

Α/Α	ΠΡΟΤΑΣΗ – ΕΡΓΟ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΕΡΓΟΥ
1	ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΥΡΥΖΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟΥΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥΣ – ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΛΑΜΙΕΩΝ	ΚτΠ 4.2	80.000,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
2	ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΟΠΤΙΚΩΝ ΙΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΛΑΜΙΕΩΝ	ΚτΠ 4.2	1.563.296,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
3	ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ	ΚτΠ 2.2	215.000,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
4	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	ΠΕΠ 4.7	33.340,90	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
5	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΘΛΕΜΑΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΘΛΕΚΕΝΤΡΩΝ	ΠΕΠ 4.7	50.099,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
6	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	ΠΕΠ 4.7	79.503,90	ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
7	ΕΥΔΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΔΡΑΣΗ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΗ ΖΩΝΗ ΜΙΚΡΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ ΛΑΜΙΕΩΝ	ΠΕΠ 3.7	90.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
8	ΙΑΤΡΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΙΑ ΤΣΙΓΓΑΝΟΥΣ	ΠΕΠ 5.3	200.000,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
9	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ – ΕΥΔΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΦΘΙΩΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	ΠΕΠ 5.3	60.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ-ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
10	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΟΝΑΔΑΣ ΚΗΦΗ	ΠΕΠ 5.2	196.534,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
11	ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΛΑΜΙΑ	ΠΕΠ 5.2	154.252,51	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
12	ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΔΥΤΙΚΗ ΛΑΜΙΑ	ΠΕΠ 5.2	154.252,51	ΕΝΤΑΞΗ – ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
13	ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΝΟΤΙΑ ΛΑΜΙΑ	ΠΕΠ 5.2	154.252,51	ΕΝΤΑΞΗ – ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
14	ΜΟΝΑΔΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ	ΤΕΠ 5.2 (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ)	273.144,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
15	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ EQUAL 1.1	48.000,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ

	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ			
16	ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΤΟΜΩΝ ΕΥΠΑΘΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΟΜΑΔΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	ΠΕΠ 5.3	73.800,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
17	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΠΕΠ 3.7	680.800,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
18	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΔΗΜΟΥ ΛΑΜΙΕΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΤΠΑ	ΠΕΠ 5.3	90.720,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
19	ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΡ/ΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΛΑΜΙΕΩΝ	ΚτΠ 5.3	15.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
20	ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ	ΠΕΠ 2.3	1.641.330,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
21	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	ΠΕΠ 3.6	37.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
22	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΤΟ ΒΟΡΕΙΟ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ	ΠΕΠ 2.4	186.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
23	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΓΑΛΛΑΝΕΙΚΑ	ΠΕΠ 3.3	756.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
24	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΛΑΟΥ	ΠΕΠ 2.4	314.936,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
25	ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΟΔΟΥ ΑΜΠΛΙΑΝΙΤΗ	ΠΕΠ 3.1	542.920,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
26	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΑΝΩ ΚΑΛΥΒΙΑ	ΠΕΠ 3.3	745.500,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
27	ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΣΤΑ ΑΝΩ ΚΑΛΥΒΙΑ ΜΕ ΔΕΗ	ΠΕΠ 3.3	12.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
28	ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΣΤΑ ΑΝΩ ΚΑΛΥΒΙΑ ΜΕ ΟΤΕ	ΠΕΠ 3.3	6.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
29	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΠΕΠ 3.4	390.000,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
30	ΜΕΛΕΤΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΛΑΜΙΕΩΝ	ΠΕΠ 3.5	320.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
31	ΠΕΖΟΔΡΟΜΗΣΗ ΟΔΩΝ	ΠΕΠ 3.6	400.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
32	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΖΟΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	ΠΕΠ 3.6	698.400,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
33	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ ΣΕ ΤΜΗΜΑ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΥ ΤΣΑΛΤΑΚΗ	ΠΕΠ 3.6	320.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
34	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΦΥΤΕΥΣΕΙΣ ΑΝΤΙΘΡΟΥΒΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΔΟ	ΠΕΠ 3.6	293.466,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ

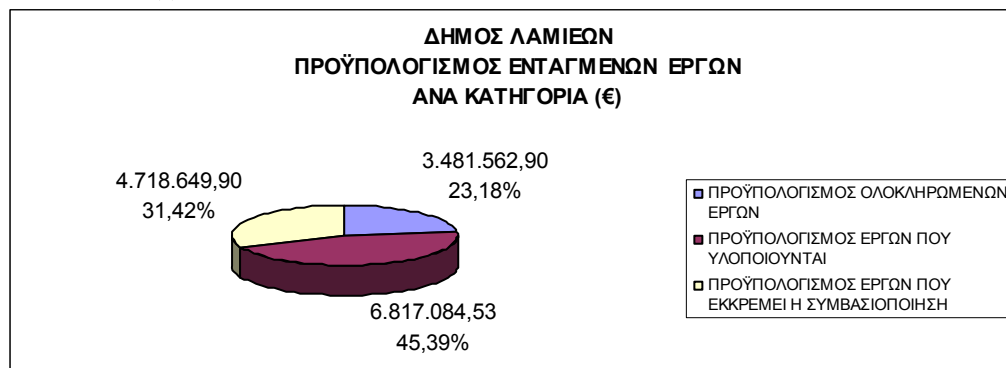
	ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ			
35	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΛΑΪΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	ΠΕΠ 3.6	120.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
36	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΚΤΥΟΥ MINI BUS	ΠΕΠ 3.6	290.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
37	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ	ΠΕΠ 3.6	45.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
38	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΥ ΤΣΑΛΤΑΚΗ	ΠΕΠ 3.6	1.873.750,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
39	ΠΕΡΙΦΡΑΣΗ ΠΑΡΚΟΥ ΑΝΑΨΥΧΗΣ	ΠΕΠ 3.6	140.018,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) <u>ΑΝΑΜΕΝΕΤΑΙ ΕΓΚΡΙΣΗ</u> <u>ΕΝΤΑΞΗΣ</u>
40	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΩΝ	ΠΕΠ 3.6	160.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) <u>ΑΝΑΜΕΝΕΤΑΙ ΕΓΚΡΙΣΗ</u> <u>ΕΝΤΑΞΗΣ</u>
41	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΔΩΝ	ΠΕΠ 3.1	173.000,00	<u>ΑΝΑΜΕΝΕΤΑΙ ΕΓΚΡΙΣΗ</u> <u>ΕΝΤΑΞΗΣ</u>
42	ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΑΓ. ΘΕΟΔΩΡΩΝ	ΠΕΠ 3.6	237.500,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) <u>ΑΝΑΜΕΝΕΤΑΙ ΕΓΚΡΙΣΗ</u> <u>ΕΝΤΑΞΗΣ</u>
43	ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΥΛΙΟΜΕΝΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	ΠΕΠ 3.6	140.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) <u>ΑΝΑΜΕΝΕΤΑΙ ΕΓΚΡΙΣΗ</u> <u>ΕΝΤΑΞΗΣ</u>
44	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΦΑΓΕΙΩΝ ΛΑΜΙΑΣ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ)	750.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ - ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
45	ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΥΠ.ΠΟ)	1.000.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ (€): 14.954.297,34				
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΕΝΤΩΝ ΕΡΓΩΝ (€): 3.418.562,90				
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΕ ΦΑΣΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ (€): 6.817.084,53				
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΗ ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΜΕΝΑ (€): 4.718.649,90				

ΠΗΓΗ: ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ, ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ, ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΔΗΜΟΥ ΛΑΜΙΕΩΝ, (ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, 2006)

Σε επίπεδο προϋπολογισμών (Γράφημα 3), η συνολική δαπάνη των εγκριθέντων προϋπολογισμών του συνόλου των ενταγμένων έργων του Δήμου ανέρχεται στο ποσό των 14.954.297,34 €. Το σύνολο της δαπάνης των έργων που έχουν ολοκληρωθεί ανέρχεται συνολικά στο ποσό των 3.418.562,90 €, ήτοι το 23,18% της συνολικής ενταχθείσας δαπάνης. Τα 22 έργα που έχουν συμβασιοποιηθεί και βρίσκονται στο στάδιο υλοποίησης έχουν συνολικό προϋπολογισμό 6.817.084,53 € που αναλογεί ποσοστιαία στο 45,39% της συνολικής δαπάνης των έργων που αναφέρθηκε πιο πάνω. Τα 10 έργα που αναφέρονται στις περιπτώσεις των πράξεων που έχει αναλάβει να υλοποιήσει ο Δήμος Λαμιέων αλλά παραμένουν στο στάδιο της απλής έγκρισης, χωρίς να έχουν σύμβαση για να εισέλθουν στην φάση ουσιαστικής υλοποίησης, αποτελούν το υπόλοιπο ποσό της συνολικής δαπάνης όλων των έργων. Το ποσό αυτό των 4.718.649,90 € ποσοστιαία ανέρχεται στο 31,42% της συνολικής δαπάνης,

παρουσιάζεται χαμηλότερο σε σχέση με τους δύο Δήμους που προαναφέρθηκαν, παρόλο που οι συνολικοί προϋπολογισμοί έχουν σημαντική διαφορά.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3: ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (€)

6.2.5 ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ

Ο Δήμος Τριπόλεως αντλεί την χρηματοδότηση των έργων προς υλοποίηση κυρίως από το Π.Ε.Π. Πελοποννήσου, το οποίο αποτελεί ένα από τα 13 περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα του Γ΄ Κ.Π.Σ. Το Π.Ε.Π. Πελοποννήσου, σύμφωνα και με το εθνικό σχέδιο ανάπτυξης που κατατέθηκε στις Βρυξέλλες το 2001 και μετέπειτα εγκρίθηκε μαζί με το σύνολο των υπόλοιπων περιφερειακών – τομεακών προγραμμάτων ως Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, αποτέλεσε το βασικό χρηματοδοτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη της περιφέρειας.

Ο θεμελιώδης αναπτυξιακός στρατηγικός στόχος του Π.Ε.Π. Πελοποννήσου για την περίοδο του Γ΄ Κ.Π.Σ. είναι η αξιοποίηση της άμεσης γειτνίασης της περιφέρειας με την Αττική και η άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων ανάμεσα στην ενδοχώρα και στις απομακρυσμένες από τα αστικά κέντρα περιοχές. Το Π.Ε.Π. συγκροτήθηκε από 6 επιμέρους άξονες προτεραιότητας. Οι άξονες αυτοί, απόλυτα συντονισμένοι και με τους βασικούς στρατηγικούς στόχους, είναι: η αξιοποίηση της άμεσης γειτνίασης με την μητροπολιτική περιφέρεια της Αττικής, η αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου, η ενίσχυση και αναβάθμιση της Τουριστικής Δραστηριότητας, η αναβάθμιση των Αστικών και Ημιαστικών Κέντρων, η υποστήριξη και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και η τεχνική βοήθεια.

Στα πλαίσια της υλοποίησης του Π.Ε.Π. Πελοποννήσου, η αυτοδιοίκηση εμφανίζεται ως τελικός δικαιούχος σε 20 από τα 32 «μέτρα» του Π.Ε.Π., το ενδιαφέρον των οποίων εστιάζεται κυρίως στη βελτίωση της κοινωνικής πρόνοιας, ύδρευσης και αποχέτευσης και των υποδομών σε μεταφορές και ανθρώπινο δυναμικό και με προνομιακό πεδίο δράσης να εμφανίζονται τα μέτρα του άξονα για την αειφόρο ανάπτυξη της υπαίθρου.

Ο Πίνακας 23 που ακολουθεί συγκεντρώνει το σύνολο των ενταγμένων έργων με τελικό δικαιούχο τον Δήμο Τρίπολης. Σύμφωνα με τα στοιχεία που μας δόθηκαν από τις υπηρεσίες του Δήμου, έχουν ενταχθεί για λογαριασμό του Δήμου συνολικά 27 έργα, τα οποία και στην συντριπτική τους πλειοψηφία τους συγχρηματοδοτούνται από το Π.Ε.Π. Πελοποννήσου. Συγκεκριμένα, 25 από τα 27 έργα (92,5% του συνόλου) έχουν φορέα χρηματοδότησης το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και μόλις 2 υλοποιούνται από συγχρηματοδότηση τομεακών προγραμμάτων εκ των οποίων το ένα υλοποιείται από το τομεακό πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας» (ΚτΠ). Επίσης στο σύνολο των 25 ενταγμένων έργων του Δήμου στο Π.Ε.Π. Πελοποννήσου τα 20 αφορούν δράσεις των «Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων Αστικής Ανάπτυξης». Από τα 27 συνολικά ενταγμένα έργα στις λίστες του Δήμου, από την έναρξη υλοποίησης του Γ΄ ΚΠΣ έως και τον Ιούνιο του 2006, έχουν ολοκληρωθεί τα 7 (26% του συνόλου), εκ των οποίων τα 2 είναι έργα ανάθεσης εκπόνησης μελετών. Τα έργα που είναι συμβασιοποιημένα και βρίσκονται στο στάδιο υλοποίησης ανέρχονται σε συνολικά 11 (σχεδόν 41% του συνολικού αριθμού). Τέλος, 9 έργα (34% στο σύνολο) έχουν λάβει έγκριση ένταξης από την αρμόδια αρχή, χωρίς να έχει προχωρήσει η διαδικασία υλοποίησης τους στον ορισμό αναδόχου και στην υπογραφή σύμβασης για την περάτωσή τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 23: ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΜΕ ΤΕΛΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟ

Α/Α	ΠΡΟΤΑΣΗ – ΕΡΓΟ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΕΡΓΟΥ
1	ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΣΧΙΖΑ	ΠΕΠ 4.5	353.470,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
2	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΠΑΛΛΙΑΣ ΑΓΟΡΑΣ	ΠΕΠ 4.5	205.429,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
3	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΛΛΕΙΨΕΩΝ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΣΤΟ ΛΟΦΟ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ – ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ	ΠΕΠ 4.5	588.151,69	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
4	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΑΙΔΙΚΩΝ	ΠΕΠ 4.5	48.694,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ)

	ΧΑΡΩΝ			ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ*
5	ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΠΗ	ΠΕΠ 4.5	55.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
6	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΜΙΚΡΟΥ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΟΦΟΡΟΥ ΟΧΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΑΔΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ	ΠΕΠ 4.5	70.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
7	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΛΟΦΟΥ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ	ΠΕΠ 4.5	146.735,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
8	ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΕΠ 4.5	160.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
9	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΤΥΠΩΝ	ΠΕΠ 4.5	25.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
10	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΟΜΒΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ	ΠΕΠ 4.5	85.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
11	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΤΕΚΙΟΥ ΚτΠ	ΠΕΠ 4.5	100.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
12	ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ GIS	ΠΕΠ 4.5	120.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
13	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΟΔΗΓΟΥ ΤΥΦΛΩΝ ΚΑΙ ΡΑΠΜΩΝ ΑΜΕΑ ΣΤΑ ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΑ ΟΔΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ	ΠΕΠ 4.5	56.082,31	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
14	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΠΕΠ 4.6	93.323,50	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
15	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΠΕΠ 4.6	70.200,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
16	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΕΡΓΩΝ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	ΠΕΠ 4.6	38.880,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
17	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΝΕΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΠΕΠ 4.6	64.800,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
18	ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΝΕΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ	ΠΕΠ 4.6	102.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
19	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ	ΠΕΠ 4.6	48.114,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
20	ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ	ΠΕΠ 4.6	282.000,00	(ΑΣΤΙΚΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ) ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
21	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΕΩΦΟΡΟΥ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΠΑΣΙΑΚΟΥ ΣΕΧΙΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ	ΠΕΠ 4.3	339.863,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
22	ΔΙΑΠΛΑΤΥΝΣΗ ΟΔΟΥ ΔΑΒΑΚΗ (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΔΟΣ)	ΠΕΠ 4.3	450.000,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ
23	ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΟΔΟΥ ΜΟΥΤΖΟΥΡΟΠΟΥΛΟΥ	ΠΕΠ 4.3	189.887,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ*
24	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ	ΠΕΠ 4.3	337.490,83	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
25	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΑΛΑΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΜΑΛΛΙΑΡΟΠΟΥΛΕΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ	ΠΕΠ 4.3	286.359,58	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
26	ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΟΠΤΙΚΩΝ ΙΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ	ΚτΠ 4.2	1.005.845,00	ΕΝΤΑΞΗ – ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ
27	ΑΝΑΠΑΛΑΙΩΣΗ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ ΕΠΑΝΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΑΛΛΙΑΡΟΠΟΥΛΕΙΟΥ	ΤΟΜΕΑΚΟ (ΥΠ.ΠΟ)	2.519.900,00	ΕΝΤΑΞΗ - ΣΥΜΒΑΣΗ – ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ

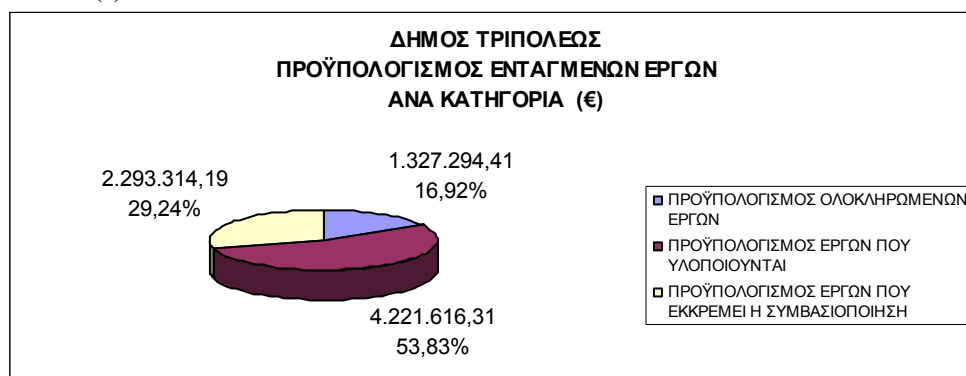
ΘΕΑΤΡΟΥ			
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ (€): 7.842.224,91			
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΕΝΤΩΝ ΕΡΓΩΝ (€): 1.327.294,41			
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΕ ΦΑΣΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ (€): 4.221.616,31			
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΗ ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΜΕΝΑ (€): 2.293.314,19			

***ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΟΧΙ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ (ΠΕΡΑΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΑΠΟΠΛΗΡΩΜΗ ΤΟΥ ΑΝΑΔΟΧΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΔΥΝΑΜΕΙ ΤΗΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ ΠΟΥ ΟΡΙΖΕΙ Η ΟΡΙΣΘΕΙΑ ΣΥΜΒΑΣΗ)**

ΠΗΓΗ: ΤΜΗΜΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ, ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ (ΙΟΥΛΙΟΣ, 2006).

Σε επίπεδο προϋπολογισμών (Γράφημα 4), η συνολική δαπάνη των εγκριθέντων προϋπολογισμών του συνόλου των ενταγμένων έργων του Δήμου ανέρχεται στο ποσό των 7.842.224,91 €. Το σύνολο της δαπάνης των έργων που έχουν ολοκληρωθεί ανέρχεται συνολικά στο ποσό των 1.327.294,41 €, ήτοι το 16,92% της συνολικής ενταχθείσας δαπάνης. Τα 11 έργα που έχουν συμβασιοποιηθεί και βρίσκονται στο στάδιο υλοποίησης έχουν συνολικό προϋπολογισμό 4.221.616,31 € που αναλογεί ποσοστιαία στο μισό και επιπλέον της συνολικής δαπάνης των έργων που αναφέρθηκε πιο πάνω (53,83%). Τα 9 έργα που αναφέρονται στις περιπτώσεις των πράξεων που έχει αναλάβει να υλοποιήσει ο Δήμος Τριπόλεως αλλά παραμένουν στο στάδιο της απλής έγκρισης, χωρίς να έχουν σύμβαση για να εισέλθουν στην φάση ουσιαστικής υλοποίησης, αποτελούν το υπόλοιπο ποσό της συνολικής δαπάνης όλων των έργων. Το ποσό αυτό των 2.293.314,19 € ποσοστιαία ανέρχεται στο 29,24% της συνολικής δαπάνης.

ΓΡΑΦΗΜΑ 4: ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (€)

6.2.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΥΠΟΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Κλείνοντας το μέρος του κεφαλαίου όπου στοιχειοθετήθηκαν, ποσοτικά και ποιοτικά, τα δεδομένα από τα έργα που οι Δήμοι εμφανίζονται να έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον ως τελικοί δικαιούχοι, καταθέτουμε τις βασικές παρατηρήσεις ως προς τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των τεσσάρων Δήμων του δείγματος.

Ξεκινώντας από παραδοχές που συναντάμε και στους τέσσερις Δημοτικούς Οργανισμού παρατηρούμε πρωταρχικά ότι σχεδόν το σύνολο των έργων έχουν λάβει αρχική έγκριση ένταξης από την αρμόδια αρχή. Είναι φανερό ότι σε αυτό συνέβαλλε το γεγονός ότι ουσιαστικά η συλλογή των στοιχείων έγινε στο τέλος της προγραμματικής περιόδου, όταν και η προσπάθεια διάσωσης κονδυλίων είχε επιταχυνθεί, φαινόμενο που αποτελεί «κανόνα» κατά τη διάρκεια της τελευταίας φάσης υλοποίησης όλων των παλαιών Κ.Π.Σ. στην χώρα μας ⁶⁰.

Παρατηρώντας το σύνολο των έργων διαφαίνεται αρχικά μια ομοιομορφία ως προς το σύνολο των ενταγμένων έργων. Και στους τέσσερις Δήμους, η καταλογράφηση των συγχρηματοδοτούμενων έργων απεικονίζει την ίδια λογική επιλογής έργων με όχι μεγάλες διαφορές ως προς τα αναπτυξιακά τους χαρακτηριστικά και τις ανάγκες που καλύπτουν. Εξηγώντας, οι βασικές κατευθύνσεις επιλογής έργων προς ένταξη κινούνται συνήθως προς την ανάπτυξη των υποδομών (αστικό οδικό δίκτυο, ηλεκτροφωτισμοί, πεζοδρομήσεις, ανάπλαση χώρων, ανακαίνιση κτιρίων), τη δημιουργία και λειτουργία μονάδων κοινωνικής μέριμνας για ευπαθείς ομάδες πληθυσμού, την κατάρτιση του πληθυσμού και τις βασικές όψεις της διαχείρισης απορριμμάτων. Οι τέσσερις πίνακες που παρατέθηκαν στα οικεία υποκεφάλαια για κάθε Δήμο περιείχαν συνολικά και για τους τέσσερις Δήμους 166 ενταγμένες πράξεις. Από αυτές συνολικά οι 43 (26% του συνόλου των έργων) αφορούν υποδομές (Δήμος Ιωαννιτών 8, Δήμος Κοζάνης 13, Δήμος Λαμιέων 9 και Δήμος Τριπόλεως 13) και οι 68 (41% όλων των έργων) υποδομές και παρεχόμενες υπηρεσίες για δομές κοινωνικής μέριμνας και προγράμματα κατάρτισης (Δήμος Ιωαννιτών 21, Δήμος Κοζάνης 24, Δήμος Λαμιέων 15 και Δήμος Τριπόλεως 8). Όσον αφορά την διαχείριση απορριμμάτων και την ανακύκλωση ο συνολικός αριθμός των έργων ανέρχεται στα 8, εκ των οποίων τα 6 υλοποιούνται στο Δήμο Κοζάνης, ο προγραμματισμός του οποίου δείχνει ιδιαίτερη ευαισθησία σε θέματα καθαριότητας

⁶⁰ Σημειώνεται ότι η ελληνική περίπτωση, σχετικά με την απορρόφηση κονδυλίων από τα ΚΠΣ διδάσκει και από την προηγούμενη εμπειρία ότι η διαδικασία επιταχύνεται καθώς τα χρονικά περιθώρια για την εκτέλεση του Κοινοτικού Πλαισίου αρχίζουν να περιορίζονται. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι εντός του 2004, σχεδόν στα μέσα δηλαδή της προγραμματικής περιόδου, το Γ΄ ΚΠΣ εμφάνιζε εντάξεις έργων στο 62% του συνόλου και νομικές δεσμεύσεις (συμβασιοποιήσεις) 39%. Στα μέσα του 2006, όταν πλέον το ΚΠΣ είχε εισέλθει στη φάση παράτασης υλοποίησης του κανόνα «n+2», οι αποφάσεις ένταξης ανήλθαν στο 99% του συνόλου και οι νομικές δεσμεύσεις στο 72%, παρουσιάζοντας ποσοστιαία αύξηση των εντάξεων 60% και των δεσμεύσεων 72%. (βλ. το άρθρο του Σ. Κωνσταντινίδη «Αγώνας Δρόμου για την τελευταία διάσωση κονδυλίων από το Γ΄ ΚΠΣ», *«Η Καθημερινή»*, 16/7/2006). Επιπροσθέτως, η Ελλάδα λόγω εγγενών διοικητικών και διαχειριστικών αδυναμιών έχασε, κατά δήλωση του τότε Επιτρόπου υπεύθυνου για την Περιφερειακή Πολιτική Μ. Μπαρνιέ, συνολικά 2,5 δις ευρώ που υπολογίζονταν ότι θα εισπραχθούν από τα ταμεία της Περιφερειακής Πολιτικής μόνο για το έτος 2003 (Πηγή: *«Η Καθημερινή»*, 30/1/2004).

και ανακύκλωσης σε σύγκριση με τους υπόλοιπους. Αναζητώντας αιτιολογία για τους υψηλούς δείκτες σε έργα υποδομών και κοινωνικής πρόνοιας και κατάρτισης, ο βασικός λόγος και για τις δύο κατηγορίες είναι το γεγονός ότι δίνεται τέτοια δυνατότητα από την διάρθρωση και φυσιογνωμία των αντίστοιχων Π.Ε.Π. (βλ. και παρακάτω). Επίσης οφείλουμε να παρατηρήσουμε ότι η υποστήριξη των βασικών έργων υποδομών του κάθε Δήμου δεν μπορεί να αγνοηθεί διότι η περίπτωση μη επιλογής τέτοιου είδους έργων συνοδεύεται από μεγάλο πολιτικό κόστος για την κάθε Αρχή. Αναφορικά με την δεύτερη κατηγορία των έργων μέριμνας και κατάρτισης, συνήθως είναι μικρού προϋπολογισμού, έχουν σχετικά εύκολη υλοποίηση και, πρωτίστως, ενισχύουν το κοινωνικό προφίλ της Αρχής.

Επίσης αναφέρθηκε και στις επιμέρους αναλύσεις ότι στο σύνολο του δείγματος μεγάλο ποσοστό λαμβάνουν τα έργα που υπάγονται στην Ολοκληρωμένες Δράσεις – Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας. Από τα 166 ενταγμένα έργα συνολικά τα 59 (35,5%) είναι αυτής της κατηγορίας, με χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό του Δήμου Τρίπολης όπου τα 20 από τα 25 συγχρηματοδοτούμενα έργα από το Π.Ε.Π. Πελοποννήσου ανήκουν στην συγκεκριμένη κατηγορία έργων. Δικαιολογώντας την έκταση των έργων αυτών δεν θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι υπάρχουν συγκεκριμένοι λόγοι (πρόσθετες διευκολύνσεις περαίωσης, μεγαλύτερα ποσοστά χρηματοδότησης κ.α.) από πλευράς Δήμων να τα επιλέξουν, εκτός από το προφανές λόγο ότι αφορούν συνολική παρέμβαση σε τομείς υποδομών και ανθρώπινου δυναμικού (δράσεις Ε.Κ.Τ. και Ε.Τ.Π.Α.) εντός αστικών ζωνών που αποτελούν και τον κοινωνικό-οικονομικό πυρήνα των πόλεων. Ωστόσο, οι παρεμβάσεις αυτές έλαβαν μεγάλη σημασία λόγω της προώθησής τους από την Κοινότητα και την αντίστοιχη ανταπόκριση από τις περιφέρειες που δεσμεύτηκαν να τις υποστηρίξουν διοικητικά. Τα «αστικά ολοκληρωμένα προγράμματα» καταρχάς αφορούν μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις (κατά κανόνα τις πρωτεύουσες των Νομών των περιφερειών και κάποιες ακόμα μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις) και η περίοδο 2000-2006 ήταν η πρώτη που εφαρμόστηκαν και μάλιστα με δέσμευση από την πλευρά των Περιφερειών έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για συγκεκριμένο ποσοστό δαπάνης που θα διατεθεί για αυτές τις παρεμβάσεις. Τα έργα αυτά, τα οποία και προβλέπεται να συνεχιστούν και εντός Δ' ΚΠΣ, είχαν πρωταρχικό σκοπό να αυξήσουν την συνέργια μεταξύ των δύο κύριων Ταμείων που τα χρηματοδοτούν (ΕΚΤ – ΕΤΠΑ), χωρίς οι μέχρι τώρα

σχετικές διαπιστώσεις του συνόλου των στελεχών των Διαχειριστικών Αρχών να συμφωνούν με αυτή την άποψη.

Συγκρίνοντας τα έργα που χρηματοδοτούνται από τα Π.Ε.Π. με αυτά που χρηματοδοτούνται από Τ.Ε.Π. είναι φυσιολογικό τα πρώτα να είναι πολύ περισσότερα από αυτά που ανήκουν στη δεύτερη κατηγορία, λόγω περιορισμένου αντικείμενου και προϋπολογισμών των δεύτερων. Πάντως, μεταξύ των Δήμων παρατηρείται σημαντική απόκλιση στα σύνολα των τομειακών έργων που αναλαμβάνονται. Συγκεκριμένα, στα 166 έργα, συνολικά τα 35 ανήκουν σε πράξεις Τομειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Οι Δήμοι Ιωαννιτών και Λαμιέων έχουν αναλάβει να υλοποιήσουν 12 τομειακά ο καθένας, ο Δήμος Τρίπολης μόνο 3 και ο Δήμος Κοζάνης παρουσιάζει τον μεγαλύτερο αριθμό με 31 έργα. Από το σύνολο των τομειακών σημαίνουσα θέση κατέχει η χρηματοδότηση έργων από την «Κοινωνία της Πληροφορίας» (ΚτΠ), η οποία και χρηματοδοτεί συνολικά 23 πράξεις στους τέσσερις Δήμους. Η «ΚτΠ» αποτελεί βασικό επιχειρησιακό πρόγραμμα του Γ΄ ΚΠΣ και μαζί με το τομιακό πρόγραμμα της «ανταγωνιστικότητας» αποτελούν και αυτόνομους άξονες προτεραιότητας για το σύνολο του ΚΠΣ (Υπουργείο Οικονομικών, 2000). Η πλειοψηφία των πράξεων που αφορούν την ΚτΠ και έχουν ως τελικούς δικαιούχους τους Δήμους εντάσσονται στον άξονα προτεραιότητας «4» του επιχειρησιακού προγράμματος που σχετίζεται με τις επικοινωνίες. Τα βασικά μέτρα από τον πιο πάνω άξονα προτεραιότητας που χρηματοδοτούν έργα Δημοτικών Οργανισμών είναι το μέτρο «4.5» που χρηματοδοτεί πράξεις «κατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού στις επικοινωνίες» (ιδιαίτερα στην περίπτωση της Κοζάνης) και, κυρίως, το μέτρο «4.2» το οποίο και σχετίζεται με «ανάπτυξη υποδομών τοπικής πρόσβασης». Το μέτρο «4.2» χρηματοδοτεί και στους τέσσερις Δήμους τα έργα του μητροπολιτικού δικτύου οπτικών ινών τα οποία, όπως καταγράφονται και στους συγκεντρωτικούς πίνακες των έργων, συγκεντρώνουν μεγάλους προϋπολογισμούς (2 εκ. ευρώ για το Δήμο Ιωαννιτών, 1,2 εκ. ευρώ για το Δήμο Κοζάνης, 1,5 εκ. ευρώ για το Δήμο Λαμιέων και 1 εκ. ευρώ για το Δήμο Τριπόλεως). Το βασικό κοινό στοιχείο πάντως σχετικά με τα έργα εγκατάστασης του δικτύου οπτικών ινών είναι ότι και στους τέσσερις Δήμους το έργο έχει ενταχθεί αλλά δεν έχει συμβασιοποιηθεί έτσι ώστε να ξεκινήσει η υλοποίηση, υποδηλώνοντας την μεγάλη δυσκολία των Δήμων να ανταποκριθούν στις τεχνικές προδιαγραφές που απαιτούνται.

Το δεύτερο σύνολο παρατηρήσεων αφορά χαρακτηριστικές διαφοροποιήσεις και σχετίζεται κυρίως με το ύψος των προϋπολογισμών των έργων και την διαφοροποίηση ως προς την φάση υλοποίησης που βρίσκονται αυτά.

Αρχικά, παρατηρείται μεγάλη διαφορά στο σύνολο των έργων που έχουν οι Δήμοι αναλάβει και έχουν πάρει έγκριση ένταξης από τις αρμόδιες Διαχειριστικές Αρχές, ξεκινώντας από τα 59 έργα του Δήμου Κοζάνης και φτάνοντας στα μόλις 27 που υλοποιεί, ή προτίθεται να υλοποιήσει, ο Δήμος της Τρίπολης. Στη συγκεντρωτική σχηματοποίηση που ακολουθεί (Γράφημα 5) γίνεται φανερό επίσης η μεγάλη διαφορά που υπάρχει μεταξύ των Δήμων ως προς του συνολικούς προϋπολογισμούς των έργων. Οι τέσσερις Δημοτικές Αρχές διαχωρίζονται, ως προς τον συνολικό προϋπολογισμό ενταγμένων έργων, σε δύο ομάδες με την πρώτη να περιλαμβάνει τους Δήμους Ιωαννιτών και Κοζάνης με ύψος προϋπολογισμών 28,3 και 29,7 εκ. ευρώ αντίστοιχα, και την δεύτερη τους Δήμους Λαμιέων και Τριπόλεως με συνολικούς προϋπολογισμούς πολύ χαμηλότερους στα επίπεδα των 14,9 και 7,8 εκ. ευρώ αντίστοιχως⁶¹.

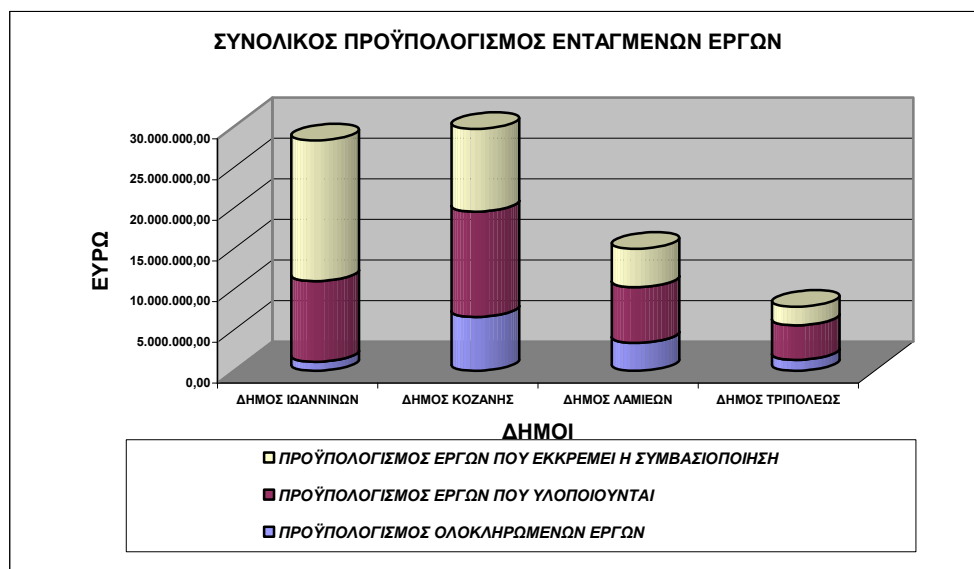
Αντιπαραβάλλοντας τα επιμέρους ποσοστά του κάθε Δήμου (Γραφήματα 1-4) για κάθε κατηγορία έργων και μελετώντας παράλληλα και τις συγκεντρώσεις του γραφήματος 5 παρατηρούμε ότι και σε αυτή την κατηγορία ο Δήμος Κοζάνης παρουσιάζει τα καλύτερα αποτελέσματα, ενώ ο Δήμος Ιωαννιτών, που στο συγκεντρωτικό προϋπολογισμό συγκεντρώνει υψηλά ποσά εισροής πόρων, υποχωρεί λόγω του μεγάλου ποσοστού που παρουσιάζει στην κατηγορία των έργων που δεν έχουν σύμβαση υλοποίησης παρά μόνο ένταξη. Χαρακτηριστικά, ενώ το ποσοστό των μη συμβασιοποιημένων έργων στους τρεις υπόλοιπους Δήμους κυμαίνεται γύρω στο 30%, στην περίπτωση του Δήμου των Ιωαννιτών ανέρχεται στο σχεδόν διπλάσιο ποσοστό του 61%, φαινόμενο το οποίο επαναλαμβάνεται και στα σχετικά ποσοστά της κατηγορίας των ολοκληρωμένων έργων, όπου η διακύμανση για τους Δήμους Κοζάνης, Λαμιέων και Τριπόλεως βρίσκεται μεταξύ 17-23% των συνολικών προϋπολογισμών και των Ιωαννίνων φτάνει μόλις το 4%. Σχετικά με τα ποσοστά

⁶¹ Σημειώνεται ότι ο Δήμος της Κοζάνης, επιπρόσθετα στα έργα που απασχολούν την έρευνα, έχει αναλάβει μέσω της Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης και Αποχέτευσης Κοζάνης (ΔΕΥΑΚ) και δυο επιπλέον έργα με πολύ μεγάλο προϋπολογισμό που αφορούν τα δίκτυα ύδρευσης του Δήμου και την κατασκευή δικτύων διανομής τηλεθέρμανση της πόλης συνολικού προϋπολογισμού 46 περίπου εκατ. ευρώ. Και τα δύο έργα υλοποιούνται αποκλειστικά από την ΔΕΥΑΚ χωρίς εμπλοκή από τις υπόλοιπες υπηρεσίες του Δήμου, ενώ αξίζει να αναφερθεί ότι και τα δύο έργα το καλοκαίρι του 2006 είχαν συμβασιοποιηθεί και μάλιστα με ικανοποιητικούς ρυθμούς απορρόφησης της τάξεως του 50% του συνολικού ποσού της σύμβασης (περίπου τα 21 εκ. ευρώ είχαν ήδη διατεθεί) (Πηγή: Αυτοτελές Γραφείο Προγραμματισμού Οργάνωσης και Πληροφορικής, Δήμος Κοζάνης)

διαχωρισμού των έργων στις τρεις κατηγορίες ανά Δήμο, παρατηρούμε επίσης αποκλίσεις, μικρότερης κλίμακας από τις δύο άλλες κατηγορίες, και στην περίπτωση των υλοποιηθέντων έργων. Τα έργα που υλοποιούνται, εκτός από το Δήμο Ιωαννιτών που το ποσοστό είναι μικρό για το λόγο που ειπώθηκε μόλις πιο πάνω, κατέχουν την πλειοψηφία στην ποσοστιαία διάρθρωση των τριών κατηγοριών έργων που εξετάζονται.

Παρόλα αυτά, η ανάλυση στη βάση των ποσοστών δεν αντικατοπτρίζει και την πραγματική εικόνα ως προς την δυνατότητα του κάθε Δήμου να διαχειριστεί αποτελεσματικά τους πόρους από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η μεγαλύτερη βαρύτητα οφείλεται να δοθεί στα απόλυτα ποσά που δεσμεύονται ανά περίπτωση και τα οποία είναι φυσιολογικό να προσαρμόζονται παράλληλα με το ύψος του συνολικού προϋπολογισμού που αναφέρθηκε παραπάνω. Πάντως, ακόμα και στην αλλαγή του κριτηρίου αξιολόγησης των έργων από το ποσοστιαίο στο απόλυτο χρηματικό ποσό δέσμευσης, ο Δήμος Κοζάνης συνεχίζει να παρουσιάζει τα καλύτερα αποτελέσματα σε όλες τις κατηγορίες. Τα 6,5 εκ. ευρώ που έχουν απορροφήσει ήδη τα ολοκληρωμένα έργα του Δήμου, υπερβαίνουν κατά πολύ τα αντίστοιχα ποσά απορρόφησης, εφόσον μόνο στο Δήμο Λαμιέων το ποσό ενέχεται περίπου στα 3,5 εκ. ευρώ, ενώ οι Δήμοι Ιωαννιτών και Τριπόλεως δηλώνουν ολοκληρωμένα έργα ύψους μόλις 1,09 και 1,37 εκ. ευρώ αντιστοίχως. Ο Δήμος Ιωαννιτών βελτιώνει το ποσό του μόνο στην περίπτωση των έργων που υλοποιούνται (9,8 εκ. ευρώ), ενώ στην ίδια κατηγορία το ποσό για το Δήμο της Κοζάνης είναι ύψους σχεδόν 13 εκ. ευρώ και τα ποσά για τους υπόλοιπους δύο Δήμους κυμαίνονται σε αρκετά χαμηλότερα επίπεδα (6,8 εκ. ευρώ για το Δήμο Λαμιέων και 4,2 εκ. ευρώ για το Δήμο Τριπόλεως). Χωρίς νομική δέσμευση παραμένει ένα μεγάλο μέρος των προγραμματισμένων προς διάθεση πόρων από τα Κοινοτικά Διαρθρωτικά Ταμεία, το οποίο σε απόλυτους αριθμούς ξεπερνά το ποσό των 34 εκ. ευρώ. Το χαρακτηριστικό στην περίπτωση των απλά ενταγμένων έργων είναι το γεγονός ότι το μισά από τα παραπάνω χρήματα προς απορρόφηση αφορούν το Δήμο των Ιωαννιτών και τα υπόλοιπα μισά του υπόλοιπους τρεις Δήμους μαζί.

ΓΡΑΦΗΜΑ 5: ΣΥΝΟΛΙΚΟΙ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΑ ΚΑΙ ΑΝΑ ΔΗΜΟ

Πέρα από την ανάλυση των ποσοστών και των χρηματικών ποσών των έργων, ενδιαφέρον έχει και η αναφορά μας στο βαθμό που ο κάθε Δήμος ανταποκρίνεται και στο σύνολο των πράξεων που το οικείο Π.Ε.Π. τον ορίζει ως τελικό δικαιούχο. Παρατηρώντας τα τέσσερα Π.Ε.Π. και τα έργα των τεσσάρων Δήμων βρίσκουμε αρχικά μια σύμπλευση στην επιλογή. Χωρίς πρόθεση ενδελεχούς ανάλυσης του κάθε Π.Ε.Π. (βλ. για περισσότερες λεπτομέρειες ΥΠΕΣΔΔΑ – ΚΕΔΚΕ, 2003), αναφέρουμε για κάθε Δήμο τα παρακάτω. Ο Δήμος Κοζάνης φαίνεται να έχει εκδηλώσει ενδιαφέρον ανάληψης πράξης σχεδόν στο σύνολο των αξόνων και των μέτρων που το Π.Ε.Π. το επιτρέπει με εξαίρεση τις λεγόμενες τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης όπου παρατηρείται παντελής απουσία. Ο Δήμος Ιωαννιτών μπορεί να δείχνει ευαισθησία και προτίμηση στις τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης, οι οποίες όμως δηλώνονται χωρίς σύμβαση προς υλοποίηση. Στο Δήμο Λαμιέων οι τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης είναι αρκετές σε αριθμό και συμβασιοποιημένες επίσης, αλλά φαίνεται έλλειψη έργων που σχετίζονται με τις μεταφορές και την προβολή τουριστικών χώρων της πόλης. Ο Δήμος της Τριπόλεως αποδίδει την δέουσα σημασία στην ανασυγκρότηση και αναβάθμιση των αστικών κέντρων, αλλά μονοδιάστατα ως προς την επιλογή των έργων εφόσον λείπουν έργα στις υποδομές της υγείας και πρόνοιας, στην εκπαίδευση και στην διαχείριση απορριμμάτων. Η τελική παρατήρηση που σχετίζεται με τα έργα αφορά το γεωγραφικό κριτήριο διασποράς τους εντός της περιοχής διοικητικής ευθύνης του κάθε Δήμου. Στο σύνολο

του δείγματος παρατηρείται η προτεραιότητα υλοποίησης έργων μονοδιάστατα στο βασικό Δημοτικό Διαμέρισμα με τα υπόλοιπα περιφερειακά Διαμερίσματα να μην εμφανίζονται σχεδόν σε κανένα έργο.

Κλείνοντας το υποκεφάλαιο με σκοπό να ανακεφαλαιώσουμε τα βασικά ευρήματα της σύγκρισης καταθέτουμε 10 βασικές παρατηρήσεις: 1) Την επιλογή από όλο το δείγμα να υλοποιεί ίδιου χαρακτήρα έργα με κύριες προτεραιότητες επιλογής τις αστικές υποδομές και την κοινωνική μέριμνα και κατάρτιση του πληθυσμού, ενώ η θεματική της διαχείρισης απορριμμάτων και η ανακύκλωση ευαισθητοποίησε μόνο το Δήμο Κοζάνης. 2) Την προτίμηση υλοποίησης αστικών ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε όλους τους Δήμους. 3) Την περιορισμένη, και σχεδόν ίδιων χαρακτηριστικών, επιλογή έργων από Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα με την ΚτΠ να αναλαμβάνει την χρηματοδότηση πολύ μεγάλου ποσοστού έργων. 4) Την μεγάλη απόκλιση σε επίπεδο συνολικού αριθμού ενταγμένων έργων ανά Δήμο. 5) Την επίσης μεγάλη διαφορά στα συνολικά ποσά δεσμεύσεων πόρων για κάθε περίπτωση. 6) Τις πολύ καλές επιδόσεις του Δήμου Κοζάνης σε επίπεδο συνόλου έργων, ποσών και ποσοστών δέσμευσης δαπάνης. 7) Το μεγάλο ποσοστό έργων χωρίς σύμβαση στο Δήμο Ιωαννιτών. 8) Την περιορισμένη απόδοση του Δήμου Τριπόλεως σε όλους σχεδόν τους τομείς συγκριτικής ανάλυσης. 9) Την ισόρροπη διαμόρφωση των ποσοστών των τριών κατηγοριών που χαρακτηρίζουν τα έργα στην περίπτωση του Δήμου Λαμιέων αλλά στα πλαίσια ανάληψης ενός προϋπολογισμού μικρής κλίμακας και, κατ'επέκταση, έργων μικρών προϋπολογισμών. 10) Την κάλυψη σχεδόν όλων των αξόνων των Π.Ε.Π., ίσως με μοναδική χαρακτηριστική εξαίρεση την άγνοια για πράξεις που έχουν σχέση με το περιβάλλον στην ανάληψη έργων που προβλέπονται ως τελικοί δικαιούχοι οι φορείς της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης. Στην περίπτωση των Δήμων Ιωαννιτών, Κοζάνης και σε μικρότερο βαθμό στο Δήμο Λαμιέων, η κάλυψη των πράξεων που μέσω των Π.Ε.Π. απευθύνονται στους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ είναι ικανοποιητική, ενώ ο συντελεστής «διάχυσης» περιορίζεται σημαντικά στην περίπτωση του Δήμου Τριπόλεως.

6.3 ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

6.3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Το υποκεφάλαιο που ακολουθεί έχει ως βασικό στόχο να αποτυπώσει λεπτομερώς τις γνώμες – στάσεις που διαφαίνεται να έχουν ένα σύνολο ερωτηθέντων δημοτικών υπαλλήλων σχετικά με θέματα ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και, κυρίως, με θέματα δυνατότητας εκμετάλλευσης όλων των πλεονεκτημάτων που η υλοποίηση της Περιφερειακής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ικανή να προσφέρει στην πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση και στην αυτόνομη ανάπτυξή της. Επίσης, οι ερωτηθέντες καλούνται να απαντήσουν ένα σύνολο ερωτήσεων σχετικά με τις προοπτικές αυτοδυναμίας και περαιτέρω ανάπτυξης της τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού στη χώρα μας τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό πλαίσιο αναφοράς (βλ. Παράρτημα 1 τη δομή του ερωτηματολογίου και την διάρθρωση των ερωτήσεων). Θα ακολουθήσουν τέσσερα επιμέρους τμήματα με την αναφορά στα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων από τους ισάριθμους Δήμους που αποτέλεσαν το βασικό ερευνητικό πεδίο μας. Αμέσως μετά ακολουθεί η αναφορά των τάσεων στο συνολικό δείγμα από όλους τους Δημοτικούς Οργανισμούς. Το υποκεφάλαιο ολοκληρώνεται με τα γενικά συμπεράσματα για τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων, βασιζόμενα στις χαρακτηριστικές αποκλίσεις απαντήσεων σε ίδιες ερωτήσεις ανά Δήμο ή ακόμα και σε χαρακτηριστικά κοινές πεποιθήσεις των υπαλλήλων ανεξαρτήτως της Δημοτικής Αρχής στην οποία απασχολούνται.

6.3.2 ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Στο Δήμο Ιωαννιτών το σύνολο του δείγματος που απάντησε στα ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν στις διάφορες διοικητικές διευθύνσεις του Δήμου ανήλθε στα 33 άτομα. Στο μέρος των εισαγωγικών ερωτήσεων (1-4) αναφέρουμε ότι: το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ήταν άντρες (57,6%) και το υψηλότερο ποσοστό του δείγματος ανήκε στην ηλικία των 31-40 ετών (45,5%), ενώ το 9,1% κατέχει και μεταπτυχιακό τίτλο. Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος είναι μόνιμοι υπάλληλοι στον Οργανισμό και το μεγαλύτερο ποσοστό (36,4%) απασχολούνται σε αυτόν 1-6 έτη και ακολουθούν με μικρή διαφορά αυτοί που εργάζονται στον Δήμο μεταξύ 6-10 ετών. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων υπαλλήλων του Δήμου (σύνολο ποσοστού 78,8%) απασχολείται στην τεχνική και στην διοικητική – οικονομική

υπηρεσία του Δήμου, με τα επιμέρους ποσοστά να καταγράφονται επίσης σε υψηλό επίπεδο, αφού σχεδόν το μισό δείγμα (45,5%) ανήκει στην διοικητική – οικονομική υπηρεσία και το 33,3% στην Τεχνική Υπηρεσία.

Σχετικά με τις ερωτήσεις που ακολουθούν τις εισαγωγικές (ερωτήσεις 5-9) και έχουν σχέση με την γενικότερη στάση των υπαλλήλων έναντι του φαινομένου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της γενικότερης επίσης πεποίθησης που έχουν διαμορφώσει περί εθνικών οφελών από την συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία, τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης απεικονίζουν τα εξής: οι περισσότεροι που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο δηλώνουν σε ποσοστό 45,5% ότι παρακολουθούν αρκετά τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ το σύνολο των θετικών απαντήσεων ανέρχεται συνολικά στο 75,8% (συμπεριλαμβανομένου και του 30,3% που δηλώνει ότι παρακολουθεί τις εξελίξεις κατά πολύ). Ακόμα μεγαλύτερο είναι το συγκεντρωτικό ποσοστό θετικών απαντήσεων στο ερώτημα για την σημασία της συμμετοχής της χώρας στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση (81,8%). Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό (60,6%) θεωρεί τη συμμετοχή μεγάλης σημασίας και 21,2% πολύ μεγάλης. Παρόλα αυτά η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος δεν έχει παρακολουθήσει σεμινάρια που να περιλαμβάνουν ενημέρωση για την Ε.Ε., τη λειτουργία της και τον τρόπο που χρηματοδοτεί εθνικά προγράμματα. Επίσης επιφυλακτική έως αρνητική στάση στο μεγαλύτερο ποσοστό φαίνεται να διατηρούν οι ερωτώμενοι στην ερώτηση περί αποτελεσματικής χρήσης των κοινοτικών πόρων στην Ελλάδα. Το 72,7% εκφράζει σαφή επιφύλαξη επιλέγοντας την απάντηση λίγο, ενώ για το 6,1% η απάντηση στο ερώτημα είναι τελείως αρνητική. Στην σύνθετη ερώτηση για τα κυριότερα αποτελέσματα που έχει η υλοποίηση της Περιφερειακής Πολιτικής της Ένωσης στην Ελλάδα, το μεγαλύτερο ποσοστό (48,6%) συγκεντρώνεται στην εκδοχή ότι τα κοινοτικά κονδύλια ευνόησαν ένα μικρό μέρος του ελληνικού πληθυσμού. Η επιφυλακτική στάση των ερωτηθέντων έναντι των γενικών ωφελειών των κοινοτικών πόρων κατά την είσοδό τους στην ελληνική κοινωνία και οικονομία επιβεβαιώνεται ακόμα περισσότερο με τα σχετικά μικρά ποσοστά που έχουν οι θετικές κρίσεις στις παραδοχές της ερώτησης αναφορικά με την βοήθεια που έδωσε στην ανασυγκρότηση της δημόσιας διοίκησης με μόνη απόκλιση προς το θετικότερο να καθίσταται η αναγνώριση της συμβολής των χρημάτων στην βελτίωση των υποδομών.

Στην επόμενη ομάδα ερωτήσεων (ερωτήσεις 10-15), οι οποίες σχετίζονται με την κοινοτική χρηματοδότηση της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι απαντήσεις δεν αποκλίνουν κατά πολύ από την επιφυλακτική στάση που παρατηρήθηκε στην προηγούμενη ομάδα ερωτήσεων. Συγκεκριμένα, σχετικά αρνητική είναι η στάση που διατηρεί το δείγμα των ερωτηθέντων για την βοήθεια που έδωσαν τα κονδύλια στην διοικητική ανασυγκρότηση του 1^{ου} βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα. Λεπτομερέστερα, σχεδόν οι μισοί (48,5%) απαντούν ότι τα χρηματικά ποσά από την Κοινότητα βοήθησαν λίγο την ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση να αποκτήσει καλύτερη οργάνωση. Ακόμα μεγαλύτερο είναι το ποσοστό επιφύλαξης όταν η ίδια ερώτηση επικεντρώνεται στη Δημοτική Αρχή όπου και απασχολούνται, αφού το 2/3 του δείγματος απαντούν ότι βοήθησε στην ανασυγκρότησή της λίγο (75,8%). Ωστόσο, όταν σχεδόν η ίδια ερώτηση τίθεται με διάθεση εξελικτικής διαδικασίας συγκρίνοντας την αρχική εφαρμογή των πρώτων δύο ΚΠΣ σε σχέση με το τρίτο, το μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύει ότι η διαχείριση των κονδυλίων από πλευράς Δημοτικών Αρχών βελτιώθηκε αρκετά (75,8%). Η επόμενη ερώτηση για τους λόγους που δυσκολεύουν την αποτελεσματικότητα απορρόφησης των πόρων από πλευράς Δημοτικών Οργανισμών δεν διαφαίνεται διαφορετική βαρύτητα μεταξύ των λόγων που ανέφερε το ερωτηματολόγιο. Ο μοναδικός λόγος στον οποίο αποδίδεται μικρότερη σημασία είναι η έλλειψη συστοιχίας μεταξύ αναγκών και επιλογής έργων («σκοπιμότητα των έργων»), εφόσον οι τρεις υπόλοιποι κρίνονται σχεδόν εξίσου σημαντικοί. Ωστόσο, η πλέον αταλάντευτη συμφωνία (39,4%) διατυπώνεται στις αδυναμίες στελέχωσης των Δήμων και ακολουθεί η περιορισμένη συμμετοχή των οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στον αρχικό σχεδιασμό του περιφερειακού προγραμματισμού, το θεσμικό πλαίσιο υψηλής συγκεντρωτικότητας και η πολυπλοκότητα των ευρωπαϊκών επιταγών υλοποίησης της Περιφερειακής Πολιτικής σε μικρότερο βαθμό. Σε πλήρη συστοιχία με την προβληματική απορρόφησης πόρων από τους ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού παρουσιάζεται και η αρνητική στάση των ερωτηθέντων προς την αποδοχή αλλαγής της οργανωτικής δομής του Δήμου για μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα στις επιταγές για απορρόφηση των κοινοτικών πόρων. Το εντυπωσιακό ποσοστό της τάξεως του 87,9% στην ερώτηση για την αλλαγή της δομής των Δήμων, που παρέχει δυο απαντήσεις απόλυτης διαφωνίας ή απόλυτης συμφωνίας, απάντησε ότι ο Δήμος δεν άλλαξε οργανωτική δομή για καλύτερη λειτουργία. Παρόλα αυτά στην ερώτηση περί της κοινοτικής χρηματοδότησης ως «χρυσής ευκαιρίας» για τους ΟΤΑ συνολικά το 81,8% συμφώνησε, με τις δύο θετικές

απαντήσεις να λαμβάνουν μεγάλα, και σχεδόν όμοια, ποσοστά (πολύ 39,4% και αρκετά 42,4%).

Η επόμενη ομάδα ερωτήσεων (16-24) αφορά την τοπική αυτοδιοίκηση, το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο που την ορίζει, ενώ διερευνώνται τάσεις σχετικά με τη απορρόφηση κονδυλίων από την περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην αρχική ερώτηση καταγραφής της γενικής τάσης σχετικά με την ύπαρξη υψηλής συγκεντρωτικότητας στην οργάνωση του ελληνικού κράτους ένα πολύ μεγάλο ποσοστό (συνολικά 84,4%) συμφωνεί πολύ ή αρκετά ότι εμποδίζει την αποτελεσματική λειτουργία της Δημοτικής Αρχής. Σε επίπεδο Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα το 60,6% συμφωνεί με την πρόταση ότι ο ισχύων, μετά τον Νόμο Καποδίστρια, Κώδικας εμπεριέχει ορθές βασικές αρχές για το περιθώριο δράσης και λειτουργίας των ΟΤΑ, αλλά χρειάζεται αλλαγές. Σχετικά με την σχέση μεταξύ Δήμου και Περιφερειακής Αρχής πολλοί περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες Δημοτικούς Υπαλλήλους πιστεύουν ότι η τελευταία επικουρεί τον οργανισμό που εργάζονται σε θέματα κοινοτικής χρηματοδότησης (69,7%), ενώ ακόμα μεγαλύτερο είναι το ποσοστό που πιστεύει πως ο Δεύτερος βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Νομαρχία) δεν επηρεάζει καθόλου την αυτονομία, λειτουργία και χρηματοδότηση της Δημοτικής Αρχής. Αντίθετα, η υιοθέτηση των λεγόμενων «υπερ-περιφερειών», που λειτουργεί πλέον επίσημα ως νέος φορέας περιφερειακής οργάνωσης της χώρας για την υλοποίηση του Δ' ΚΠΣ, βρίσκει ριζικά αντίθετους τους Δημοτικούς Υπαλλήλους, 4 στους 5 από τους οποίους (75,8%) συμφωνούν στα περιοριστικά αποτελέσματα στην οικονομική αυτονομία και στην λειτουργία των ΟΤΑ λόγω της ύπαρξης των υπερ-περιφερειών. Σχετικά με την συνύπαρξη της έδρας Δήμου και περιφέρειας, τουλάχιστον στις περιπτώσεις του δείγματός μας, χαρακτηριστικά μεγάλα ποσοστά των ερωτηθέντων εκτιμούν ότι είναι πλεονέκτημα για την Δημοτική Αρχή και καθίσταται πλεονέκτημα για την αύξηση της ικανότητας απορρόφησης κοινοτικών πόρων. Συγκεκριμένα, πάνω από το 50% (54,5%) πιστεύει ότι η ικανότητα απορρόφησης αυξάνεται αρκετά, ενώ και το σημαντικό ποσοστό του 33,3% πιστεύει ότι την αυξάνει κατά πολύ. Καθώς συνεχίζουμε να ερευνούμε θέματα αποτελεσματικής απορρόφησης μέσω των ερωτήσεων, στην επόμενη ερώτηση τίθεται το ζήτημα της σημαντικότητας της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου, ως παράγοντας καλύτερης δυνατής απορρόφησης. Χαρακτηριστικά, το 63,6% των ερωτηθέντων συμφωνεί ότι η τεχνική υπηρεσία του Δήμου επηρεάζει πολύ την

απορροφητικότητα, ενώ, συνολικά, σχεδόν το απόλυτο ποσοστό (97%) αναγνωρίζει τον σημαντικό ρόλο στην διαδικασία εκτέλεσης έργων και στην απορρόφηση των πιστώσεων που διαθέτει η Κοινότητα. Θεσμικά, ο Νόμος «Ιωάννης Καποδίστριας», που αναλύθηκε και στα προηγούμενα κεφάλαια, αναγνωρίζεται από ένα μεγάλο ποσοστό του δείγματος (45,5%) ως βασική αφετηρία για την έναρξη ανασυγκρότησης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, παρόλο που η επιφυλακτικότητα για θετική αντιμετώπιση της πρότασης είναι φανερή αφού μεγάλο ποσοστό δεν συμφωνεί θετικά με την άποψη (συνολικά 43,8%). Στην ερώτηση που ακολουθεί και σχετίζεται με την εκτίμηση των κυριότερων παραγόντων που επηρεάζουν την απορρόφηση κονδυλίων από τους ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού, το μεγαλύτερο ποσοστό αναγνωρίζει ως σοβαρό εμπόδιο την υπάρχουσα θεσμική θωράκιση του κεντρικού κράτους και την σώρευση των περισσότερων αρμοδιοτήτων σε αυτό (42,4%), ενώ μεγάλο ποσοστό λαμβάνει και ο παράγοντας έλλειψης σωστά καταρτισμένου προσωπικού (33,3%).

Στην τελευταία ομάδα ερωτήσεων στις οποίες κλήθηκε να απαντήσει το δείγμα μας (ερωτήσεις 25-30) τίγονται θέματα που έχουν σχέση με την περιφερειακή οργάνωση του ελληνικού κράτους. Στην ερώτηση σχετικά με τα κρούσματα αδιαφάνειας και πελατειακών σχέσεων σε επίπεδο 1^{ου} βαθμού ΟΤΑ, σε αντιπαραβολή με την κεντρική διοίκηση, το μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύει ότι τα κρούσματα αδιαφάνειας και διαφθοράς υπάρχουν και στα δυο επίπεδα (42,4%), ενώ το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος που επέλεξε κάποιο συγκεκριμένο επίπεδο διακυβέρνησης πιστεύει ότι η κεντρική διοίκηση ενέχει τα περισσότερα κρούσματα διαφθοράς (39,4%). Από την σύνθετη ερώτηση που ακολουθεί και σχετίζεται με τις προτεραιότητες που πρέπει να εφαρμοστούν για την καλύτερη λειτουργία της περιφερειακής οργάνωσης της χώρας και οι τέσσερις παράγοντες που παρατίθενται προς αξιολόγηση σκιαγραφούνται ως εξίσου σημαντικοί ως προς την βαρύτητα που τους αποδόθηκε από τους ερωτώμενους. Συγκεκριμένα, η αιρετή περιφερειακή διοίκηση, η μητροπολιτική διακυβέρνηση των μεγάλων αστικών κέντρων, η φορολογική αποκέντρωση προς οικονομικό – διαχειριστικό όφελος της τοπικής αυτοδιοίκησης και η ενίσχυση της διαφάνειας, διοικητικής μέριμνας και διαχειριστικής ικανότητάς της αποτελούν εξίσου σημαντικοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Παρόλα αυτά, αν θελήσουμε να καταγράψουμε σε απόλυτα ποσοστά σε ποιο από τα παραπάνω δίνεται συγκριτικά μεγαλύτερη βαρύτητα, η ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια, διοικητική μέριμνα και διαχειριστική ικανότητα αποτελεί προτεραιότητα για τους μελλοντικούς

οργανισμούς πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Επίσης, στη σχετική ερώτηση για την αξιολόγηση των φορέων που αντιπροσωπεύουν τα τρία επίπεδα διακυβέρνησης που ακολουθούν τους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ στο σύστημα περιφερειακής διακυβέρνησης (Κράτος – Κεντρική Διοίκηση, Περιφέρεια, Νομαρχία) ως προς το ποιος δρα περιοριστικά έναντι της αυτόνομης λειτουργίας των τελευταίων, οι περισσότεροι που απάντησαν κρίνουν το κράτος ως σημαντικότερο ανάχωμα ανάληψης περισσότερων αρμοδιοτήτων (39,4% και 33,3% έχουν θετική γνώμη στη διατύπωση της ερώτησης). Ακολουθεί η περιφερειακή διοίκηση με συγκριτικά μικρότερα ποσοστά συμφωνίας με την υπόθεση της ερώτησης, ενώ η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση φαίνεται να λαμβάνει σημαντικά ποσοστά στις 2 μικρότερες κλίμακες της ερώτησης υποδηλώνοντας σχεδόν ανύπαρκτη επιρροή. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων συμφωνεί επίσης πολύ (με 45,5%) και αρκετά (με 51,5%) με το ότι η ενεργή συμμετοχή της πολιτικής ηγεσίας του Δήμου στα κέντρα πολιτικής διαπραγμάτευσης αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα εξασφάλισης πολιτικών και οικονομικών προνομίων. Στην ενδιαφέρουσα ερώτηση ποιος από τους συγκεκριμένους φορείς εξουσίας εξασφαλίζει μεγαλύτερα προνόμια για το Δήμο του δείγματος, διαφαίνεται προτίμηση στο Υπουργείο Οικονομικών, ακολουθούμενο από την περιφερειακή διοίκηση και το Υπουργείο Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ). Μάλιστα εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι το ποσοστό των ερωτηθέντων στην αξιολόγηση του Υπουργείου Οικονομικών είναι μεγαλύτερο κατά πολύ (53,1%) από την περιφέρεια (40,6%), η οποία στο σύνολο των προηγούμενων ερωτήσεων καθίσταται σημαντική διοικητική μονάδα οργάνωσης και προώθησης των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων. Οι δυο επιπλέον φορείς που διατυπώθηκαν στο ερωτηματολόγιο αλλά, σύμφωνα με του ερωτηθέντες, δεν παρουσιάζονται να έχουν μεγάλη επιρροή είναι η οικεία Νομαρχία και οι Τοπικοί Βουλευτές (ο πρώτος φορέας βαθμολογήθηκε στην πλειοψηφία του δείγματος στην κλίμακα της χαμηλότερης προτίμησης με ποσοστό 33,3% και στην κλίμακα 4 με ποσοστό 39,4%). Στην τελευταία ερώτηση σχετικά με την υφή των αρμοδιοτήτων του Δημάρχου αντιμετωπίζεται κυρίως ως πολιτική αλλά και λιγότερο ως διοικητικού προϊσταμένου του Δημοτικού Οργανισμού που είναι επικεφαλής (65,6%).

6.3.3 ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ

Στο Δήμο Κοζάνης το σύνολο του δείγματος που απάντησε στα ερωτηματολόγια τα οποία διανεμήθηκαν στις διάφορες διοικητικές διευθύνσεις του Δήμου ανήλθε στα 40

άτομα. Στο μέρος των εισαγωγικών ερωτήσεων αναφέρουμε ότι: το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ήταν γυναίκες (52,5%) και το υψηλότερο ποσοστό του δείγματος ανήκε στην ηλικία των 31-40 ετών (42,5%), ενώ το 15% κατέχει και μεταπτυχιακό τίτλο. Το σύνολο του δείγματος είναι μόνιμοι υπάλληλοι στον Οργανισμό και το μεγαλύτερο ποσοστό (36,4%) απασχολείται σε αυτόν πάνω από 10 έτη και ακολουθεί η κατηγορία αυτών αυτοί που εργάζονται στον Δήμο 1-6 έτη. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων υπαλλήλων του Δήμου, όπως και στα Ιωάννινα, απασχολείται στην τεχνική και στην διοικητική – οικονομική υπηρεσία του Δήμου (σύνολο ποσοστού 77,5%), με τα επιμέρους ποσοστά να καταγράφονται επίσης σε υψηλό επίπεδο, αφού το 40% του δείγματος ανήκει στην διοικητική – οικονομική υπηρεσία και το 37,5% στην Τεχνική Υπηρεσία.

Σχετικά με τις ερωτήσεις που ακολουθούν τις εισαγωγικές (ερωτήσεις 5-9) και έχουν σχέση με την γενικότερη στάση των υπαλλήλων έναντι του φαινομένου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της γενικότερης επίσης πεποίθησης που έχουν διαμορφώσει περί εθνικών οφελών από την συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία μέσω της περιφερειακής πολιτικής, τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης απεικονίζουν τα εξής: οι περισσότεροι που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο δηλώνουν σε ποσοστό 47,5% ότι παρακολουθεί λίγο τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ το σύνολο των θετικών απαντήσεων (παρακολουθούν τις εξελίξεις πολύ ή αρκετά) ανέρχεται συνολικά στο συγκριτικά χαμηλό ποσοστό του 50%. Αρκετά σημαντικό είναι και το ποσοστό του δείγματος που απαντά επιφυλακτικά στην ερώτηση σχετικά με τα οφέλη που αποκομίζει η χώρα μας από τη συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία (27,5% χαρακτηρίζει τη σημασία συμμετοχής μικρή). Παρόλα αυτά, το συγκεντρωτικό ποσοστό θετικών απαντήσεων στο ίδιο ερώτημα ανέρχεται στο 67,5%. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό (47,5%) θεωρεί τη συμμετοχή μεγάλης σημασίας και 20% πολύ μεγάλης σημασίας. Παρόλα αυτά, η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος (80%) δεν έχει παρακολουθήσει σεμινάρια που να περιλαμβάνουν ενημέρωση για την Ε.Ε., τη λειτουργία της και τον τρόπο που χρηματοδοτεί εθνικά προγράμματα. Επίσης η στάση έναντι της αποτελεσματικής χρήσης των κοινοτικών κονδυλίων φαίνεται να είναι πιο θετική σε σχέση με το Δήμο Ιωαννιτών. Συγκεκριμένα, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οι ερωτώμενοι στην ερώτηση περί αποτελεσματικής χρήσης των κοινοτικών πόρων στην Ελλάδα απαντούν ότι οι πόροι χρησιμοποιούνται αρκετά

αποτελεσματικά (57,5%). Το 37,5% εκφράζουν τη σαφή επιφύλαξή τους επιλέγοντας την απάντηση λίγο, ενώ κανείς δεν απάντησε τελείως αρνητικά. Στην σύνθετη ερώτηση για τα κυριότερα αποτελέσματα που έχει η υλοποίηση της Περιφερειακής Πολιτικής της Ένωσης στην Ελλάδα τα αποτελέσματα δεν δείχνουν σαφήνεια και ομοιογενοποίηση προς κάποια συγκεκριμένη κατεύθυνση, κυρίως στα υποερωτήματα για το ότι δημιούργησαν οικονομικά οφέλη για το σύνολο του ελληνικού πληθυσμού, ευνόησαν ένα μικρό μέρος του ελληνικού πληθυσμού και ευνόησαν το σύνολο της δημόσιας διοίκησης. Για την πρόταση την βοήθειας σε θέματα υποδομών αντίθετα διαφαίνεται αυξητική τάση στην βαθμολόγηση της πρότασης στις δύο υψηλότερες κλίμακες συμφωνίας με συνολικό ποσοστό 45%.

Στην επόμενη ομάδα ερωτήσεων (ερωτήσεις 10-15), οι οποίες σχετίζονται με την κοινοτική χρηματοδότηση της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι απαντήσεις δεν αποκλίνουν κατά πολύ από την θετική στάση των ερωτώμενων που παρατηρήθηκε στην προηγούμενη ομάδα ερωτήσεων. Συγκεκριμένα, σχετικά θετική είναι η στάση που διατηρεί το δείγμα των ερωτηθέντων για την βοήθεια που έδωσαν τα κονδύλια στην διοικητική ανασυγκρότηση του 1^{ου} βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα. Λεπτομερέστερα, περισσότεροι από τους μισούς (61,5%) απαντούν ότι τα χρηματικά ποσά από την Κοινότητα βοήθησαν αρκετά την ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση να αποκτήσει καλύτερη οργάνωση, χωρίς να αγνοείται και το αρκετά μεγάλο ποσοστό επιφύλαξης (βοήθησαν λίγο) που φτάνει το 33,3%. Όταν η ίδια ερώτηση επικεντρώνεται στη Δημοτική Αρχή όπου και απασχολούνται οι ερωτώμενοι η θετική τάση παραμένει υψηλή αφού το 43,6% του δείγματος απαντά ότι βοήθησε στην ανασυγκρότησή της αρκετά, ενώ αυτοί που πιστεύουν ότι τη βοήθησε λίγο συγκεντρώνουν το επίσης σημαντικό ποσοστό του 30,8%. Όταν η ίδια ερώτηση τίθεται με διάθεση εξελικτικής διαδικασίας συγκρίνοντας την αρχική εφαρμογή των πρώτων δύο ΚΠΣ σε σχέση με το τρίτο, το μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύει ότι η διαχείριση των κονδυλίων από πλευράς Δημοτικών Αρχών βελτιώθηκε αρκετά (59%). Η επόμενη ερώτηση που αφορά τους λόγους που δυσκολεύουν την αποτελεσματικότητα απορρόφησης των πόρων από πλευράς Δημοτικών Οργανισμών δεν διαφαίνεται διαφορετική βαρύτητα μεταξύ των λόγων που ανέφερε το ερωτηματολόγιο. Οι ευρωπαϊκές και εθνικές επιταγές και κανονισμοί υλοποίησης των έργων δεν προσλαμβάνουν ιδιαίτερη βαρύτητα ως σημείο που εμποδίζει την διαδικασία απορρόφησης. Η στελέχωση λαμβάνει μεγαλύτερο βάρος σε σύγκριση με

τις δυο προηγούμενες προτάσεις, ενώ βάσει συνολικών ποσοστών η σκοπιμότητα επιλογής των έργων για υλοποίηση παρουσιάζεται με την μεγαλύτερη βαρύτητα, αφού το 48,6% την βαθμολογούν συνολικά με τις δυο μεγαλύτερες κλίμακες σπουδαιότητας. Όπως και στην περίπτωση του Δήμου των Ιωαννιτών, επαναλαμβάνεται η αρνητική στάση των ερωτηθέντων προς την αποδοχή αλλαγής της οργανωτικής δομής του Δήμου για μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα στις επιταγές για απορρόφηση των κοινοτικών πόρων. Το 76,3% των ερωτηθέντων στην ερώτηση για την αλλαγή της δομής των Δήμων, που παρέχει δυο απαντήσεις απόλυτης διαφωνίας ή απόλυτης συμφωνίας, απάντησε ότι ο Δήμος δεν άλλαξε οργανωτική δομή για καλύτερη λειτουργία. Πάντως, στην ερώτηση περί της κοινοτικής χρηματοδότησης ως «χρυσής ευκαιρίας» για τους ΟΤΑ συνολικά το 81,8% συμφώνησε, με τις δύο θετικές απαντήσεις να λαμβάνουν μεγάλα ποσοστά (πολύ 20,5% και αρκετά 51,3%).

Η επόμενη ομάδα ερωτήσεων (16-24) αφορά την τοπική αυτοδιοίκηση, το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο που την ορίζει, ενώ διερευνώνται τάσεις σχετικά με τη απορρόφηση κονδυλίων από την περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην αρχική ερώτηση καταγραφής της γενικής τάσης σχετικά με την ύπαρξη υψηλής συγκεντρωτικότητας στην οργάνωση του ελληνικού κράτους ένα πολύ μεγάλο ποσοστό (συνολικά 82,1%) συμφωνεί πολύ ή αρκετά ότι εμποδίζει την αποτελεσματική λειτουργία της Δημοτικής Αρχής. Σε επίπεδο Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα το 69,2% συμφωνεί με την πρόταση ότι ο ισχύων, μετά τον Νόμο Καποδίστρια, Κώδικας εμπεριέχει ορθές βασικές αρχές για το περιθώριο δράσης και λειτουργίας των ΟΤΑ, αλλά χρειάζεται αλλαγές. Σχετικά με την σχέση μεταξύ Δήμου και Περιφερειακής Αρχής, πολλοί περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες Δημοτικούς Υπαλλήλους πιστεύουν πως η τελευταία επικουρεί τον οργανισμό που εργάζονται σε θέματα κοινοτικής χρηματοδότησης (55,3%), χωρίς να αγνοείται το γεγονός ότι σε αντίθεση με την περίπτωση των Ιωαννίνων, μεγάλο ποσοστό παρατηρείται και στην επιλογή της παραδοχής ότι η περιφέρεια δρα ανταγωνιστικά (28,9%). Μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων (35,1%) επίσης πιστεύει πως ο Δεύτερος βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκηση δεν επηρεάζει καθόλου την αυτονομία, λειτουργία και χρηματοδότηση της Δημοτικής Αρχής, χωρίς να αγνοείται το γεγονός ότι στην περίπτωση της Κοζάνης, μαζί με αυτή του Δήμου Λαμιέων, όπως θα δούμε αμέσως πιο κάτω, το ποσοστό που δηλώνει ότι η Νομαρχία επικουρεί είναι

εντυπωσιακά υψηλό σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους (48,6). Η υιοθέτηση των λεγόμενων «υπερ-περιφερειών» βρίσκει αντίθετο το 60,5% του δείγματος των Δημοτικών Υπαλλήλων στην Κοζάνη, συμφωνώντας στα περιοριστικά αποτελέσματα στην οικονομική αυτονομία και στην λειτουργία των ΟΤΑ λόγω της ύπαρξης των υπερ-περιφερειών. Σχετικά με την ταύτιση της έδρας Δήμου και περιφέρειας χαρακτηριστικά μεγάλα ποσοστά των ερωτηθέντων εκτιμούν ότι είναι πλεονέκτημα για την Δημοτική Αρχή και καθίσταται πλεονέκτημα για την αύξηση της ικανότητας απορρόφησης κοινοτικών πόρων. Συγκεκριμένα, το 50% πιστεύει ότι η ικανότητα απορρόφησης αυξάνεται αρκετά, ενώ και το σημαντικό ποσοστό του 39,5% πιστεύει ότι την αυξάνει κατά πολύ. Συνεχίζοντας να ερευνώνται θέματα αποτελεσματικής απορρόφησης μέσω των ερωτήσεων, στην επόμενη ερώτηση τίθεται το ζήτημα της σημαντικότητας της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου, ως παράγοντας καλύτερης δυνατής απορρόφησης. Χαρακτηριστικά, το 61,5% των ερωτηθέντων συμφωνεί ότι η τεχνική υπηρεσία του Δήμου επηρεάζει αρκετά την απορροφητικότητα, ενώ, επιπλέον 28,2% συμφωνεί ότι επηρεάζει κατά πολύ. Θεσμικά, ο Νόμος «Ιωάννης Καποδίστριας», που αναλύθηκε και στα προηγούμενα κεφάλαια, αναγνωρίζεται και στο δείγμα του Δήμου Κοζάνης από ένα μεγάλο ποσοστό του δείγματος (65,8%) ως βασική αφετηρία για την έναρξη ανασυγκρότησης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα με το 18,4% να συμφωνεί πολύ και το υπόλοιπο 47,4% αρκετά με την πρόταση. Στην ερώτηση που ακολουθεί και σχετίζεται με την εκτίμηση των κυριότερων παραγόντων που επηρεάζουν την απορρόφηση κονδυλίων από τους ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού, το μεγαλύτερο ποσοστό αναγνωρίζει ως σοβαρό εμπόδιο την υπάρχουσα θεσμική θωράκιση του κεντρικού κράτους και τη συγκέντρωση των περισσότερων αρμοδιοτήτων σε αυτό (35,9%), ενώ μεγάλο ποσοστό λαμβάνει και ο παράγοντας έλλειψης υποδομών (33,3%).

Στην τελευταία ομάδα ερωτήσεων στις οποίες κλήθηκε να απαντήσει το δείγμα μας (ερωτήσεις 25-30) τίγονται θέματα που έχουν σχέση με την περιφερειακή οργάνωση του ελληνικού κράτους. Στην ερώτηση σχετικά με τα κρούσματα αδιαφάνειας και πελατειακών σχέσεων σε επίπεδο 1^{ου} βαθμού ΟΤΑ, σε αντιπαράβολή με την κεντρική διοίκηση, το μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύει ότι τα κρούσματα αδιαφάνειας και διαφθοράς υπάρχουν και στα δυο επίπεδα (39,5%), ενώ το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος που επέλεξε κάποιο συγκεκριμένο επίπεδο διακυβέρνησης πιστεύει ότι η κεντρική διοίκηση ενέχει τα περισσότερα κρούσματα διαφθοράς (36,8%). Από την

σύνθετη ερώτηση που ακολουθεί και σχετίζεται με τις προτεραιότητες που πρέπει να εφαρμοστούν για την καλύτερη λειτουργία της περιφερειακής οργάνωσης της χώρας, οι τρεις από τους τέσσερις παράγοντες, εκτός της μητροπολιτικής διακυβέρνησης, που παρατίθενται προς αξιολόγηση καταγράφονται με ιδιαίτερη βαρύτητα αξιολόγησης. Συγκεκριμένα, η αιρετή περιφερειακή διοίκηση, η φορολογική αποκέντρωση προς οικονομικό – διαχειριστικό όφελος της τοπικής αυτοδιοίκησης και η ενίσχυση της διαφάνειας, διοικητικής μέριμνας και διαχειριστικής ικανότητάς της αποτελούν εξίσου σημαντικοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Σε απόλυτα ποσοστά σε ότι από τα παραπάνω δίνεται συγκριτικά μεγαλύτερη βαρύτητα, η ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια, διοικητική μέριμνα και διαχειριστική ικανότητα αποτελούν προτεραιότητα για τους μελλοντικούς οργανισμούς πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης (54,3% του δείγματος βαθμολόγησε την πρόταση με την υψηλότερη κλίμακα του 6). Επίσης, στη σχετική ερώτηση για την αξιολόγηση των φορέων που αντιπροσωπεύουν τα τρία επίπεδα διακυβέρνησης που ακολουθούν τους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ στο σύστημα περιφερειακής διακυβέρνησης (Κράτος – Κεντρική Διοίκηση, Περιφέρεια, Νομαρχία) ως προς το ποιος δρα περιοριστικά έναντι της αυτόνομης λειτουργίας των τελευταίων, οι περισσότεροι που απάντησαν κρίνουν το κράτος ως σημαντικότερο ανάχωμα ανάληψης περισσότερων αρμοδιοτήτων (45,9% και 21,6% του δείγματος βαθμολογούν το κράτος ως εμπόδιο με τις δύο ανώτερες κλίμακες 6 και 5 αντίστοιχα). Αντίθετα, Περιφέρεια και, κυρίως, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση δεν συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσά στις υψηλότερες κλίμακες. Επιπλέον, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων συμφωνεί επίσης πολύ και αρκετά (με τα ίδια επιμέρους ποσοστά 44,7%) με το ότι η ενεργή συμμετοχή της πολιτικής ηγεσίας του Δήμου στα κέντρα πολιτικής διαπραγμάτευσης αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα εξασφάλισης πολιτικών και οικονομικών προνομίων. Στην ενδιαφέρουσα ερώτηση ποιος από τους συγκεκριμένους φορείς εξουσίας εξασφαλίζει μεγαλύτερα προνόμια για το Δήμο του δείγματος, διαφαίνεται προτίμηση στο Υπουργείο Οικονομικών και στη Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας. Το 63,2% των ερωτηθέντων στην αξιολόγηση του Υπουργείου Οικονομικών αποδίδει μεγάλη βαρύτητα στις σχέσεις του Δήμου με αυτό, ενώ και η Περιφέρεια λαμβάνει σχηματικά ποσοστά στις υψηλές κλίμακες (27% στην κλίμακα 6 και 21,6% στην κλίμακα 5) παρόλο που η διασπορά των γνώμων είναι χαρακτηριστική, όχι όμως τόσο όσο η περίπτωση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Μικρότερη βαρύτητα φαίνεται να δίδεται στους φορείς του ΥΠΕΧΩΔΕ και κυρίως των τοπικών

Βουλευτών οι οποίοι λαμβάνουν ποσοστό 68,6% στις τρεις χαμηλότερες κλίμακες προτίμησης. Στην τελευταία ερώτηση σχετικά με την υφή των αρμοδιοτήτων του Δημάρχου, αντιμετωπίζεται κυρίως ως πολιτική αλλά και λιγότερο ως διοικητικού προϋσταμένου του Δημοτικού Οργανισμού που είναι επικεφαλής (51,4%) ενώ σημαντικό ποσοστό συγκεντρώνει και η απάντηση που παρουσιάζει τη θέση του Δημάρχου αμιγώς πολιτική (27%).

6.3.4 ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ

Στο Δήμο Λαμιέων το σύνολο του δείγματος που απάντησε στα ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν στις διάφορες διοικητικές διευθύνσεις του Δήμου ανήλθε στα 31 άτομα. Στο μέρος των εισαγωγικών ερωτήσεων αναφέρουμε ότι: το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ήταν άντρες (58,1%) και το υψηλότερο ποσοστό του δείγματος ανήκε στην ηλικία των 31-40 ετών (54,8%), ενώ το 12,9% κατέχει και μεταπτυχιακό τίτλο. Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος είναι μόνιμοι υπάλληλοι στον Οργανισμό (54,8%) και απασχολείται σε αυτόν από 1-6 έτη (41,9%) και ακολουθεί η κατηγορία αυτών που εργάζονται στον Δήμο από 6-10 έτη. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων υπαλλήλων του Δήμου, όπως και στα Ιωάννινα, (σύνολο ποσοστού 67,7%) απασχολείται στην τεχνική και στην διοικητική – οικονομική υπηρεσία του Δήμου. Στα επιμέρους ποσοστά, 51,6% του δείγματος ανήκει στην Τεχνική Υπηρεσία, 16,1% στην διοικητική – οικονομική, ενώ το ίδιο ποσοστό λαμβάνει και κατηγορία των ειδικών συμβούλων που στις άλλες περιπτώσεις τα ποσοστά είναι σχεδόν μηδενικά.

Σχετικά με τις ερωτήσεις που ακολουθούν των εισαγωγικών (ερωτήσεις 5-9) και έχουν σχέση με την γενικότερη στάση των υπαλλήλων έναντι του φαινομένου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της γενικότερης επίσης πεποίθησης που έχουν διαμορφώσει περί εθνικών οφελών από την συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία μέσω της περιφερειακής πολιτικής, τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης απεικονίζουν τα εξής: οι περισσότεροι του απάντησαν στο ερωτηματολόγιο δηλώνουν σε ποσοστό 58,1% ότι παρακολουθεί αρκετά τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ το σύνολο των θετικών απαντήσεων (παρακολουθούν τις εξελίξεις πολύ ή αρκετά) ανέρχεται συνολικά στο συγκριτικά πολύ υψηλό ποσοστό του 80,7%, ιδιαίτερα σε αντιπαραβολή με τα αντίστοιχα ποσοστά του Δήμου Κοζάνης. Πολύ σημαντικό είναι και το ποσοστό του δείγματος

που απαντά θετικά στην ερώτηση σχετικά με τα οφέλη που αποκομίζει η χώρα μας από τη συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία. Το συγκεντρωτικό ποσοστό θετικών απαντήσεων στο ερώτημα ανέρχεται στο 83,8%. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό (54,8%) θεωρεί τη συμμετοχή μεγάλης σημασίας και 29% πολύ μεγάλης. Συνεχίζοντας, η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος (77,4%) δεν έχει παρακολουθήσει σεμινάρια που να περιλαμβάνουν ενημέρωση για την Ε.Ε., τη λειτουργία της και τον τρόπο που χρηματοδοτεί εθνικά προγράμματα. Επίσης η στάση έναντι της αποτελεσματικής χρήσης των κοινοτικών κονδυλίων φαίνεται να είναι το ίδιο επιφυλακτική με το δείγμα του Δήμου Ιωαννιτών. Συγκεκριμένα, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οι ερωτώμενοι στην ερώτηση περί αποτελεσματικής χρήσης των κοινοτικών πόρων στην Ελλάδα απαντούν ότι οι πόροι χρησιμοποιούνται αρκετά αποτελεσματικά (51,6%). Ωστόσο, το σημαντικό ποσοστό του 45,2% εκφράζει τη σαφή επιφύλαξη του επιλέγοντας την απάντηση λίγο, ενώ κανείς δεν απάντησε τελείως αρνητικά. Στην σύνθετη ερώτηση για τα κυριότερα αποτελέσματα που έχει η υλοποίηση της Περιφερειακής Πολιτικής της Ένωσης στην Ελλάδα τα αποτελέσματα δείχνουν επιφύλαξη ως προς τα οφέλη της περιφερειακής πολιτικής και των διατιθέμενων πόρων στην ανασυγκρότηση της Δημόσιας Διοίκησης και στο σύνολο του ελληνικού πληθυσμού. Αντίθετα, και στην περίπτωση του δείγματος από τον Δήμο Λαμιέων όπως και στα δείγματα των προηγούμενων Δήμων, στον τομέα υποδομών ένα μεγάλο ποσοστό συμφωνεί ότι ο τομέας βοηθήθηκε κατά πολύ (61,1% για τις δύο κλίμακες ισχυρής συμφωνίας με την διατυπωμένη πρόταση), ενώ και στην πρόταση περί εύνοιας ενός μικρού μέρους του ελληνικού πληθυσμού από τα κοινοτικά κονδύλια, οι ερωτώμενοι εκφράζουν μεγάλα ποσοστά συμφωνίας.

Στην επόμενη ομάδα ερωτήσεων (ερωτήσεις 10-15), οι οποίες σχετίζονται με την κοινοτική χρηματοδότηση της τοπικής αυτοδιοίκησης οι απαντήσεις δεν αποκλίνουν κατά πολύ από την θετική στάση των ερωτώμενων που παρατηρήθηκε στην προηγούμενη ομάδα ερωτήσεων, παρόλο που και εδώ τα ποσοστά επιφύλαξης είναι μικρότερα αλλά επίσης σημαντικά. Συγκεκριμένα, σχετικά θετική είναι η στάση που διατηρεί το δείγμα των ερωτηθέντων για την βοήθεια που έδωσαν τα κονδύλια στην διοικητική ανασυγκρότηση του 1^{ου} βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα. Λεπτομερέστερα, περισσότεροι από τους μισούς (64,5%) απαντούν ότι τα χρηματικά ποσά από την Κοινότητα βοήθησαν αρκετά την ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση να αποκτήσει καλύτερη οργάνωση, χωρίς να αγνοείται και το αρκετά μεγάλο ποσοστό

επιφύλαξης (βοήθησαν λίγο) που φτάνει το 29%. Όταν η ίδια ερώτηση επικεντρώνεται στη Δημοτική Αρχή όπου και απασχολούνται οι θετική τάση παραμένει υψηλή αφού το 41,9% του δείγματος απαντά ότι βοήθησε στην ανασυγκρότησή της αρκετά, ενώ αυτοί που πιστεύουν ότι τη βοήθησε λίγο συγκεντρώνουν το επίσης σημαντικό ποσοστό του 38,7%. Όταν η ίδια ερώτηση τίθεται με διάθεση εξελικτικής διαδικασίας συγκρίνοντας την αρχική εφαρμογή των πρώτων δύο Κ.Π.Σ. σε σχέση με το τρίτο, το μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύει ότι η διαχείριση των κονδυλίων από πλευράς Δημοτικών Αρχών βελτιώθηκε αρκετά (54,8%). Η επόμενη ερώτηση που αφορά τους λόγους που δυσκολεύουν την αποτελεσματικότητα απορρόφησης των πόρων από πλευράς Δημοτικών Οργανισμών δεν φαίνεται να διαλευκάνει σαφώς διαφορετική βαρύτητα μεταξύ των λόγων που ανέφερε το ερωτηματολόγιο. Οι λόγοι των ευρωπαϊκών επιταγών και η περιορισμένη συμμετοχή οργάνων στο σχεδιασμό των επιχειρησιακών προγραμμάτων λαμβάνουν ποσοστά υψηλής διασποράς, οπότε χαρακτηρίζονται μη αξιολογήσιμα. Αντίθετα ο λόγος ύπαρξης συγκεντρωτικού κράτους και θεσμικού πλαισίου συγκεντρώνει μεγάλα ποσοστά σε κλίμακες ισχυρής συμφωνίας με την πρόταση (51,3% αξιολόγησαν την πρόταση στην κλίμακα 5). Σχετικά μεγάλα ποσοστά συμφωνίας λαμβάνουν και οι υπόλοιπες δύο προτάσεις – λόγοι της σκοπιμότητας των έργων και της αδυναμίας των ΟΤΑ να αναλάβουν έργα μεγάλης έκτασης λόγω προβλημάτων στελέχωσης και έλλειψης διοικητικής στήριξης. Επίσης, όπως και στην περίπτωση του Δήμου των Ιωαννιτών, επαναλαμβάνεται η αρνητική στάση των ερωτηθέντων προς την αποδοχή αλλαγής της οργανωτικής δομής του Δήμου για μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα στις επιταγές για απορρόφηση των κοινοτικών πόρων. Το 64,5% των ερωτηθέντων στην ερώτηση για την αλλαγή της δομής των Δήμων, που παρέχει δυο απαντήσεις απόλυτης διαφωνίας ή απόλυτης συμφωνίας, απάντησε ότι ο Δήμος δεν άλλαξε οργανωτική δομή για καλύτερη λειτουργία. Πάντως, στην ερώτηση περί της κοινοτικής χρηματοδότησης ως «χρυσής ευκαιρίας» για τους ΟΤΑ συνολικά το 85,7% συμφώνησε, με τις δύο θετικές απαντήσεις να λαμβάνουν μεγάλα ποσοστά (πολύ 35,5% και αρκετά 45,2%).

Η επόμενη ομάδα ερωτήσεων (16-24) αφορά την τοπική αυτοδιοίκηση, το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο που την ορίζει, ενώ διερευνούνται τάσεις σχετικά με τη απορρόφηση κονδυλίων από την περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην αρχική ερώτηση καταγραφής της γενικής τάσης σχετικά με την ύπαρξη υψηλής

συγκεντρωτικότητας στην οργάνωση του ελληνικού κράτους σχεδόν το απόλυτο ποσοστό (συνολικά 90,3%) συμφωνεί πολύ ή αρκετά ότι εμποδίζει την αποτελεσματική λειτουργία της Δημοτικής Αρχής, με την απόλυτη συμφωνία να καταγράφει ποσοστώς 35,5%. Σε επίπεδο Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα το 83,9% συμφωνεί με την πρόταση ότι ο ισχύων, μετά τον Νόμο Καποδίστρια, Κώδικας εμπεριέχει ορθές βασικές αρχές για το περιθώριο δράσης και λειτουργίας των ΟΤΑ, αλλά χρειάζεται αλλαγές. Σχετικά με την σχέση μεταξύ Δήμου και Περιφερειακής Αρχής σχεδόν τα 3/4 των ερωτηθέντων Δημοτικών Υπαλλήλων στο δείγμα του Δήμου Λαμιέων πιστεύει πως η τελευταία επικουρεί τον οργανισμό που εργάζονται σε θέματα κοινοτικής χρηματοδότησης (71%), ενώ όπως και στην περίπτωση των Ιωαννίνων, και αντίθετα από την περίπτωση της Κοζάνης, το ποσοστό που επιλέγει την παραδοχή ότι η περιφέρεια δρα ανταγωνιστικά είναι ιδιαίτερα χαμηλό (16,1%). Σχετικά με την σχέση Δήμου και Νομαρχίας, το εντυπωσιακό ποσοστό του 61,3% πιστεύει πως ο Δεύτερος βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης επικουρεί την δημοτικής Αρχή σε θέματα διοίκησης και χρηματοδότησης, ενώ το 25,8% των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι δεν επιδρά καθόλου στην λειτουργία του Δήμου. Η υιοθέτηση των λεγόμενων «υπερ-περιφερειών» βρίσκει αντίθετο σχεδόν το σύνολο των ερωτηθέντων και στην περίπτωση του Δήμου Λαμιέων. Το 90,3% του δείγματος των Δημοτικών Υπαλλήλων συμφωνούν στα περιοριστικά αποτελέσματα στην οικονομική αυτονομία και στην λειτουργία των ΟΤΑ λόγω της ύπαρξης των υπερ-περιφερειών. Σχετικά με την συνύπαρξη της έδρας Δήμου και περιφέρειας χαρακτηριστικά μεγάλα ποσοστά των ερωτηθέντων εκτιμούν ότι είναι πλεονέκτημα για την Δημοτική Αρχή και για την αύξηση της ικανότητας απορρόφησης κοινοτικών πόρων. Συγκεκριμένα, το 48,4% πιστεύει ότι η ικανότητα απορρόφησης αυξάνεται αρκετά, ενώ και το ποσοστό του 19,4% πιστεύει ότι την αυξάνει κατά πολύ. Συνεχίζοντας να ερευνώνται θέματα αποτελεσματικής απορρόφησης μέσω των ερωτήσεων, στην επόμενη ερώτηση τίθεται το ζήτημα της σημαντικότητας της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου, ως παράγοντας καλύτερης δυνατής απορρόφησης. Στην περίπτωση μάλιστα του συγκεκριμένου Δήμου, το σύνολο των ερωτηθέντων επέλεξαν τις δυο θετικές απαντήσεις εκφράζοντας απόλυτα τη συμφωνία τους ως προς την σημαντικότητα καλής λειτουργίας της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου. Χαρακτηριστικά, το 54,8% των ερωτηθέντων συμφωνεί ότι η τεχνική υπηρεσία του Δήμου επηρεάζει αρκετά την απορροφητικότητα, ενώ, επιπλέον 45,2% συμφωνεί ότι επηρεάζει κατά πολύ. Στην επόμενη ερώτηση, ο Νόμος «Ιωάννης Καποδίστριας»

αναγνωρίζεται και στο δείγμα του Δήμου Λαμιέων από το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (80,6%) ως βασική αφετηρία για την έναρξη ανασυγκρότησης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα με το 16,1 % να συμφωνεί πολύ και το υπόλοιπο 64,5% αρκετά με την πρόταση. Στην ερώτηση που ακολουθεί και σχετίζεται με την εκτίμηση των κυριότερων παραγόντων που επηρεάζουν την απορρόφηση κονδυλίων από τους ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού, το μεγαλύτερο ποσοστό αναγνωρίζει ως σοβαρό εμπόδιο την υπάρχουσα θεσμική θωράκιση του κεντρικού κράτους και την σώρευση των περισσότερων αρμοδιοτήτων σε αυτό (45,2%), ενώ παρόμοια ποσοστά λαμβάνουν οι παράγοντες έλλειψης σωστά καταρτισμένου προσωπικού (29%) και η έλλειψη υποδομών (25,8%).

Στην τελευταία δέση ερωτήσεων στις οποίες κλήθηκε να απαντήσει το δείγμα μας (ερωτήσεις 25-30) τίγονται θέματα που έχουν σχέση με την περιφερειακή οργάνωση του ελληνικού κράτους. Στην ερώτηση σχετικά με τα κρούσματα αδιαφάνειας και πελατειακών σχέσεων σε επίπεδο 1^{ου} βαθμού ΟΤΑ, σε αντιπαράβολή με την κεντρική διοίκηση, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό πιστεύει ότι τα κρούσματα αδιαφάνειας και διαφθοράς υπάρχουν και στα δυο επίπεδα διοίκησης (58,1%), ενώ το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος που επέλεξε κάποιο συγκεκριμένο επίπεδο διακυβέρνησης πιστεύει ότι η κεντρική διοίκηση ενέχει τα περισσότερα κρούσματα διαφθοράς (22,6%), παρόλο που η διαφορά με την επιλογή της τοπικής αυτοδιοίκησης ως πεδίο μεγαλύτερης διαφθοράς κρίνεται σχεδόν ανύπαρκτη (19,4%). Από την συνθετική ερώτηση που ακολουθεί και σχετίζεται με τις προτεραιότητες που πρέπει να εφαρμοστούν για την καλύτερη λειτουργία της περιφερειακής οργάνωσης της χώρας, οι τρεις από τους τέσσερις παράγοντες, εκτός της μητροπολιτικής διακυβέρνησης που καταγράφονται τάσεις διασποράς, που παρατίθενται προς αξιολόγηση καταγράφονται με ιδιαίτερη βαρύτητα αξιολόγησης. Πρώτη σε σημασία, βάσει ποσοστών, έρχεται η ανάγκη διαφάνειας και διοικητικής μέριμνας των ΟΤΑ πρώτου βαθμού όπου 54,8% βαθμολόγησαν ως απόλυτη προτεραιότητα, ακολουθεί η ανάγκη για φορολογική αποκέντρωση (46,7% συγκεντρώνουν οι δύο πρώτες κλίμακες βαρύτητας) και η ανάγκη για αιρετή περιφερειακή διοίκηση με αντίστοιχο ποσοστό 43,3% στις δυο πρώτες κλίμακες. Επίσης, στη σχετική ερώτηση για την αξιολόγηση των φορέων που αντιπροσωπεύουν τα τρία επίπεδα διακυβέρνησης που ακολουθούν τους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ στο σύστημα περιφερειακής διακυβέρνησης (Κράτος – Κεντρική Διοίκηση, Περιφέρεια, Νομαρχία) ως προς το ποιος δρα περιοριστικά

έναντι της αυτόνομης λειτουργίας των τελευταίων, οι περισσότεροι που απάντησαν κρίνουν το κράτος ως σημαντικότερο ανάχωμα ανάληψης περισσότερων αρμοδιοτήτων (45,2% και 29% του δείγματος βαθμολογούν το κράτος ως εμπόδιο με τις δύο ανώτερες κλίμακες 6 και 5 αντίστοιχα). Αντίθετα, τα ποσοστά που αξιολογούν την Περιφέρεια και, κυρίως, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση κυμαίνονται σε μικρότερες κλίμακες συμφωνίας από το δείγμα που απάντησε. Μάλιστα, στην περίπτωση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων βαθμολογεί με τις 2 μικρότερες κλίμακες συμφωνίας (64,5%). Επιπλέον, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων συμφωνεί αρκετά με το ότι η ενεργή συμμετοχή της πολιτικής ηγεσίας του Δήμου στα κέντρα πολιτικής διαπραγμάτευσης αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα εξασφάλισης πολιτικών και οικονομικών προνομίων (58,1%). Στην ενδιαφέρουσα ερώτηση αναφορικά με τη συνεργασία με ποιόν από τους συγκεκριμένους φορείς εξουσίας εξασφαλίζει μεγαλύτερα προνόμια για το Δήμο του δείγματος, διαφαίνεται προτίμηση στο Υπουργείο Οικονομικών και στη Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας. Το 32,3% των ερωτηθέντων στην αξιολόγηση του Υπουργείου Οικονομικών αποδίδει μεγάλη βαρύτητα στις σχέσεις του Δήμου με αυτό, ενώ η Περιφέρεια λαμβάνει τα μεγαλύτερα ποσοστά στις υψηλές κλίμακες με το 48,4% να την αξιολογεί ως την πλέον σημαντική (κλίμακα 6). Το ΥΠΕΧΩΔΕ, παρότι συγκεντρώνει στην μεγαλύτερη κλίμακα το μεγαλύτερο ποσοστό (29%) παρουσιάζει ταυτόχρονα μεγάλη διασπορά στην αξιολόγησή του από του ερωτώμενους. Την μικρότερη βαρύτητα ως προς την αξιολόγηση συνεργασίας για μεγαλύτερα οφέλη από πλευράς ΟΤΑ συγκεντρώνουν οι τοπικοί βουλευτές και η οικεία Νομαρχία. Στην τελευταία ερώτηση σχετικά με την υφή των αρμοδιοτήτων του Δημάρχου, η περίπτωση του Δήμου Λαμιέων είναι η μοναδική από τις τέσσερις του δείγματος που αντιμετωπίζει την η θέση του κυρίως ως διοικητικού προϊσταμένου του Δημοτικού Οργανισμού που είναι επικεφαλής και λιγότερο ως πολιτικού προϊσταμένου (38,7%), ενώ σημαντικό ποσοστό συγκεντρώνει και η απάντηση που παρουσιάζει τη θέση του Δημάρχου κυρίως ως πολιτική και δευτερευόντως ως διοικητικού προϊσταμένου (32,3%).

6.3.5 ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ

Στο Δήμο Τριπόλεως το σύνολο του δείγματος που απάντησε στα ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν στις διάφορες διοικητικές διευθύνσεις του Δήμου ανήλθε στα 26 άτομα. Στο μέρος των εισαγωγικών ερωτήσεων αναφέρουμε ότι: το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ήταν γυναίκες (61,5%) και το υψηλότερο ποσοστό του

δείγματος ανήκει στην ηλικία των 20-30 ετών (50%), ενώ το 11,5% κατέχει και μεταπτυχιακό τίτλο. Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος είναι μόνιμοι υπάλληλοι στον Οργανισμό (73,1%) και το μεγαλύτερο ποσοστό (53,8%) απασχολούνται σε αυτόν από 1-6 έτη και ακολουθεί η κατηγορία αυτών που εργάζονται στον Δήμο από 6-10 έτη (23,1%). Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων υπαλλήλων του Δήμου (σύνολο ποσοστού 96,2%) απασχολείται στην τεχνική και στην διοικητική – οικονομική υπηρεσία του Δήμου. Στα επιμέρους ποσοστά, 30,8% του δείγματος ανήκει στην Τεχνική Υπηρεσία και το υψηλότερο ποσοστό του 65,4% στην διοικητική – οικονομική.

Σχετικά με τις ερωτήσεις που ακολουθούν των εισαγωγικών (ερωτήσεις 5-9) και έχουν σχέση με την γενικότερη στάση των υπαλλήλων έναντι του φαινομένου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της γενικότερης επίσης πεποίθησης που έχουν διαμορφώσει περί εθνικών οφελών από την συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία μέσω της περιφερειακής πολιτικής, τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης απεικονίζουν τα εξής: οι περισσότεροι που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο δηλώνουν σε ποσοστό 80,8% ότι παρακολουθούν αρκετά τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο και είναι το μεγαλύτερο συγκριτικά με τις άλλες τρεις ομάδες δείγματος. Πολύ σημαντικό είναι και το ποσοστό του δείγματος που απαντά θετικά στην ερώτηση σχετικά με τα οφέλη που αποκομίζει η χώρα μας από τη συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία. Το συγκεντρωτικό ποσοστό θετικών απαντήσεων στο ερώτημα είναι το απόλυτο των απαντήσεων. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο, και εντυπωσιακό, ποσοστό του 69,2% θεωρεί τη συμμετοχή μεγάλης σημασίας και το υπόλοιπο 30,8% πολύ μεγάλης. Συνεχίζοντας, η συντριπτική πλειοψηφία και αυτού του δείγματος (73,1%) δεν έχει παρακολουθήσει σεμινάρια που να περιλαμβάνουν ενημέρωση για την Ε.Ε., τη λειτουργία της και τον τρόπο που χρηματοδοτεί εθνικά προγράμματα. Επίσης η στάση έναντι της αποτελεσματικής χρήσης των κοινοτικών κονδυλίων φαίνεται να είναι το ίδιο επιφυλακτική με το δείγμα των Δήμων Ιωαννιτών και Λαμιέων. Συγκεκριμένα, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οι ερωτώμενοι στην ερώτηση περί αποτελεσματικής χρήσης των κοινοτικών πόρων στην Ελλάδα εκφράζουν σαφή επιφύλαξη απαντώντας ότι οι πόροι χρησιμοποιούνται λίγο αποτελεσματικά σε ποσοστό 65,4%. Το υπόλοιπο ποσοστό (34,6%) ανήκει στην απάντηση ότι η χρήση των πόρων στη χώρα μας γίνεται αρκετά αποτελεσματικά. Στην σύνθετη ερώτηση για

τα κυριότερα αποτελέσματα που έχει η υλοποίηση της Περιφερειακής Πολιτικής της Ένωσης στην Ελλάδα τα αποτελέσματα δείχνουν επιφύλαξη ως προς τα οφέλη της περιφερειακής πολιτικής και των διατιθέμενων πόρων σχεδόν σε όλες τις προτάσεις που καλούνται οι ερωτώμενοι να αξιολογήσουν. Οι προτάσεις σχετικά με το ότι η περιφερειακή πολιτική δημιούργησε οικονομικά οφέλη στο σύνολο του πληθυσμού, ευνόησε ένα μικρό μέρος του ελληνικού πληθυσμού και ευνόησε το σύνολο της δημόσιας διοίκησης να εξοικειωθεί με τη διαχείριση μεγάλων χρηματικών ποσών δεν αξιολογήθηκαν ως εκδοχές υψηλής σημασίας και βαρύτητας. Αντίθετα, και στην περίπτωση του Δήμου Τριπόλεως, στον τομέα υποδομών ένα μεγάλο ποσοστό συμφωνεί ότι βοηθήθηκε κατά πολύ παρότι ότι τα συγκριτικά ποσοστά είναι μικρότερα από τις προηγούμενες περιπτώσεις (το 46,2% χαρακτηρίζει την πρόταση με την κλίμακα 4).

Στην επόμενη ομάδα ερωτήσεων (ερωτήσεις 10-15), οι οποίες σχετίζονται με την κοινοτική χρηματοδότηση της τοπικής αυτοδιοίκησης οι απαντήσεις δεν αποκλίνουν κατά πολύ από την επιφυλακτική στάση των ερωτώμενων που παρατηρήθηκε στην προηγούμενη ομάδα ερωτήσεων. Συγκεκριμένα, σχετικά αρνητική είναι η στάση που διατηρεί το δείγμα των ερωτηθέντων για την βοήθεια που έδωσαν τα κονδύλια στην διοικητική ανασυγκρότηση του 1^{ου} βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα. Λεπτομερέστερα, περισσότεροι από τους μισούς (53,8%) απαντούν ότι τα χρηματικά ποσά από την Κοινότητα βοήθησαν λίγο την ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση να αποκτήσει καλύτερη οργάνωση, χωρίς να αγνοείται και το υψηλό ποσοστό που δηλώνει ότι βοήθησαν αρκετά (38,5%). Όταν η ίδια ερώτηση επικεντρώνεται στη Δημοτική Αρχή όπου και απασχολούνται η αρνητική τάση παραμένει υψηλή αφού το 69,2% του δείγματος απαντά ότι βοήθησε στην ανασυγκρότησή της λίγο, ενώ αυτοί που πιστεύουν ότι τη βοήθησε αρκετά συγκεντρώνουν το ποσοστό του 19,2%. Όταν η ίδια ερώτηση τίθεται με διάθεση εξελικτικής διαδικασίας συγκρίνοντας την αρχική εφαρμογή των πρώτων δύο ΚΠΣ σε σχέση με το τρίτο, το μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύει ότι η διαχείριση των κονδυλίων από πλευράς Δημοτικών Αρχών βελτιώθηκε αρκετά (53,8%), ενώ και σε αυτή την ερώτηση το ποσοστό που αντιστοιχεί στην μικρή βελτίωση είναι αρκετά υψηλό (30,8%). Η επόμενη ερώτηση που αφορά τους λόγους που δυσκολεύουν την αποτελεσματικότητα απορρόφησης των πόρων από πλευράς Δημοτικών Οργανισμών δεν φαίνεται να διαλευκάνει σαφώς διαφορετική βαρύτητα μεταξύ των λόγων που ανέφερε το ερωτηματολόγιο. Οι λόγοι των

ευρωπαϊκών επιταγών, η ύπαρξη ισχυρού κεντρικού κράτους και άκαμπτου θεσμικού πλαισίου και η περιορισμένη συμμετοχή οργάνων στο σχεδιασμό των επιχειρησιακών προγραμμάτων λαμβάνουν ποσοστά υψηλής διασποράς και βαθμολογούνται με μεγάλα ποσοστά σε κλίμακες χαμηλής βαρύτητας. Αντίθετα, διαφαίνεται να δίνεται αρκετή σημασία από τους ερωτηθέντες στην πρόταση που αφορά την αδυναμία των ΟΤΑ να αναλάβουν έργα μεγάλης έκτασης λόγω προβλημάτων στελέχωσης και διοικητικής στήριξης. Συγκεκριμένα, το 56% των ερωτηθέντων βαθμολόγησε την παραπάνω πρόταση με τις δύο υψηλότερες κλίμακες προτίμησης (44% την 5 και 12% την 6). Επίσης, όπως και στην περίπτωση του Δήμου των Ιωαννιτών και Λαμιέων, επαναλαμβάνεται η αρνητική στάση των ερωτηθέντων προς την αποδοχή αλλαγής της οργανωτικής δομής του Δήμου για μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα στις επιταγές για απορρόφηση των κοινοτικών πόρων. Επιπλέον πρέπει να σημειωθεί ότι στην περίπτωση της Τρίπολης το ποσοστό μη αποδοχής της αλλαγής της οργανωτικής δομής του Δήμου ανέρχεται σχεδόν στο απόλυτο ποσοστό του 92,3% των συνολικά ερωτηθέντων. Αντίστοιχα, στην ερώτηση περί της κοινοτικής χρηματοδότησης ως «χρυσής ευκαιρίας» για τους ΟΤΑ συνολικά το 88,5% συμφώνησε με την ερώτηση, με τις δύο θετικές απαντήσεις να λαμβάνουν εξίσου μεγάλα ποσοστά (πολύ 42,3% και αρκετά 46,2%).

Η επόμενη ομάδα ερωτήσεων (16-24) αφορά την τοπική αυτοδιοίκηση, το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο που την ορίζει, ενώ διερευνούνται τάσεις σχετικά με τη απορρόφηση κονδυλίων από την περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην αρχική ερώτηση καταγραφής της γενικής τάσης σχετικά με την ύπαρξη υψηλής συγκεντρωτικότητας στην οργάνωση του ελληνικού κράτους μεγάλο ποσοστό (συνολικά 73%) συμφωνεί πολύ ή αρκετά ότι εμποδίζει την αποτελεσματική λειτουργία της Δημοτικής Αρχής, με την απόλυτη συμφωνία να καταγράφει ποσοστώς 19,2% και με την διατύπωση «αρκετά» να συμφωνεί το 53,8% του δείγματος. Σε επίπεδο Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα το 80% συμφωνεί με την πρόταση ότι ο ισχύων, μετά τον Νόμο Καποδίστρια, Κώδικας εμπεριέχει ορθές βασικές αρχές για το περιθώριο δράσης και λειτουργίας των ΟΤΑ, αλλά χρειάζεται αλλαγές. Σχετικά με την σχέση μεταξύ Δήμου και Περιφερειακής Αρχής τα 4/5 των ερωτηθέντων Δημοτικών Υπαλλήλων στο δείγμα του Δήμου Λαμιέων πιστεύει πως η τελευταία επικουρεί τον οργανισμό που εργάζονται σε θέματα κοινοτικής χρηματοδότησης (84,6%), ενώ όπως και στην περίπτωση των Ιωαννίνων και της

Λαμίας, και αντίθετα από την περίπτωση της Κοζάνης, το ποσοστό που επιλέγει την παραδοχή ότι η περιφέρεια δρα ανταγωνιστικά είναι ιδιαίτερα χαμηλό (11,5%). Σχετικά με την σχέση Δήμου και Νομαρχίας, το ποσοστό του 57,7% πιστεύει πως ο Δεύτερος βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν επιδρά καθόλου στην λειτουργία του Δήμου, ενώ το 30,8% πιστεύει ότι τον επικουρεί σε θέματα διοίκησης και χρηματοδότησης. Η υιοθέτηση των λεγόμενων «υπερ-περιφερειών» βρίσκεται και στην περίπτωση της Τρίπολης αντίθετο σχεδόν το σύνολο των ερωτηθέντων. Το 84,6% του δείγματος των Δημοτικών Υπαλλήλων συμφωνούν στα περιοριστικά αποτελέσματα στην οικονομική αυτονομία και στην λειτουργία των ΟΤΑ λόγω της ύπαρξης των υπερ-περιφερειών. Σχετικά με την ταύτιση της έδρας Δήμου και περιφέρειας χαρακτηριστικά μεγάλα ποσοστά των ερωτηθέντων εκτιμούν ότι είναι πλεονέκτημα για την Δημοτική Αρχή και καθίσταται πλεονέκτημα για την αύξηση της ικανότητας απορρόφησης κοινοτικών πόρων. Μάλιστα συγκρίνοντας τα ποσοστά θετικής αντιμετώπισης της συγκεκριμένης ερώτησης βλέπουμε ότι στην περίπτωση του Δήμου της Τρίπολης τα τελευταία είναι τα μεγαλύτερα. Συγκεκριμένα, το 46,2% πιστεύει ότι η ικανότητα απορρόφησης αυξάνεται κατά πολύ λόγω της συνύπαρξης έδρας Δήμου και Περιφέρειας, ενώ και το υψηλό ποσοστό του 34,6% πιστεύει ότι την αυξάνει αρκετά. Συνεχίζοντας την έρευνα σε θέματα αποτελεσματικής απορρόφησης, στην επόμενη ερώτηση τίθεται το ζήτημα της σημαντικότητας της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου, ως παράγοντας καλύτερης δυνατής απορρόφησης. Το σύνολο των ερωτηθέντων που επέλεξαν τις δυο θετικές απαντήσεις εκφράζοντας απόλυτα τη συμφωνία τους ως προς την σημαντικότητα καλής λειτουργίας της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου αποτελεί το 96,2% του συνόλου του δείγματος. Χαρακτηριστικά, ακριβώς οι μισοί ερωτηθέντες συμφωνούν ότι η τεχνική υπηρεσία του Δήμου επηρεάζει πολύ την απορροφητικότητα, ενώ, επιπλέον 46,2% του δείγματος συμφωνεί ότι την επηρεάζει αρκετά. Στην επόμενη ερώτηση, ο Νόμος «Ιωάννης Καποδίστριας» αναγνωρίζεται και στην περίπτωση του Δήμου Τριπόλεως από το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (96,2%) ως βασική αφετηρία για την έναρξη ανασυγκρότησης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα με το 23,1% να συμφωνεί πολύ και το υπόλοιπο 73,1% αρκετά με την πρόταση. Στην ερώτηση που ακολουθεί και σχετίζεται με την εκτίμηση των κυριότερων παραγόντων που επηρεάζουν την απορρόφηση κονδυλίων από τους ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού, η έλλειψη υποδομής και το κεντρικό κράτος χαρακτηρίζονται ως βασικοί παράμετροι που επηρεάζουν την ικανότητα απορροφητικότητας πόρων από τους ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού με

ποσοστά προτίμησης 30,8% και 26,9% αντίστοιχα. Παρόλα αυτά, σχεδόν οι μισοί από τους ερωτηθέντες Δημοτικούς Υπαλλήλους του Δήμου εντοπίζουν ως βασική παράμετρο που εμποδίζει την αποτελεσματική απορροφητικότητα πόρων την έλλειψη σωστά καταρτισμένου προσωπικού (42,3%).

Στην τελευταία δέση ερωτήσεων στις οποίες κλήθηκε να απαντήσει το δείγμα μας (ερωτήσεις 25-30) τίγονται θέματα που έχουν σχέση με την περιφερειακή οργάνωση του ελληνικού κράτους. Στην ερώτηση σχετικά με τα κρούσματα αδιαφάνειας και πελατειακών σχέσεων σε επίπεδο 1^{ου} βαθμού ΟΤΑ, σε αντιπαραβολή με την κεντρική διοίκηση, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό πιστεύει και στην περίπτωση του Δήμου Τριπόλεως όπως και στους υπόλοιπους τρεις Δήμους ότι τα κρούσματα αδιαφάνειας και διαφθοράς υπάρχουν και στα δυο επίπεδα διοίκησης (61,5%), ενώ, σε αντίθεση αυτή τη φορά με τα υπόλοιπα δείγματα, το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος που επέλεξε κάποιο συγκεκριμένο επίπεδο διακυβέρνησης πιστεύει ότι η τοπική αυτοδιοίκηση ενέχει τα περισσότερα κρούσματα διαφθοράς (30,8%). Από την σύνθετη ερώτηση που ακολουθεί και σχετίζεται με τις προτεραιότητες που πρέπει να εφαρμοστούν για την καλύτερη λειτουργία της περιφερειακής οργάνωσης της χώρας, οι τρεις από τους τέσσερις παράγοντες, εκτός της μητροπολιτικής διακυβέρνησης που καταγράφονται τάσεις διασποράς και στην περίπτωση αυτή, που παρατίθενται προς αξιολόγηση καταγράφονται με ιδιαίτερη βαρύτητα αξιολόγησης. Ξεχωρίζει βάσει ποσοστών η ανάγκη διαφάνειας και διοικητικής μέριμνας των ΟΤΑ πρώτου βαθμού όπου χαρακτηριστικά το 72% των ερωτηθέντων την βαθμολόγησαν ως απόλυτη προτεραιότητα. Ακολουθεί η ανάγκη για φορολογική αποκέντρωση με το μισό δείγμα να την βαθμολογεί με τις δύο πρώτες κλίμακες βαρύτητας, ενώ και η αιρετή περιφερειακή διοίκηση παρουσιάζεται με υψηλό ποσοστό της τάξεως του 44% στις δυο πρώτες κλίμακες (28% στην κλίμακα 6 και 16% στην κλίμακα 5). Επίσης, στη σχετική ερώτηση για την αξιολόγηση των φορέων που αντιπροσωπεύουν τα τρία επίπεδα διακυβέρνησης που ακολουθούν τους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ στο σύστημα περιφερειακής διακυβέρνησης (Κράτος – Κεντρική Διοίκηση, Περιφέρεια, Νομαρχία) ως προς το ποιος δρα περιοριστικά έναντι της αυτόνομης λειτουργίας των τελευταίων, οι περισσότεροι που απάντησαν κρίνουν το κράτος ως σημαντικότερο ανάχωμα ανάληψης περισσότερων αρμοδιοτήτων (19,2% και 57,7% του δείγματος βαθμολογούν το κράτος ως εμπόδιο με τις δύο ανώτερες κλίμακες 6 και 5 αντίστοιχα). Αντίθετα, τα ποσοστά που αξιολογούν την Περιφέρεια και, κυρίως,

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση κυμαίνονται σε μικρότερες κλίμακες συμφωνίας από το δείγμα που απάντησε. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση της Περιφέρειας το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (38,5%) την βαθμολόγησε με την κλίμακα 4, ενώ το 65,3% βαθμολόγησε με τις τρεις μικρότερες κλίμακες την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση ως προς το μέγεθος παρέμβασης στην αυτονομία των Δημοτικών Οργανισμών. Επιπλέον, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων συμφωνεί αρκετά με το ότι η ενεργή συμμετοχή της πολιτικής ηγεσίας του Δήμου στα κέντρα πολιτικής διαπραγμάτευσης αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα εξασφάλισης πολιτικών και οικονομικών προνομίων (65,4%). Στην ενδιαφέρουσα ερώτηση αναφορικά με τη συνεργασία με ποιόν από τους συγκεκριμένους φορείς εξουσίας εξασφαλίζει μεγαλύτερα προνόμια για το Δήμο του δείγματος, διαφαίνεται προτίμηση πρωταρχικά στο Υπουργείο Οικονομικών και κατά δεύτερο λόγο στη Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας. Το σημαντικό ποσοστό του 42,3% των ερωτηθέντων αξιολογεί το Υπουργείο Οικονομικών με την μεγαλύτερη κλίμακα συμφωνίας, ενώ και η Περιφέρεια λαμβάνει τα μεγαλύτερα ποσοστά στις υψηλές κλίμακες με το 34,6% να την αξιολογεί ως την πλέον σημαντική (κλίμακα 6) και το 30,8% σημαντική (κλίμακα 5). Το ΥΠΕΧΩΔΕ επίσης εμφανίζεται με αρκετά μεγάλη επιρροή στην περίπτωση του Δήμου Τριπόλεως, αφού λαμβάνει τα μεγαλύτερα ποσοστά στις κλίμακες 5 και 6 (26,9% έκαστο). Την μικρότερη βαρύτητα ως προς την αξιολόγηση συνεργασίας για μεγαλύτερα οφέλη από πλευράς ΟΤΑ συγκεντρώνουν οι τοπικοί βουλευτές και, κυρίως, η οικεία Νομαρχία. Στην τελευταία ερώτηση σχετικά με την υφή των αρμοδιοτήτων του Δημάρχου, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων χαρακτηρίζει τη θέση του Δημάρχου ως κυρίως πολιτική και λιγότερο διοικητική (61,5%), ενώ υψηλό είναι και το ποσοστό που αντιμετωπίζει το θεσμό του Δημάρχου ως αμιγώς πολιτικού προσώπου (30,8%).

6.3.6 ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Το συνολικό μέγεθος του δείγματος και στους τέσσερις Δήμους που διανεμήθηκαν τα ερωτηματολόγια ανέρχεται στα 130. Στο μέρος των εισαγωγικών ερωτήσεων αναφέρουμε ότι: το ποσοστό των ερωτηθέντων είναι σχεδόν ισόρροπο ως προς το φύλο, αφού το 50,8% των ερωτηθέντων που απάντησαν ήταν άντρες και το υπόλοιπο 49,2% ήταν γυναίκες. Η πλειοψηφία αυτών που απάντησαν άνηκε στην ηλικιακή κατηγορία των 31-40 ετών (46,2%), ενώ και η αμέσως μικρότερη ηλικιακά κατηγορία των 20-30 ετών αντιπροσωπεύτηκε στο δείγμα μας με το αρκετά υψηλό ποσοστό του

28,5%. Στο σύνολο των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 13,1% κατέχει και μεταπτυχιακό τίτλο. Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος είναι μόνιμοι υπάλληλοι στον Οργανισμό (75%) ενώ ακολουθούν οι συμβασιούχοι αορίστου χρόνου καταλαμβάνοντας το 11,5%. Ανάλογα με τα μεγέθη και τις κατανομές σχετικά με την ηλικιακή κατανομή που αναφέρθηκαν πιο πάνω είναι και η ποσοστιαία κατανομή του δείγματος ως προς το χρόνο απασχόλησης στην Δημοτική Αρχή. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (38,5%) απασχολούνται σε αυτόν από 1-6 έτη και ακολουθεί η κατηγορία αυτών που εργάζονται στον Δήμο από 6-10 έτη (23,1%). Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων υπαλλήλων του Δήμου (σύνολο ποσοστού 79,3%) απασχολείται στις τεχνικές και στις διοικητικές – οικονομικές υπηρεσίες του Δήμου. Στα επιμέρους ποσοστά, σχεδόν οι μισοί ερωτώμενοι (40,8%) απασχολούνται στις διοικητικές – οικονομικές υπηρεσίες και ακολουθούν αυτοί των τεχνικών υπηρεσιών με 38,5%.

Σχετικά με τις ερωτήσεις που ακολουθούν τις εισαγωγικές (ερωτήσεις 5-9) και έχουν σχέση με την γενικότερη στάση των υπαλλήλων έναντι του φαινομένου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της γενικότερης επίσης πεποίθησης που έχουν διαμορφώσει περί εθνικών οφελών από την συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία μέσω της περιφερειακής πολιτικής, τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης στο σύνολο του δείγματος απεικονίζουν τα εξής: σχεδόν οι μισοί που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο δηλώνουν σε ποσοστό 52,3% ότι παρακολουθούν αρκετά τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ το σημαντικό ποσοστό του 28,5% δηλώνει επιφύλαξη, εφόσον απαντά ότι παρακολουθεί λίγο τις εξελίξεις. Αντίθετα, πολύ σημαντικό είναι και το ποσοστό του δείγματος που απαντά θετικά στην ερώτηση σχετικά με τα οφέλη που αποκομίζει η χώρα μας από τη συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία. Το συγκεντρωτικό ποσοστό θετικών απαντήσεων στο ερώτημα ανέρχεται στο ποσοστό του 81,5%. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό του 56,9% θεωρεί τη συμμετοχή μεγάλης σημασίας και το υπόλοιπο 24,6% πολύ μεγάλης. Συνεχίζοντας, η συντριπτική πλειοψηφία του συνολικού δείγματος (72,3%) δεν έχει παρακολουθήσει σεμινάρια που να περιλαμβάνουν ενημέρωση για την Ε.Ε., τη λειτουργία της και τον τρόπο που χρηματοδοτεί εθνικά προγράμματα. Σχετικά με τη στάση έναντι της αποτελεσματικής χρήσης των κοινοτικών κονδυλίων τα μεγαλύτερα ποσοστά του συνολικού δείγματος και από τους τέσσερις Δήμους δηλώνει σαφείς επιφυλάξεις. Πάνω από τους μισούς

που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο (53,8%) συμφωνούν λίγο ως προς την αποτελεσματική χρήση των πόρων και το επόμενο μεγάλο ποσοστό (40,8%) ανήκει στην απάντηση ότι η χρήση των πόρων στη χώρα μας γίνεται αρκετά αποτελεσματικά. Στην σύνθετη ερώτηση για τα κυριότερα αποτελέσματα που έχει η υλοποίηση της Περιφερειακής Πολιτικής της Ένωσης στην Ελλάδα τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα δείχνουν επιφύλαξη ως προς τα οφέλη της περιφερειακής πολιτικής και των διατιθέμενων πόρων αναφορικά με τον εκσυγχρονισμό της διοίκησης και τα οφέλη στο σύνολο του ελληνικού πληθυσμού. Την πρόταση περί γενικότερου οφέλους στο σύνολο του ελληνικού πληθυσμού το 37,3% των ερωτηθέντων επέλεξαν να την βαθμολογήσουν με την χαμηλή κλίμακα 3, εκφράζοντας την επιφύλαξη για την εγκυρότητα της πρότασης, ενώ το ποσοστιαίο σύνολο για τις 3 υψηλότερες κλίμακες συμφωνίας στην ίδια ερώτηση μόλις υπερβαίνει το 34%. Και στην περίπτωση της παραδοχής εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Διοίκησης μέσω των κοινοτικών κονδυλίων, η κλίμακα 3 συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό με 32,5% υποδηλώνοντας και σε αυτή την περίπτωση την επιφύλαξη των ερωτηθέντων για τα οφέλη που απεκόμισε η διοίκηση από την κοινοτική χρηματοδότηση. Στον τομέα των υποδομών, όπως έγινε εμφανές και στις επιμέρους αναλύσεις στον κάθε Δήμο, η επιφυλακτικότητα μειώνεται σε σχέση με τις δύο προηγούμενες προτάσεις. Το 34,6% βαθμολόγησε την πρόταση με την κλίμακα 4 και το 33,1% με την κλίμακα 5, ενώ υπήρξε και ένα ποσοστό της τάξης του 11% που φάνηκε να αποδίδει απόλυτη συμφωνία στην πρόταση. Τέλος, τα μεγαλύτερα ποσοστά αποδοχής παρατηρούνται στην πρόταση εύνοιας ενός μικρού μέρους του ελληνικού πληθυσμού. Και στις επιμέρους αναλύσεις άλλα και στο συγκεντρωτικό δείγμα οι ερωτηθέντες δείχνουν μεγάλα ποσοστά συμφωνίας με το γεγονός ότι οι πόροι κατά την είσοδό τους στην ελληνική οικονομία ευνόησαν τους λίγους και όχι τους πολλούς. Ποσοστιαία, το 50,8% του συνόλου βαθμολόγησε την πρόταση με τις δύο ανώτερες κλίμακες του 5 και 6.

Η επόμενη ομάδα ερωτήσεων (ερωτήσεις 10-15) αφορά την κοινοτική χρηματοδότηση της τοπικής αυτοδιοίκησης. Από τις απαντήσεις του συνολικού δείγματος παρατηρούμε τα εξής: η στάση που διατηρεί το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος για την βοήθεια που έδωσαν τα κονδύλια της Ε.Ε. στην καλύτερη οργάνωση της ελληνικής δημόσιας διοίκησης γενικά θα μπορούσε να χαρακτηριστεί εν γένει θετική. Συγκεκριμένα, το 51,2% των ερωτηθέντων συμφωνεί ότι τα

χρηματικά ποσά βοήθησαν αρκετά, αλλά και το σημαντικό ποσοστό του 40,3% είναι περισσότερο επιφυλακτικό συμφωνώντας ότι τα χρηματικά ποσά βοήθησαν λίγο. Περισσότερο αρνητική είναι η στάση των ερωτηθέντων όταν η ίδια ερώτηση αφορά την αύξηση της διοικητικής αποτελεσματικότητας της υπηρεσίας τους. Το 51,9% συμφώνησε λίγο με την διατυπωθείσα πρόταση, ενώ υψηλό καταγράφεται και το ποσοστό της κάθετης διαφωνίας (14,7%). Η θετική γνώμη επανέρχεται όταν η ερώτηση αποτελεσματικής απορρόφησης τίθεται σε σύγκριση των δεκαετιών του 1990 και του 2000. Το αρκετά σημαντικό ποσοστό του 61,2% πιστεύει ότι η διαχείριση των κονδυλίων με την έναρξη του Γ' ΚΠΣ βελτιώθηκε αρκετά σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία. Στην επόμενη ερώτηση που αφορά τους λόγους που δυσκολεύουν την αποτελεσματικότητα απορρόφησης των πόρων από πλευράς Δημοτικών Οργανισμών, οι προτάσεις αναφορικά με την πολυπλοκότητα των ευρωπαϊκών επιταγών και την ύπαρξη ισχυρού κεντρικού κράτους παρουσιάζονται με ισόρροπες τάσεις μεταξύ αρνητικών και θετικών τάσεων. Αρκετά μεγάλη διασπορά παρουσιάζουν και οι εκτιμήσεις σχετικά με την πρόταση για περιορισμένη συμμετοχή των οργάνων τοπικής αυτοδιοίκησης στον αρχικό σχεδιασμό των προγραμμάτων. Πιο μεγάλα ποσοστά συμφωνίας παρουσιάζουν το γεγονός αδυναμίας των ΟΤΑ να αναλάβουν μεγάλης έκτασης έργα (49,2% του συνολικού δείγματος βαθμολόγησε την πρόταση με τις 2 κλίμακες ισχυρής συμφωνίας 5 και 6) και η σκοπιμότητα των έργων που εκτελούνται, αφού συνολικά το 63% του δείγματος την βαθμολόγησε θετικά ή πολύ θετικά (κλίμακες 4, 5 και 6). Επίσης, όπως και στις επιμέρους περιπτώσεις των τριών από τους τέσσερις Δήμους, επαναλαμβάνεται η αρνητική στάση του συνόλου των ερωτηθέντων προς την αποδοχή αλλαγής της οργανωτικής δομής του Δήμου για μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα στις επιταγές για απορρόφηση των κοινοτικών πόρων. Το ενδεικτικά μεγάλο ποσοστό του 79,7% των ερωτηθέντων εκτιμά ότι η οργανωτική δομή του Δήμου που εργάζεται δεν άλλαξε με σκοπό την καλύτερη απορρόφηση των πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πάντως, σχεδόν τα 4/5 του συνόλου των ερωτηθέντων υπαλλήλων (79,8%) εκτιμά με θετική διάθεση ότι η κοινοτική χρηματοδότηση αποτελεί «χρυσή ευκαιρία» για τους ΟΤΑ (συγκεκριμένα το 46,5% συμφωνεί αρκετά, ενώ το 33,3% συμφωνεί πολύ στην ερώτηση περί της κοινοτικής χρηματοδότησης ως «χρυσής ευκαιρίας» για τους ΟΤΑ).

Η επόμενη ομάδα ερωτήσεων (16-24), στην αρχική ερώτηση καταγραφής της γενικής τάσης σχετικά με την ύπαρξη υψηλής συγκεντρωτικότητας στην οργάνωση του

ελληνικού κράτους μεγάλο ποσοστό (συνολικά 83%) συμφωνεί πολύ ή αρκετά ότι εμποδίζει την αποτελεσματική λειτουργία της Δημοτικής Αρχής, με την απόλυτη συμφωνία να καταγράφει υψηλή ποσοστώςωση 35,7% και με την διατύπωση «αρκετά» να συμφωνεί το ακόμα υψηλότερο 47,3% του δείγματος. Σε επίπεδο Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, όπως και στις τέσσερις υποομάδες του συνολικού δείγματος, το 72,7% συμφωνεί με την πρόταση ότι ο ισχύων, μετά τον Νόμο Καποδίστρια, Κώδικας εμπεριέχει ορθές βασικές αρχές για το περιθώριο δράσης και λειτουργίας των ΟΤΑ, αλλά χρειάζεται αλλαγές, ενώ σχεδόν το 1/4 (24,2%) του συνόλου υποστηρίζει ότι ο ισχύων Κώδικας πρέπει να αλλάξει ριζικά. Σχετικά με την σχέση Δήμου και Περιφερειακής Αρχής το 68,8% των ερωτηθέντων Δημοτικών Υπαλλήλων και στους τέσσερις Δήμους πιστεύει πως η τελευταία επικουρεί τον Δημοτικό Οργανισμό σε θέματα κοινοτικής χρηματοδότησης. Σχετικά με την σχέση Δήμου και Νομαρχίας, το ποσοστό του 48,8% πιστεύει πως ο Δεύτερος βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν επιδρά καθόλου στην λειτουργία του Δήμου, ενώ το επίσης σημαντικό ποσοστό του 38,6% πιστεύει ότι τον επικουρεί σε θέματα διοίκησης και χρηματοδότησης. Η υιοθέτηση των λεγόμενων «υπερ-περιφερειών» και στα τέσσερα δείγματα και στο συνολικό συγκεντρώνει μεγάλα ποσοστά διαφωνίας ως προς την υιοθέτηση του θεσμού και τα πλεονεκτήματα που μπορεί η Τοπική Αυτοδιοίκηση να καρπωθεί από την λειτουργία του. Χαρακτηριστικά, το 76,6% του δείγματος των Δημοτικών Υπαλλήλων συμφωνεί στα περιοριστικά αποτελέσματα στην οικονομική αυτονομία και στην λειτουργία των ΟΤΑ λόγω της ύπαρξης των υπερ-περιφερειών. Σχετικά με την συνύπαρξη της έδρας Δήμου και περιφέρειας χαρακτηριστικά μεγάλα ποσοστά των ερωτηθέντων εκτιμούν ότι είναι πλεονέκτημα για την Δημοτική Αρχή και καθίσταται πλεονέκτημα για την αύξηση της ικανότητας απορρόφησης κοινοτικών πόρων. Το 47,7% του συνόλου πιστεύει ότι η ικανότητα απορρόφησης αυξάνεται αρκετά λόγω της συνύπαρξης έδρας Δήμου και Περιφέρειας, ενώ και το υψηλό ποσοστό του 34,4% πιστεύει ότι την αυξάνει κατά πολύ. Στην επόμενη ερώτηση που τίθεται το ζήτημα της σημαντικότητας της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου, ως παράγοντας καλύτερης δυνατής απορρόφησης, το σύνολο των ερωτηθέντων που επέλεξαν τις δυο θετικές απαντήσεις εκφράζοντας απόλυτα τη συμφωνία τους ως προς την σημαντικότητα καλής λειτουργίας της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου αποτελεί το 95,3% του συνόλου του δείγματος. Χαρακτηριστικά, σχεδόν οι μισοί ερωτηθέντες (49,6%) συμφωνούν ότι η τεχνική υπηρεσία του Δήμου επηρεάζει αρκετά την απορροφητικότητα, ενώ το ανάλογο

ποσοστό του 45,7% συμφωνεί ότι την επηρεάζει κατά πολύ. Ο Νόμος «Ιωάννης Καποδίστριας» αναγνωρίζεται από το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (56,7%) ότι βοήθησε αρκετά στην ανασυγκρότηση των ΟΤΑ, χωρίς να αγνοείται και το σημαντικό 20,5% που εκφράζει τους ερωτηθέντες που εκτιμούν ότι ο Νόμος περί ανασυγκρότησης της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα βοήθησε λίγο στην ανασυγκρότηση των ΟΤΑ. Στην ερώτηση που αφορά τους κυριότερους παράγοντες που επηρεάζουν την απορρόφηση κονδυλίων από τους ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού, το κεντρικό κράτος με 38% του συνόλου των επιλογών και η έλλειψη σωστά καταρτισμένου προσωπικού για λογαριασμό των ΟΤΑ με 31% εμφανίζονται ως βασικοί παράμετροι στις επιλογές του συνολικού δείγματος που επηρεάζουν την ικανότητα απορροφητικότητας πόρων.

Στην τελευταία ομάδα ερωτήσεων σχετικά με θέματα περιφερειακής οργάνωσης του ελληνικού κράτους, στην ερώτηση σχετικά με τα κρούσματα αδιαφάνειας και πελατειακών σχέσεων σε επίπεδο 1^{ου} βαθμού ΟΤΑ, σε αντιπαραβολή με την κεντρική διοίκηση, σχεδόν οι μισοί ερωτηθέντες πιστεύουν ότι τα κρούσματα αδιαφάνειας και διαφθοράς υπάρχουν και στα δυο επίπεδα διοίκησης (49,2%). Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος που επέλεξε κάποιο συγκεκριμένο επίπεδο διακυβέρνησης πιστεύει ότι στην τοπική αυτοδιοίκηση παρουσιάζονται τα λιγότερα κρούσματα διαφθοράς (28,1%) σε σχέση με την κεντρική διοίκηση. Από τη σύνθετη ερώτηση που ακολουθεί και σχετίζεται με τις προτεραιότητες που πρέπει να εφαρμοστούν για την καλύτερη λειτουργία της περιφερειακής οργάνωσης της χώρας παρατηρούμε τις εξής γενικές παρατηρήσεις: εκτός από την μητροπολιτική διακυβέρνηση που φυσιολογικά παρουσιάζει ως προτεραιότητα υψηλά μεγέθη διασποράς της στάσης των ερωτηθέντων, οι υπόλοιπες τρεις προτεραιότητες – προτάσεις για καλύτερη περιφερειακή οργάνωση της χώρας συγκεντρώνουν σχετικά μεγάλα ποσοστά στις κλίμακες αποδοχής. Λεπτομερώς, η ανάγκη για φορολογική αποκέντρωση προς όφελος της τοπικής αυτοδιοίκησης εμφανίζει το μεγαλύτερο ποσοστό προτίμησης στις κλίμακες 4 και 6 (29,4% το καθένα), ενώ και πάνω από το μισό δείγμα συμφωνεί (κλίμακα 5 και 6 με συνολικό ποσοστό 52,1%) στην ανάγκη της εκλογής άμεσα από τους πολίτες αιρετής περιφερειακής εξουσίας – διοίκησης. Το μεγαλύτερο ποσοστό συμφωνίας συγκεντρώνει, όπως και στην πλειοψηφία των επιμέρους δειγμάτων, η ανάγκη για την ενίσχυση της διαφάνειας, διοικητικής μέριμνας και διαχειριστικής ικανότητας των ΟΤΑ, όπου και χαρακτηριστικά το 61,8% βαθμολόγησε την πρόταση

με την υψηλότερη κλίμακα σημαντικότητας. Επίσης, στη σχετική ερώτηση για την αξιολόγηση των φορέων που αντιπροσωπεύουν τα τρία επίπεδα διακυβέρνησης που ακολουθούν τους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ στο σύστημα περιφερειακής διακυβέρνησης (Κράτος – Κεντρική Διοίκηση, Περιφέρεια, Νομαρχία) ως προς το ποιος δρα περιοριστικά έναντι της αυτόνομης λειτουργίας των τελευταίων, το συνολικό δείγμα ακολουθεί την σειρά των επιμέρους δειγμάτων των Δήμων που σκιαγραφήθηκαν πιο πάνω. Η σειρά προτεραιότητας κράτος – περιφέρεια – νομαρχία από την ισχυρότερη στην λιγότερο ισχυρή επιρροή ακολουθείται φυσιολογικά και στην περίπτωση αυτή. Οι περισσότεροι κρίνουν ότι το κράτος εμποδίζει την ανάληψη περισσότερων αρμοδιοτήτων (33,1% και 39,4% του δείγματος βαθμολογούν το κράτος ως εμπόδιο με τις δύο ανώτερες κλίμακες 6 και 5 αντίστοιχα). Στην περίπτωση της Περιφέρειας το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (39,5%) την βαθμολόγησε με την κλίμακα 4, ενώ συνολικά το 58,1% βαθμολόγησε με τις δύο μικρότερες κλίμακες την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση ως προς το μέγεθος παρέμβασης στην αυτονομία των Δημοτικών Οργανισμών. Επιπλέον, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων συμφωνεί αρκετά με το ότι η ενεργή συμμετοχή της πολιτικής ηγεσίας του Δήμου στα κέντρα πολιτικής διαπραγμάτευσης αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα εξασφάλισης πολιτικών και οικονομικών προνομίων (53,9%). Στην προτελευταία ερώτηση σε σχέση με τη συνεργασία με ποιόν από συγκεκριμένους φορείς εξουσίας εξασφαλίζει μεγαλύτερα προνόμια για το Δήμο του δείγματος, διαφαίνεται η αρχικά χαμηλή προτίμηση των ερωτηθέντων υπαλλήλων στους τοπικούς βουλευτές και στην Νομαρχία. Αντίθετα, στις περιπτώσεις του ΥΠΕΧΩΔΕ, του Υπουργείου Οικονομικών και της Περιφέρειας το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων βαθμολόγησαν τους φορείς με την μέγιστη κλίμακα αποδοχής (31,5%, 39,4% και 37% αντίστοιχα). Στην τελευταία ερώτηση σχετικά με την υφή των αρμοδιοτήτων του Δημάρχου, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων, και αντίστοιχα και με τις επιμέρους κατανομές, χαρακτηρίζει τη θέση του Δημάρχου ως κυρίως πολιτική και λιγότερο διοικητική (52,4%), ενώ το αμέσως επόμενο υψηλό ποσοστό είναι αυτό που συμφωνεί με την θέση του Δημάρχου ως αμιγώς πολιτικού προσώπου.

6.3.7 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ανακεφαλαιώνοντας, σε σχέση με τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των ερωτηματολογίων, η βασική παρατήρηση που οφείλεται να κατατεθεί σχετίζεται με

την ύπαρξη ενός συνόλου ερωτήσεων στις οποίες οι ερωτηθέντες απάντησαν σχεδόν με την ίδια διάθεση συμφωνίας ή διαφωνίας, ανεξάρτητα από την Δημοτική Αρχή στην οποία ανήκουν και απασχολούνται. Αντίστοιχα, υπήρχαν και θεματικές στις οποίες το κάθε δείγμα Δήμου έδωσε διαφορετικές απαντήσεις. Αμέσως παρακάτω απαριθμούνται όλες αυτές οι απαντήσεις του δείγματος που παρέμειναν κοινές στο σύνολο των Δημοτικών Υπαλλήλων ή αντίθετα διαφοροποιήθηκαν ανά περίπτωση.

Σε σχέση με τα κοινά στοιχεία και πεποιθήσεις που επέδειξε η επιμέρους ανάλυση των τεσσάρων δειγμάτων από τους ισάριθμους Δημοτικούς Οργανισμούς παρατηρούμε τα εξής:

Μεγάλα ποσοστά κατέχουν οι μόνιμοι υπάλληλοι των Δήμων με χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό του δείγματος του Δήμου της Κοζάνης, όπου και παρατηρείται το απόλυτο ποσοστό του 100%. Ομοιότητες στο δείγμα παρατηρούνται και ως προς το χρονικό διάστημα απασχόλησης στο Δήμο αναφοράς (1 έως 6 έτη) με μοναδική εξαίρεση επίσης το Δήμο Κοζάνης, όπου η πλειοψηφία του δείγματος εργάζεται στο Δήμο πάνω από 10 έτη. Επίσης, η μεγάλη πλειοψηφία των ερωτηματολογίων συμπληρώθηκαν από τις δύο κύριες υπηρεσίες κάθε Δημοτικής Αρχής, την Τεχνική Υπηρεσία και την Διοικητική – Οικονομική Υπηρεσία.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων, όπως έγινε φανερό και πιο πάνω, δεν είχε παρακολουθήσει σεμινάρια σχετικά με την Ε.Ε., την λειτουργία της και την χρησιμότητα των κοινοτικών πόρων (ερώτηση 7), ενώ όμοιες τάσεις μεταξύ των επιμέρους δειγμάτων παρατηρούνται και στην ερώτηση 9 σχετικά με τις ωφέλειες που έχει η κοινοτική χρηματοδότηση εντός της ελληνικής κοινωνίας. Συγκεκριμένα, επιφυλακτική σε όλα τα δείγματα ήταν η στάση των ερωτώμενων ως προς την παραδοχή ότι οι κοινοτικοί πόροι βοήθησαν το σύνολο του πληθυσμού, τον εκσυγχρονισμό και αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης. Αντίθετα, τα μεγάλα έργα υποδομών και η ευρεία προβολή που είχαν στο σύνολο της ελληνικής κοινής γνώμης, αλλά και η ενισχυμένη παραδοχή ότι από τα υπέρογκα χρηματικά ποσά για αυτά τα έργα ευνοήθηκαν συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού αντικατοπτρίζονται με μεγαλύτερα ποσοστά αποδοχής από τους ερωτηθέντες. Παρόλο που, όπως θα αναφερθεί και στις διαφοροποιήσεις, παρατηρήθηκαν αποκλίσεις σε θέματα που σχετίζονται με την επιρροή των πόρων στην διοικητική

αναδιοργάνωση και αποτελεσματικότητα στην θεματική που συγκρίνει τα δύο πρώτα ΚΠΣ και το Γ΄ ΚΠΣ, παρατηρείται ισχυρή αποδοχή από το δείγμα μας ότι η απορρόφηση και η διαχείριση των κονδυλίων έχει βελτιωθεί αισθητά (ερώτηση 12).

Σύμπλευση μεταξύ των δειγμάτων των τεσσάρων Δήμων παρατηρείται και στις ερωτήσεις 14, 15 και 16 σχετικά με την αναγκαιότητα αλλαγής των οργανωτικών δομών για καλύτερη απορρόφηση πόρων, με τον χαρακτηρισμό των κοινοτικών πόρων ως «χρυσή ευκαιρία» για τους ΟΤΑ πρώτου βαθμού και με τα προβλήματα λειτουργίας τους λόγω της συγκεντρωτικότητας της περιφερειακής οργάνωσης του Κράτους. Στην πρώτη ερώτηση πολύ μεγάλα ποσοστά των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι ο Δήμος που εργάζονται δεν άλλαξε την οργανωτική του δομή χάριν αποτελεσματικότερης απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων. Επίσης, μεγάλα ποσοστά των δειγμάτων φαίνεται να συμφωνούν με το χαρακτηρισμό των κοινοτικών κονδυλίων ως «χρυσή ευκαιρία» για τους ελληνικούς ΟΤΑ, με τα μεγαλύτερα ποσοστά να παρατηρούνται στην περίπτωση της Τρίπολης. Το μεγαλύτερο ποσοστό, με συγκριτικά πιο ένθερμη υποστήριξη να διαφαίνεται από τους Δήμους Κοζάνης και Ιωαννιτών, συμφωνεί επίσης και με το γεγονός ότι η συγκεντρωτική δομή του κράτους εμποδίζει την αποτελεσματική λειτουργία των Δήμων.

Ομοιότητα στάσεων από τους ερωτηθέντες παρουσιάζουν και οι ερωτήσεις που αφορούν θεσμικά θέματα, όπως ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας (ερώτηση 17), ο νεόκοπος θεσμός των «υπερ-περιφερειών» που εισήχθη κατά την έναρξη υλοποίησης του Δ΄ΚΠΣ (ερώτηση 19) και ο Νόμος «Ι. Καποδίστριας» ως προς την επίδρασή τους στη λειτουργία των ΟΤΑ (ερώτηση 23). Στην ερώτηση για τον ισχύον Δ.Κ.Κ., ο οποίος αναφέρουμε ότι την περίοδο που έγινε η έρευνα πεδίου δεν είχε ακόμα επίσημα λάβει την τελευταία τροποποίησή του, το μεγαλύτερο ποσοστό υποστηρίζει την αλλαγή του, ενώ μεγάλα ποσοστά, ιδίως στην Κοζάνη και τα Ιωάννινα, φαίνεται να υποστηρίζει και την ριζική αναθεώρησή του. Η αρνητική στάση του δείγματος ποσοστιαία αυξάνεται στην περίπτωση υιοθέτησης του θεσμού των υπερ-περιφερειών, όπου και αναδεικνύεται η επιφύλαξη των ερωτώμενων σχετικά με τις αρνητικές επιπτώσεις που θα έχει ο νέος θεσμός στη λειτουργία των ΟΤΑ. Η επιφυλακτική στάση μειώνεται αισθητά στις απαντήσεις που δόθηκαν σε σχέση με τον Νόμο 3359/1997, στον οποίον αναφερθήκαμε εκτενώς στο 4^ο κεφάλαιο. Οι περισσότεροι από τους υπαλλήλους των τεσσάρων Δήμων δείχνουν να

αντιμετωπίζουν με θετική διάθεση τα οφέλη που αποκόμισαν οι Δήμοι από την ισχύ του εν λόγω Νόμου, ενώ ταυτόχρονα και στους τέσσερις Δήμους, με εξαίρεση αυτόν της Τρίπολης, υπάρχουν παράλληλα ποσοστά της τάξεως του 20-25% κατά μέσον όρο που δείχνουν επιφυλακτικότητα. Επιπλέον, η σημαντικότητα της τεχνικής υπηρεσίας ως υπηρεσιακής μονάδας του οργανισμού που συμβάλλει σημαντικά στην αποτελεσματική διεκπεραίωση των συγχρηματοδοτούμενων έργων τυγχάνει μεγάλης αναγνώρισης (ερώτηση 22), ενώ και στους τέσσερις Δήμους φαίνεται να αναγνωρίζουν αρκετά έως πολύ σημαντικό πλεονέκτημα την συνύπαρξη με την Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας (ερώτηση 21).

Σχετικά όμοιες τάσεις παρατηρούνται και στην αξιολόγηση των προτεραιοτήτων που το ερωτηματολόγιο αναφέρει και οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να εκτιμήσουν ως προς την σημαντικότητά τους για την αποτελεσματικότερη λειτουργία της περιφερειακής οργάνωσης της χώρας (ερώτηση 26). Συγκεκριμένα, στο σύνολο των Δήμων οι απασχολούμενοι που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο φαίνεται να συγκλίνουν σε κοινή γραμμή αποδοχής όλων των προτεραιοτήτων που αναφέρονται. Η αιρετή περιφερειακή διοίκηση λαμβάνει σημαντικά ποσοστά από όλους και ιδιαίτερα υψηλά από τους δύο μεγαλύτερους Δήμους των Ιωαννιτών και Κοζάνης. Η προτεραιότητα της φορολογίας λαμβάνει σχεδόν όμοια ποσοστά «υψηλής προτεραιότητας» και στους τέσσερις Δήμους, ενώ σημαντική θεωρείται και η συμφωνία στην προτεραιότητα διαφάνειας – διοικητικής μέριμνας και διαχειριστικής ικανότητας με άξιο αναφοράς το πολύ υψηλό παρατηρούμενο ποσοστό, ανάμεσα στα επίσης μεγάλα ποσοστά, στην περίπτωση των υπαλλήλων του Δήμου Τριπόλεως. Φυσιολογικά, μοναδική εξαίρεση διαφοροποίησης των επιμέρους δειγμάτων είναι η μητροπολιτική διακυβέρνηση που φαίνεται να αφορά και να απασχολεί μόνο την περίπτωση των Ιωαννίνων. Ως προς την αξιολόγηση των τριών επίπεδων εξουσίας που βρίσκονται πάνω από την τοπική αυτοδιοίκηση πρώτου βαθμού, σχετικά με τον βαθμό που περιορίζουν την τελευταία (ερώτηση 27), απόλυτη συμφωνία παρατηρείται στην περίπτωση του κεντρικού κράτους, το οποίο παρουσιάζεται ως ο βασικός περιοριστικός παράγοντας. Συγκεκριμένα, το δείγμα της Κοζάνης προτιμά την υψηλότερη κλίμακα συμφωνίας και σε αυτή την ερώτηση όπως και στην αντίστοιχη που προηγήθηκε ως προς την επιρροή του συγκεντρωτικής διοίκησης του κράτους στην αποτελεσματικότητα των Δήμων. Αντίθετα, στις περιπτώσεις της περιφερειακής διοίκησης και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης τα ποσοστά που καταγράφονται

διατυπώνουν μια διασπορά των ποσοστών, παρόλο που η γενική τάση παραμένει να βαθμολογούνται λιγότερο, ή πολύ λιγότερο, αρνητικά ως προς την αρνητική επιρροή της λειτουργίας τους στην πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση. Η ενεργή συμμετοχή της πολιτικής ηγεσίας επίσης φαίνεται από τα ποσοστά να τυγχάνει ιδιαίτερα σημαντικής βαρύτητας από όλους τους ερωτώμενους (ερώτηση 28). Η τελευταία περίπτωση που παρατηρούνται χαρακτηριστικές ομοιότητες μεταξύ των τεσσάρων διαφορετικών δειγμάτων αφορά την εκτίμηση φορέων εξουσίας που η συνεργασία από πλευράς Δήμων εξασφαλίζει μεγαλύτερα προνόμια για αυτούς (ερώτηση 29). Συγκεκριμένα, τοπικοί βουλευτές και Νομαρχία και στις τέσσερις περιπτώσεις δεν λαμβάνουν υψηλά ποσοστά προτίμησης. Αντίθετα, σε όλες τις περιπτώσεις, Υπουργείο Οικονομικών και Περιφέρεια, κατά κύριο λόγο και το ΥΠΕΧΩΔΕ, δευτερευόντως, παρουσιάζουν μεγάλα ποσοστά προτίμησης για συνεργασία.

Πιο ενδιαφέρουσες στην συγκριτική ανάλυση αποδεικνύονται οι θεματικές που παρουσιάζουν αποκλίσεις ως προς την εκτίμηση που έχουν τα διαφορετικά δείγματα του ερωτηματολογίου στους τέσσερις Δήμους. Τα βασικά σημεία των ερωτήσεων που οι απαντήσεις ήταν διαφορετικές ή διαφορετικής βαρύτητας περικλείονται συνολικά σε πέντε θεματικές. Συγκεκριμένα αναφέρουμε τα εξής:

Η πρώτη δέσμη διαφορετικών προσεγγίσεων από διαφορετικές δημοτικές Αρχές αφορούν τις ερωτήσεις που σχετίζονται με την στάση έναντι της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης εν γένει (ερωτήσεις 5 και 6). Χρήζει αναφοράς η διαφορά που παρατηρείται σχετικά με την δήλωση των ερωτηθέντων ως προς το πόσο ενδιαφέρονται και παρακολουθούν τις εξελίξεις σε επίπεδο ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Στο Δήμο Τριπόλεως ένα πολύ μεγάλο ποσοστό δηλώνει ότι παρακολουθεί αρκετά τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στην Ε.Ε., ενώ αντίθετα σχεδόν το μισό δείγμα των υπαλλήλων της Κοζάνης δηλώνει ότι παρακολουθούν τις εξελίξεις λίγο. Παράλληλα στην επόμενη ερώτηση περί εκτίμησης της σημασίας της συμμετοχής της χώρας μας στην Ε.Ε., οι υπάλληλοι του Δήμου Τριπόλεως διαφαίνεται να δηλώνουν ένθερμη υποστήριξη, Ιωάννινα και Λαμία επίσης διατηρούν θετική στάση, ενώ η Κοζάνη παρουσιάζει ένα σημαντικό ποσοστό επιφύλαξης, σαφώς πολύ μεγαλύτερο από τα άλλα τρία δείγματα. Ωστόσο, στην ερώτηση της διοικητικής υποστήριξης της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης από τα κοινοτικά προγράμματα (ερώτηση 10), το μεγαλύτερο ποσοστό υποστήριξης δηλώνεται από

τους Δήμους Κοζάνης και Λαμιέων, ενώ αντίθετα σε Ιωάννινα και Τρίπολη δηλώνεται μεγάλη επιφύλαξη. Ίδιες ακριβώς τάσεις διαφοροποίησης των Δήμων Κοζάνης και Λαμιέων, σε αντιδιαστολή με τους Δήμους Ιωαννιτών και Τρίπολης, παρατηρούνται και στην αντίστοιχη ερώτηση για την επιρροή της χρηματοδότησης ειδικά στην υπηρεσία που απασχολούνται οι ερωτώμενοι (ερώτηση 11).

Μικρότερη βαρύτητα φαίνεται να δίνουν οι δημοτικοί υπάλληλοι της Κοζάνης και στους λόγους της ύπαρξης κεντρικού κράτους και της ελλιπούς διοικητικής στήριξης και στελέχωσης που διατυπώνονται ως εμπόδια για την ομαλή απορρόφηση πόρων από πλευράς τους (ερώτηση 13). Αντίθετα από τους άλλους τρεις Δήμους που χαρακτηρίζουν τους δύο παραπάνω παράγοντες ιδιαίτερης αρνητικής βαρύτητας, στο δείγμα της Κοζάνης η αιτιολογία αυτή δεν παρουσιάζεται ως βασική για τυχόν δυσκαμψίες στην αποτελεσματική απορρόφηση πόρων. Άξια αναφοράς είναι και η διαφορά εκτίμησης που έχουν τα τέσσερα δείγματα έναντι της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης με την οποία και συνυπάρχουν στο ίδιο πλαίσιο (ερώτηση 20), αναλαμβάνοντας συγχρηματοδοτούμενα έργα από την Περιφερειακή Πολιτική της Ένωσης. Στην περίπτωση της Τρίπολης και, κυρίως, των Ιωαννίνων, το μεγαλύτερο ποσοστό δηλώνει ότι δεν υφίσταται καμία αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης. Αντίθετα, στην περίπτωση του Δήμου Λαμιέων το ποσοστό επικούρησης μεταξύ των δύο φορέων κρίνεται αρκετά υψηλό και ακολουθεί με τις ίδιες αυξητικές τάσεις και το δείγμα απαντήσεων από το Δήμο της Κοζάνης.

Το ζήτημα της αποτελεσματικότητας απορρόφησης των πόρων επανατίθεται σε γενικότερο πλαίσιο και στην ερώτηση 24, αλλά με μοναδική επιλογή για τον ερωτώμενο. Και σε αυτή την μορφή της ερώτησης πάντως, η Τρίπολη συνεχίζει να εκτιμά το πρόβλημα στελέχωσης ως υψηλής προτεραιότητας προς επίλυση, ακολουθούμενη και από το Δήμο Ιωαννιτών, ο οποίος και μαζί με το Δήμο Λαμιέων δίνουν πρωταρχική βαρύτητα στο Κράτος και την συγκεντρωτική λειτουργία του. Επίσης, στην ερώτηση 25 σχετικά με την διαφθορά και το επίπεδο διακυβέρνησης που παρατηρείται περισσότερο οφείλουμε να παρατηρήσουμε ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά και στις τέσσερις των περιπτώσεων συμφωνούν ότι παρατηρείται σε όλα τα επίπεδα, αλλά στην αμέσως μεγαλύτερη επιλογή οι ερωτηθέντες από το Δήμο Τρίπολης είναι οι μοναδικοί που επιλέγουν την τοπική αυτοδιοίκηση, σε σύγκριση με τους κεντρικούς θεσμούς του Κράτους, ως περισσότερο διεφθαρμένη. Σχετικά με

τους φορείς που περιορίζουν, κατά την άποψη των ερωτώμενων, το πεδίο δράσης των Δημοτικών Οργανισμών (ερώτηση 27), το κράτος εξακολουθεί να λαμβάνει υψηλά ποσοστά στις κλίμακες μεγάλης συμφωνίας ενώ στο δείγμα του Δήμου της Κοζάνης άξια αναφοράς είναι η υψηλή εκτίμηση της περιοριστικής δράσης που έχει η Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας, ως εμπόδιο δράσης του Δήμου. Ανάλογα υψηλό ποσοστό παρουσιάζεται στο δείγμα του Δήμου της Τρίπολης στην αντίστοιχη εκτίμηση που υπάρχει για την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση ως περιοριστικός παράγοντας. Τέλος, στην τελευταία ερώτηση σχετικά με την εκτίμηση του προσωπικού για τον χαρακτήρα της θέσης του Δημάρχου (ερώτηση 30), η απάντηση που λαμβάνει τις περισσότερες προτιμήσεις είναι αυτή που χαρακτηρίζει το Δήμαρχο ως πολιτικό πρόσωπο πρωτίστως, αλλά ταυτόχρονα να περικλείει η θέση του και χαρακτηριστικά διοικητικού προϊσταμένου. Η απόκλιση που αναφέρεται στο σημείο αυτό είναι το υψηλό ποσοστό που παρουσιάζει η απάντηση που οριοθετεί τη θέση του Δημάρχου περισσότερο σε διοικητικά και λιγότερο σε πολιτικά πρότυπα στην περίπτωση του δείγματος του Δήμου Λαμιέων.

6.4 ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Βασικός σκοπός του υποκεφαλαίου των γενικών συμπερασμάτων είναι να ανακεφαλαιώσει τα χαρακτηριστικά του κάθε Δήμου και να συνδέσει τις επιμέρους παρατηρήσεις με τις διαφοροποιήσεις των στάσεων που παρατηρήθηκαν μέσω των απαντήσεων που δόθηκαν κατά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

Παρατηρώντας τα έργα οι τέσσερις Δήμοι διαχωρίζονται σε τρεις βαθμίδες απόδοσης, με τον Δήμο Κοζάνης να παρουσιάζει αξιόλογα αποτελέσματα και στον αντίποδα ο Δήμος Τριπόλεως να εμφανίζει περιοριστικές επιδόσεις σε όλους τους τομείς. Αναλυτικά: ο Δήμος Κοζάνης παρουσιάζει, συγκριτικά, πολύ υψηλές επιδόσεις σε σχέση με την απορρόφηση, τον όγκο και την ποικιλία επιλογής των συγχρηματοδοτούμενων έργων που υλοποιεί. Στο Δήμο Ιωαννιτών, παρόλο το μεγάλο προϋπολογισμό και επίσης την αξιόλογη ποικιλία επιλογής έργων από το οικείο Π.Ε.Π., η παράθεση των έργων που δηλώθηκαν αντικατοπτρίζουν σημαντικό πρόβλημα στην μετάβαση των έργων στο στάδιο της συμβασιοποίησης. Ο Δήμος Λαμιέων με σχετικά υψηλό προϋπολογισμό παρουσιάζει καλύτερη ισορροπία ως προς τα στάδια υλοποίησης των έργων. Τέλος, ο Δήμος Τριπόλεως έχει χαμηλό

προϋπολογισμό και επίσης μικρό αριθμό ενταγμένων έργων υποδηλώνοντας και αρκετά προβλήματα στην έναρξη της διαδικασίας υποστήριξης των έργων από την ένταξη έως και την ολοκλήρωσή τους.

Θέλοντας να συνδέσουμε την παραπάνω κατάταξη ως προς το σύνολο των ενταγμένων, υλοποιηθέντων και ολοκληρωμένων έργων με τις επιμέρους απόψεις που διατυπώθηκαν στα ερωτηματολόγια παρατηρούμε συμπερασματικά τα εξής:

Πρώτον, υπάρχουν οι φυσιολογικές κοινές πεποιθήσεις κυρίως ως προς τη διαπίστωση ότι η χρηματοδότηση των έργων από τον Κοινοτικό προϋπολογισμό πραγματικά αποτελεί χρυσή ευκαιρία για τους ΟΤΑ στην Ελλάδα. Επίσης, κοινή είναι η στάση ότι τα κονδύλια από την Ε.Ε. χρησιμοποιούνται πιο αποτελεσματικά από το 2000 και έπειτα και παράλληλα ότι η ελληνική πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση χρειάζεται αναγκαία αλλαγές ως προς την των οργανωτικών δομών της για καλύτερη απορρόφηση. Συμφωνία διαφαίνεται να υπάρχει σε όλα τα δείγματα επίσης τόσο ως προς την περαιτέρω αλλαγή του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, την αρκετά θετική επίδραση που είχε ο βασικό Νόμος 2539/1997 στους Δήμους και, τέλος, την ισχυρή αντίδραση όλων των δημοτικών υπαλλήλων που ερωτήθηκαν σχετικά με το νέο θεσμό των «υπερ-περιφερειών», στάση που κρίνεται φυσιολογική αναλογιζόμενοι το γεγονός ότι κανένας από του Δήμους που ελέγχονται δεν παραμένει εντός των 5 πόλεων της χώρας που θα αποτελέσουν έδρες των «υπερ-περιφερειών» κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Δ' ΚΠΣ⁶².

Δεύτερον, οι αποκλίσεις που παρατηρήθηκαν στα ερωτηματολόγια και μπορούν να συνδεθούν με τις αποδόσεις στην υλοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων έργων και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε Δημοτικής Αρχής συγκεντρώνονται σε πέντε διαφορετικές περιπτώσεις:

Αρχικά, η ευαισθησία στην προτεραιότητα μητροπολιτικής οργάνωσης του Δήμου δείχνει να απασχολεί μόνο την περίπτωση του Δήμου Ιωαννιτών, αφού από το σύνολο των Δήμων μόνο ο τελευταίος έχει τις διοικητικές, γεωγραφικές και κυρίως

⁶² Αυτές είναι η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα, η Λάρισα και το Ηράκλειο.

πληθυσμιακές προϋποθέσεις για την μελλοντική οργάνωσή του ως μητροπολιτικού κέντρου της περιοχής.

Στο Δήμο Τριπόλεως επίσης διαφαίνεται λόγω και της χαμηλής απορρόφησης η ευαισθησία στην ανάγκη για καλύτερη στελέχωση των υπηρεσιών του Δήμου. Η ανάγκη για να δοθεί ιδιαίτερη προτεραιότητα στην στελέχωση και οργάνωση των υπηρεσιών του Δήμου παρουσιάζεται σε αντιστρόφως ανάλογη σχέση τόσο με το μέγεθος του Δήμου όσο και με τις αποδόσεις του στην υλοποίηση των έργων.

Ακόμα, στην περίπτωση της Τρίπολης και των Ιωαννίνων οι γνώμες που συμφωνούν με την παραδοχή ότι τα χρηματικά ποσά από την περιφερειακή πολιτική της Ένωσης επέδρασαν περιοριστικά στην διοικητική υποστήριξη και βελτίωση των υπηρεσιών των Δήμων καταγράφουν συγκριτικά μεγάλα ποσοστά συμφωνίας. Η προβληματική απορρόφηση, στα συνολικά ποσοστά του Δήμου της Τρίπολης και στα ποσοστά συμβασιοποίησης έργων στην περίπτωση του Δήμου Ιωαννιτών, συνδέονται λογικά με την μεγαλύτερη ανάγκη που υπάρχει σε αυτούς του Δήμους για καλύτερη στελέχωση.

Η σχετική δήλωση των ερωτηθέντων στο κατά πόσο παρακολουθούν τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σε επίπεδο ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και κατά πόσο είναι υποστηρικτές της ελληνικής συμμετοχής στην διαδικασία ενοποίησης επίσης συσχετίζεται, κατά παράδοξο τρόπο βέβαια, με την αποτελεσματικότητα στην υλοποίηση των έργων. Συγκεκριμένα, όπως ειπώθηκε και στο τέλος του υποκεφαλαίου 6.3, στο Δήμο Τριπόλεως ένα πολύ μεγάλο ποσοστό δηλώνει ότι παρακολουθεί αρκετά τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στην Ε.Ε. ενώ αντίθετα σχεδόν το μισό δείγμα των υπαλλήλων της Κοζάνης δηλώνει ότι παρακολουθούν τις εξελίξεις λίγο. Παράλληλα στην ερώτηση περί εκτίμησης της σημασίας της συμμετοχής της χώρας μας στην Ε.Ε., η Τρίπολη διαφαίνεται να δηλώνει ένθερμη υποστήριξη, Ιωάννινα και Λαμία επίσης διατηρούν θετική στάση ενώ η Κοζάνη παρουσιάζει ένα σημαντικό ποσοστό επιφύλαξης, σαφώς πολύ μεγαλύτερο από τα άλλα τρία δείγματα. Η ηλικιακή διάρθρωση των επιμέρους δειγμάτων δικαιολογεί σε ένα βαθμό την διαφοροποιημένη στάση ως προς το φαινόμενο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αναλογιζόμενοι ότι οι ερωτώμενοι μικρότερων ηλικιών παρουσιάζονται πιο ένθερμοι υποστηρικτές της ενοποιητικής διαδικασίας. Στην

περίπτωση του Δήμου Κοζάνης το απόλυτο δείγμα είναι μόνιμοι υπάλληλοι και ηλικιακά μεγαλύτεροι από τα υπόλοιπα τρία δείγματα. Το χαρακτηριστικό στην περίπτωση που αναφέρεται είναι ότι όσο πιο ένθερμη είναι η υποστήριξη τόσο λιγότερο αποτελεσματική είναι η απορρόφηση και η υλοποίηση έργων. Με άλλα λόγια η αντιπαράθεση των δεδομένων φαίνεται να οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η μικρή αποτελεσματικότητα στην απορρόφηση κονδυλίων φαίνεται να αυξάνει την εκτίμηση προς την Ε.Ε. και τα θετικά αποτελέσματα της εθνικής συμμετοχής σε αυτή.

Ακόμα, η μικρότερη σημασία που αποδίδουν οι ερωτηθέντες δημοτικού υπάλληλοι της Κοζάνης στο κεντρικό κράτος και στην ελλιπή διοικητική στήριξη και στελέχωση ως βασικοί λόγοι για την απορρόφηση πόρων από πλευράς τους υποδηλώνει ότι στον συγκεκριμένο Δήμο δεν αναγνωρίζονται τα παραπάνω ως εμπόδια για την ομαλή απορρόφηση κονδυλίων. Στην περίπτωση της Κοζάνης το δείγμα μπορεί σε άλλη ερώτηση να αναγνωρίζει την ύπαρξη συγκεντρωτικού κράτους στην Ελλάδα, αλλά δεν το αναγνωρίζει ως κύριο εμπόδιο στην απορρόφηση κυρίως λόγω της δυνατότητας του Δήμου να απορροφά αποτελεσματικά πόρους από την περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ και τα ικανοποιητικά επίπεδα στελέχωσης όπως φάνηκαν στο 5^ο κεφάλαιο φαίνονται και στη τάση που λαμβάνουν οι υπάλληλοι στην συγκεκριμένη ερώτηση. Αντίθετα, τα δείγματα των υπόλοιπων τριών Δήμων χαρακτηρίζουν τους δύο παραπάνω παράγοντες (συγκεντρωτικό κράτος και ελλιπής διοικητική στελεχειακή υποστήριξη) ιδιαίτερης αρνητικής βαρύτητας και βασικούς λόγους για την αναποτελεσματική απορρόφηση πόρων.

Η σύντομη ανακεφαλαίωση που προηγήθηκε και κυρίως τα επιμέρους συμπεράσματα των υποκεφαλαίων για τα έργα και τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των ερωτηματολογίων από το επιλεγμένο δείγμα θα χρησιμοποιηθούν, μαζί με τα χαρακτηριστικά ως προς την στελέχωση που αναφέρθηκαν στο 5^ο κεφάλαιο, έτσι ώστε στο πρώτο – ειδικό - μέρος των συμπερασμάτων να ελεγχθούν οι υποθέσεις εργασίας της έρευνας και να απαντηθούν τα κύρια ερωτήματα της διατριβής.

3^ο ΜΕΡΟΣ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ**

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο τελευταίο κεφάλαιο της διατριβής γίνεται προσπάθεια διατύπωσης όλων των συμπερασμάτων που αφορούν τόσο ειδικά τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου που πραγματοποιήθηκε στο δείγμα των τεσσάρων ελληνικών Δημοτικών Οργανισμών (Δήμοι Ιωαννιτών, Κοζάνης, Λαμιέων και Τριπόλεως), όσο και γενικότερα τον τρόπο που θεωρητικές αρχές που σχετίζονται με την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης εντός του συγκεκριμένου εθνικού πλαισίου διατηρούν την ισχύ τους. Επίσης, στα γενικά συμπεράσματα γίνεται προσπάθεια να διατυπωθούν βασικές τελικές προτάσεις που έχουν σχέση με το μέλλον της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης και την περιφερειακή οργάνωση του ελληνικού κράτους.

Το καταληκτικό κεφάλαιο ξεκινά με την σημαντικότητα της επιλογής των συγκεκριμένων μεταβλητών της έρευνας, την περιληπτική παρουσίαση των συμπερασμάτων από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση του 2^{ου} κεφαλαίου και την σύντομη παρουσίαση του μεθοδολογικού πλαισίου έρευνας. Ακολουθούν τα βασικά υποκεφάλαια όπου διατυπώνονται τα ειδικά και γενικά συμπεράσματα της έρευνας και η εργασία κλείνει με τις επιπτώσεις και την επιστημονική συμβολή της παρούσας διατριβής, όπου διατυπώνονται οι σημαντικότερες ερευνητικές προτάσεις που προκύπτουν από την έρευνα, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο μελλοντικής μελέτης.

7.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΕΝΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

Ο λόγος ύπαρξης της διατριβής εξηγήθηκε στο πρώτο κεφάλαιο και σχετίζεται κυρίως με την ιδιαιτερότητα συσχέτισης της ανεξάρτητης (εξευρωπαϊσμός) και της εξαρτημένης μεταβλητής της (Ο.Τ.Α. 1^{ου} βαθμού) και κυρίως με την πολιτική που επελέγη ως πλαίσιο έρευνας να μελετηθεί (περιφερειακή πολιτική). Συγκεκριμένα, η επιλογή της έρευνας να μελετήσει την περιφερειακή πολιτική σε επίπεδο υλοποίησης εντός συγκεκριμένου εθνικού πλαισίου και επιπέδου διακυβέρνησης απέδωσε σε αυτή σημαντικά πλεονεκτήματα επιλογών διερεύνησης. Τόσο η έννοια του

εξευρωπαϊσμού (ανεξάρτητη μεταβλητή), όσο και η μελέτη των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ στη χώρα μας (εξαρτημένη μεταβλητή) συνέθεσαν έναν ενδιαφέρον ερευνητικό σκοπό κυρίως ως προς την τελική εξαγωγή χρηστικών συμπερασμάτων για τη λειτουργία και το μέλλον της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης εντός της ενοποιητικής διαδικασίας.

Η έρευνα του συσχετισμού των δύο παραπάνω μεταβλητών, που ορίζουν ουσιαστικά και τον τρόπο που η έρευνα εξελίσσεται, προστίθεται στην άκρως ενδιαφέρουσα επιλογή μας να μελετήσουμε την επιρροή του εξευρωπαϊσμού στους ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού ενός κράτους μέλους με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά διοικητικής και οικονομικής προσαρμογής σε εξωτερικές επιταγές, εντός του πλαισίου υλοποίησης μιας εκ των κυριότερων πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πράγματι, η επιλογή της περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε. αποτελεί το καταλληλότερο πλαίσιο αναφοράς έτσι ώστε να προχωρήσει απρόσκοπτα και χωρίς μεθοδολογικά – θεωρητικά προβλήματα η έρευνα. Ο ιδιαίτερος συσχετισμός που δημιουργεί σε επίπεδο θεωρίας η συγκεκριμένη πολιτική – λόγω των ενδογενών χαρακτηριστικών της που εξηγήθηκαν στο πρώτο κεφάλαιο και αναδείχθηκαν στο κεφάλαιο της βιβλιογραφικής επισκόπησης - με την έννοια του εξευρωπαϊσμού αποτελεί την πρώτη από τις δύο βασικές συνιστώσες που οριοθετούν την σημαντικότητα ύπαρξης της εργασίας αυτής. Και αν είναι γεγονός ότι ο όρος του εξευρωπαϊσμού χρησιμοποιείται ως ανεξάρτητη μεταβλητή και φορέας «εξωτερικής πίεσης» για την μελέτη και άλλων εθνικών δημόσιων πολιτικών πλην της περιφερειακής, η επιλογή της τοπικής αυτοδιοίκησης περιορίζει σχεδόν απόλυτα την δυνατότητα μελέτης της εντός πλαισίων άλλης δημόσιας πολιτικής. Ειπώθηκε και στην αρχή ότι η μοναδική οργανική σχέση που μπορεί να υπάρξει μεταξύ ενός ελληνικού ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού και της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα που ο τελευταίος υλοποιεί. Μέσω αυτής της διαδικασίας τίθεται, χάριν επιστημονικής έρευνας, το ζήτημα της διερεύνησης των πολιτικών, διοικητικών και οικονομικών επιπτώσεων που αυτή η οργανική σχέση δημιουργεί σε επίπεδο τοπικών οργανισμών.

Ωστόσο, η βιβλιογραφική επισκόπηση τόσο στις ξενόγλωσσες όσο και στις ελληνικές επιστημονικές συνεισφορές φαίνεται να έχει δώσει προτεραιότητα έρευνας στις επιπτώσεις της περιφερειακής πολιτικής σε επίπεδο διοικητικών περιφερειών και όχι σε επίπεδο αστικών συγκεντρώσεων. Η πληθώρα ξένων και ελληνικών ερευνών που

ασχολούνται με τις επιπτώσεις της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης στα επίπεδα κεντρικής κρατικής εξουσίας και περιφερειακής διοίκησης αναδεικνύουν το ερευνητικό κενό που υπάρχει σε επίπεδο χαμηλότερου επιπέδου τοπικής αυτοδιοίκησης, το οποίο και διευρύνεται αισθητά όταν αναφερόμαστε στην ελληνική περίπτωση.

Η ερευνητική επιλογή να μελετηθεί ο χαμηλότερος βαθμός τοπικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα μέσω της επίδρασης που υπόκειται ο τελευταίος από την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε., μπορεί να κρίνεται άκρως ενδιαφέρουσα αλλά συναντά αρκετά προβλήματα σε επίπεδο μεθοδολογικών επιλογών που έπρεπε να ακολουθηθούν. Οι σημαντικές δυσκολίες που συναντήσαμε κατά την διεκπεραίωση της έρευνας πεδίου σχετίζονται κυρίως με το γεγονός ότι οι Δημοτικοί Οργανισμοί στην Ελλάδα δεν είχαν διαχρονική οργανωτική αρτιότητα, γεγονός που επηρέασε και την πορεία της έρευνας. Η δυσκολία ανεύρεσης σχετικών πληροφοριών και η έλλειψη βασικών αρχείων που σχετίζονται με την χρηματοδότηση έργων από την Ε.Ε. κατά την περίοδο 1988-1999 στοιχειοθέτησαν το βασικό περιορισμό που η παρούσα έρευνα αντιμετώπισε⁶³. Αντίθετα, το μοναδικό πλεονέκτημα που η έρευνα εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο ήταν η καλύτερη οργάνωση όλων των Δήμων που μελετήθηκαν στη διάθεση στοιχείων που ήταν διαθέσιμα για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής, λόγω και της υποχρεωτικής καταγραφής της πορείας υλοποίησης των έργων μέσα στο σύστημα του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (Ο.Π.Σ.)⁶⁴. Η διαθεσιμότητα των στοιχείων που υπήρχαν σε σχέση με το Γ΄ ΚΠΣ όρισε και την χρονική περίοδο που η εργασία αυτή ήταν σε θέση να μελετήσει λόγω ύπαρξης συγκριτικών στοιχείων.

Η δυσκολία ανεύρεσης στοιχείων από πλευράς Δημοτικών Οργανισμών μας οδήγησε να επιλέξουμε ένα ευρύ σύνολο άλλων μεθοδολογικών στρατηγικών έτσι ώστε να

⁶³ Η απουσία πηγών για τα δυο παλαιότερα Κ.Π.Σ. αποτελεί και το βασικό περιορισμό της έρευνας, ενώ δεν πρέπει να αγνοείται και το γεγονός ότι η έρευνα δεν έχει στην διάθεσή της και τις τελικές απορροφήσεις από το δείγμα των Δήμων που επελέγησαν έτσι ώστε να εξαγάγει ολοκληρωτικά συμπεράσματα για την αποτελεσματικότητα υλοποίησης συγχρηματοδοτούμενων έργων. Επίσης σημαντικός περιοριστικός παράγοντας για τα αποτελέσματα αυτής είναι η επιλογή του συγκεκριμένου δείγματος Δημοτικών Οργανισμών. Η επιλογή τεσσάρων πρωτευουσών στην ελληνική επικράτεια δεν καλύπτει πλήρως το σύνολο των Ο.Τ.Α. 1^{ου} βαθμού στην Ελλάδα, ενώ αποκλείει και την σύγκριση μεταξύ ελληνικών και άλλων ευρωπαϊκών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης που δρουν εντός διαφορετικού πλαισίου περιφερειακής οργάνωσης.

⁶⁴ Η απαίτηση της Επιτροπής για ομοιομορφή ηλεκτρονική ανταλλαγή δεδομένων με τα κράτη μέλη, όπως αυτή περιγράφηκε σε δύο βασικούς κανονισμούς του 1999 και του 2001 (1260/1999 και 438/2001), αποτέλεσε και την αφετηρία οργάνωσης και λειτουργίας του ΟΠΣ στην Ελλάδα. Το ΟΠΣ, το οποίο ως σύστημα ελέγχεται κεντρικά από την Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης του Υπουργείου Οικονομίας, παρακολουθεί της πρόοδο υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και των έργων του Ταμείου Συνοχής, για την αποτελεσματική τήρηση των δεσμεύσεων, την τροποποίηση των μέτρων, αν χρειάζεται, και την αξιολόγηση των επιπτώσεων και των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τις παρεμβάσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων στα Κράτη- Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

καλυφθεί το ερευνητικό κενό και να διασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή επιστημονική αρτιότητα. Πέρα από τα ποσοτικά στοιχεία που μας διατέθηκαν από του Δήμους σχετικά με τη διοικητική οργάνωσή, τη δομή τους και την χρηματοδότησή των έργων που εμφανίζονται ως τελικοί δικαιούχοι, επιλέχθηκαν ακόμη δύο μέθοδοι ποιοτικής έρευνας: πρώτον, η διεξαγωγή συνεντεύξεων με πρόσωπα που απασχολούνται στην Δημοτική Αρχή ή σε άλλους τοπικούς φορείς που εμπλέκονται στην υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο και κατέχουν πολιτικές ή διοικητικές θέσεις και, δεύτερον, η κατάρτιση και διανομή ερωτηματολογίων προς συμπλήρωση από τους δημοτικούς υπαλλήλους. Η χρήση των δύο παραπάνω μεθόδων ποιοτικής έρευνας είχε ως βασικό σκοπό την περαιτέρω αξιολόγηση των ποσοτικών στοιχείων και την ουσιαστική εκπόνηση συμπερασμάτων από πλευράς μας όχι μόνο για τον έλεγχο των συγκεκριμένων υποθέσεων που τέθηκαν αλλά κυρίως για να διασφαλιστεί μία πιο ξεκάθαρη εκτίμηση για το μέλλον της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης εντός των ευρωπαϊκών προκλήσεων ενίσχυσης και αυτάρκειας έναντι της κεντρικής εξουσίας.

7.3 ΕΙΔΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το βασικό εμπειρικό εύρημα της παρούσας μελέτης βασίζεται στην παραδοχή ότι η υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής έχει διαδραματίσει σημαίνοντα ρόλο στη θεσμική και χρηματοδοτική ανάπτυξη των ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού στην Ελλάδα. Παρόλα αυτά, το παραπάνω γενικό συμπέρασμα ισχύει εντός πλαισίου συγκεκριμένων και σημαντικών περιορισμών ως προς την χρηματοδοτική και θεσμική επίδραση. Το υποκεφάλαιο των ειδικών συμπερασμάτων έχει ως σκοπό να περιγράψει και να αναλύσει διεξοδικά αυτούς τους περιορισμούς που ανέκυψαν μέσα από την έρευνα πεδίου των τεσσάρων Δήμων μέσω του ελέγχου των τριών βασικών υποθέσεων εργασίας, όπως αυτοί τέθηκαν στο κεφάλαιο της ερευνητικής πρότασης της διατριβής (Κεφάλαιο 3). Μέσω της ανάλυσης των τριών υποθέσεων εργασίας θα γίνει προσπάθεια να συγκεντρώσουμε το σύνολο των εμπειρικών συμπερασμάτων που προέκυψαν από τη μελέτη της επίδρασης της περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε., μέσω της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού, στους τέσσερις αστικούς Δημοτικούς Οργανισμούς του δείγματός μας.

Πρώτη Υπόθεση Εργασίας: *«Η περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε. αποτελεί για τις ελληνικές Δημοτικές Αρχές 1^ο βαθμού χρυσή ευκαιρία χρηματοδότησης και διοικητικής αναδιάρθρωσης και αποκλειστικό συστατικό στοιχείο του αναπτυξιακού τοπικού σχεδιασμού τους».*

Η καταγραφή των έργων όπως αυτή παρουσιάστηκε στο 6^ο κεφάλαιο της διατριβής υποδηλώνει σαφώς ότι οι τέσσερις Δήμοι του δείγματος παρουσιάζονται ως τελικοί δικαιούχοι σε ένα σύνολο έργων προς υλοποίηση ο συνολικός προϋπολογισμός των οποίων ξεπερνά τα 80 εκατομμύρια ευρώ. Μόνο το συνολικό ποσό μαρτυρά ότι η περιφερειακή πολιτική της Ένωσης πραγματικά αποτελεί για τους ΟΤΑ 1^ο βαθμού στην Ελλάδα χρυσή ευκαιρία χρηματοδότησης αναλογιζόμενοι ότι ο κρατικός προϋπολογισμός δεν θα είχε ποτέ την δυνατότητα να διοχετεύσει παρόμοιο ύψος δαπάνης για δημοτικά έργα ανάπτυξης⁶⁵.

Όπως θα καταγραφεί και αμέσως παρακάτω στην επόμενη υπόθεση εργασίας, η κοινοτική χρηματοδότηση έργων αποτελεί κατά κοινή πεποίθηση όλων «χρυσή ευκαιρία» χρηματοδότησης για τους ελληνικούς ΟΤΑ όμως η αντίστοιχη «ευκαιρία» διοικητικής αναδιάρθρωσης των Δήμων παραμένει αναξιοποίητη. Τόσο στις σχετικές ερωτήσεις που απάντησαν οι Δημοτικοί υπάλληλοι στα ερωτηματολόγια που τους διανεμήθηκαν όσο και στις επιτόπιες συναντήσεις και συζητήσεις που είχαμε με στελέχη των Δημοτικών Οργανισμών, το σύνολο του δείγματος υποστήριξε την αξία των πόρων που διοχετεύονται από την Κοινότητα στην τοπική αυτοδιοίκηση, αλλά επίσης το σύνολο των ερωτηθέντων κράτησε επιφυλακτική στάση έναντι της διοικητικής αναδιάρθρωσης που έπρεπε να είχε λάβει χώρα παράλληλα με τις κοινοτικές συγχρηματοδοτήσεις.

Η αναξιοποίητη ευκαιρία διοικητικής αναδιάρθρωσης των Δημοτικών Οργανισμών έτσι ώστε να καρπωθούν εξ ολοκλήρου του πόρους από τα ευρωπαϊκά προγράμματα οφείλεται κυρίως σε δύο παράγοντες: πρώτον, στο εθνικό θεσμικό πλαίσιο οριοθέτησης των αρμοδιοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και, δεύτερον, στις

⁶⁵ Μελετώντας τα ετήσια τεχνικά προγράμματα των Δήμων που ερευνώνται συμπεραίνουμε ότι στους ετήσιους προϋπολογισμούς όλων των Δήμων η κοινοτική χρηματοδότηση, μαζί με τη χρηματοδοτική δράση του προγράμματος «Θησέας», το οποίο σε μεγάλο βαθμό στηρίζεται και αυτό στους κοινοτικούς πόρους, λαμβάνει ποσοστιαία περίπου το 50% της προβλεπόμενης ετήσιας δαπάνης. Επιπλέον, αν από τους ετήσιους προϋπολογισμούς αφαιρέσουμε έργα που προορίζονται προς αυτοχρηματοδότηση με μετέπειτα ίδια εκμετάλλευση από ιδιώτες, το παραπάνω ποσοστό ανέρχεται σε επίπεδα του 80% του συνολικού προϋπολογισμού.

εγγενείς δυσκαμψίες που η οργάνωση των Ο.Τ.Α 1^{ου} βαθμού παρουσιάζει. Αναφορικά με τον πρώτο παράγοντα, το τέταρτο κεφάλαιο ανέδειξε ότι η κεντρική διοίκηση διατηρεί όλες εκείνες τις ασφαλιστικές δικλείδες έτσι ώστε η τοπική αυτοδιοίκηση να παραμένει υπό τον διαρκή έλεγχο της με μοναδική ίσως εξαίρεση την ανάληψη ουσιαστικών εξουσιών προγραμματισμού και διαχείρισης από τις διοικητικές περιφέρειες, η οποία και οφείλεται στην ανάγκη καλύτερης διαχείρισης των πόρων. Πρωταρχικό επιχείρημα που επιβεβαιώνει την πιο πάνω παραδοχή αποτελεί η έλλειψη οικονομικής αυτονομίας των Δημοτικών Οργανισμών και η απόλυτη εξάρτησή τους από τον κεντρικό κρατικό προϋπολογισμό. Το ζήτημα της φορολογικής αποκέντρωσης μπορεί να παρουσιάζεται ως βασική προϋπόθεση για την οικονομική αυτονομία των Ο.Τ.Α. όμως η πρακτική του εφαρμογή συναντά σημαντικά εμπόδια που σχετίζονται τόσο με τη λογική δόμησης της περιφερειακής διακυβέρνησης της χώρας όσο και με εγγενή χαρακτηριστικά των ίδιων των τοπικών οργανισμών. Το σύνολο αυτών των εγγενών χαρακτηριστικών που εσωκλείουν οι Ο.Τ.Α. αποτελεί τον δεύτερο παράγοντα της καθυστερημένης διοικητικής αναπροσαρμογής τους. Η αδυναμία απογαλακτισμού των Ο.Τ.Α. από το κεντρικό κράτος, λόγω ότι το τελευταίο δεν το επιτρέπει, και η προβληματική (ποσοτική και ποιοτική) στελέχωση συνδράμουν στην δυσκολία προσαρμογής τους. Βασικό χαρακτηριστικό τους παραμένει η περιορισμένη προσαρμοστικότητα σε νέες επιταγές λόγω και του πολιτικού κόστους που ενέχει η απόφαση ριζικής διοικητικής αναδιάρθρωσης. Χρησιμοποιώντας την τυπολογία του Goldsmith (1992) που αναφέρθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο (κεφ. 2.2.5), το σύστημα λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα δεν έχει προσπεράσει καν το πρώτο στάδιο του «πελατειακού μοντέλου οργάνωσης» έτσι ώστε να καταστεί έστω μονάδα «οικονομικής ανάπτυξης». Η έννοια του «τοπικού» στην περίπτωση των ελληνικών Ο.Τ.Α. δεν περιέχει τόσο το πλεονέκτημα της «εγγύτητας στον πολίτη» από άποψη αποτελεσματικής διαχείρισης των τοπικών ζητημάτων. Αντίθετα, η διαχείριση των τοπικών ζητημάτων εμπίπτει περισσότερο στην διαπροσωπική σχέση και στην ικανοποίηση του αιτήματος ως «πολιτική διεκπεραίωση»⁶⁶.

⁶⁶ Χαρακτηριστικά αναφέρουμε φράση στελέχους τεχνικής υπηρεσίας Δήμου το οποίο και χαρακτήρισε το Δήμο ως το πλέον οικείο περιβάλλον για τον πολίτη-δημότη, όπου «αισθάνεται σαν το σπίτι του» και στο οποίο και μπορεί να ζητήσει – «απαιτήσει» υλοποίηση του προσωπικού του αιτήματος.

Κλείνοντας τις παρατηρήσεις για την πρώτη υπόθεση εργασίας που θέσαμε πρέπει να σχολιάσουμε και το γεγονός ότι η περιφερειακή πολιτική και η υλοποίησή της από τους Ο.Τ.Α. αποτελεί την αποκλειστική πηγή του τοπικού αναπτυξιακού σχεδιασμού. Πράγματι, η ανάληψη από πλευράς Ο.Τ.Α. υλοποίησης πληθώρας σημαντικών έργων μέσω συγχρηματοδότησης από τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία αποτέλεσε το έναυσμα για την ύπαρξη ενός υποτυπώδους σχεδίου ανάπτυξης για κάθε Δημοτική Αρχή. Μάλιστα, αν θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε την έννοια της «θετικής εξωτερικής επίδρασης» («positive external shock») που είχε η περιφερειακή πολιτική στην ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση, αυτή βρίσκει άμεσα πρακτική ανταπόκριση στο σύνολο των πόρων που διοχετεύθηκαν και στην έναρξη εφαρμογής ενός στοιχειώδους αναπτυξιακού σχεδιασμού, λαμβάνοντας υπόψη ότι πριν την κοινοτική χρηματοδότηση απουσίαζε παντελώς. Βέβαια και στην περίπτωση του αναπτυξιακού σχεδιασμού, η υλοποίησή του λαμβάνει σημαντικούς περιορισμούς αφού η Δημοτικές Αρχές που μελετήθηκαν παρουσιάστηκαν σχεδόν στο σύνολό τους να ακολουθούν τα στοιχειώδη ως προς τον σχεδιασμό τους, ο οποίος και ουσιαστικά ορίζεται από τη δομή του οικείου Π.Ε.Π. το οποίο και χρηματοδοτεί τα έργα που αναλαμβάνουν προς υλοποίηση. Πάντως και σε αυτή την περίπτωση, εκλαμβάνοντας ως κριτήριο αποτελεσματικού σχεδιασμού την βαρύτητα σε ευρύ φάσμα έργων, ο Δήμος Κοζάνης δίνει βαρύτητα σε επιλογή διαφορετικών έργων, ακολουθούμενος από τους Δήμους Ιωαννιτών και Λαμιέων, οι οποίοι επίσης επιδεικνύουν στοιχεία ευρείας επιλογής έργων.

Δεύτερη Υπόθεση Εργασίας: *«Ο «χρηματοδοτικός» εξευρωπαϊσμός της περιφερειακής πολιτικής των ελληνικών πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. παρουσιάζει καλύτερα αποτελέσματα προσαρμογής και μεταρρύθμισης σε σύγκριση με τον «θεσμικό» εξευρωπαϊσμό».*

Η πορεία της έρευνας ορίζει ουσιαστικά το διαχωρισμό της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού σε δύο διαστάσεις. Πράγματι, η διατύπωση και η αποδοχή της δεύτερης υπόθεσης εργασίας αναδεικνύει την ανάγκη διαχωρισμού των δύο ειδών εξευρωπαϊσμού όπως εξηγήθηκαν στο κεφάλαιο της ερευνητικής πρότασης, λόγω των διαφορετικών επιδόσεων προσαρμογής που παρατηρήθηκαν από τους Ο.Τ.Α. που μελετήθηκαν. Το αποτέλεσμα της έρευνας ανέδειξε την καλύτερη προσαρμογή στην χρηματοδοτική διάσταση του εξευρωπαϊσμού από όλους του Δήμους, γεγονός

που αποτυπώθηκε αντιπροσωπευτικά και στα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε. Το σύνολο των πεποιθήσεων των ερωτηθέντων δημοτικών υπαλλήλων αλλά και των στελεχών που έλαβαν μέρος στις συνεντεύξεις σχετικά με την κοινοτική χρηματοδότηση και την επίδραση που έχει στις διοικητικές δομές του Δήμου ακολούθησε μια κοινή γραμμή: τα κοινοτικά κονδύλια αποτελούν για την ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση ευκαιρία χρηματοδότησης, η εκμετάλλευση της οποίας όμως δεν πραγματοποιήθηκε στο έπακρο λόγω σημαντικών αδυναμιών της διοικητικής αποτελεσματικότητας και προσαρμοστικότητας των Δήμων.

Αποδίδοντας σχηματικά την σχέση μεταξύ των δύο μορφών του εξευρωπαϊσμού, ο «χρηματοδοτικός» εξευρωπαϊσμός προηγείται στην διαδικασία υλοποίησης, αφού σχετίζεται με το σύνολο των ενεργειών που πρέπει να γίνουν έως την πλήρη ένταξη ενός έργου και την έναρξη υλοποίησής του από πλευράς του δικαιούχου. Έως και αυτό το σημείο οι Δημοτικές Αρχές επιδεικνύουν αρκετά καλή προσαρμογή στις επιταγές του ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου με αρκετές αποκλίσεις βέβαια ανά περίπτωση⁶⁷. Περνώντας στο στάδιο υλοποίησης τα προβλήματα διεκπεραίωσης αρχίζουν να αυξάνονται, αφού αρχίζουν να γίνονται αισθητά τα κενά που παρουσιάζει ο «θεσμικός» εξευρωπαϊσμός των ελληνικών Ο.Τ.Α., τα οποία σχετίζονται με θέματα διοικητικής αναδιάρθρωσης και αποτελεσματικότητας των Δήμων. Η ύπαρξη διαχωρισμού της επιρροής του εξευρωπαϊσμού σε «θεσμικό» και «χρηματοδοτικό» βοηθά στην καλύτερη κατανόηση ύπαρξης της τρίτης και βασικής υπόθεσης εργασίας της έρευνας, κατά την οποία παρατηρείται η σχέση εξάρτησης μεταξύ των δύο ειδών εξευρωπαϊσμού.

Τρίτη Υπόθεση Εργασίας: *«Ο βαθμός του χρηματοδοτικού εξευρωπαϊσμού (ύψος προϋπολογισμού συγχρηματοδοτούμενων έργων) εξαρτάται από το βαθμό ανάπτυξης του θεσμικού εξευρωπαϊσμού (στελεχιακό δυναμικό, διοικητική δομή, σχέσεις με τους υπόλοιπους φορείς εξουσίας, πολιτική ηγεσία)».*

Η μελέτη της διοικητικής οργάνωσης-διάρθρωσης των τεσσάρων Δήμων στο 5^ο κεφάλαιο και η αντίστοιχη επεξεργασία του συνόλου των ενταγμένων έργων στο

⁶⁷ Πρέπει να τονίσουμε σε αυτό το σημείο ότι σύνολο των στελεχών των Διαχειριστικών Αρχών που μας δέχθηκαν για συνέντευξη, ιδιαίτερα αυτά που άνηκαν στην μονάδα Γ' της Διαχειριστικής (Μονάδα Ελέγχου) τόνισαν το γεγονός ότι όλοι οι Δήμοι δεν αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα στην ένταξη των έργων ή στην συμβασιολογία τους. Η μεγάλες καθυστερήσεις επέρχονται με την έναρξη της ουσιαστικής υλοποίησης και παρακολούθησης πορείας του έργου.

επόμενο κεφάλαιο απέδειξαν ότι ο κάθε Δήμος όσο καλύτερη διοικητική προσαρμογή παρουσιάζει τόσο μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα έχει στην ανάληψη και υλοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων έργων. Συγκεκριμένα, στο δείγμα και των τεσσάρων επιλεγθέντων Δημοτικών Οργανισμών προς μελέτη επιβεβαιώνεται η παραπάνω υπόθεση εργασίας με πλέον αντιπροσωπευτικά παραδείγματα, αυτά των Δήμων της Κοζάνης και του Δήμου Τριπόλεως που παρουσιάζουν και τις υψηλότερες και χαμηλότερες επιδόσεις αντίστοιχα

Αναλυτικά, η περίπτωση του Δήμου Κοζάνης έδειξε σε διοικητικά πλαίσια έναν αρκετά υψηλό αριθμό μόνιμων υπαλλήλων (254), το μεγαλύτερο ποσοστό αναλογίας υπαλλήλων πανεπιστημιακής και τεχνολογικής εκπαίδευσης στο γενικό σύνολο των μόνιμων απασχολούμενων (30,70%), ενώ και η διαφορά μεταξύ δηλωθέντων θέσεων Π.Ε. και Τ.Ε. στον Ο.Ε.Υ. του Δήμου και πραγματικής πληρότητας στις συγκεκριμένες θέσεις παρουσιάζει το μικρότερο ποσοστό απόκλισης, αφού από τις 95 θέσεις που ορίζονται οι 75 στην πραγματικότητα καλύπτονται. Επίσης, η τεχνική υπηρεσία καλύπτεται από ένα σύνολο εξειδικευμένων υπαλλήλων, ενώ και το γραφείο προγραμματισμού, παρά το γεγονός ότι στελεχώνεται μόλις από δύο υπαλλήλους πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, έχει πολύ καλή υπηρεσιακή – οργανική σχέση με την Τεχνική Υπηρεσία και, πρωτίστως, άμεση συνεργασία τόσο με τον Αντιδήμαρχο που επωμίζεται την ευθύνη της υλοποίησης των ευρωπαϊκών προγραμμάτων όσο και με τον ίδιο τον Δήμαρχο. Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά, συμβάλλουν στο να παρουσιάζει ο Δήμος, εντός του συνόλου του δείγματος, τις καλύτερες επιδόσεις ως προς το πλήθος των ενταγμένων έργων, το ύψος του προϋπολογισμού αυτών, τα ποσοστά δαπάνης ολοκληρωμένων έργων και την ποικιλία επιλογής έργων με διαφορετικά χαρακτηριστικά.

Η περίπτωση του Δήμου Τριπόλεως επιβεβαιώνει και αυτή την ισχύ της υπόθεσης που έθεσε η έρευνα, αλλά εκ του αντιθέτου από την περίπτωση του Δήμου Κοζάνης. Ο συγκριτικά μικρότερος αριθμός μόνιμων υπαλλήλων (154) και το αρκετά καλό ποσοστό αντιστοιχίας των υπαλλήλων Π.Ε. και Τ.Ε. στο σύνολο των μόνιμως απασχολούμενων στο Δήμο (26,62%) μπορεί να αποδοθεί και στο μικρότερο μέγεθος του Δήμου σε σχέση με του υπόλοιπους τρεις. Παρόλα αυτά, υπενθυμίζουμε ότι στο Δήμο Τριπόλεως η απόκλιση στο σύνολο των μόνιμων θέσεων Δημοσίου Δικαίου μεταξύ δηλωθέντων στον Ο.Ε.Υ. και πραγματικού αριθμού φτάνει τις 145 θέσεις

εργασίας και παρουσιάζει τη μεγαλύτερη διαφορά σε σχέση με το υπόλοιπο δείγμα. Επίσης, ο πραγματικός αριθμός του πανεπιστημιακά και τεχνολογικά καταρτισμένου προσωπικού υπολείπεται κατά 45 θέσεις από τον αριθμό που αναφέρεται στον Ο.Ε.Υ., που ποσοστιαία μεταφράζεται σε 53% λιγότερες θέσεις από αυτές που προβλέπει ο Οργανισμός, ποσοστό που αποτελεί και το μεγαλύτερο σε σχέση με τους υπόλοιπους τρεις Δήμους. Ίσως το κυριότερο μειονέκτημα που αντικατοπτρίζεται σαφέστατα και στην επίδοση του Δήμου στην ανάληψη έργων αποτελεί η ανυπαρξία ιδιαίτερου γραφείου προγραμματισμού και ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Επαναλαμβάνουμε ότι στην περίπτωση της Τρίπολης, παρόλο που η τεχνική υπηρεσία στελεχώνεται αρκετά και με ικανοποιητικό αριθμό εξειδικευμένου προσωπικού, το «γραφείο αναπτυξιακού προγραμματισμού, οργάνωσης και προγραμμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης» δεν στελεχώνεται και έτσι καθίσταται στην πραγματικότητα ανυπόστατο, ενώ πρακτικά οι υπηρεσίες του διεκπεραιώνονται από μία υπάλληλο που ανήκει στην Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου και συγκεκριμένα στο τμήμα προγραμματισμού και μελετών. Σε επίπεδο έργων, ο Δήμος παρουσιάζει τον μικρότερο αριθμό και τον μικρότερο συνολικό προϋπολογισμό, ενώ υψηλό είναι και το ποσοστό των μη συμβασιοποιημένων έργων (30% του συνολικού προϋπολογισμού των ενταγμένων), παρόλο που τα έργα στη φάση υλοποίησης κυμαίνονται σε καλύτερα επίπεδα.

Αναφορικά με του δύο Δήμους του δείγματος που υπολείπονται (Ιωαννιτών και Λαμιέων), ως προς τις επιδόσεις στην ένταξη έργων παρατηρούμε ότι στην περίπτωση του Δήμου Ιωαννιτών το βασικό πρόβλημα που φαίνεται από την περιγραφή των έργων είναι το πάρα πολύ υψηλό ποσοστό των έργων που είναι ενταγμένα αλλά εκκρεμούσε, μέχρι και τον Ιούνιο του 2006, η συμβασιοποίησή τους (ποσοστό 61% επί του συνολικού προϋπολογισμού). Αυτό το μεγάλο ποσοστό εξηγείται, εν μέρει βέβαια, από το γεγονός ότι ο Δήμος φαίνεται εκτός από μικρά έργα να επιλέγει την ένταξη σε πράξεις που έχουν αρκετά υψηλό προϋπολογισμό αλλά κυρίως αποτελούν έργα που χαρακτηρίζονται αρκετά δύσκολα από τεχνικής απόψεως. Η έρευνα που διεξήχθη στο Δήμο Ιωαννιτών και οι επιτόπιες συναντήσεις και συνεντεύξεις υποδήλωσαν ικανότητα στην τεχνική υπηρεσία του Δήμου με ικανοποιητικά καταρτισμένο προσωπικό, αλλά παρατηρήθηκαν σαφείς αγκυλώσεις στην οργανική συνεργασία μεταξύ Τεχνικής Υπηρεσίας, γραφείου προγραμματισμού και Οικονομικής Διεύθυνσης. Η προβληματική στο τρίπολο που αναφέρθηκε

συμπληρώνεται από το γεγονός ότι το γραφείο προγραμματισμού του Δήμου, παρότι στελεχώνεται από ικανό αριθμό καταρτισμένων στελεχών, δεν έχει προτεραιότητα στην ενημέρωση της Αρχής, προνόμιο που διαφάνηκε να κατέχει η Διεύθυνση της Τεχνικής Υπηρεσίας. Στην περίπτωση του Δήμου Λαμιέων το χαρακτηριστικό των έργων είναι ο μικρός, σε σχέση με το μέγεθος του Δήμου και τη στελέχωσή του, συγκεντρωτικός προϋπολογισμός των έργων. Η επιλογή των έργων δείχνει να ακολουθεί αρκετά προσεκτική διαδικασία παρόλο που έστω και σε αυτό το χαμηλό επίπεδο το ποσοστό των έργων που παραμένουν απλώς ενταγμένα, αφού στο σύνολο των 15 εκ. ευρώ που τα έργα κοστολογούνται σχεδόν τα 5 εκ. αφορούν έργα που δεν έχουν σύμβαση υλοποίησης. Και στην περίπτωση του Δήμου Λαμιέων εκτός από τα προβλήματα στελέχωσης των υπηρεσιών του Δήμου εμπόδιο ομαλής και αποτελεσματικής λειτουργίας αποτελεί ο πλήρης διαχωρισμός μεταξύ γραφείου προγραμματισμού και τεχνικής υπηρεσίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα έργα υποδομών και τα έργα κοινωνικής μέριμνας διαχωρίζονται ως προς την τήρηση των σχετικών αρχείων προόδου του έργου σε τεχνική υπηρεσία και γραφείου προγραμματισμού αντίστοιχα χωρίς να υφίσταται καμία σχέση μεταξύ τους, η οποία αν υπήρχε θα ήταν δυνατή η συλλογική εκτίμηση της πορείας υλοποίησης όλων των έργων συγκεντρωτικά.

Τα παραπάνω τελικά συμπεράσματα και για τους τέσσερις Δήμους που μελετήθηκαν, ενισχύουν την βασική υπόθεση εργασίας της έρευνας κατά την οποία ο «χρηματοδοτικός» εξευρωπαϊσμός των ΟΤΑ εξαρτάται από την ύπαρξη του «θεσμικού» εξευρωπαϊσμού. Η προσπάθεια υποστήριξης της συνεχίζεται αμέσως παρακάτω, όπου και διατυπώνονται βασικές παρατηρήσεις που έχουν σχέση με την διαρθρωτική δομή των Δήμων, τις σχέσεις τους με άλλους τοπικούς φορείς που συνυπάρχουν στον ίδιο χώρο, την σχέση τους με την γενική γραμματεία της Περιφέρειας που υπάγονται και την πολιτική του ηγεσία.

Σχετικά με την υπηρεσιακή σχέση που παρατηρήσαμε μεταξύ τεχνικής υπηρεσίας και γραφείων προγραμματισμού σε όλους τους Δήμους, καθίσταται σαφές ότι η πρώτη απολαμβάνει παντού την ίδια σημαντική μεταχείριση από πλευράς πολιτικής ηγεσίας του Δήμου συγκριτικά με τα αντίστοιχα γραφεία προγραμματισμού. Αντίθετα τα τελευταία, παρόλο που και οι τέσσερις Δήμοι ακολούθησαν την πρόταση της εγκυκλίου του Υπουργείου Εσωτερικών (ΥΠΕΣΔΔΑ, 1998) δημιουργώντας τα ως

αυτόνομες διοικητικές μονάδες που υπάγονται απευθείας στην ηγεσία του Οργανισμού, υποβαθμίστηκαν σχεδόν σε όλες των περιπτώσεων. Άξια αναφοράς και εξαίρεσης του κανόνα είναι η περίπτωση του Δήμου της Κοζάνης, όπου με σχετική πρωτοβουλία της ηγεσίας δημιούργησε και λειτούργησε το γραφείο αυτό σχεδόν τρία χρόνια πριν την εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών το 1998, ενώ αναφέρεται ότι τυπικά το γραφείο προγραμματισμού υπήρξε από το 1995 και στο Δήμο Λαμιέων χωρίς όμως ουσιαστική στελέχωση και λειτουργία.

Κλείνοντας το σημαντικό κομμάτι της στελέχωσης και της επίδρασης που έχει στην αποτελεσματικότητα του κάθε Δήμου να αναλαμβάνει και να υλοποιεί πολλά και σημαντικά έργα οφείλουμε να κάνουμε τις εξής παρατηρήσεις: αναφέρουμε ότι και στους τέσσερις Δήμους του δείγματος από το 2000 και έπειτα προσλήφθηκαν με διαδικασίες που όριζε η ανώτατη αρχή προσλήψεων της χώρας μας (Α.Σ.Ε.Π.) ένα σύνολο καταρτισμένων υπαλλήλων. Κατά γενική ομολογία όλων των διοικητικών υπηρεσιών και των διευθύνσεων, εκπροσώπους των οποίων συναντήσαμε κατά τη διάρκεια της έρευνας πεδίου, ως πρωταρχική ανάγκη σχετικά με τη στελέχωση των Δήμων δεν είναι τόσο η πρόσληψη περισσότερων ατόμων. Η βασική προτεραιότητα είναι η ανίχνευση των αναγκών και ο επαναπροσδιορισμός τοποθέτησης του στελεχιακού δυναμικού στην κατάλληλη θέση σύμφωνα με τα προσόντα και τις απαιτήσεις της υπηρεσίας, γεγονός όμως που συνοδεύεται από πολιτικό κόστος για κάθε ηγεσία.

Αναφορικά με τη συνεργασία με άλλους τοπικούς φορείς και Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) που επίσης εμφανίζονται ως τελικοί δικαιούχοι στην υλοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων, η έρευνα απέδειξε ότι η περιπτώσεις συνεργασίας είναι σχεδόν μηδενικές. Παρόλο που και στις τέσσερις περιπτώσεις των Δήμων που μελετώνται υπάρχουν και δραστηριοποιούνται αναπτυξιακές επιχειρήσεις που υλοποιούν έργα, το σύνολο των Δήμων διατηρούν αυτόνομο αρχείο μελετών και αναλαμβάνουν την υλοποίηση έργων αυτόνομα χωρίς συνεργασία⁶⁸. Η ίδια πρακτική

⁶⁸ Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα της «Αναπτυξιακής Εταιρείας «Ηπειρος» Α.Ε.» (ΑΝ.Ε.Η) που εδρεύει στα Ιωάννινα και της «Αναπτυξιακής Δυτικής Μακεδονίας Α.Ε.» (ΑΝ.ΚΟ) που έχει έδρα την πόλη της Κοζάνης, οι οποίες και αναπτύσσουν σημαντική δραστηριότητα στην αξιοποίηση κοινοτικών προγραμμάτων. Και στις δύο περιπτώσεις πάντως οι Δήμοι Ιωαννιτών και Κοζάνης αντίστοιχα δεν έχουν επιδείξει καμία συνεργασία. Επίσης χαρακτηριστικό είναι ότι στην περίπτωση της «ΑΝ.Ε.Η» ο Δήμος των Ιωαννιτών κατέχει πολύ μικρό ποσοστό μετοχικού κεφαλαίου (μόλις 3%), ενώ στην περίπτωση της «ΑΝ.ΚΟ» Ο Δήμος Κοζάνης δεν φαίνεται καν ως μέτοχος παρά μόνο συλλογικά μέσω της συμμετοχής της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων (ΤΕ.Δ.Κ.) Κοζάνης. Μόνη εξαίρεση συνεργασίας μεταξύ Δήμου και Αναπτυξιακής Εταιρείας αποτελεί το μεγάλο

ακολουθείται και από πλευράς των αναπτυξιακών «εταιρειών», οι οποίες και δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα σε αναπτυξιακά προγράμματα κυρίως που προέρχονται από Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και προβλέπουν περισσότερους εταίρους ή διαπεριφερειακή συνεργασία (π.χ. EQUAL, INERREG, LEADER+). Πάντως, η περίπτωση συνεργασίας που αναφέρθηκε μεταξύ Δήμου Κοζάνης και «ΑΝ.ΚΟ.» για ένα τόσο μεγάλο και σημαντικό έργο για την περιοχή (έργο δικτύου τηλεθέρμανσης) υποδηλώνει την δυναμική που ενέχουν τέτοιου είδους συνεργασίες, οι οποίες και δεν προτιμούνται καθαρά για πολιτικές σκοπιμότητες. Η πρακτική αποδεικνύει ότι η συνεργασία των ΟΤΑ με άλλους φορείς που δραστηριοποιούνται στην ίδια περιοχή επιφέρει σύνολο πλεονεκτημάτων, κυρίως για την αναπτυξιακή προοπτική της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας. Μάλιστα, το αμέσως επόμενο διάστημα οι ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση θα κληθεί, λόγω ανταγωνιστικού περιβάλλοντος και μείωσης των πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, να δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα σε τέτοιου είδους συνεργασίες που όχι μόνο με αναπτυξιακούς φορείς αλλά κυρίως με ιδιώτες. Οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.) ήδη λαμβάνουν θεσμικό πλαίσιο ύπαρξης και στην Ελλάδα και θα αποτελέσουν στο μέλλον χρήσιμο εργαλείο στην τοπική οικονομική ανάπτυξη, που θα απελευθερώνει κρατικούς πόρους αλλά θα απαιτεί από του συμβαλλόμενους εξωστρέφεια και αρμοδιότητες λήψης αποφάσεων⁶⁹.

Ο αποκλεισμός συνεργασιών των Δήμων όπως αναφέρθηκε πιο πάνω περιορίζει στο ελάχιστο την «εξωτερική διάσταση» της λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης, όπως αυτό ορίστηκε θεωρητικά από την εργασία του Le Gales (1998) και χρησιμοποιήθηκε μεθοδολογικά και από την παρούσα εργασία. Η μόνη συνισταμένη της «εξωτερικής διάστασης» της λειτουργίας των τοπικών αυτοδιοικήσεων που ενεργοποιείται, στο μέγιστο βαθμό μάλιστα, αφορά την περίπτωση της συνεργασίας τους με την Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας και την Διαχειριστική Αρχή του Π.Ε.Π., η οποία χρηματοδοτεί την πλειοψηφία των έργων που υλοποιούν. Εκ των πραγμάτων και δυνάμει θεσμικού πλαισίου συνεργασίας της Δημοτικής Αρχής ως τελικού λήπτη και της Περιφέρειας ως διαχειριστικής Αρχής, οι περιπτώσεις εθελούσιου αποκλεισμού συνεργασίας δεν μπορούν να υπάρξουν και δεν είναι προς

έργο της τηλεθέρμανσης στο Δήμο Κοζάνης, όπου η τεχνική μελέτη έγινε από κοινού με την ΑΝ.ΚΟ., μέρος του οποίου έχει παραδοθεί προς χρήση.

⁶⁹ Για τις Σ.Δ.Ι.Τ βλ. ενδεικτικά το άρθρο των Κωνσταντίνου, Χ., Μπάκαλη, Ν. και Αυγουλέα Α., «Παράγοντες επιτυχίας της συγχρηματοδότησης», («Η Καθημερινή», Κυριακή 24 Ιουλίου 2005).

το συμφέρον της εκάστοτε Δημοτικής Αρχής. Αντίθετα, στο σύνολο του δείγματος των Δήμων η συνεργασία με την Διαχειριστική Αρχή παρουσιάζεται ως απαραίτητη προϋπόθεση για την απρόσκοπτη ροή της χρηματοδότησης.

Όσον αφορά την ταύτιση της έδρας μεταξύ των Δήμων του δείγματος και Περιφέρειας, η σημαντικότητα συνύπαρξης αναδείχθηκε και στις απαντήσεις που λάβαμε στα ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν και αναλύθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Επιπροσθέτως, η έρευνα ανέδειξε ότι Δήμος και Περιφέρεια αναπτύσσουν μια διαλεκτική μεταξύ τους που στηρίζεται στο επιχείρημα των «παράλληλων κερδών», αφού η τοπική ανάπτυξη του Δήμου υποδοχής ευνοεί και την Περιφέρεια. Επίσης, τόσο τα στελέχη των Δημοτικών Οργανισμών όσο και τα στελέχη των Διαχειριστικών Αρχών που συναντήσαμε εντοπίζουν το πλεονέκτημα ταύτισης της έδρας των δύο φορέων εξουσίας κυρίως στην «αμεσότητα της πληροφορίας» και στις διαπροσωπικές σχέσεις («personal network») που μπορεί να αναπτυχθούν υπέρ της πρωτεύουσας. Θα ήταν ορθό να χαρακτηρίσουμε το Δήμο που αποτελεί και πρωτεύουσα της Διοικητικής Περιφέρειας ότι λαμβάνει πλεονεκτήματα έναντι άλλων πόλεων αλλά πολύ δύσκολα την εύνοια της τελευταίας, αφού το θεσμικό πλαίσιο αναφοράς παραμένει όμοιο για όλους τους δικαιούχους των έργων. Παρόλα αυτά, δεν λείπουν και οι περιπτώσεις που μεγάλα έργα «προορίζονται» για συγκεκριμένους Δήμους, ενώ δεν είναι λίγες και οι περιπτώσεις ελαστικότητας σε καταληκτικές ημερομηνίες υποβολής προτάσεων για ένταξη έργων.

Ένα επίσης σημαντικό «θεσμικό» ενδογενή χαρακτηριστικό του κάθε Δήμου που αλλάζει από περίπτωση σε περίπτωση και φαίνεται να επηρεάζει ανάλογα τον «χρηματοδοτικό εξευρωπαϊσμό» του είναι και η εκάστοτε πολιτική ηγεσία. Η περιγραφή των έργων και κυρίως η μονοδιάστατη ή όχι επιλογή τους αναφορικά με τον σκοπό που εξυπηρετούν και τις τοπικές ανάγκες που καλύπτουν αποτελεί και το βασικό κριτήριο για να χαρακτηριστούν οι επιλογές μια Δημοτικής Αρχής ως οι ενδεδειγμένες στο πλαίσιο μιας αναπτυξιακής στρατηγικής που έχει ορισθεί. Η υπόθεση βέβαια που ακολουθεί τον πιο πάνω συλλογισμό, και η οποία συμβαίνει και στην πραγματικότητα, είναι ότι η Δημοτική Αρχή (ο Δήμαρχος στην προκειμένη περίπτωση) είναι αυτή που λαμβάνει την τελική απόφαση και εγκρίνει την έναρξη της διαδικασίας εκδήλωσης ενδιαφέροντος για κάθε πράξη.

Για κάθε Δήμο ξεχωριστά και σχετικά με την επιλογή έργων παρατηρούμε τα εξής: τα συμπεράσματα του υποκεφαλαίου 6.2.6, σχετικά με «διάχυση» των ενταγμένων έργων ανά Δημοτική Αρχή σε σχέση με τις ευκαιρίες που το οικείο Π.Ε.Π. παρέχει, καταλήγουν ότι ο Δήμος Κοζάνης φαίνεται να εκδηλώνει ενδιαφέρον ανάληψης πράξεων προς υλοποίηση σχεδόν στο σύνολο των αξόνων και των μέτρων που το Π.Ε.Π. το επιτρέπει με εξαίρεση τις λεγόμενες τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης όπου παρατηρείται παντελής απουσία. Ο Δήμος Ιωαννιτών αντίθετα δείχνει ευαισθησία και προτίμηση στις τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης χωρίς να εκλείπει μια γενικότερη προσέγγιση και άλλων αναπτυξιακών προτεραιοτήτων. Στο Δήμο Λαμιέων μεγάλο αριθμό κατέχουν οι τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης αλλά φαίνεται έλλειψη έργων που σχετίζονται με τις μεταφορές και την προβολή τουριστικών χώρων της πόλης. Ο Δήμος της Τριπόλεως τέλος φαίνεται να δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανασυγκρότηση και αναβάθμιση των αστικών κέντρων, αλλά μονοδιάστατα ως προς την επιλογή των έργων εφόσον λείπουν έργα στις υποδομές της υγείας και πρόνοιας, στην εκπαίδευση και στην διαχείριση απορριμμάτων.

Δεν είναι τυχαίο ότι τα παραπάνω συμπεράσματα σχετικά με την ευρύτητα επιλογής έργων και το πλήθος αυτών μπορούν να συνδεθούν και με τη χρονική διάρκεια που η Δημοτική Αρχή κατέχει την τοπική εξουσία. Χαρακτηριστικά, στην περίπτωση του Δήμου Κοζάνης η συγκεκριμένη Αρχή είχε επανεκλεγεί τέσσερις φορές από το 1991 με τον Δήμαρχο να κατέχει επί σειρά ετών και το αξίωμα του προέδρου της Κ.Ε.Δ.Κ.Ε., ενώ και στις τελευταίες δημοτικές εκλογές του Οκτωβρίου 2006 επανεξελέγη για πέμπτη φορά. Στην περίπτωση του Δήμου Λαμιέων, η Αρχή διένυε την δεύτερη τετραετία και επίσης επανεξελέγη στις δημοτικές εκλογές για τρίτη φορά, όπως επίσης και η αντίστοιχη Δημοτική Αρχή του Δήμου Ιωαννιτών που είχε εκλέγει για πρώτη φορά στις δημοτικές εκλογές του 2002. Η μόνη περίπτωση μη επανεκλογής Δημοτικής Αρχής στο δείγμα μας είναι η περίπτωση του Δήμου Τριπόλεως, η οποία και διήνυσε μόνο μια τετραετία και δεν επανεξελέγη. Συμπερασματικά, η χρονική διάρκεια που η κάθε πολιτική ηγεσία της Δημοτικής Αρχής ασκεί τα καθήκοντά της φαίνεται διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο στην χάραξη της αναπτυξιακής στρατηγικής της, ενώ και ο Δήμαρχος ως αξίωμα φαίνεται να λαμβάνει την πρωτοβουλία να χαράσσει την στρατηγική ανάπτυξης που έχει επιλέξει για το Δήμο που διοικεί.

Πριν προχωρήσουμε στα γενικά – τελικά συμπεράσματα της διατριβής, παραθέτουμε κάποια θεωρητικά σχήματα που αναφέρθηκαν στο πρώτο θεωρητικό μέρος της διατριβής και βρίσκουν εμπειρική επαλήθευση στην περίπτωση των ελληνικών Ο.Τ.Α. 1^{ου} βαθμού. Ξεκινώντας από την πολιτική ηγεσία που σχολιάστηκε ακριβώς πριν, πρέπει να αναφέρουμε την απόλυτη συστοιχία των γενικών συμπερασμάτων των Borazz & John (2004). Η παρατήρηση των συγγραφέων σχετικά με την μετάβαση της τοπικής διακυβέρνησης σε πιο διαχειριστικά σχήματα («executive») (όπ.π.: 114) συναντάται και στην ελληνική περίπτωση λόγω της πρόκλησης υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων έργων, ενώ ισχύει στην ελληνική περίπτωση και η παρατήρησή τους ότι η τοπική πολιτική ηγεσία, ιδιαίτερα στην Νότια Ευρώπη, αυξάνει την νομιμότητά της χωρίς όμως τις απαραίτητες αλλαγές σε θέματα πηγών («resources») (όπ. π.: 115). Παράλληλα, το συμπέρασμα του Ιωακειμίδη (Ioakimidis, 1999: 8-9) ότι η διαδικασία του εξευρωπαϊσμού στην Ελλάδα είχε ως βασικό αποτέλεσμα τον «λειτουργικό επαναπροσδιορισμό» («functional redefinition») της ελληνικής διοίκησης βρίσκει άμεση εμπειρική επαλήθευση και στην περίπτωση των Ο.Τ.Α. Παραμένοντας σε επίπεδο διαχείρισης από την τοπική κυβέρνηση, τα συμπεράσματα της Zerbinati (2004: 1016) σχετικά την αξία της συσσώρευσης εμπειρίας και γνώσης («learning by doing») για την διαχείριση της κοινοτικής χρηματοδότησης λαμβάνουν ιδιαίτερη σημασία και στους ελληνικούς Δημοτικούς Οργανισμούς. Τέλος, ως προς την ανταπόκριση των ελληνικών τοπικών αρχών στις επιρροές του εξευρωπαϊσμού σύμφωνα με την τυπολογία των Goldsmith & Klausen (1997b: 239-242) που αναφέρθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο (2.2.5), η έρευνα ανέδειξε ότι ο τύπος που ταιριάζει είναι αυτός της θετικής ανταπόκρισης («reactive») στα ευρωπαϊκά ερείσματα, ο οποίος υποδηλώνει προσπάθεια προσαρμογής στα νέα δεδομένα αλλά χωρίς πλήρη διασαφήνιση του τρόπου που αυτό πρέπει να γίνει.

7.4 ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΘΕΩΡΙΑΣ

Το υποκεφάλαιο που ακολουθεί δομείται σε δύο επιμέρους μέρη και έχει βασικό σκοπό να θέσει γενικότερα ζητήματα που σχετίζονται με το μέλλον της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης και να επαναδιατυπώσει γενικότερες θεωρήσεις που αφορούν

την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής σε σχέση με την εμπειρική τους επαλήθευση μέσω της περιπτώσιολογικής μελέτης της παρούσας έρευνας.

Σχετικά με την τοπική αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα και την σχέση την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε. από αυτή πρέπει να σημειωθούν δύο βασικές παρατηρήσεις. Αρχικά αναφέρουμε την ύπαρξη συγκεντρωτικού σχεδιασμού που η χρηματοδοτική του διάσταση περνάει αρχικά από το ευρωπαϊκό επίπεδο και η διάσταση πραγματοποίησης του καταλήγει σε εθνικό επίπεδο. Ο σχεδιασμός των προγραμμάτων γίνεται κεντρικά από το αρμόδιο Υπουργείο σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη βάση αξόνων προτεραιότητας. Το δεύτερο σημείο που αναφέρεται είναι το γεγονός ότι οι Ο.Τ.Α. στο σύνολο του συστήματος εμφανίζονται ως τελικοί δικαιούχοι των έργων, χωρίς ιδιαίτερες δυνατότητες παρέμβασης στα στάδια σχεδιασμού και κατάρτισης του κανονιστικού πλαισίου. Στο μόνο στάδιο που οι Οργανισμοί παρουσιάζονται ως σημαντικός πόλος στην λειτουργία του συστήματος είναι αυτό της υλοποίησης, όταν και οι αρμοδιότητες διεκπεραίωσης των έργων «διαχέονται» στους τελικούς λήπτες.

Επίσης, η έρευνα μας απέδειξε ότι οι Δημοτικοί Οργανισμοί παρουσιάζονται να εκτελούν έργα με μικρό προϋπολογισμό. Παρόλο που το ελληνικό κράτος μετά το Β΄ ΚΠΣ ανέλαβε και έργα μεγάλης έκτασης που άλλαξαν ριζικά το χάρτη υποδομών της χώρας (Paraskevorou, 2005) οι περιοριστικές δυνατότητες διαχείρισης από πλευράς Ο.Τ.Α. επέτεινε το φαινόμενο ανάληψης έργων μικρής έκτασης, ενώ σε αντίθετες περιπτώσεις ανάληψης μεγάλων έργων με υψηλούς προϋπολογισμούς και ιδιαίτερα τεχνικά χαρακτηριστικά αντιμετώπισαν σημαντικά προβλήματα διαχείρισης (π.χ. μητροπολιτικά δίκτυα οπτικών ινών). Επίσης, η περιορισμένη δυνατότητα διαχείρισης είναι ο βασικός λόγος που ο διαχειριστικός κανόνας του «n+2» που αναλύθηκε λεπτομερώς στο προηγούμενο κεφάλαιο (6.2.1) αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα για την καλύτερη απορρόφηση πόρων.

Πέρα από τις ειδικές παρατηρήσεις που έγιναν σε σχέση με την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής, η ερευνητική στρατηγική της μελέτη μας δεν μπορούσε να αγνοήσει το γενικό πλαίσιο ύπαρξης και λειτουργίας των Ο.Τ.Α. 1^{ου} βαθμού στην Ελλάδα. Δεν πρέπει εξάλλου επίσης να αγνοείται το γεγονός ότι η ανάλυση της διαχειριστικής (θεσμικής και χρηματοδοτικής) δυνατότητας που παρουσιάζουν οι

Δήμοι στην υλοποίηση έργων αποτελεί μέρος μιας γενικότερης προβληματικής, που σχετίζεται με το μέλλον της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα και των επιλογών που έχει, έτσι ώστε να καταστεί αυτόνομη και ανταγωνιστική στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον. Στην έρευνα πεδίου που πραγματοποιήσαμε λάβαμε υπόψη και αυτή την γενικότερη προβληματική για το μέλλον της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

Από την πορεία της έρευνας προέκυψαν τέσσερα σημαντικά ζητήματα που σχετίζονται με: πρώτον, την περαιτέρω συνένωση των Δήμων, εν είδη συνέχισης του προγράμματος «Ιωάννης Καποδίστριας» του Ν.2539/1997, δεύτερον το μέλλον των «Δημοτικών Επιχειρήσεων», τρίτον το ζήτημα της διαφθοράς – αναποτελεσματικής διοίκησης σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης και τέταρτο την λεγόμενη φορολογική αποκέντρωση υπέρ των Δημοτικών Οργανισμών.

Το θέμα της περαιτέρω συνένωσης Δήμων ανά την επικράτεια φαίνεται να μην απασχολεί και τόσο του Δήμους που η παρούσα διατριβή μελέτησε, λόγω του μεγάλου μεγέθους τους. Η απαντήσεις που λάβαμε από τους δημοτικούς υπαλλήλους στα ερωτηματολόγια και οι συζητήσεις που είχαμε με πολιτικά και διοικητικά στελέχη για τον πρώτο Νόμο του 1997 και την προοπτική παρόμοιας μελλοντικής νομοθετικής ρύθμισης έδειξαν ότι η μεταρρύθμιση του 1997 αντιμετωπίζεται θετικά. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το δείγμα έρευνας μας αποτελείτο από Δημοτικούς Οργανισμούς με μεγάλα πληθυσμιακά μεγέθη που δεν είχαν απώλειες (διοικητικές ή πολιτικές). Είναι ξεκάθαρο ότι η συνέχιση της μεταρρύθμισης βοηθά την καλύτερη οργάνωση των Δήμων που διατηρούνται ή δημιουργούνται, αλλά δεν ευνοεί απομακρυσμένες αγροτικές, ορεινές ή ημι-αστικές περιοχές, ο Δημότες των οποίων παραμένουν χωρίς άμεση διοικητική – κοινωνική μέριμνα.

Το ζήτημα των Δημοτικών Επιχειρήσεων αποτέλεσε βασικό σκοπό μεταρρύθμισης δυνάμει της τελευταίας αναθεώρησης του Δ.Κ.Κ. Εδώ και σχεδόν δύο δεκαετίες, οι Δημοτικές Επιχειρήσεις αποτέλεσαν «παράθυρο», όπως χαρακτηριστικά το ονόμασαν πολλά στελέχη που έλαβαν μέρος στις συνεντεύξεις, προσλήψεων από τις εκάστοτε Δημοτικές Αρχές⁷⁰, χωρίς παράλληλα να επικουρούν τους Δημοτικούς Οργανισμούς

⁷⁰ Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το προσωπικό των επιχειρήσεων και των Ν.Π.Ι.Δ. της Αυτοδιοίκησης ανέρχεται σήμερα σε 34.498 άτομα (Πηγή: Μαρής, 2007: 44).

ουσιαστικά στην αναπτυξιακή τους πολιτική. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να επιβαρύνουν τα οικονομικά του Δήμου χωρίς ανταπόδοση (Μαρής, 2007: 43-44). Ο νέος Δ.Κ.Κ., εκτιμώντας ως μοναδική λύση για τις επιχειρήσεις αυτές την οικονομική αυτονομία τους, όρισε ως καταληκτική ημερομηνία την 31 Δεκεμβρίου 2007 για τακτοποίηση των οικονομικών τους. Σε αντίθετη περίπτωση ο Νόμος προβλέπει το κλείσιμο και την εκκαθάρισή τους, έχοντας σαφή τάση να τις μετατρέψει σε ανώνυμες εταιρείες.

Επίσης ζωτικό για την πορεία των Ο.Τ.Α. στην Ελλάδα είναι και το ζήτημα της διαφθοράς και κρουσμάτων κακοδιαχείρισης. Παρόλο που και σε αυτό το ζήτημα, το οποίο ετέθη προς εκτίμηση και στα ερωτηματολόγια, το δείγμα που απάντησε εκτιμά ότι σε επίπεδο κρατικής διοίκησης το φαινόμενο είναι μεγαλύτερων διαστάσεων, δεν παύει να αποτελεί σημαντικό ανάχωμα στην εξυγίανση της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης⁷¹. Αναφέρεται χαρακτηριστικά η πρόσφατη έκθεση του Συνήγορου του Πολίτη για την κακοδιαχείριση στον ευρύτερο Δημόσιο τομέα, στην οποία κατά την κατανομή των υποθέσεων κακοδιαχείρισης ανά φορέα υλοποίησης, το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχουν οι Ο.Τ.Α. 1^{ου} βαθμού (20,66%) και ακολουθούν οι Περιφέρειες με 12,08% (Συνήγορος του Πολίτη, 2007: 32). Η υιοθέτηση του έλεγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο για την οικονομική διαφάνεια των μεγάλων Δήμων από τον Ιούνιο του 2005 μπορεί να προσέδωσε αρκετές γραφειοκρατικές δυσκαμψίες στους ήδη βεβαρημένους Δήμους, αλλά σίγουρα περιόρισε και τα κρούσματα διαφθοράς.

Η τελευταία σημαντική πτυχή που σχετίζεται με την οργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης αναφέρεται στο ζήτημα της φορολογικής αποκέντρωσης. Παρόλο που μια γενναία φορολογική αποκέντρωση θα επέφερε και κατοχύρωση της οικονομικής αυτοτέλειας των Ο.Τ.Α., το ελληνικό περιφερειακό σύστημα δεν δείχνει ούτε ωριμότητα ούτε ετοιμότητα να προχωρήσει προς αυτή την κατεύθυνση. Σε επίπεδο Ο.Τ.Α., πριν την ανάληψη φορολογικών – εισπρακτικών εξουσιών, προέχει η ανάγκη διοικητικής αναδιάρθρωσής τους και απεξάρτησης από πελατειακά σύνδρομα της τοπικής διακυβέρνησης όπως αυτή λαμβάνει χώρα στην Ελλάδα. Χωρίς αυτές τις

⁷¹ Βλέπε για μια γενική θεώρηση του φαινομένου της διαφθοράς στην τοπική αυτοδιοίκηση τη συνέντευξη του τότε γενικού επιθεωρητή δημόσιας διοίκησης Κ. Δαφέρμου στην εφημερίδα «*Η Καθημερινή*», Κυριακή 6 Ιουνίου 2004.

αλλαγές, η τοπική αυτοδιοίκηση είναι απίθανο να μπορέσει να διαχειριστεί δημόσιο χρήμα υπό την έννοια είσπραξης και αυτόνομης διαχείρισης φόρων και τελών.

Το τελευταίο μέρος του υποκεφαλαίου ασχολείται με την επαλήθευση, ή όχι, των θεωρητικών σχημάτων που διατυπώθηκαν στο 2^ο κεφάλαιο (2.2) και σχετίζονται άμεσα με την τοπική διακυβέρνηση και τη μορφή που αυτή λαμβάνει εντός της ελληνικής περίπτωσης.

Πριν ξεκινήσουμε τις συγκεντρωτικές παρατηρήσεις, πρέπει να δώσουμε αρχικά θεωρητική αξία στην έννοια της νεοθεσμικότητας που χρησιμοποιήθηκε σε αυτή την έρευνα για να μας βοηθήσει στην κατανόηση της πολύπλοκης έννοιας των «θεσμών». Υπενθυμίζουμε ότι βασική αρχή της παρούσας έρευνας στηρίζεται στη λογική ότι εφόσον η Δημοτική Αρχή αποτελεί ένας ζωντανός πολιτικός οργανισμός που μεταλλάσσεται, η τελευταία συμβάλλει στην παραγωγή πολιτικής («policy outputs») και επηρεάζει τα αποτελέσματα αυτής. Όπως η πορεία της έρευνας έδειξε και ειπώθηκε και πιο πάνω, οι ελληνικές Δημοτικές Αρχές προσαρμόζονται στην επιταγές του εξευρωπαϊσμού κυρίως μέσω της συσσώρευσης εμπειρίας και γνώσης, γεγονός που δίνει μεγάλη θεωρητική χρηστικότητα στον ιστορικό θεσμισμό και την βασική παραδοχή του ότι οι προτιμήσεις διαμορφώνονται εκ των έσω λόγω της προηγούμενης εμπειρίας («path dependence») και βοηθούν τον θεσμό στην εξέλιξη και την αναδιαμόρφωσή του.

Σε σχέση με τις θεωρίες που ορίζουν θεωρητικά την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης παρατηρούμε τα εξής:

Η **αρχή της εταιρικότητας**, που συνοδεύει την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε. εντός των κρατών μελών της, εφαρμόζεται με ιδιαίτερο τρόπο στην περίπτωση των ελληνικών Ο.Τ.Α. 1^{ου} βαθμού. Η εταιρικότητα μεταξύ Ο.Τ.Α. και Ε.Ε. οικοδομείται μέσω της χρηματοδότησης των έργων, οι Οργανισμοί καθίστανται συνέταιροι στον απώτερο σκοπό της Κοινωνικής και Οικονομικής Συνοχής, αλλά η μειωμένη εμπλοκή των τοπικών φορέων στην άσκηση της πολιτικής την καθιστά εφαρμόσιμη κατά το ήμισυ. Το κεντρικό κράτος κυριαρχεί στην ουσιαστική – πολιτική έκφραση της αρχής της εταιρικότητας, την οποία και εφαρμόζει αποκλειστικά. Η **αρχή της επικουρικότητας**, εφόσον υποδηλώνει λήψη

αποφάσεων εγγύτερα στον πολίτη, εφαρμόζεται σε ακόμη μικρότερο βαθμό συγκριτικά με την αρχή της εταιρικής. Η εφαρμογή της επικουρικότητας σε επίπεδο Ο.Τ.Α. θα ήταν ικανοποιητική μόνο στην περίπτωση που οι τελευταίοι είχαν δυνατότητα να επιλύουν αυτόνομα τα τοπικά ουσιαστικά ζητήματα, χωρίς να είναι αναγκαία η προσφυγή του πολίτη σε ανώτερα επίπεδα κρατικής διοίκησης. Η **θεωρία της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης**, με σκοπό την άρτια εφαρμογή της στην πράξη προϋποθέτει την ύπαρξη διαφόρων αποκεντρωτικών και πολιτικά αυτόνομων οργανισμών που εμπλέκονται στην διαμόρφωση και υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής. Στην παραπάνω λογική λειτουργίας, η εν λόγω θεωρία δεν φαίνεται να έχει απόλυτη εφαρμογή στην περίπτωση του ελληνικού συγκεντρωτικού κράτους. Παρόλα αυτά η μεταφορά εξουσιών υλοποίησης και διαχειριστικής επάρκειας στο κατώτερα επίπεδα διακυβέρνησης προσδίδουν ισχύ στους υπο-εθνικούς δρώντες, το οποίο και αποτελεί την αφετηρία ύπαρξης της θεωρίας.

Συμπερασματικά, ο κοινός παρονομαστής και των τριών παραπάνω εννοιών είναι η ύπαρξη και λειτουργία της **τοπικής διακυβέρνησης** («local governance»), όπως αυτή αποδόθηκε εννοιολογικά στο 2^ο κεφάλαιο. Η ύπαρξη και ομαλή λειτουργία των τριών εννοιών προσδίδει στο πολιτικό σύστημα αναφοράς σαφή χαρακτηριστικά παράλληλης ύπαρξης και λειτουργίας και της τοπικής διακυβέρνησης. Ωστόσο η εμπειρική μελέτη των ελληνικών πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. ανέδειξε ότι και οι τρεις έννοιες παρουσιάζουν προβλήματα στην λειτουργία τους, γεγονός που υποδηλώνει και την ανυπαρξία της τοπικής διακυβέρνησης.

7.5 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Το βασικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται η θεματική της επίδρασης των ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού στην Ελλάδα από την ενοποιητική διαδικασία, ορίζεται από την πολυπλοκότητα των επιταγών, τις αυξανόμενες ανάγκες διοικητικής αναδιάρθρωσης και τους ρυθμούς εξέλιξης σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι **προτάσεις πολιτικής** από την μελέτη του εξευρωπαϊσμού των ελληνικών Ο.Τ.Α. εντός του πλαισίου υλοποίησης της περιφερειακή πολιτικής της Ε.Ε. συνοψίζονται στα εξής:

1. Ποσοτική και ποιοτική στελέχωση των γραφείων προγραμματισμού των Δήμων και ουσιαστική ανάληψη καθηκόντων από αυτά κατά τη διάρκεια ανάληψης και υλοποίησης των έργων.
2. Ενίσχυση της διοργανικής σχέσης μεταξύ γραφείων προγραμματισμού και τεχνικών υπηρεσιών των Δήμων, η οποία και εξασφαλίζει μεγαλύτερη διαχειριστική αποτελεσματικότητα. Απαραίτητη προϋπόθεση ο άμεσος συντονισμός των μερών από πλευράς πολιτικής ηγεσίας του Δήμου.
3. Ενίσχυση της διαχειριστικής επάρκειας των ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού μέσω της υιοθέτησης συγκεκριμένων ελάχιστων προδιαγραφών που τίθενται από την κεντρική διοίκηση διαχείρισης των ΚΠΣ (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας ή Περιφερειακή Αρχή).
4. Ανίχνευση αναγκών στελέχωσης των Δήμων και κυρίως επαναπροσδιορισμός των καθηκόντων ανά θέση, έτσι ώστε να αξιοποιηθεί κατάλληλα το σύνολο του επιστημονικού προσωπικού των Δήμων.
5. Οικονομική ενίσχυση των Δήμων παράλληλα με την ανάληψη ουσιαστικών αρμοδιοτήτων μέσω χρηματοδότησης από την κεντρική εξουσία.
6. Συνέχιση του προγράμματος διοικητικής συνένωσης μικρών αυτοδιοικητικών μονάδων σε μεγαλύτερα σχήματα, με σκοπό την αποτελεσματικότερη διαχείριση και διοικητική οργάνωση («Καποδίστριας 2»).
7. Συγχώνευση και σταδιακή κατάργηση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης ως θεσμού που παρεμβάλλεται μεταξύ περιφερειακής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού. Η παραπάνω εξέλιξη μειώνει τις δυσκολίες διαχείρισης από πλευράς Δήμων και αυξάνει την αποτελεσματικότητα των δύο επίπεδων περιφερειακής διοίκησης που απομένουν, αφενός διασφαλίζοντας στην Περιφέρεια τις εξουσίες διαχείρισης και ελέγχου των χρηματοδοτήσεων και αφετέρου ενδυναμώνουν σε επίπεδο Ο.Τ.Α. 1^{ου} βαθμού την εγγύτητα στον πολίτη.
8. Ενεργή συμμετοχή και «πολιτική παρουσία» των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ στον αρχικό σχεδιασμό των αναπτυξιακών προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από την Ε.Ε., με σκοπό την αντιμετώπιση των πραγματικών τοπικών αναγκών.
9. Χρήση εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης από τους Δήμους για την υλοποίηση επενδυτικών δράσεων, η οποία και παρουσιάζεται μονόδρομος για την τοπική αυτοδιοίκηση μετά τη λήξη υλοποίησης του Δ' ΚΠΣ. Η

συνεργασία με ιδιώτες και η ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα μέσω αυτοχρηματοδοτούμενων έργων θα επιφέρει στους Δήμους αναπτυξιακή δυναμική και επιλογή υλοποίησης μεγαλύτερων έργων. Επίσης, η είσοδος ιδιωτικής πρωτοβουλίας θα μειώσει την σκοπιμότητα επιλογής έργων και θα βελτιώσει την ποιότητά τους. Ωστόσο, είναι πρόδηλο ότι για να αναπτυχθεί αυτή η συνεργασία μεταξύ ιδιωτικών πρωτοβουλιών και Δημοτικών Αρχών απαιτείται η ποιοτική στελέχωση των τελευταίων και η ύπαρξη στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης.

Η εφαρμογή των προτάσεων αυτών κατευθύνουν τους Ο.Τ.Α. προς ανάληψη ουσιαστικότερων αρμοδιοτήτων όχι μόνο στην υλοποίηση, αλλά και στο σχεδιασμό της περιφερειακής πολιτικής. Αυτό θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη αυτονομία και αποτελεσματικότητα λαμβάνοντας υπόψη ότι το Δ΄ ΚΠΣ είναι προ των πυλών, είναι το τελευταίο χρηματοδοτικό πρόγραμμα που συστήνει η Ε.Ε., αλλά επίσης έχει και το αυστηρότερο θεσμικό πλαίσιο.

Η μελλοντική έρευνα μπορεί να κατευθυνθεί προς τα εξής ενδιαφέροντα σημεία:

1. Την έρευνα μεγαλύτερου δείγματος Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα.
2. Την επιλογή έρευνας ΟΤΑ με διαφορετικά χαρακτηριστικά από αυτά που έχουν οι τέσσερις Δήμοι του δείγματος μας (π.χ. μπορεί να μελετηθεί ο τρόπος που δραστηριοποιείται συγκριτικά ο Δήμος Αθηναίων ως ο μεγαλύτερος της χώρας, ή σύνολο μεγάλων αστικών Δημοτικών Οργανισμών από την Αττική ή ακόμα και σύνολο μικρότερων πληθυσμιακά ημιαστικών Δήμων ως προς τις δυνατότητες που έχουν να διαχειρίζονται τους πόρους από την περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε.).
3. Την «διακρατική» έρευνα της τοπικής αυτοδιοίκησης. Με άλλα λόγια θα ήταν άκρως ενδιαφέρον σε επίπεδο θεωρίας και εμπειρικού ελέγχου να επιλεγούν φορείς πολιτικής και διαχειριστικής εξουσίας στο χαμηλότερο επίπεδο διακυβέρνησης από διαφορετικά κράτη μέλη που είναι δέκτες πόρων από τις αναδιανεμητικές πολιτικές της Ε.Ε. Η επιλογή αυτή θα επέτρεπε την εξαγωγή πολύτιμων συγκριτικών συμπερασμάτων για την τοπική αυτοδιοίκηση από διαφορετικά εθνικά μοντέλα περιφερειακής οργάνωσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενογλώσση βιβλιογραφία

- ADAPT REPORT** (2002) *EU Enlargement and Multi Level Governance in European Regional and Environment Policies*, Institute of Urban and Human Resources (UEHR), Panteion University, Athens.
- Allen, D.** (2005) “Cohesion and the structural Funds: Competing Pressures for Reform?”, in Wallace, H., Wallace, W., and Pollack, M. (eds.) *Policy Making in the European Union*, 5th edition, Oxford: Oxford University Press, (pp. 213-241).
- Amin, A., and Tomaney, J.** (1995) *Behind the myth of European Union: prospects for cohesion*, London, New York: Routledge.
- Andreou, G.** (2006) “EU Cohesion Policy in Greece: Patterns of Governance and Europeanization”, *South European Society & Politics*, 11 (2), June, (pp. 241–259).
- Andrikopoulou, E.** (1992) “Wither Regional Policy? Local development and the state in Greece”, in Dunford, M. and Kafkalas, G. (eds.) *Cities and Regions in the New Europe*, London: Belhaven, (pp. 195-212).
- Andrikopoulou, E. and Kafkalas, G.** (2004) “Greek Regional Policy and the Process of Europeanization, 1961-2000”, in Dimitrakopoulos, D., and Passas, A. (eds.) *Greece in the European Union*, London: Routledge, (pp. 35-47).
- Armstrong, H.** (1993) “Subsidiarity the operation of European Community Regional Policy in Britain”, *Regional Studies*, 27(6), (pp. 575-606).
- Armstrong, H., and Taylor, J.** (1982) *Regional Economics and Policy*, New York & London: Philip Allan.
- Aspinwall, M., and Schneider, G.** (2000) “Same Menu, separate tables: The institutionalist turn in political science and the study of European Integration”, *European Journal of Political Research*, 38, (pp.1-36).
- Athanasopoulos, A., and Triantis, K.** (1998) “Assessing Aggregate cost efficiency and the related policy implications for Greek local municipalities”, *INFOR*, 36(3), August, (pp. 66-83).
- Bache, I.** (2000) “Europeanization and Partnership: Exploring and Explaining Variations in Policy Transfer”, *Queen’s Papers on Europeanization*, No.8/2000 [<http://www.qub.ac.uk/ies/onlinepapers/poe8.pdf>].
- Bache, I.** (2001) “Different Seeds in the same Plot? Competing models of Capitalism and the incomplete contracts of Partnership design”, *Public Administration*, 79(2), (pp. 337-359).

- Bache, I. and Flinders, M.** (2004) *Multi Level Governance*, Oxford: Oxford University Press.
- Bache, I., and Marshall, A.** (2004) "Europeanization and Domestic Change: A Governance Approach to Institutional Adaptation in Britain", *Queen's Paper on Europeanization*, No 5/2004, [<http://www.qub.ac.uk/ies/onlinepapers/poe5-04.pdf>].
- Bailey, D. and De Propris, L.** (2002) "The 1988 reform of the European Structural Funds: entitlement or empowerment?", *Journal of Public Policy*, 9(3), June, (pp. 408-428).
- Balchin, P., Sykora, L., and Bull, Gr.** (1999) *Regional Policy and Planning in Europe*, London and New York: Routledge.
- Batchler, J., and Wren, C.** (2006) "Evaluation of European Union Cohesion Policy: Research Question and Policy Challenges", *Regional Studies*, 40(2), April, (pp. 143-153).
- Bauer, M.** (2002) "The European Partnership Principle: Still a sustainable Governance Device across multiple administrative arenas?", *Public Administration*, 80(4), (pp. 769-789).
- Begg, I., Gudgin, Gr. and Morris, D.** (1995) "The Assessment: Regional Policy in the European Union", *Oxford Review of Economic Policy*, 11(2), Summer, (pp. 1-17).
- Benz, A., and Eberlein, B.** (1999) "The Europeanization of regional policies: patterns of multi-level governance", *Journal of European Public Policy*, 6(2), June, (pp.329-348).
- Bonilla, J.M.** (1998) *Community regional policy and its impact in Andalusia*, PhD Dissertation, Faculty of Geography, University of Seville, Seville.
- Borazz, O., and John, P.** (2004) "The Transformation of urban Political Leadership in Western Europe", *International Journal of Urban and Regional Research*, 28(1), March, (pp. 107-120).
- Borzel, T.** (2003) "Shaping and Taking EU Policies: Member State Responses to Europeanization", *Queen's Papers on Europeanization*, No.2/2003. [<http://www.qub.ac.uk/ies/onlinepapers/poe2-03.pdf>].
- Borzel, T.** (2002) *States and Regions in the European Union: Institutional Adaptation in Germany and Spain*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Borzel, T.** (2001) "Europeanization and Territorial Institutional Change: Toward Cooperative Regionalism?", in Cowles, M. G., Caporaso, J., and Risse, T. (eds.) *Transforming Europe: Europeanization and Domestic Change* , Ithaca & London: Cornell University Press, (pp.137-158).

- Borzel, T.** (1999) "Towards Convergence in Europe? Institutional Adaptation to Europeanization in Germany and Spain", *Journal of Common Market Studies*, 39(4), (pp.573-596).
- Borzel, T., and Risse, T.** (2003) "Conceptualizing the Domestic Impact of Europe", in Featherstone, K., and Radaelli, C. (eds.) *The Politics of Europeanization*, Oxford: Oxford University Press, (pp.57-80).
- Borzel, T., and Risse, T.** (2000) "When Europe Hits Home: Europeanization and Domestic Change", *European online Papers (EIoP)*, Vol.4, No. 15. [<http://eiop.or.at/eiop/texte/2000-015a.htm>].
- Botetzagias, I.** (2001) "Is the Greek Environmental Policy Europeanized?: Some Evidences from the transposition of EU environmental Directives into Greek national law", *First YEN Research Meeting On Europeanization*, University of Sienna, 2-3 November.
- Bourne, A.** (2003) "The Impact of European Integration on Regional Power", *Journal of Common Market Studies*, 41(4), (pp. 597-620).
- Bovaird, T., Löffler, E.** (2003) "Evaluating the quality of Public governance: indicators, models and methodologies", *International Review of Administrative Sciences*, 69, (pp. 313-328).
- Boyne, G.** (1998) *Public Choice Theory and Local Government: a comparative analysis of the UK and the USA*, Houndmills, Basingstoke & London: Macmillan.
- Bugdahn, S.** (2005) "Of Europeanization and Domestication: the implementation of the Environmental Information Directive in Ireland, Great Britain and Germany", *Journal of European Public Policy*, 12(1), February, (pp. 177-199).
- Bukowsky, J., Piattoni, S., and Smyrl, M.** (eds.) (2003) *Between Europeanization and Local Societies: The Space for Territorial Governance*, Lanham: Rowman and Littlefield.
- Bull, M., and Bauder, J.** (2004) "Europeanization and Italian policy for the Mezzogiorno", *Journal of European Public Policy*, 11(6), December, (pp. 1058-1076).
- Bulmer, S.** (1998) "New institutionalism and the governance of the Single European Market", *Journal of European Public Policy*, 5(3), September, (pp. 365-386).
- Bulmer, S.** (1993) "The Governance of the European Union: A New Institutionalism Approach", *Journal of Public Policy*, 13(4), (pp. 351-380).

- Bulmer, S., and Radaelli, C.** (2004) "The Europeanization of National Policy?", *Queen's Papers on Europeanization*, No. 1/2004 [<http://www.qub.ac.uk/ies/onlinepapers/poe1-04.pdf>].
- Burgue, Q., and Valles, J.M.** (2005) "New Style Councils, New Style Councilors: From Local Government to Local Governance", *Governance*, 18(2), April, (pp. 197-226).
- Caporaso, J.** (1996) "The European Union and Forms of State: Westphalian Regulatory or Post-Modern?", *Journal of Common Market Studies*, 34(1), (pp. 29-52).
- Cappelen, A., Castellacci, F., Fagerberg, J., and Verspagen, B.** (2003) "The Impact of European Union Regional Support on Growth and Convergence in the European Union", *Journal of Common Market Studies*, 41(4), September, (pp. 621-644).
- Carruba, C.** (1997) "Net Financial Transfers in the European Union: Who Gets What and Why?", *The journal of Politics*, 59(2), May, (pp. 469-496).
- Cassimati, A. A.** (2003) "The EU Regional Reform in Greece", *Hellenic Observatory Symposium on Social Science Research in Greece*, London School of Economics, 21 June.
- CEC (Commission of the European Communities)** (2004) *A new partnership for Cohesion. Convergence competitiveness cooperation, Third Report on Economic and Cohesion*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities
- CEC** (2001a) Unity, Solidarity and diversity for Europe, its people and its territory, Second Report on Economic and Social Cohesion, *COM (2001) 24 final*, Brussels, 31.1.2001.
- CEC** (2001b) "European Governance. A White Paper", *COM (2001) 428 final*, Brussels, 25.7.2001.
- CEC** (1996) *First Report on economic and Social Cohesion*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Cesarati, G., and Torquati, B.** (1990) "The European Community and Regions", *Journal of Regional Policy*, 10, (pp. 79-104).
- Cheshire, P.** (1995) "European integration and regional responses", in Rhodes, M. (ed.) *The Regions and the new Europe Patterns in core and Periphery development*, Manchester and New York: Manchester University Press. (pp. 27-52).
- Chlepas, N.** (2003) "Local Government Reform in Greece" in Kersting, N., and Vetter, A. (eds.) *Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency*, Paris: Lavoisier.

- Chorianopoulos, I.** (2003) “North – South Local Authority and Governance Differences in EU Networks”, *European Planning Studies*, 11(6), September, (pp.671-695).
- Christakis, M.** (1998) “Greece: Competing with Regional Priorities”, in Hanf, K. and Soetendorp, B. (eds.) *Adapting to European Integration. Small States and the European Union*, London and New York: Longman, (pp. 84-99).
- Chrysochoou, D.** (2001) *Theorizing European Integration*, London, Thousands Oaks, New Delhi: Sage.
- Committee of Regions** (2001) *Regional and local Government in European Union*, Luxemburg: Office for official Publications of the European Communities.
- Conzelmann, T.** (1998) “Europeanization of Regional Development Policies? Linking the Multi-Level Governance Approach with Theories of Policy Learning and Policy Change”, *European Integration online Papers (EIoP)*, Vol.2, No. 4 [<http://eiop.or.at/eiop/texte/1998-004a.htm>].
- Cowles, M. G., and Risse, T.** (2001) “Transforming Europe: Conclusions”, in Cowles, M. G., Caporaso, J., and Risse, T. (eds.) *Transforming Europe: Europeanization and Domestic Change*, Ithaca & London: Cornell University Press. (pp. 217-237).
- Cowles, M. G., Caporaso, J., and Risse, T.** (eds.) (2001) *Transforming Europe: Europeanization and Domestic Change*, Ithaca & London: Cornell University Press.
- De Burca, G.** (1998) “The Principle and the court of Justice in an Institutional Actor”, *Journal of Common Market Studies*, 36(2), June, (pp. 217-235).
- De Vet** (2002) “The Financial Management System”, *Financial Management of Structural Funds, (minutes of the seminar)*, European Institute of Public Administration (EIPA), 3-4 June, Maastricht, [http://www.eipa.eu/files/repository/product/Minutes_Seminar_Structural_Funds.pdf].
- Dehousse, R.** (1997) “European Integration and the Nation State”, in Rhodes, M., Heywood, P., and Wright, V. (eds.) *Development in West European Politics*, New York: St. Martins Press, (pp. 37-53).
- Diamandouros, N.** (1994) *Cultural Dualism and Change in Post authoritarian Greece*, Center for advanced Study in the Social Sciences, Working Paper 1994/50, February, Madrid [<http://www.March.Es/ceacs/ingles/Publicaciones/working/working.Asp>].
- Dimitrakopoulos, D.** (2002) “Learning and Steering: changing implementation patterns and the Greek central government”, *Journal European Public Policy*, 8 (4), August, (pp. 604 -622).

- Dimitrakopoulos, D., and Passas, A. (eds.)** (2004) *Greece in the European Union*, London: Routledge.
- Duff, A.** (1993) "Towards a definition of Subsidiarity", in Duff, A. (ed.) *Subsidiarity within the European Community*. London: Federal Trust, (pp. 7-32).
- Dunford, M. and Smith, A.** (2000) "Catching up or Falling behind? Economic Performance and Regional Trajectories in the 'New Europe'", *Economic Geography*, 76(2), April, (pp. 169-195).
- Durand, G.** (2005) "The EU budget negotiations 2005: the game, players and prospects – and where next?", in Durand, G., and Pirzio – Biroli, C. *Financing Europe- the budget conundrum*, European Policy Centre, Issue Paper No.39, 28 September, (pp. 6-15).
- Dyson, K.** (ed.) (2002a) *European States and the Euro: Europeanization, Variation and Convergence*, Oxford: Oxford University Press.
- Dyson, K.** (2002b) "Introduction: EMU as Integration, Europeanization, and Convergence", in Dyson, K. (ed.) *European States and the Euro: Europeanization, Variation and Convergence*, Oxford: Oxford University Press, (pp.1-27).
- Dyson, K., and Goetz, K.** (2003) "Living with Europe: Power, Constraint, and Contestation", in Dyson, K., and Goetz, K. (eds.) *Germany, Europe, and the Politics of Constrain*, Oxford: Oxford University Press, (pp. 1-23).
- EIUA (European Institute for Urban Affairs)** (1992) *Urbanization and the Functions of cities in the European Community*. Liverpool: John Moores University.
- Eser, T., and Kostadakopoulos, D.** (2000) "Power Shift in the European Union? The case of Spatial Planning", *European Planning Studies*, 8(6), (pp. 783-798).
- Esping-Andersen, G.** (1990) *The three worlds of welfare Capitalism*, Cambridge: Polity.
- European Council** (2006) *Brussels European Council, Presidency Conclusions*, 14 and 15 December 2006 [<http://consilium.europa.eu/cms3-70/showpage.asp?id=432&iang=EN&mode=g>].
- European Council** (1999) *Berlin European Council, Presidency Conclusions*, 24-25 March 1999 [<http://consilium.europa.eu/cms3-70/showpage.asp?id=432&iang=EN&mode=g>].
- Featherstone, K.** (2005) "Introduction: Modernization and the Structure Constraints of Greek Politics", *West European Politics*, 28(2), March, (pp.223 - 241).

- Featherstone, K.** (2003) "Introduction: In the Name of Europe", in Featherstone, K. and Radaelli, C. (eds.) *The Politics of Europeanization*, Oxford: Oxford University Press, (pp. 3-26).
- Featherstone, K.** (1998) "Europeanization and the Centre Periphery: The Case of Greece in the 1990's", *South European Society & Politics*, 3 (1), Summer, (pp. 23 – 39).
- Featherstone, K. and Radaelli, C.** (eds.) (2003a) *The Politics of Europeanization*, Oxford: Oxford University Press.
- Featherstone, K. and Radaelli, C.** (2003b) "A Conversant Research Agenda", in Featherstone, K. and Radaelli, C. (eds.) *The Politics of Europeanization*, Oxford: Oxford University Press, (pp. 331-341).
- Featherstone, K., and Yannopoulos, G.** (1995) "*The European Community and Greece: Integration and the Challenge to Centralism*", in Jones, B. and Keating, M. (eds.) *The EU and the Regions*, Oxford: Clarendon, (pp. 249 – 266).
- Ferrera, M.** (1996) "The Southern Model of Welfare in Social Europe", *Journal of European Social Policy*, 6(1), (pp. 17-37).
- George, S.** (2001) "The Europeanization of UK Politics and Policy-making: the Effect of European Integration on the UK", *Queen's Papers on Europeanization*, No.8/2001 [<http://www.qub.ac.uk/ies/onlinepapers/poe8-01.pdf>].
- Georgiou, G.** (1999) "The Dynamics of the community Support Framework for Greece and its Contribution to Regional Convergence", *European Planning Studies*, 7 (5), (pp. 665 – 676).
- Georgiou, G.** (1994a) "The responsiveness of the Greek administration system to European Prospects", *International Review of Administrative Sciences*, 60, (pp. 131 – 144).
- Georgiou, G.** (1994b) "The implementation of EC Regional Programmes in Greece: A Critical Review", *European Planning Studies*, 2 (3), (pp. 323 – 336).
- Getimis, P., and Demetropoulou, L.** (2003) "Europeanization towards new forms of regional Governance in Greece", *Regional Studies Association International Conference "Reinventing Regions in a Global Economy"*, Pisa, 12-15 April.
- Getimis, P., and Grigoriadou D.** (2004) "The Europeanization of Urban Governance in Greece: A Dynamic and Contradictory Process", *International Planning Studies*, 9(1), February, (pp. 5-25).
- Getimis, P., and Paraskevopoulos, Ch.** (2002) "Europeanization of Regional Policy and institution - building in Greece: a neglected aspect of policy

evaluation?", *Regional Studies Association Conference "Evaluation and European Union Regional policy: New Questions and New Challenges"*, Aix En Provence, 31May- 1 June.

- Goetz, K.** (2000) "European Integration and National Executives: A Cause in Search of an Effect?", *West European Politics*, (Special Issue on Europeanised Politics), 23(4), October, (pp. 211-231).
- Goetz, K.** (1995) "National Governance and European Integration: Intergovernmental Relations in Germany", *Journal of Common Market Studies*, 33(1), March, (pp. 91-116).
- Goldsmith, M.** (1992) "Local government", *Urban Studies*, 29(3/4), (pp. 393-410).
- Goldsmith, M. and Klausen, K.** (1997a) "European Integration and Local Government: Some Initial Thoughts", in Goldsmith, M., and Klausen, K. (eds.) *European Integration and local government*, Eheltenham: Elgar, (pp.1-15).
- Goldsmith, M. and Klausen, K.** (1997b) "Conclusion: local government and the EU", in Goldsmith, M., and Klausen, K. (eds.) *European Integration and local government*, Eheltenham: Elgar, (pp.237-254).
- Goldsmith, M. and Klausen, K. (eds.)** (1997c) *European Integration and local government*, Eheltenham: Elgar.
- Goldsmith, M., and Larsen, H.** (2004) "Local Political Leadership: Nordic Style", *International Journal of Urban and Regional Research*, 28(1), March, (pp. 121-133).
- Gourevitch, P.** (1986) *Politics in Hard Times: Comparative Responses to International Economic Crises*, Ithaca: Cornell University Press.
- Gourevitch, P.** (1978) "The Second Image Reserved: The International Sources of Domestic Politics", *International Organization*, 32(4), (pp.881-912).
- Guallini, E.** (2004) "Regionalization as "experimental Regionalism": The Rescaling of Territorial Policy Making in Germany", *International Journal of Urban and Regional Research*, 28(2), June, (pp. 329-353).
- Guiliani, M.** (2003) "Europeanization in Comparative Perspective: Institutional Fit and National Adaptation", in Featherstone, K., and Radaelli, C. (eds.) *The Politics of Europeanization*, Oxford: Oxford University Press, (pp. 134-155).
- Hague, R. & Harrop, M.** (1987) *Comparative Government & Politics: An Introduction*, 2nd edition, Houndmills, Basingstoke & London: Macmillan Education.

- Hall, P., and Taylor, R.** (1996) "Political Science and the Three New Institutionalisms", *Political Studies*, 44, (pp. 936-957).
- Harmsen, R.** (1999) "The Europeanization of National Administrations: A comparative study of France and the Netherlands", *Governance*, 12(1), January, (pp.81-113).
- Haverland, M.** (2006) "Does the European Cause Domestic Developments? Improving Case Selection in Europeanization Research", *West European Politics*, 29(1), January, (pp. 134-146).
- Haverland, M.** (2005) "Does the European Cause Domestic Developments? The problem of Case Selection in Europeanization Research", *European Integration online Papers* (EIOP), 9(2) [<http://eiop.or.at/eiop/teaste/2005-002a.htm>].
- Heinelt, H.** (1996) "Conclusions", in Heinelt, H. and Smith, R. (eds.) *Policy Networks and European Structural Funds*, Aldershot, Brookfield: Avebury, (pp. 294-321).
- Heinelt, H. and Smith, R.** (eds.) (1996) *Policy networks and European Structural Funds*, Aldershot, Brookfield: Avebury.
- Heritier, A.** (2001) "Differential Europe: National Administrative Responses to Community Policy", in Cowles, M. G., Caporaso, J., and Risse, T. (eds.) *Transforming Europe: Europeanization and Domestic Change*, Ithaca & London: Cornell University Press, (pp. 44-59).
- Heritier, A., and Knill, C.** (2001) "Differential Responses to European Policies: A Comparison", in Heritier, A., Kerwer, D., Knill, C., Lehmkuhl, M., Teutsch, and Douillet, A.C. (eds.) *Differential Europe: The European Union Impact on National Policymaking*, Lanham, Boulder, NY and Oxford: Rowman and Littlefield, (pp. 257-294).
- Heritier, A., Kerwer, D., Knill, C., Lehmkuhl, M., Teutsch, and Douillet, A.C.** (eds.) (2001) *Differential Europe: The European Union Impact on National Policymaking*, Lanham, Boulder, NY and Oxford: Rowman and Littlefield.
- Hill, M., and Hope, P.L.** (2002) *Implementing Public Policy: governance in theory and practice*, London: Sage.
- Hix, S.** (1999) *The Political System of the European Union*, Basingstoke: Macmillan.
- Hix, S.** (1998) "The Study of European Union II: the "new governance" agenda and its rival", *Journal of European Public Policy*, 5(1), March, (pp. 38-65).
- Hix, S. and Goetz, K.** (2000) "Introduction: European Integration and National Political Systems", *West European Politics*, (Special Issue on Europeanised Politics), 23(4), October, (pp.1-24).

- Hooghe, L.** (1998) “European Union Policy and Competing Models of European Capitalism”, *Journal of Common Market Studies*, 36(4), December, (pp. 457-477).
- Hooghe, L.** (1996a) “Introduction: Reconciling European Union- Wide Policy and national Diversity” in Hooghe, L. (ed.) *Cohesion Policy and European Integration: Building Multi- Level Governance*, Oxford: Oxford University Press, (pp. 1-24).
- Hooghe, L.** (ed.) (1996b) *Cohesion Policy and European Integration: Building Multi-Level Governance*, Oxford: Oxford University Press.
- Hooghe, L. and Marks, G.** (2001) *Multi-Level Governance and European Integration*, Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Hooghe, L. and Marks, G.** (1996) “Europe with the Regions: Channels of Regional Representation in the European Union”, *Publius: The Journal of Federalism*, 26(1), Winter, (pp. 93-116).
- Howell, K.** (2004) *Europeanization, European Integration and Financial Services*, London: Palgrave.
- Hull, C. and Rhodes, R.** (1977) *Intergovernmental Relations in the European Community*, Westhead: Saxon House.
- Inotai, A.** (2000) “Political Economic and Social Arguments in favor of and against Enlargement of the European Union: A Review of Influential Pressure Groups”, *European Urban & Regional Studies*, 7(3), (pp. 269-280).
- Ioakimidis, P. C.** (2001) “The Europeanization of Greece: An overall Assessment”, in Featherstone, K, and Kazamias, G. (eds.) *Europeanization and the Southern Periphery*, London and Portland: Frank Cass, (pp. 73-94).
- Ioakimidis, P. C.** (1999) *The Europeanization of Greece: An Overall Assessment*, Athens: EKEM
[[http:// www.ekem.gr/europeanization_en.html](http://www.ekem.gr/europeanization_en.html)].
- Ioakimidis, P. C.** (1996) “Contradiction Between Policy and Performance”, in Featherstone, K. and Ifantis, K. (eds) *Greece in a changing Europe: Between European Integration and Balkan Disintegration*, Manchester, New York: Manchester University Press, (pp. 33-52).
- Ioakimidis, P., and Kazakos, P. (eds.)** (1994) *Greece and European Community membership evaluated*, London: Pinter.
- Jablonski, A.** (χ.η) *Europeanization of Public Administration in Central Europe. Poland in Comparative Perspective.*

- Jeffery, C.** (1997) *The Regional Dimension of the European Union- Towards a Third Level in Europe?* London: Frank Cass.
- Jensen –Butler, C., Shachar, A., and Van Weesep, J.** (eds.) (1997) *European Cities in Competition*, London: Ashgate.
- John, P.** (ed.) (2001) *Local Governance in Western Europe*, London: Sage.
- John, P.** (1998) *Analyzing Public Policy*, London: Pinter.
- Jones, B., and Keating M.** (eds.) (1995) *The European Union and the Regions*, Oxford: Oxford University Press.
- Jordan, A.** (2003) “The Europeanization of National Government and Policy: A Departmental Perspective”, *British Journal of Political Science*, 33, (pp. 261-282).
- Kassim, H.** (2003) “The European Administration: Between Europeanization and Domestication”, in Hayward, J., and Menon, A. (eds.) *Governing Europe*, Oxford: Oxford University Press, (pp. 139-161).
- Kassim, H., Peters, B. G., and Wright, V.** (eds.) (2000) *The National Coordination of European Union Policy: The Domestic Level*, Oxford: Oxford University Press.
- Kazakos, P.** (2004) “Europeanization, Public Goal and Group Interests: Convergence Policy in Greece, 1990-2003”, *West European Politics*, 27(5), November, (pp. 901-918).
- Kazakos, P.** (1999) “The Europeanization of Public Policy: The impact of European Integration on Greek Environmental Policy”, *European Integration*, 21, (pp. 369 – 391).
- Keating, M.** (1997) *The New Regionalism of Western Europe*, London: Edward Elgar.
- Keating, M., and Jones, B.** (eds.) (1985) *Regions in the European Community*, Oxford: Oxford University Press.
- Keen, L., and Scace, R.** (1998) *Local Government management: the rhetoric and reality of change*, Buckingham & Philadelphia: Open University Press.
- Kelleher, J., Batterbory, S. and Stern, E.** (1999) *The Thematic Evaluation of the Partnership Principle*, Final Synthesis Report, February, Tavistock Institute Evaluation Development and Review Unit.
- Kloosterman, R.** (1994) “Three Worlds of Welfare Capitalism? The Welfare State and the Post-Industrial Trajectory in the Netherlands after 1980”, *West European Politics*, 17(2), (pp. 166-189).

- Knack, S., Kugler, M. and Manning N.** (2003) “Second Generation governance Indicators”, *International Review of Administrative Sciences*, 69, (pp. 345-364).
- Knill, C.** (2001) *The Europeanization of National Administration. Patterns of Institutional Adjustment and Persistence*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Knill, C., and Lehmkuhl, D.** (1999) “How Europe Matters. Different Mechanism of Europeanization”, *European online Papers (EIoP)*, Vol. 3, No. 7 [<http://eiop.or.at/eiop/texte/1999-007a.htm>].
- Kohler-Koch, B., and Eising, R.** (eds.) (1996) *The Transformation of Governance in the European Union*, London: Routledge.
- Koutalakis, Ch.** (2003) *Cities and the Structural Funds. The Domestic Impact of EU Initiatives for Urban Development*, Athens: Sakkoulas Publishers.
- Ladrech, R.** (1994) “Europeanization of Domestic Politics and Institutions: The Case of France”, *Journal of Common Market Studies*, 32(1), March, (pp. 69-88).
- Laegreid, P., Steinthorsson, R., and Thorhalsson, B.** (2004) “Europeanization of Central Government Administration in the Nordic States”, *Journal of Common Market Studies*, 42(2), (pp. 347-369).
- Laird, F.** (1999) “Rethinking Learning”, *Policy Currents*, 9(3, 4), (pp. 3-7).
- Lasswell, H.** (1972) *Politics, who gets what, when, how*, New York: World Publishing.
- Lasswell, H.** (1964). *The Future of Political Sciences*, London: Tavistock.
- Lavdas, K.** (1997) *The Europeanization of Greece. Interest Politics and the crises of Integration*, Houndmills: Macmillan.
- Le Gales, P.** (2002) *European Cities: Social Conflicts and Governance*, Oxford: Oxford University Press.
- Le Gales, P.** (1998) “Regulations and Governance in European Cities”, *Journal of Urban and Regional Research*, 22(3), (pp. 482-506).
- Le Gales, P., and Lequense, C.** (eds.) (1998) *Regions in Europe*, London: Routledge.
- Leonardi, R.** (2006) “Cohesion in the European Union”, *Regional Studies*, 40(2), April, (pp. 155-166).
- Leonardi, R.** (2005) “Cohesion and Regional Policies in the European Union”, in Leonardi (ed.) *Cohesion Policy in European Union. The Building of Europe*, London: Palgrave, (pp. 1-32).

- Liargovas, P. and Patronis, V.** (2000) *The Two Faces of Janus: Nationalizations and Denationalizations in Greek Economy, 1974–2000*, [<http://eh.net.xIIICongress/Papers/Patronis40.pdf>].
- Lowi, Th.** (1971) *Four systems of policy and choice*, Syracuse, New York: Inter University Case Programme.
- Lowi, Th.** (1964) “American Business, public policy, case studies and political theory”, *World Politics*, 16, (pp. 677-715).
- Lyrintzis, C.** (2005) “The Changing Party System: Stable Democracy, Contested Modernization”, *West European Politics*, 28 (2), March, (pp. 242 – 259).
- Majone, G.** (1996) *Regulating Europe*, London: Routledge.
- March, J. and Olsen, J.** (2005) “Elaborating the New Institutionalism”, in *ARENA-Centre for European Studies University of Oslo*, W.P. No 11, March, [<http://www.arena.uio.no>].
- March, J., and Olsen, J.** (1998) “The Institutional Dynamics of International Political Order”, *International Organization*, 52(4), (pp.943-969).
- March, J., and Olsen, J.** (1989) *Rediscovering Institutions: The Organizational Basis of Politics*, New York: The Free Press.
- Marks, G.** (1993) “Structural Policy and multi –level Governance in the European Community”, in Carfuny, A and Rosenthal, G. (eds.) *The state of the European Community: The Maastricht debates and beyond*, Vol. II, Boulder, CO: Lynne Rienner, (pp. 191-224).
- Marks, G.** (1992) “Structural Policy in the European Community”, in Sbragia, A. (ed.) *Europolitics: Institutions and Policymaking in the New European Community*, Washington, DC: The Brookings Institutions, (pp. 191-224).
- Marks, G., Hooghe, L. and Blank, K.** (1996) “European Integration from 1900s: State Centric V. multi-level Governance”, *Journal of Common Market Studies*, 34(3), September, (pp. 341-378).
- Marshall, A.** (2005). “Europeanization at the urban level: local actors, institutions and the dynamics of multi level interaction”, *Journal of European Public Policy*, 12(4), August, (pp. 668-686).
- Massey, A.** (2004) “Modernization as Europeanization. The Impact of the European Union on Public administration”, *Policy Studies*, 25(1), March, (pp. 19-33).
- Mavrogordatos, G.** (1997) “From Traditional Clientelism to Machine Politics: The Impact of PASOK Populism in Greece”, *South European Society and Politics*, 2(3), Winter, (pp. 1-26).

- McLean, I.** (1996) *Oxford Concise Dictionary of Politics*, Oxford, New York: Oxford University Press.
- Meny, Y., Muller, P., and Quermonne, J-L.** (eds.) (1996) *Adjusting to Europe: The Impact of the European Union on National Institutions and Policies*, London: Routledge.
- Mitsos, A., and Mossialos, E. (eds.)** (2000) *Contemporary Greece and Europe*. Aldershot: Ashgate.
- Mjoset, L.** (1997) “The Historical meanings of Europeanization”, *ARENA Working Papers*, No. 24, Oslo: ARENA.
- Moravcsik, A.** (1998) *The choice for Europe: social purpose and state power from Messina to Maastricht*, London: UCL Press.
- Moravcsik, A.** (1994) *Why the European Community Strengthens the State: Domestic Politics and International Cooperation*, Centre for European Studies, Working Paper No.52, Cambridge, Mass.: Centre for European Studies [http://www.ces.fas.harvard.edu/working_papers/Moravcsik52.pdf].
- Mouzelis, N.** (1996) “The concept of Modernization: Its Relevance for Greece”, *Journal of Modern Greek Studies*, 14, (pp. 215 -227).
- Mouzelis, N.** (1978) *Modern Greece. Facets of Underdevelopment*, London: Macmillan.
- Norusis, M.** (2006) *SPSS 14.0 Guide to Data Analysis*, Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.
- Nugent, N.** (2004) *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, επιμέλεια: Μ. Μενδρινού, μετάφραση: Ι. Τσολακίδου, Α. Τριανταφύλλου, Αθήνα: Σαββάλας.
- Obydenkova, A.** (2006) “Democratization, Europeanization, and Regionalization beyond the European Union: Search for Empirical Evidence”, *European Integration online Papers* (EIOP), 10/1 [<http://eiop.or.at/eiop/texte/2006-001a.htm>].
- Olsen, J.** (2002) “The Many Faces of Europeanization”, *Journal of Common Market Studies*, 40(5), December, (pp. 921-952).
- Oppenheim, A.** (1992) *Questionnaire design, interviewing and attitude measurement*, London, N.Y.: Pinter.
- Page, E.C., and Wouters, L.** (1995) “The Europeanization of the national bureaucracies?”, in Pierre, J. (ed.) *Bureaucracy in Modern State*, Aldershot: Edward Elgar.

- Papadoulis, K.** (2005) "European Union Integration, Europeanization and Administrative Convergence: The Greek Case", *Journal of Common Market Studies*, 43(2), (pp. 349-370).
- Papageorgiou, F., and Verney, S.** (1993) "Regional Planning and the Integrated Mediterranean Programme in Greece", in Leonardi, R. (ed.) *The regions of the European Community*, London: Frank Cass, (pp. 139-161).
- Paraskevopoulos, Ch.** (2005) "Developing Infrastructure as a Learning Process in Greece", *West European Politics*, 28(2), March, (pp. 445-470).
- Paraskevopoulos, Ch.** (2002a) *Europeanization, Adaptational Pressures and Social Learning: Cohesion (Greece, Ireland, Portugal) CEE (Hungary, Poland) countries in comparative perspective*", Paper Presented in ECPR First Pan-European Conference on European Union Politics, Bordeaux, September 26-28.
- Paraskevopoulos, Ch.** (2002b) "New institutionalism and European Union Regional Policy: Multi-level Government by "Thin" or "Thick" Institutions", London School of Economics [http://www.lse.ac.uk/collections/europeaninstitute/articles/parask1.pdf].
- Paraskevopoulos, Ch.** (2001) *Interpreting Convergence in the European Union: Patterns of Collective action, Social Learning and European Union*, Houndmills, New York: Palgrave.
- Paraskevopoulos, Ch.** (1998a) "Social Capital and Public/Private Divide in Greek Regions", *West European Politics*, 21(2), (pp. 154-177).
- Paraskevopoulos, Ch.** (1998b) "Social Capital, Institutional Learning and European Regional Policy", *Regional and Federal Studies*, 8(3), (pp. 31-64).
- Parkinson, M., and Harding, A.** (1995) "European Cities towards 2000: entrepreneurialism, competition and social exclusion", in Rhodes, (ed.) *The Regions and the New Europe: Patterns in core and periphery development*, Manchester and New York: Manchester University Press, (pp. 53-77).
- Pasquier, R.** (2001) "Decentralization and New Territorial Policies in France and Spain. A Bottom up Approach", *ECPR Workshop: Local Autonomy and Local Democracy*, April 6-11, Grehoble.
- Payne, D., Mokken, R., and Stokman, F.** (2000) "European Union Power and Regional Involvement: A case study of the Political Implications of the Reform of the Structural funds for Ireland", in Moser, P., Schneider, G., and Kirchgassner, G. (eds.) *Decision Rules in the European Union. A Rational choice Perspective*, Houndmills, Basingstone and New York: Macmillan and St. Martin's Press, (pp. 103-133).

- Peters, G.B.** (1999) *Institutional Theory in Political Science: The "New Institutionalism"*, London, New York: Continuum.
- Peterson, J., and Bomberg, E.** (1999) *Decision Making in the European Union*, London: Macmillan.
- Petrakos, G. and Saratsis, Y.** (2000) "Regional Inequalities in Greece", *Papers in Regional Science*, 79, (pp. 57 – 74).
- Plaskovitis, I.** (1994) "E.C. Regional policy in Greece: ten years of structural funds intervention", Kazakos, K. and Ioakimidis, P. (eds.) *Greece and EC membership evaluated*, London, N.Y.: Pinter & St. Martins Press, (pp. 116-127).
- Plaskovitis, E.** (1993) "On going evaluation of the IMP the Greek experience" in Getimis, P. and Kafkalas, G. (eds.) *Urban and Regional Development in the New Europe*, Athens: Topos, (pp. 67-76).
- Pollack, M.** (2005) "Theorizing European Union Policy Making", in Wallace, H., Wallace W., and Pollack M. (eds.) *Policy Making in the European Union*, 5th edition, Oxford: Oxford University Press, (pp. 13-48).
- Pollack, M.** (1995) "Regional Actors in an Intergovernmental Play: The Making and Implementation of European Community structural Policy", in Rhodes, C. and Mazey, S. (eds.) *The State of the European Union Building a European Policy?*, Voi. III, Boulder, CO: Lynne Rienner, (pp. 361-390).
- Pridham, G.** (1994) "National Environmental Policy Making in the European Framework: Spain, Greece and Italy in comparison", *Regional Politics & Policy*, 4 (1), Spring, (pp. 80 -101).
- Pagoulatos, G.** (2005) "The Politics of Privatisation: Redrawing the Public – Private Boundary", *West European Politics*, 28 (2), March, (pp. 358 - 380).
- Pagoulatos, G.** (2003) *Greece's New Political Economy*, Houndmills & N.Y.: Palgrave, Macmillan.
- Quilley, S.** (2000) "Manchester First: From Municipal Socialism to the Entrepreneurial city", *International Journal of Urban and Regional Research*, 24(3), September, (pp. 601-615).
- Radaelli, C.** (2003) "The Europeanization of Public Policy", in Featherstone, K., and Radaelli, C. (eds.) *The Politics of Europeanization*, Oxford: Oxford University Press, (pp.27-56).
- Redmond, J., and Barrett, G.** (1998) "The European Regional Development Fund and local government", *Local Government Studies*, 14(5), (pp. 19-34).

- Rhodes, M.** (ed.) (1995a) *The Regions and the new Europe Patterns in core and Periphery development*, Manchester and New York: Manchester University Press.
- Rhodes, M.** (1995b) “Conclusion: The viability of regional strategies”, in Rhodes, M. (ed.) *The Regions and the new Europe Patterns in core and Periphery development*, Manchester and New York: Manchester University Press, (pp. 329-351).
- Risse, T., Cowles, M.G., and Caporaso, J.** (2001) “Europeanization and Domestic Change: Introduction”, in Cowles, M. G., Caporaso, J., and Risse, T. (eds.) (2001) *Transforming Europe: Europeanization and Domestic Change*, Ithaca & London: Cornell University Press, (pp.1-20).
- Rometsch, D., and Wessels, W.** (eds.) (1996a) *The European Union and the Member States: Towards Institutional Fusion?*, Manchester: Manchester University Press.
- Rometsch, D., and Wessels, W.** (1996b) “Conclusion: European Union and National Institutions” in Rometsch, D. and Wessels, W. (eds.) *The European Union and member states. Towards institutional Fusion*, Manchester and New York: Manchester University Press, (pp. 328-365).
- Sarantakos, S.** (1998) *Social Research*, 2nd edition, Houndmills: Macmillan.
- Schmidt, V.** (1999) “European federalism and its encroachments on National Institutions”, *Publius: The Journal of Federalism*, 29(1), Winter, (pp. 19-44).
- Schultze, C.** (2003) “Cities and European Union Governance: Policy Takers or Policy Makers?”, *Regional and Federal Studies*, 13(1), Spring, (pp. 121-147).
- Scott, J.** (1999) “Regional Policy: An Evolutionary Perspective”, in Craig P. & de Burca, G. (eds.) *The Evolution of European Union Law*, Oxford: Oxford University Press, (pp. 625-652).
- Siriopoulos, C. and Asteriou, D.** (1996) “Testing Convergence Across the Greek Regions”, *Regional Studies*, 32 (6), (pp. 537 – 546).
- Smith, M.** (2001) *Who are the Agents of Europeanization? EC Competition Policy and Germany’s Public Law Banks*, Robert Schumann Center-European University Institute, Working Paper, 2001/39
[[http:// www.iue.it/RSCAS/WP-Texts/01_39.pdf](http://www.iue.it/RSCAS/WP-Texts/01_39.pdf)].
- Smyrl, M.** (1997) “Does European Community Regional Policy Empower the Regions?”, *Governance*, 10(3), July, (pp. 287-309).
- Spanou, C.** (2000) “Greece: A truncated pyramid?”, in Kassim, H., Reters, G. and Wright, V. (eds.) *The national co-ordination of EU Policy. The domestic level*, Oxford: Oxford University Press, (pp. 161 – 181).

- Spanou, C.** (1998) “European Integration in administrative terms: A Framework for analysis and the Greek Case”, *Journal of European Public Policy*, 5(3), (pp. 467 – 484).
- Spanou, C.** (1996) “Penelope’s suitors: Administrative modernization and party competition in Greece”, *West European Politics*, 19 (1), March, (pp. 97 – 124).
- Stewart J., and Stoker, G.** (eds.) (1995) *Local Government in the 1990s*, Houndmills & London: Macmillan.
- Thielemann, E.** (2002) “ The Price of Europeanization: Why European Regional Policy Initiatives are a Mixed Blessing”, *Regional and Federal Studies*, Vol. 12, No. 1, (pp. 43-65).
- Thielemann, E.** (2000) “Europeanization and Institutional Compatibility: Implementing European Regional Policy in Germany”, *Queen’s Papers on Europeanization*, No.4/2000
[<http://www.qub.ac.uk/ies/onlinepapers/poe4.pdf>].
- Tsakalotos, E.** (1998) “The Political Economy of Social Democratic Economic Policies: The PASOK experiment in Greece”, *Oxford Review of Economic Policy*, 14 (1), (pp. 114 -138).
- Tsinisizelis, M.** (1996) “Greece”, in Rometch, D. and Wessels, W. (eds.) *The European Union and Member States: Towards institutional fusion?*, N.Y. & Manchester: Manchester University Press, (pp. 216 – 252).
- Tsionas, E.** (2002) “Another Look at Regional Convergence in Greece”, *Regional Studies*, 32 (6), (pp. 537 – 546).
- Tsoukalis, L.** (1979) *Greece and the European Community*, London: Saxon House.
- Tzoutzis, S.** (2001) “Does one Size Fit All? An Assessment of Multi – Level Governance in Greece and Portugal”, *ECPR 29th Joint sessions of Workshops*, Grenoble, 6 -11 April.
- Van Evera, S.** (2000) *Εισαγωγή στη μεθοδολογία της πολιτικής επιστήμης*, Μετάφραση: Ε. Ευλογίδου, Επιστημονική Επιμέλεια: Η. Κουσκουβέλης, Αθήνα: Ποιότητα.
- Verney, S.** (1994) “Central state – local government relations”, in Kazakos, P. and Ioakimidis, P. (eds) *Greece and EC Membership Evaluated*, London: Printer, (pp. 166 -180).
- Verney, S.** (1993) “From the Special Relationship to Europeanism: PA.SO.K and the European Community 1981 – 1989”, in Clogg, R. (ed.) *Greece 1981 – 1989. The populist Decade*, London: Macmillan, (pp. 131 – 153).

- Verney, S., and Papageorgiou, F.** (1993) "Prefecture Councils in Greece: Decentralization in the European Community Context", in Leonardi, R. (ed.) *The Regions of the European Community*, London: Frank Cass, (pp. 109-137).
- Vink, M.** (2002) *What is Europeanization? And other questions on new Research Agenda*, Second Research Meeting on Europeanization, University of Bocconi, Milan, November 22-23.
- Wallace, H.** (2000) "Europeanization and Globalisation: Complementary or Contradictory Trends?", *New Political Economy*, 5(3), (pp.369-382).
- Wallace, H.** (1972) "The Impact of the European Community on National Policy Making", in Hodges, M. (ed.) *European Integration*, London: Penguin, (pp.285-303).
- Wessels, N., and Linsenmann, I.** (2002) "EMU's Impact on National Institutions: Fusion towards a "Governance Economique" or Fragmentation?", in Dyson, K. (ed.) *European States and the EURO: Europeanization, Variation and Convergence*, Oxford: Oxford University Press, (pp. 53-76).
- Wessels, W., and Rometsch, D.** (1996) "Conclusion: European Union and National Institutions", in Rometsch, D., and Wessels, W. (eds.) *The European Union and the Member States: Towards Institutional Fusion?*, Manchester: Manchester University Press, (pp.328-365).
- World Bank** (1992) *Governance and Development*, Washington D.C.: World Bank.
- Yannopoulos, N.** (1989) "The Management of Trade- Induced Structural Adjustment: An Evaluation of European Community, Integrated Mediterranean Programmes", *Journal of Common Market Studies*, vol. XXVII, No. 4, June, (pp. 283-301).
- Yannopoulos, G.** (1986) "Integration and Convergence: Lessons from Greece's experience in the EEC", in Yannopoulos, G. (ed.) *Greece and the EEC Integration and Convergence*, London: Macmillan (pp. 166 – 174).
- Yannopoulos, G.** (1975) *Greece and the European Economic Communities: the first Decade of a Troubled Association*, London: Sage.
- Yin, R.** (1994) *Case study Research: Design and Methods*, Newbury Park, London & New Delhi: Sage.
- Zerbinati, S.** (2004) "Europeanization and European Union Funding in Italy and England. A comparative local perspective", *Journal of European Public Policy*, 11:6, December, (pp. 1000-1019).

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Ανδρικοπούλου, Ε.** (1997) “Περιφερειακή Πολιτική στη Δεκαετία του ’80 και Προοπτικές”, στο Γετίμης, Π., Κανκαλάς, Γ. και Μαραβέγιας, Ν. (επιμ.) *Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη: Θεωρία, ανάλυση και πολιτική*, Αθήνα: Θεμέλιο, (σσ. 347 – 383).
- Ανδρικοπούλου, Ε.** (1995) *Οι περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση : η εξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής από τη συνθήκη της Ρώμης έως το Maastricht*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Αρταβάνη, Μ-Α.** (1998) *Τα νέα μέσα της Περιφερειακής Πολιτικής και η συμβολή τους στην τοπική ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
- Βενετσανοπούλου, Μ.** (2002) *Η θεσμική Διαδρομή της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης*, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Βλιάμος, Σ., και Καραγιάννης, Στ.** (2003) *Έρευνα Ανάπτυξης του Δήμου Μαραθώνα*, Εργαστήριο Τοπικού & Περιφερειακού Προγραμματισμού, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
- Βλιάμος, Σ., και Καραγιάννης, Στ.** (2001) *Έρευνα Οικονομικής και Περιφερειακής ανάπτυξης του Δήμου Διρφυνών της Εύβοιας*, Εργαστήριο Τοπικού και Περιφερειακού Προγραμματισμού, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
- Βλιάμος, Σ., και Καραγιάννης, Στ.** (1998) *Έρευνα Αναγνώρισης και Ανάπτυξης ενός μοντέλου οικοτουριστικής διαχείρισης του συνδέσμου Παραδιρφυνών Κοινοτήτων*, Εργαστήριο Τοπικού & Περιφερειακού Προγραμματισμού, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
- Γετίμης, Π. και Κανκαλάς, Γ.** (2001) “ Η Επιστημονική Σκέψη για το χώρο στην Ελλάδα 1974-2000: απόπειρα αποτίμησης και σκέψεις για το μέλλον”, *ΤΟΠΟΣ: Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος*, 16, (σσ. 3-14).
- Γιώτη- Παπαδακη, Ο.** (2004) *Ευρωπαϊκή Πολιτική Ολοκλήρωση και Πολιτικές Αλληλεγγύης*, Αθήνα: Κριτική.
- Γιώτη - Παπαδάκη, Ο.** (1989) *Η επίδραση της περιφερειακής πολιτικής. σε εθνικό και κοινωνικό επίπεδο στην διαρθρωτική μεταβολή της οικονομίας των ελληνικών περιφερειών*, Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
- Διαμαντούρος, Ν.** (2002) “Σχέσεις κράτος – Πολίτη: Θεσμοί και κοινωνία πολιτών στις αρχές του 21^{ου} αιώνα”, στο Βούλγαρης, Α. (επιμ.) *Η προοπτική του εκσυγχρονισμού στην Ελλάδα*, Αθήνα: Καστανιώτης, (σσ. 37 - 52).

- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων** (2006) “Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Πολιτική Συνοχής και πόλεις: η συμβολή των πόλεων και των πολεοδομικών συγκροτημάτων στην ανάπτυξη και την απασχόληση στις περιφέρειες”, *COM (2006) 385 τελικό*, Βρυξέλλες, 13.7.2006.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων** (2003) “Ανακοίνωση της Επιτροπής. Διάλογος με τις Ενώσεις φορέων τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης σχετικά με τη διαμόρφωση των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης”, *COM (2003) 811 Τελικό*, Βρυξέλλες, 19.12.03.
- ΕτΠ (Επιτροπή των Περιφερειών)** (2006) *Ψήφισμα της Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα: Πολιτικοί Στόχοι της ΕτΠ για το διάστημα 2006-2008*, Βρυξέλλες, 16 Φεβρουαρίου.
- Ήφαιστος, Π.** (1999) *Θεωρία Διεθνούς και Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης*, Αθήνα: Ποιότητα.
- Θεοδώρου, Θ.** (1995) *Η Ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Αθήνα: Αφοι Τολίδη.
- Ιωακειμίδης, Π.** (2007) *Η Θέση της Ελλάδας στο διεθνές ευρωπαϊκό και περιφερειακό σύστημα*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Ιωακειμίδης, Π.** (2002) *Το Μέλλον της Ευρώπης και η Ελλάδα: Ζάππειο Μέγαρο*, 11 Ιουλίου 2001, Αθήνα- Κομοτηνή: ΕΚΕΜ -Σάκκουλας.
- Ιωακειμίδης, Π.** (1998) *Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελληνικό Κράτος: Οι επιπτώσεις από τη συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Ιωακειμίδης, Π.** (1997) *Η Ελλάδα στην Ε.Ε. 1981-1996. Επιλογή Βιβλιογραφίας*, Αθήνα: Θεμέλιο, (σσ. 11-33).
- Ιωακειμίδης, Π.** (1988) *Ο Μετασχηματισμός της ΕΟΚ. Από την ‘εντολή’ στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Καζάκος, Π.** (2001) *Ανάμεσα σε κράτος και αγορά: Οικονομία και Οικονομική Πολιτική στην Μεταπολεμική Ελλάδα 1994 – 2000*, Αθήνα: Πατάκης.
- Καζάκος, Π.** (1991) *Η Ελλάδα ανάμεσα σε προσαρμογή και περιθωριοποίηση*, Αθήνα: Διάττων.
- Καζάκος Π. και Στεφάνου, Κ.** (επιμ.) (1987) *Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα: η πρώτη πενταετία. Τάσεις προβλήματα, προοπτικές*, Αθήνα: Σάκκουλας.
- Κατσούλης, Δ.** (1999) “Πρόγραμμα Ιωάννης Καποδίστριας. Η δύσβατη πορεία στους δέκα μήνες της πραγματικής μεταρρύθμισης”, *Τοπική Αυτοδιοίκηση – Αποκέντρωση*, Ιούλιος - Αύγουστος, (σσ. 22 – 34).

- Κατσούλης, Δ., Χλέπας, Ν., Παπατόλιας, Α., και Πάσχος, Α.** (2001) *Μεταρρυθμίσεις στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Επιπτώσεις στη Διοίκηση και στο πολιτικό σύστημα*, ΙΣΤΑΜΕ, Μάρτιος, ΑΘΗΝΑ.
- Κατσούλης, Η., Γιαννίτης, Τ., και Καζάκος, Π.** (επιμ.) (1988) *Η Ελλάδα προς το 2000: πολιτική και κοινωνία, οικονομία, εξωτερικές σχέσεις*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- ΚΕΔΚΕ – ΙΤΑ** (2006) *Οι ΟΤΑ σε αριθμούς, Β' Έκδοση*, Επιμέλεια: Ράλλης Γκέκας, Αθήνα: ΚΕΔΚΕ/ΙΤΑ.
- ΚΕΔΚΕ – ΙΤΑ** (2005) *Μητροπολιτική Διακυβέρνηση*. Έκθεση Επιστημονικής Επιτροπής, Οκτώβριος, Αθήνα: ΙΤΑ, [<http://www.ita.org.gr/library/Downloads/docs/Μητροπολιτική%20Διακυβέρνηση.doc>].
- ΚΕΔΚΕ - ΠΕΤΑ** (2006) *Προσεγγίσεις για τους Τελικούς Δικαιούχους των έργων της Αυτοδιοίκησης κατά την 4^η προγραμματική Περίοδο 2007-2013 με βάση τα απολογιστικά στοιχεία της εφαρμογής από την Αυτοδιοίκηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2000-2006*, Ιούλιος, (Στοιχεία έως 31.12.2005), Αθήνα: ΠΕΤΑ. (www.info-peta.gr).
- ΚΕΔΚΕ** (1999) “Αρχές Κατανομής Διοίκησης και Διαχείρισης του ΕΠΤΑ”, στο *Τοπική Αυτοδιοίκηση – Αποκέντρωση*, Ιούλιος - Αύγουστος, (σσ. 35 – 41).
- Κόνσολας, Ν.** (1997) *Σύγχρονη περιφερειακή οικονομική πολιτική*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Κορρές, Γ., Πολυχρονόπουλος, Γ. και Ρόντος, Κ.** (2006) *Βασικές Αρχές Οικονομίας και Διοίκησης*, Β' Έκδοση, Αθήνα: Σταμούλης.
- Κότιος, Α.** (1999) “Η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον Αστικό Χώρο”, στο Οικονόμου, Δ. και Πετράκος, Γ. (επιμ.) *Η ανάπτυξη των Ελληνικών πόλεων. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής*, Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας-Gutenberg, (σσ. 553-581).
- Κουτσουρή, Δ.** (2007) “Οι κυριότερες ρυθμίσεις του Νέου Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα”, *Επιθεώρηση Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Φεβρουάριος, (σσ. 33-40).
- Κωστόπουλος, Τ.** (1996) *Ευρωπαϊκή ένωση και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Ο θεσμός Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα*, 1^{ος} τόμος, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Λυριντζής, Χ.** (1998) “Κρίση πολιτικής, Νέες Πολιτικές τάσεις και οι δυνατότητες του εκσυγχρονισμού”, στο Σπουρδαλάκης, Μ. (επιμ.) *ΠΑΣΟΚ: Κόμμα - Κράτος - Κοινωνία*, Αθήνα: Πατάκης, (σσ. 75 - 88).
- Μακροδημήτρης, Α.** (2002) “Αποκέντρωση και Αυτοδιοίκηση: Σκέψεις για την αναδιοργάνωση στον 21^ο αιώνα”, *Φιλελεύθερη Έκφραση*, 12, Ιούνιος-Ιούλιος- Αύγουστος, (σσ. 26-41).

- Μακρυδημήτρης, Α.** (1999) *Ο Μεγάλος Ασθενής: Η μεταρρύθμιση και ο εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Μακρυδημήτρης, Α.** (1997) “Ελληνική Διοίκηση και Ε.Ε.: Σύγκλιση ή Απόκλιση”, στο Νταλής, Σ. (επιμ.) *Από το Μάαστριχτ στο Άμστερνταμ*, Αθήνα: Σιδέρης.
- Μακρυδημήτρης, Α.** (1996) “Η Ελλάδα στην Ευρώπη. Παρελθόν και Μέλλον μεταξύ της Ευρώπης και της Εσπερίας”, *Ευρωπαϊκή Έκφραση*, Τεύχος 20, Ιανουάριος.
- Μακρυδημήτρης, Α., και Πασσάς, Α.** (1994) *Η Ελληνική Διοίκηση και ο Συντονισμός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής*, Αθήνα – Κομοτηνή: Σάκκουλας.
- Μαρής, Α.** (2007) “Δημοτικές Επιχειρήσεις. Μέχρι το τέλος του 2007 επαναπροσδιορίζεται η λειτουργία τους”, *Επιθεώρηση Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Φεβρουάριος, (σσ. 41-44).
- Μητούλα, Ρ.** (2007) *Βιώσιμη Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και Ανασυγκρότηση του Ελληνικού Αστικού Περιβάλλοντος*, Αθήνα: Σταμούλης.
- Μητσόπουλος, Κ.** (2005) «Οι Προοπτικές επιτυχούς κατάληξης της τέταρτης μεταρρύθμισης του Κοινοτικού Προϋπολογισμού (2007-2013)», *Φιλελεύθερη Έμφαση*, 23, Απρίλιος – Μάιος – Ιούνιος, (σσ. 61-75).
- Μητσόπουλος, Κ.** (2004) “Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και Περιφερειακή Πολιτική”, *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 22 Ιανουαρίου, φύλλο 4 (2594), (σσ. 67-69).
- Μητσός, Α.** (2000) “Η μεγιστοποίηση της συμβολής στην Ευρωπαϊκή ενοποιητική διαδικασία για τη μεγιστοποίηση του οφέλους και τάσεις συγκρότησης του νέου Ευρωπαϊκού Χώρου”, στο Ανδρικοπούλου, Ε. και Καυκαλάς, Γ. (επιμ.) *ο Νέος Ευρωπαϊκός Χώρος*, Αθήνα: Θεμέλιο, (σσ. 99-114).
- Μπεσίλα – Βήκα, Ε.** (2004) *Τοπική Αυτοδιοίκηση, Τόμος Ι*, Αθήνα – Κομοτηνή: Σάκκουλας.
- Ντρούτσα, Ε.** (2003) *Διαχείριση Ποιότητας και Αξιολόγηση της Επίδοσης των ΟΤΑ Α΄ Βαθμού*, Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
- Πανάς, Ε.** (1995) *Τοπικά Αναπτυξιακά Προγράμματα*, Αθήνα: Gutenberg.
- Παπαδασκαλόπουλος, Α., και Χριστοφάκης, Μ.** (2002) *Περιφερειακός Προγραμματισμός*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Παπαδημητρίου, Γ.** (1993) *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στη Σύγχρονη Δημοκρατία*, Αθήνα: Σάκκουλας.

- ΠΕΤΑ** (2004) *Έκθεση για την πορεία εφαρμογής από την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση των επιχειρησιακών προγραμμάτων 2000-2006*, Απρίλιος, Αθήνα: ΠΕΤΑ, [www.info-peta.gr].
- Πετράκος, Γ., και Μαρδάκης, Πρ.** (1999) “Οι Πρόσφατες Μεταβολές στο Ελληνικό σύστημα Αστικών Κέντρων”, στο Οικονόμου, Δ. και Πετράκος, Γ. (επιμ.) *Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων. Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας – Gutenberg, (σσ. 45-63).
- Πετράκος, Γ., και Τσουκαλάς, Δ.** (1999) “Μητροπολιτική Συγκέντρωση στην Ελλάδα: Μία εμπειρική Διερεύνηση”, στο Οικονόμου, Δ. και Πετράκος, Γ. (επιμ.) *Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων. Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας – Gutenberg, (σσ. 247-266).
- Σαπουνάκης, Τ.** (1999) “Η Επιχειρηματική Δραστηριότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης”, *Τοπική Αυτοδιοίκηση – Αποκέντρωση*, Ιανουάριος – Φεβρουάριος, (σσ. 31 – 38).
- Σπανού, Κ.** (2001) *Ελληνική Διοίκηση και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Σπανού, Κ.** (1998) “ΠΑΣΟΚ και Δημόσια Διοίκηση: Η δύσκολη Μαθητεία”, στο Σπουρδαλάκης, Μ. (επιμ.), *ΠΑΣΟΚ: Κόμμα – Κράτος – Κοινωνία*, Αθήνα: Πατάκης, (σσ. 175 – 193).
- Σπανού, Κ., Ρήγος, Α., και Σπουρδαλάκης, Μ.** (επιμ.) (1997) *Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Προσδοκίες – Προοπτικές*, Αθήνα: Σάκκουλας.
- Στεφάνου, Κ.** (1999) *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, Τόμος Γ΄: Πολιτικές και Δυναμική της Ολοκλήρωσης*, 4^η αναθεωρημένη έκδοση, Αθήνα – Κομοτηνή: Σάκκουλας.
- Συνήγορος του Πολίτη** (2007) *Ετήσια Έκθεση 2006*, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Τάχος, Α. Ι.** (1991) “Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης της Τοπικής Αυτονομίας. Ερμηνευτική προσπάθεια”, *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, 3, (σσ. 607 – 637).
- Τράντας, Ν.** (2004) *Η Τοπική Διάσταση της Κοινωνικής Πολιτικής: Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελλάδα, ΙΣΤΑΜΕ*, Κείμενα Έρευνας Νο. 5, Δεκέμβριος.
- Τσάντας, Ν., Μουσιάδης, Χ., Μπαγιάτης, Ν. και Χατζηπαντελής, Θ.** (1999) *Ανάλυση δεδομένων με τη βοήθεια στατιστικών πακέτων*, Θεσσαλονίκη: Ζήτη
- Τσινισιζέλης, Μ.** (2001) *Quo Vadis Europa?*, Αθήνα: Σύγχρονες Ακαδημαϊκές και Επιστημονικές Εκδόσεις.

- Τσουκαλάς, Κ.** (1986) *Κράτος, Κοινωνία, Εργασία στην Μεταπολεμική Ελλάδα*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Τσουκαλάς, Κ.** (1981) *Κοινωνική Ανάπτυξη και Κράτος. Η συγκρότηση του δημοσίου χώρου στην Ελλάδα*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Τσούκαλης, Λ.** (1993) “Ευρωπαϊκή Προσαρμογή και Εθνικές Ιδιαιτερότητες”, στο Τσούκαλης, Λ. (επιμ.) *Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα: Η πρόκληση της Προσαρμογής*, Αθήνα: Παπαζήσης/ ΕΚΕΜ, (σ.1-29).
- ΥΠΕΣΔΔΑ – ΚΕΔΚΕ** (2003) *Οδηγός Εφαρμογής για την Τοπική Αυτοδιοίκηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2000 – 2006*, Ανάδοχος: ΠΕΤΑ Α.Ε., [Διάθεση σε Ψηφιακή Μορφή – (CD-ROM)].
- ΥΠΕΣΔΔΑ** (1998) *Κατευθύνσεις και Παραδείγματα για την Σύνταξη Σχεδίων Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας των Νέων Ο.Τ.Α.*, Ιούνιος, Αθήνα: ΥΠΕΣΔΔΑ.
- Υπουργείο Γεωργίας** (2004) *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader + (2000 – 2006)*, ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ, Τόμος Α’, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Π. Κ.Π. Leader +.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας** (2007) *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013*, Ιανουάριος, ΑΘΗΝΑ.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας** (2000) *Γ’ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000 – 2006*, [<http://www.hellaskps.gr>].
- Φαρμάκης, Ν.** (1992) *Εισαγωγή στη δειγματοληψία*, Θεσσαλονίκη: Χριστοδουλίδης
- Φίλιας, Β.** (1977) *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*, Αθήνα: Gutenberg.
- Χλέπας, Ν.** (2000) “Αυτοδιοίκηση και αποκέντρωση: Προς αναδιάταξη της ‘ανταγωνιστικής συναλληλίας’”, *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 15, Ιούνιος, (σ. 49-60).
- Χλέπας, Ν.** (1999) *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα*. Αθήνα – Κομοτηνή: Σάκκουλας.
- Χλέπας, Ν.** (1993) «Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, Η Συνθήκη του Μάαστριχτ και η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση», *Το Σύνταγμα*, 1/1993, (σ.89-121).
- Χριστοφιλοπούλου, Π.** (1998) “ΠΑΣΟΚ και Τοπική Αυτοδιοίκηση: Οργανωτική Δομή και Πολιτικές”, στο Σπουρδαλάκης, Μ. (επιμ.) *ΠΑΣΟΚ: Κόμμα – Κράτος – Κοινωνία*, Αθήνα: Πατάκης, (σ. 195 -215).
- Χρυσανθάκης, Χ.** (1998) *Η Θεσμική Μεταρρύθμιση της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα: Σάκκουλας.

Διαδίκτυο

<http://europa.eu.int> (Επίσημη Ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης)

<http://www.espon.lu> (European Spatial Planning Observation Network)

<http://ceec-logon.net> (Local Governments Networks of Central and Eastern European Counties)

<http://www.mnec.gr> (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών)

<http://www.ypes.gr> (Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης)

<http://www.ggea.gr> (Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης)

<http://www.info.3kps.gr> (Γ΄ ΚΠΣ)

<http://www.mou.gr> (Μονάδα Οργάνωσης και Διαχείρισης ΚΠΣ)

<http://www.ita.org.gr> (Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης)

<http://www.eetaa.gr> (Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης)

<http://www.info-peta.gr> (Πληροφόρηση Επιμόρφωση Τοπική Ανάπτυξη)

<http://www.kedke.gr> (Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας)

<http://www.roe.gr> (Περιφέρεια Ηπείρου)

<http://www.peproe.gr> (Διαχειριστική Αρχή ΠΕΠ Ηπείρου)

<http://www.westernmacedonia.gr> (Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας)

<http://www.pepdym.gr> (Διαχειριστική Αρχή ΠΕΠ Δ. Μακεδονίας)

<http://www.stereaellada.gr> (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας)

<http://www.peloponnisos.gr> (ΠΕΠ Πελοποννήσου)

<http://www.ioannina.gr> (Δήμος Ιωαννιτών)

<http://www.kozanh.gr> (Δήμος Κοζάνης)

<http://www.lamia.gr> (Δήμος Λαμιέων)

<http://www.tripolis.gr> (Δήμος Τριπόλεως)

<http://www.epirusa.gr> (Αναπτυξιακή Εταιρεία «Ηπειρος»)

<http://www.anko.gr> (Αναπτυξιακή Δυτικής Μακεδονίας)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1
ΦΟΡΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Υποψήφιος Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Πτυχιούχος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πάντειο Πανεπιστήμιο, MA in

European Integration, University of Bradford, U.K.

(e-mail: kmitsop@uom.gr)

Από το 1981 η χώρα μας αποτελεί ισότιμο και ενεργό μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκής Κοινότητας έως το 1993). Στα πλαίσια της εθνικής μας συμμετοχής στο εγχείρημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, μεγάλο μέρος ερευνών έχουν λάβει χώρα σχετικά με την επίδραση που έχει η Ευρωπαϊκή Ένωση εντός του πλαισίου της Ελληνικής κοινωνικής – πολιτικής – οικονομικής πραγματικότητας. Ωστόσο, σε επίπεδο Ο.Τ.Α. 1^{ου} βαθμού (Δημοτικοί Οργανισμοί) παρόμοιες μελέτες δεν υπάρχουν με αποτέλεσμα ενδιαφέρουσες θεωρίες για θέματα τοπικής διακυβέρνησης και διαχείρισης να μην στηρίζονται σε αντίστοιχες εμπειρικές επιστημονικές μελέτες.

Στα πλαίσια αυτής της προβληματικής με το ερωτηματολόγιο που έχετε στα χέρια σας γίνεται προσπάθεια να συγκεντρωθούν απαραίτητα στοιχεία έτσι ώστε να υπάρξουν συμπεράσματα για την επίδραση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, εν γένει, και της περιφερειακής πολιτικής ειδικότερα, στις ελληνικές δομές 1^{ου} βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης. Η συμβολή σας στην ολοκλήρωση της έρευνας με την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι σημαντική. Παρακαλούμε να απαντήσετε με σαφήνεια και προσοχή, λαμβάνοντας υπόψη ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και τα στοιχεία του θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς της επιστημονικής έρευνας.

Σας ευχαριστούμε πολύ για την συνεργασία σας και το χρόνο σας.

Δήμος:

Φύλο Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία 20 έως 30 ετών

31 έως 40 ετών

41 έως 50 ετών

50 ετών και άνω

1. Σημειώστε το επίπεδο σπουδών σας
 - Πτυχίου Παν/μίου ή Ανώτατου Τεχνολογικού Ιδρύματος
 - Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης
 - Διδακτορικό Δίπλωμα

2. Τί είδους σχέση εργασίας έχετε στον Δήμο που εργάζεστε;
 - Μόνιμος Δημοτικός Υπάλληλος
 - Σύμβαση Αορίστου Χρόνου
 - Σύμβαση Ορισμένου Χρόνου (Σύμβαση Έργου)
 - Άλλη (παρακαλώ σημειώστε).....

3. Πόσο χρονικό διάστημα απασχολείστε στο Δημοτικό Οργανισμό;
 - Πάνω από 10 έτη
 - Από 6 έως 10 έτη
 - Από 1 έως 6 έτη
 - Λιγότερο από 1 έτος

4. Σε ποια υπηρεσία της Δημοτικής Αρχής εργάζεστε;
 - Νομική
 - Διοικητική – Οικονομική
 - Τεχνική
 - Πολεοδομίας
 - Περιβάλλοντος
 - Ειδικός Σύμβουλος / Επιστημονικός Συνεργάτης
 - Άλλη (παρακαλώ σημειώστε).....

5. Παρακολουθείτε τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης;
 - Πολύ
 - Αρκετά
 - Λίγο
 - Καθόλου

6. Χαρακτηρίστε τη σημασία της συμμετοχής της χώρας μας στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση;
 - Πολύ Μεγάλη
 - Μεγάλη
 - Μικρή
 - Ελάχιστη

7. Είχατε τη ευκαιρία μέσω της θέσης απασχόλησης σας στον Δήμο να συμμετάσχετε σε σεμινάρια με σκοπό να ενημερωθείτε για βασικά στοιχεία λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για τη διαδικασία χρηματοδότησης των κρατών μελών μέσω της Περιφερειακής Πολιτικής της Ένωσης;
 - Ναι
 - Όχι

8. Συμφωνείτε ότι οι χρηματικοί πόροι που προέρχονται από τα Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά στη χώρα μας;

- Πολύ
- Αρκετά
- Λίγο
- Καθόλου

9. Πιστεύετε πως το σύνολο των κοινοτικών χρηματικών πόρων που εισήλθαν στην ελληνική οικονομία κατά τη διάρκεια των τριών Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ) από το 1988 έως το 2006 (αξιολογείστε με κλίμακα από 1 το ελάχιστο έως 6 το μέγιστο και τις τέσσερις προτάσεις που ακολουθούν) :

- Δημιούργησαν οικονομικά οφέλη για το σύνολο του ελληνικού πληθυσμού
6 5 4 3 2 1
- Βοήθησαν τη χώρα ιδιαίτερα σε θέματα υποδομών
6 5 4 3 2 1
- Ευνόησαν ένα μικρό μέρος του ελληνικού πληθυσμού
6 5 4 3 2 1
- Ευνόησαν το σύνολο της δημόσιας διοίκησης να εξοικειωθεί με τη διαχείριση μεγάλων χρηματικών ποσών
6 5 4 3 2 1

10. Τα χρηματικά ποσά που διέθεσε η Ευρωπαϊκή Ένωση στη ελληνική οικονομία από το Α΄ Κ.Π.Σ. και έπειτα βοήθησαν στην ανασυγκρότηση και καλύτερη οργάνωση της ελληνικής δημόσιας διοίκησης σε επίπεδο 1^{ου} βαθμού της τοπικής αυτοδιοίκησης;

- Πολύ
- Αρκετά
- Λίγο
- Καθόλου

11. Πόσο κατά τη γνώμη σας η χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει συμβάλλει στην αύξηση της διοικητικής αποτελεσματικότητας της Υπηρεσίας σας;

- Πολύ
- Αρκετά
- Λίγο
- Καθόλου

12. Θεωρείτε ότι η διαχείριση κονδυλίων από την έναρξη του Γ΄ Κ.Π.Σ. (2000) και έπειτα από πλευράς Δημοτικών Αρχών με σκοπό την υλοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων έχει βελτιωθεί σημαντικά σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία;

- Πολύ
- Αρκετά
- Λίγο
- Καθόλου

13. Τα συγχρηματοδοτούμενα έργα στη δημοτική Αρχή που εργάζεστε αντιμετωπίζουν προβλήματα σε επίπεδο υλοποίησης και ποιότητας λόγω (αξιολογείστε με κλίμακα από 1 το ελάχιστο έως 6 το μέγιστο και τους πέντε λόγους που ακολουθούν):

- Γραφειοκρατίας από πλευράς ευρωπαϊκών επιταγών – προδιαγραφών
6 5 4 3 2 1
- Ύπαρξης ισχυρού Κεντρικού Κράτους – Θεσμικού πλαισίου Δημοτικών Έργων από πλευράς ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α
6 5 4 3 2 1
- Αδυναμία ΟΤΑ να αναλάβουν έργα μεγάλης έκτασης λόγω προβλημάτων στελέχωσης και περιορισμένης διοικητικής στήριξης
6 5 4 3 2 1
- «Σκοπιμότητας» έργων (έλλειψη συστοιχίας αναγκών και επιλογής έργων προς υλοποίηση)
6 5 4 3 2 1
- Περιορισμένη συμμετοχή των οργάνων τοπικής αυτοδιοίκησης στον αρχικό σχεδιασμό των επιχειρησιακών προγραμμάτων
6 5 4 3 2 1

14. Πιστεύετε ότι η ανάγκη αποτελεσματικότερης απορρόφησης πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση άλλαξε και την οργανωτική δομή του Δήμου σας (νέες δομές, νέα κατάτμηση υπηρεσιών και διευθύνσεων κ.λ.π.)

- Όχι
- Ναι (σημειώστε παραδείγματα).....
.....

15. Συμφωνείτε ότι η κοινοτική χρηματοδότηση αποτελεί "χρυσή ευκαιρία" για την αυτονομία και καλύτερη λειτουργία των Ο.Τ.Α.;

- Πολύ
- Αρκετά
- Λίγο
- Καθόλου

16. Κατά τη γνώμη σας η ύπαρξη συγκεντρωτικής διοίκησης του κράτους εμποδίζει τη αποτελεσματική λειτουργία της Δημοτικής Αρχής;

- Πολύ
- Αρκετά
- Λίγο

17. Επιλέξτε μία από τις παρακάτω προτάσεις με την οποία και συμφωνείτε περισσότερο.

- "Ο ισχύων Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας ορίζει ικανοποιητικά και με μεγάλη δυνατότητα αυτονομίας τη δράση του 1^{ου} Βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης".
- "Ο ισχύων Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας εμπεριέχει σωστές βασικές αρχές λειτουργίας και δράσης για τους πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α., αλλά χρειάζεται αλλαγές".
- "Ο ισχύων Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας δεν παρέχει στην τοπική αυτοδιοίκηση 1^{ου} βαθμού μεγάλες δυνατότητες για αυτόνομη δράση και πρέπει να αλλάξει ριζικά".

18. Κατά τη γνώμη σας η Περιφερειακή Διοίκηση (Γενική Γραμματεία Περιφέρειας):

- Επικουρεί τη Δημοτική Αρχή θέματα χρηματοδότησης
- Δρα ανταγωνιστικά προς τη δημοτική αρχή σε θέματα διοίκησης και χρηματοδότησης
- Δεν επιδρά καθόλου

19. Η θέσπιση του θεσμού των «υπερ-περιφερειών» (μειζόνων περιφερειών) θα αυξήσει την οικονομική εξάρτηση του 1^{ου} βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης και την συγκεντρωτικότητα του συστήματος της περιφερειακής οργάνωσης της χώρας.

- Συμφωνώ
- Διαφωνώ
- Άλλο (παρακαλώ σημειώστε σύντομα την άποψή σας).....

20. Κατά τη γνώμη σας η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση στην οποία ανήκει ο Δήμος σας:

- Επικουρεί τη Δημοτική Αρχή σε θέματα διοίκησης και χρηματοδότησης
- Δρα ανταγωνιστικά προς τη δημοτική αρχή σε θέματα χρηματοδότησης
- Δεν επιδρά καθόλου

21. Ο Δήμος στον οποίο εργάζεστε είναι πρωτεύουσα της Περιφέρειας και του Νομού. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το γεγονός αυτό επιδρά στη δυνατότητα της Δημοτικής Αρχής να απορροφά κοινοτικά κονδύλια για την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων;

- Την αυξάνει κατά πολύ
- Την αυξάνει αρκετά
- Την αυξάνει σε περιορισμένο βαθμό
- Δεν την επηρεάζει καθόλου

22. Η ικανότητα και αποτελεσματικότητα της τεχνικής – οικονομικής υπηρεσίας της Δημοτικής Αρχής εκτιμάτε ότι επηρεάζει τα ποσοστά απορρόφησης κονδυλίων;

- Πολύ
- Αρκετά
- Λίγο
- Καθόλου

23. Το σχέδιο Νόμος "Ιωάννης Καποδίστριας" για την Πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα θεωρείτε πως βοήθησε στην ανασυγκρότηση της και την αύξηση της αποτελεσματικότητά της;

- ο Πολύ
- ο Αρκετά
- ο Λίγο
- ο Καθόλου

24. Ποιος από τις παρακάτω παραμέτρους επηρεάζει κατά τη γνώμη σας περισσότερο την απορροφητικότητα πόρων των ΟΤΑ 1^{ου} βαθμού (επιλέξτε τον σημαντικότερο κατά τη γνώμη σας):

- ο Έλλειψη υποδομής
- ο Έλλειψη σωστά καταρτισμένου προσωπικού
- ο Κεντρικό Κράτος – Θεσμικό Πλαίσιο
- ο Άλλος (παρακαλώ σημειώστε).....

25 Πιστεύετε ότι, σε σχέση με τους φορείς κεντρικής διοίκησης του ελληνικού κρατικού μηχανισμού (π.χ. Υπουργεία), η ύπαρξη σχέσεων πελατειακού χαρακτήρα και κρουσμάτων αδιαφάνειας και διαφθοράς σε επίπεδο 1^{ου} βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης;

- ο Είναι περισσότερα
- ο Είναι λιγότερα
- ο Υπάρχουν και στα δύο επίπεδα διοίκησης στον ίδιο βαθμό
- ο Δεν υπάρχουν καθόλου σε επίπεδο 1^{ου} βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης

26 Αξιολογείστε τις παρακάτω προτεραιότητες για την εν γένει αποτελεσματικότερη λειτουργία της περιφερειακής οργάνωσης της χώρας (αξιολογείστε με κλίμακα από 1 το ελάχιστο έως 6 το μέγιστο για κάθε μία προτεραιότητα):

- ο Αιρετή περιφερειακή διοίκηση
6 5 4 3 2 1
- ο Μητροπολιτική διακυβέρνηση μεγάλων αστικών κέντρων
6 5 4 3 2 1
- ο Φορολογική αποκέντρωση προς όφελος της τοπική αυτοδιοίκησης
6 5 4 3 2 1
- ο Ενίσχυση διαφάνειας, διοικητικής μέριμνας και διαχειριστικής ικανότητας
6 5 4 3 2 1

27 Αξιολογείστε ποιός από τους παρακάτω φορείς περιορίζει το πεδίο δράσης των Δημοτικών Οργανισμών (αξιολογείστε με κλίμακα από 1 τον ελάχιστο περιορισμό έως 6 το μέγιστο περιορισμό);

- ο Κράτος
6 5 4 3 2 1
- ο Γενική Γραμματεία Περιφέρειας
6 5 4 3 2 1
- ο Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση
6 5 4 3 2 1

28. Πιστεύετε ότι η ενεργή συμμετοχή της πολιτικής ηγεσίας του Οργανισμού σας στα κέντρα πολιτικής διαπραγμάτευσης αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα εξασφάλισης πολιτικών και οικονομικών προνομίων;

- ο Πολύ
- ο Αρκετά
- ο Λίγο
- ο Καθόλου

29. Η συνεργασία με ποιόν από του παρακάτω φορείς θεωρείτε ότι εξασφαλίζει μεγαλύτερα προνόμια για το Δήμο σας; (αξιολογείστε με κλίμακα από 1 το ελάχιστο έως 6 το μέγιστο και τους 5 παρακάτω φορείς)

- ο Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.
6 5 4 3 2 1
- ο Υπουργείο Οικονομικών
6 5 4 3 2 1
- ο Τοπικοί Βουλευτές
6 5 4 3 2 1
- ο Γενική Γραμματεία Περιφέρειας
6 5 4 3 2 1
- ο Νομαρχία
6 5 4 3 2 1

30. Εκτιμάτε πως ο Δήμαρχος, ως επικεφαλής του Δημοτικού Οργανισμού, δραστηριοποιείται και ασκεί καθήκοντα:

- ο Πολιτικού Προσώπου
- ο Περισσότερο Πολιτικού προσώπου και λιγότερο διοικητικού προϊσταμένου
- ο Περισσότερο διοικητικού προϊσταμένου και λιγότερο Πολιτικού Προσώπου
- ο Διοικητικού προϊσταμένου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΥΤΙΜΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΛΙΣΤΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Το εμπειρικό μέρος της διατριβής βασίστηκε σε ένα σύνολο 24 συνεντεύξεων που έλαβαν χώρα μεταξύ Ιουνίου και Σεπτεμβρίου 2006 στους τέσσερις Δήμους του δείγματος, στις Διαχειριστικές Μονάδες των Γενικών Γραμματειών των Περιφερειών και σε Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου που δραστηριοποιούνται στον ίδιο χώρο. Η λίστα που ακολουθεί παραθέτει, ανώνυμα, το σύνολο των στελεχών που έλαβαν μέρος σε προσωπικές ημι-δομημένες συνεντεύξεις σύμφωνα με την θέση απασχόλησης που κατέχουν εντός του φορέα που εργάζονται.

Συνέντευξη 1,

Διευθύντρια Οικονομικής – Διοικητικής Διεύθυνσης Δήμου Κοζάνης, Κοζάνη, 6-6-2006

Συνέντευξη 2,

Αντιδήμαρχος Οικονομικών Θεμάτων Δήμου Κοζάνης, Κοζάνη, 7-6-2007

Συνέντευξη 3,

Στέλεχος Γραφείου Προγραμματισμού Δήμου Κοζάνης, Κοζάνη, 8-6-2006

Συνέντευξη 4,

Διευθύντρια Διεύθυνσης Τεχνικής Υπηρεσίας Δήμου Κοζάνης, Κοζάνη, 8-6-2006.

Συνέντευξη 5,

Διευθυντής Προγραμμάτων ΑΝ.ΚΟ. (Αναπτυξιακή Κοζάνης), Κοζάνη, 9-6-2006

Συνέντευξη 6,

Προϊστάμενος Μονάδας Γ', Διαχειριστική ΠΕΠ Δ. Μακεδονίας, Κοζάνη, 13-6-2006

Συνέντευξη 7,

Αντιδήμαρχος Εθνικών και Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Δήμου Ιωαννιτών, Ιωάννινα, 14-6-2006

Συνέντευξη 8,

Πρόεδρος ΑΔΕΙ (Αναπτυξιακής Δημοτικής Επιχείρησης Ιωαννίνων), Ιωάννινα, 15-6-2006

Συνέντευξη 9,

Στέλεχος «Αναπτυξιακής Ηπείρου Α.Ε», Ιωάννινα, 15-6-2006

Συνέντευξη 10,

Προϊσταμένη Τμήματος Προσωπικού Δήμου Ιωαννιτών, Ιωάννινα, 15-6-2006

Συνέντευξη 11,

Προϊστάμενος Μονάδας Β', Διαχειριστική ΠΕΠ Ηπείρου, Ιωάννινα, 16-6-2006

Συνέντευξη 12,

Στέλεχος Γραφείου Προγραμματισμού Δήμου Ιωαννιτών, Ιωάννινα, 16-6-2006

Συνέντευξη 13,

Διευθύντρια Διεύθυνσης Τεχνικής Υπηρεσίας Δήμου Ιωαννιτών, Ιωάννινα, 19-6-2006

Συνέντευξη 14,

Γενικός Γραμματέας Δήμου Ιωαννιτών, Ιωάννινα, 20-6-2006

Συνέντευξη 15,

Προϊστάμενος «ΔΕΑΔΙΤ» (Αναπτυξιακή Δήμου Τριπόλεως), Τρίπολη, 27-6-2006

Συνέντευξη 16,

Στέλεχος Γραφείου Προγραμματισμού Δήμου Τριπόλεως, Τρίπολη, 28-6-2006

Συνέντευξη 17,

Προϊστάμενος Διαχειριστικής Αρχής ΠΕΠ Πελοποννήσου, Τρίπολη, 29-6-2006

Συνέντευξη 18,

Αντιδήμαρχος Οικονομικών Δήμου Τριπόλεως, Τρίπολη, 30-6-2006

Συνέντευξη 19,

Διευθύντρια Διεύθυνσης Διοικητικών Υπηρεσιών Δήμου Τριπόλεως, Τρίπολη, 30-6-2006

Συνέντευξη 20,

Αντιδήμαρχος Δήμου Λαμιέων, Λαμία, 4-9-2006

Συνέντευξη 21,

Διευθυντής Διεύθυνσης Διοικητικών Υπηρεσιών Δήμου Λαμιέων, Λαμία 5-9-2006

Συνέντευξη 22,

Στέλεχος Μονάδας Α' Διαχειριστικής Αρχής ΠΕΠ Στ. Ελλάδας, Λαμία, 5-9-2006

Συνέντευξη 23,

Προϊστάμενος Γραφείου Προγραμματισμού, Ανάπτυξης και Στατιστικής Δήμου Λαμιέων, Λαμία, 7-6-2006

Συνέντευξη 24,

Διευθύντρια Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών Δήμου Λαμιέων, Λαμία, 8-6-2006